KENTUKI

Israel Jacob Schwartz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

י. י. שוואַרץ

קענטאָקי

י. שוואַרץ

קענטאַקי

פּאָעמעס און אידיליעס

יידיש נאַציאָנאַלער אַרבעטער פאַרבאַנד
1948

Printed in the U. S. A.

מערין און צלהן —
מיט גרויס ליבשאַפֿט.

ליב איך די ערד אויף וועלכע איך טרעט —
פֿריש איז די ערד און פֿרוכטבאַר און פֿעט.
מיידלשע ערד, אַזוי נאַכגיביק, מילד,
קושט מיינע טריט מיט איר גראָז און זי קילט.
הויכט פֿון איר אינגעווייד עפּל־געשמאַק,
פֿאַכן די ווינטלעך און גלעטן מיין באַק.
כ׳וויס ס׳איז די ערד ניט פֿאַרהייליקט מיט בלוט —
ס׳ליגט ערגעץ אַנדערש מיין טאַטע און רוט.
אָבער מיין קינד פֿון איר ערד איז אַ שטיק,
לויכט אין איר ליכט, איז באַגליקט פֿון איר גליק.

BLUE GRASS

די ברייטע פּלאַכן פון קענטאַקי —
שוין פיל איך זייער צאַרטן אָטעם;
שוין האָט מיך זייער זון באַלויכטן,
און ס׳האָט מיך זייער בוים באַשירעמט.
און איך, אַן אייניקל פון וואַנדער,
וואָס האָט גאָטס וועלט דערשפּירט אין ליטע
מיט אירע אומעטיקע וועלדער
און בלויע חנעוודיקע טייכן —
איך האָב זיך אויף מיין שוועל פון יוגנט
אין מאַלשטראָם פון ניו יאָרק געפונען,
ביים גרויסן ברעג פון געלן האָדסאָן,
וואו ס׳גיסן זיך צונויף די שטראָמען
פון גאָר דער גרויסער וועלט דער ברייטער.
און כ׳האָב זיך אויסגעלערנט ליבן
דעם גרויסן אייביק ווילדן אומרו:
געווען אַ שפּריץ פון זיינע וואַלן,
אַ בליץ צווישן זיינע בליצן.
ביז טייער איז ער מיר געוואָרן
מיט זיינע זיגער און באַזיגטע,
מיט זיינע אומגליקן און גליקן,
מיט זיינע רייכטימער און דלות,
מיט זיין פאַרשטיקן קרעכץ און יובל.
איך ליב זיין ראָזן האַרבסט אין פּאַרקן
פון קופער און פון בראָנז געגאָסן,
מיט זיינע וואַרעם־בלויע הימלען.
איך ליב דעם ים־ברעג פון ניו־דזשוירזי
וואו אייביק שלאָגן אָן די וואַלן

און גיסן זיך פֿון גרין אַריבער
אין העל־בלוי און אין טונקל־בלויען
באַזוימט מיט פּערלדיקע שפּיצן.
און איצטער, ווען מיין קאָפּ נעמט גרויען,
שטיי איך אויף די קענטאָקער פֿלאַכן
מיט זייער ווייכן בלויען הימל
און ברייטער, נישט געצוימ־יזער ווייטקייט,
מיט פֿרישע ליכטיקע פּרימאַרגנס,
מיט גרינע ברייטע טאַבאַק־פֿעלדער
און לאָנקעס בלוילעך־גרינע גראָזן.
און אין די נעכט, פֿאַרשטערנט־נאָענט,
דערגייט צו מיר דאָ אויף מיין גאַניק
פֿון פֿערד דאָס הירזשן, און די קלאַנגען
פֿון מאַנדאָלינען, ווייכע, צאַרטע,
וואָס ווערן אונטערבראָכן לוסטיק
מיט אייגנאַרטיק הילכיק לאַכן
פֿון גרויסע שוואַרצע נעגער־קינדער.

ניי־ערד

ערשטער קאַפּיטל

א

נאָכן בירגער־קריג

ברייט, אָפֿן, פֿריי, געלעגן איז דאָס לאַנד,
געצויגן זיך צו ווייטע האָריזאָנטן.
דער זאַמדיק־רויטער טראַקט האָט זיך געשטרעקט
אַ ווייטער און אַ פֿרעמדער און אַן איינזאַמער
באַזוימט מיט נידעריקע ווילדע פֿלאַנצן,
פֿון אומבאַקאַנטע ווילדע קרייטעכער
מיט ברייטע בלעטער. פֿרייע שטרעקעס לאַנד
וואו ס'איז דער אַקער נאָך ניט דורכגעפֿאָרן,
פֿאַרלאָזן, רוי, מיט זאַפֿטיקן געדיכטן גראָז,
מיט דעמפּע ווילדע וועלדלעך דאָ און דאָרט,
וואו איין בוים וואַקסט אַריין אין צווייטן בוים,
און וואָרצל פֿלאָנטערט זיך אין צווייטנס וואָרצל.
און פֿון דעם אַלץ האָט הייס און פֿרעמד געשלאָגן
אַן אומבאַקאַנטער טראָפּישער געשמאַק
פֿון בליאונג און צעפֿוילטקייט. איבער דעם
האָט זיך געבויגן כוואַליענדיק און ראָז
דער הימל דער פֿאַרנאַכטיקער פֿון דרום־לאַנד.
און ס'איז די גאַנצע לאַנדשאַפֿט אויסגעוואַקסן
אַ ליכטיקע, אין זיך אַליין פֿאַרשלאָסענע
מיט רויטעביימער און מיט ראָזע פֿלאַכן.

און פֿון דעם בלויען מזרח־האָריזאָנט
און מיטן פּנים צו דעם ברענענדיקן מערב —
איז מיטן רויטן טראַקט, דער וואַנדערער
געקומען מיטן פּאַק אויף זיינע פּלייצעס.
די הויכע בייניקע פֿיגור געבויגן —

טראַמפּ־טראַמפּ, טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד.
פון קאָפּ ביז צו די פּיס, פון אַלטן קעסלהוט
און ביז די האַרטע איינגעדאַרטע שטיוול —
פאַרבאַקן אין דעם מעליק־ווייסן שטויב.
דאָס געל און שפּיציק בערדל אָפּגעברענט פון זון,
די אויגן אָנגעשטרענגט, מיט בלוט פאַרלאָפן,
מיט גאַר דעם צער אין זייער ראַזער טיפקייט, —
טראַמפּ־טראַמפּ, טראַמפּ־טראַמפּ, אין ווייכן רויטן זאַמד.

איז געקומען דער איד פון דער וויט אין דער פרעמד,
מיט די וואונדיקע פּיס, מיטן האַרצן וואָס קלעמט,
מיטן פּאַק אויפן פּלייצע, מיטן שטעקן אין האַנט,
אין דעם נייעם און פרייען און ריזיקן לאַנד.

בלוי, וואונדערלעך, האָט זיך געזעצט די נאַכט —
צוערשט האָבן די פאַרבן זיך געלאָשן,
פיאָלעט האָט זיך געמישט מיט בלוי און רויט —
צולעצט, האָט אין קאָליר אַרומגעכאַפּט די וועלט:
אַ טיפער און געדיכטער בלוי. אין מערב בלויז
האָט לאַנג געברענט אויף ווייטע שוואַרצע בערג
איין רויטער טיפער שטרייף. און ערשטע שטערן
זיי האָבן נאַנט און רויט זיך דורכגעוואונקען.
און מיטן אָנקומען פון דרומדיקער נאַכט
האָט זיך די גרויסע פרישקייט אויפגעהויבן:
עס האָט די ערד געהויכט פון זיך מיט זאַפטן,
געשטראָמט מיט ערדיקע צעהיצטע ריחות
און זיך אין בלויער קילער לופט צעפלאָסן,
און ס'איז געווען ווי וואַסער פאַרן דורשטיקן,
ווי שטאַרקער ווייז פאַר דעם פאַרמאַטערטן.

איז ער געגאַנגען, און געגאַנגען, און געגאַנגען —
ביז עס האָט פּלוצים ביי דעם אויסבויג פונם וועג
דער ישוב פאַר די אויגן אויפגעפראַלט:
פון בלויער שטילער פינצטערניש פון וואַלד און פעלד
האָט פּלוצים, אומגעריכט, אַ שלאַג געטאָן

מיט קלאַנג, געזאַנג און רויטע פֿייערן.
דאָס פֿאָלק פֿון אַלע נידעריקע הייזלעך
געווען איז אויסגעשאָטן, קינד און קייט,
אינמיטן גאַס אַרום די פֿייערן:
עס האָט געפֿייפֿט, געקלאַפּט אין מעש און בלעך,
געצימבלט אויף באַנדורעס און געזונגען;
געטאַנצט משונהדיקע ווילדע טענץ
מיט יעדן גליד פֿון קערפּערס פֿון האַלב־נאַקעטע.
ווילד, רויט,ביים רויטן שיין פֿון פֿייערן,
האָבן געגלאַנצט די שוואַרצע פּנימער,
מיט רויט־פֿאַרצויגענע און שווערע אויגן.
דער פֿייערדיקער היימישער געברייטער טרונק
איז אומגעגאַנגען הייס פֿון מויל צו מויל.
און שווערע נעגערטעס מיט רויטע אויררינגען
זיי האָבן הייזעריק און הייס געקאַטשעט זיך,
געפּאַטשט זיך אין די היפּטן פֿאַר געלעכטער.
און קינדער נאַקעטע, מיט קעפּ פֿון שוואַרצן וואָל,
זיי זיינען איבער פֿייערן געשפּרונגען,
ווי יונגע וואַלדיקע און ווילדע מאַלפּן,
און אויפֿגעהויבן וואָלקנס שטויב, אַרויף
צו דעם פֿאַררויטלטן און שוואַרצן הימל.
עס האָבן גרויסע שוואַרצע הינט געבולן,
און פּעטע קעץ געדרייט זיך אין געווימל.

און דורך דעם רויטלעך־שוואַרצן נעבל איז דער איד
אַדורכגעגאַנגען מיטן שווערן פּאַק —
און מאָדנע נאָנט, באַקאַנט פֿון אַלטער צייט,
איז אים דאָס פֿאָרגעקומען: ס'איז געווען
ווי ער וואָלט דאָס מיט יאָרן פֿיל צוריק
אַליין עס דורכגעלעבט, און דורכגעמאַכט.
איז ער געגאַנגען דורכן רויטן שטויב
און ס'האָבן פֿרעמדע הינט אים נאָכגעבולן,
און שוואַרצע קינדער האָבן נאָכגערופֿן,
און שווערע ווייבער האָבן נאָכגעלאַכט,
און רויטע אויגן האָבן נאָכגעגלאַנצט —

ביז ער איז דורך דעם רויטן ווילדנלאַגער
אַרויס צום שוואַרצן פֿעלד, וואו ס׳ציען זיך
די אַלטע נידעריקע פֿאַרמהייזער,
אַראָפּגעלאָזט דעם פּאַק פֿון זיינע פּלייצעס,
און אָנגעקלאַפּט אין ערשטער בעסטער טיר.

האָט זיך פֿון הויז דערטראָגן אַ גערודער:
דער שווערער ריגל האָט זיך לעז געמאַכט,
די טיר האָט זיך געעפֿנט פֿאַרזיכטיק,
און אין דעם שוואַרצן חלל פֿון דער טיר
האָט זיך אַ הויכע ווייסע מענערשע פֿיגור
באַוויזן, מיט דער שוואַרצער רער פֿון ביקס
פֿאָראויס אַרויסגעשטעלט, און ס׳האָט אַ קול,
אַ הייזעריק, פֿאַרשלאָפֿן קול געשיפּעט:
ווער ביסטו? — האָט דער מאַן פֿון פּאַק געענטפֿערט:
אַ איד, וואָס זוכט וואו צושפּאַרן דעם קאָפּ.
כ׳בין אויסגעמאַטערט פֿון דעם שווערן וועג.
— ווי קומסטו דאָ? — איך טראָג מיין האַנדל מיט,
די נאַכט איז צוגעפֿאַלן, איך בין מיד,
די פֿיס זיינען אין וואונדן, לאָז אַריין,
וועל מאַכן אַ געשאַנק דיין וייב פֿון פּאַק, —
האָט זיך די רער פֿון ביקס אַראָפּגעלאָזט.
דאָס קול האָט ווייכער אויסגעקלונגען: וואַרט.
דערנאָך איז די פֿיגור אין וויס אַרויסגעקומען,
אין האַנט אַן אָנגעצונדענע לאַמטערן,
האָט ביז צום אידנס אויגן צוגעטראָגן
די ברענענדע לאַמטערן, אים באַקוקט,
פֿון אויבן ביז־אַראָפּ, און צוגעוואָרפֿן: קום.
האָט ער אים אין דער שטאַל אַריינגעפֿירט,
אים אָנגעוויזן אויף אַ באַרג מיט היי,
אַ זאָג געטאָן מיט האַרץ: „דו זאָלסט ניט רויכערן,
„ווערסט נאָך אָוועקשיקן די שטאַל מיט פֿייער
„צוזאַמען מיטן פּאַק און מיט די בהמות.
„גיב אַכטונג״. — זיך אַרויסגעשליכט פֿון שטאַל,
פֿאַרשליסנדיק דעם טויער הינטער זיך.

ב

אַ נאַכט פֿון חלומות

אין שטאָל איז וואַרעמלעך געווען און שמעקעדיק:
עס האָט געשמעקט מיט טרוקן וואַרעם היי
און שווייסיקן געשמאַק פֿון פֿערד און קו.
די קו האָט שלעפֿעריק גע׳מעלה־גרה׳ט,
און ס׳האָט דאָס פֿערד געשנאַרכט, געשמיסן מיטן עק.
עס האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
געצויגן מאָנאָטאָן און לאַנג, זיך אָפּגעהאַקט,
זיך איינגעהערט אַ רגע צו דער שטילקייט,
און ווידער אין דער נאַכט אַריינגעגרילצט.
פֿון וויט האָט זיך דערטראָגן נאָך אַ זינגען,
אַ שלעפֿעריקער קלאַנג פֿון אַ באַנדורע.
ס׳איז אויפֿגעקומען העל אַ שפּעטיקע לבנה,
און דורך די פֿענצטערלעך די אָפֿענע ביים דאַך
האָט זיך געלייגט די שיין אין ווייסע קעסטלעך;
און וואו אַ קעסטל שיין איז אויסגעפֿאַלן,
און אויפֿן היי וואו ס׳איז דער איד געלעגן
האָט איטלעך שטענגל היי רעליעף געלויכטן
און אויסגעקוקט אַ פֿאַסיקל פֿון זילבער.
עס זיינען פֿרישע ווינטלעך אומגעגאַנגען,
געווייט אין אידנס פּנים, אויף די פֿיס און הענט,
און ווי עס וואָלט זיין גוף אַריינגעזונקען
אין פֿרישע קילע ווייכע וואַסערן —
אַזוי האָט זיך זיין יעדעס גליד באַרואיקט,
זיך אויסגעצויגן שלומערדיק, פֿאַרגעסן זיך,
אַריינגעפֿאַלן אין אַ טיפֿן שלאָף.

האָט זיך אַ נאַכט געצויגן אין דער אייביקייט
מיט שטיקעלך זונען אָפּגעבראָכענע,
מיט פּיצלעך רויטע, בלויע, גרינע שטערן
וואָס זיינען אין אַ כאַאָסדיקן הימל
פֿון בלויער פֿליסיקייט אַרומגעשוואומען.

און אין דער בלווילעך־בלאַסער פּליסיקייט
דאָ האָבן גרינלעך־רויטע דיקע שטראַלן
צונויפֿגעשוואומען זיך, און זיך באַהעפֿט
אין רעגנבויגן שטאַפּלען פֿון אַ לייטער
וואָס איז געהאַנגען מיטן שפּיץ אויף גאָרנישט.
און אויפֿן לייטער האָבן שוואַרצע שדימלעך
מיט רויטע בליצנדיקע שאַרפֿע אויגן
אַרויף — אַראָפּ, אַרויף — אַראָפּ, געדראַפּעט זיך:
די לופֿטיק־בויגעוודיקע דינע גלידער
געשטראַלט מיט שוואַרץ און בלויער פּליסיקייט;
געוויגט זיך דרייענדיק און שנעל אין לייטער
אַרויסגעשטעקט די רויטע לאַנגע צינגער,
פֿאַרגאַנגען אין אַ הילכיק וואַלדיק קוויטשען,
און אים געטאָרעט און געצופּט ביים בגד.
דערנאָכדעם איז דאָס אַלץ צעפֿלאָסן זיך:
ס'איז אָנגעשטאַנען אויף דער וועלט אַ פֿינצטערניש,
געדיכט און שווער און בולט, ווי פֿון שוואַרצן גלאָז,
מיט רויטע שטערן איינגעפּאַסט אין שוואַרצס,
און פּלוצים, זע, פֿון פֿינצטערניש אַרויס
האָט אָנגעהויבן אויסוואַקסן אַ וואַלד,
אַ קאַלטער וואַלד פֿון גלאַנצענדיקע ביקסן
וואָס האָבן זיך אויף אים געררוקט פֿון יעדער זייט
און אָפּגעשלאָסן יעדן וועג פֿאַר אים.
האָט זיך זיין יעדער אבר אָנגעשטרענגט,
זיין האַרץ האָט אין זיין ברוסט זיך אָפּגעשטעלט,
און פּלוצים האָט ער לייכט און פֿריי און פֿליסנדיק
זיך אויפֿגעהויבן שווימענדיק אין לופֿט.
זיין קערפּער לייזט זיך אויף, אַ מאַך נאָר מיטן האַנט,
אַ רודער מיטן פֿוס, ער שווימט, ער שווימט
און רירט אָן רויטע שטערן מיטן האַנט
און שטיקלעך בלאַסע אָפּגעקילטע זונען.
און דורך די לאַנגע פּלאָנטערנישן פֿון דער נאַכט
איז אין דעם הינטערגרונט פֿון מידן מח
ניט אָפּגעשטאַנען אויף אַ ווייל זיין קלעמעניש,
זיין בייַנקעניש אַהיים נאָך ווייב און קינד,

און איטלעך גליד זיינס האָט אין שלאָף געלעכצט,
ווי ס׳לעכצט דער דורשטיקער נאָך פרישן וואַסער,
און אינם האַרצן האָט געפּרעסט, געקלעמט,
געריסן זיך מיט שטומען ברומעניש.
און ווי אַ קינד וואָס קלאָגט זיך פאַר זיין טאַטן
אַזוי האָט ער געקלאָגט זיך פאַרן האַר
פון אַלע וועלטן, אויסגעוויינט זיין האַרץ.
געזאָגט קאַפּיטלעך תהלים מיטן האַרץ,
מיט יעדן גליד, מיט יעדן טראָפּן מאַרך,
און זאָגנדיק, האָט ער געהערט דעם נגון,
דעם אַלטן פייערלעכן תהלים־נגון,
און טרערן זיינען שטום און שטיל געפלאָסן
געקוועלט פון די צענויפגעפרעסטע אויגן.
פאַר׳עקשנ׳ט הייס האָט זיך געריסן דאָס געבעט,
די אַלטע תפילה פון דעם פאָטער יעקב
ווען ער איז אין דעם פרעמדן לאַנד געקומען:
„גיב ברויט צום עסן, און אַ קלייד צום אָנטאָן" —
פאַר אים, פאַר איר, פאַר זיינע בלאַסע קינדער.
נאָר אַז דער בלייער מאָרגן האָט דערנענטערט זיך,
און פייגל האָבן זיך גענומען איבעררופן —
האָט זיך זיין אָנגעוויינטאָגט האַרץ באַרויקט.
האָט ער דערזען זיך אין אַ פעלד אַ גרינס,
באַגאָסן מיט אַן אונגעהויער ליכטיקייט:
עס שפּראָצט ,עס גרינט, עס בליט, עס פליסט מיט ברויט,
מיט קרעפטן פון די ערשטע זיבן טעג.
און זע, ער האָט זיך אָנגענומען אין דעם גרונט,
אין שוואַרצלעכן, אין פעטן ווילדן גרונט.
ער שפּירט, ווי ער שלאָגט וואָרצלען אין דער ערד
און ס׳זויגן זיך די וואָרצלען אין דער ערד.
אַ בוים, אַ דעמבנבוים, צעוואַקסט זיך ברייט
מיט פרישע יונגע צווייגן, גרין באַדעקט
מיט ווייכע שמעקנדיקע יונגע בלעטער.
און פרישע ווינטלעך גייען איבער אים
און פויגלען צוויטשערן און נעסטלען אויף זיין קאָפּ.
ס׳העגנט איבער אים אַ קילע רונדע זון

און גלעט און צערטלט אים מיט דינע שטראַלן — — —

איז ער געבליבן ליגן שטיל אין היי:
באַלויכטן גרינלעך־בלוי אין מאָרגנליכט,
האָט ער צעעפֿנט ווייט און ברייט די אויגן —
דאָס האַרץ האָט הויך אין אויפֿרעגונג געקלאַפּט,
און פֿונעם האַרץ אַרויס האָט אים געזונגען
אַ תּפֿלה צו זיין האַר, אַזוי:
„גאָט פֿון אַברהם,
„פֿון יצחק און פֿון יעקב, וואָס דו האָסט דיין קנעכט
„געפֿירט אַהער, און וועסט מיך ווייטער פֿירן —
„מסתמא איז דיין רצון און דיין וואונש,
„מיך אין דער ווילדערניש אַהער פֿאַרזייען,
„באַקאַנט מאַכן דיין נאָמען צווישן פֿעלקער.
זאָלסט דיין פּנים ניט פֿאַרשטעלן פֿון דיין קנעכט,
„מיך פֿירן דורך געפֿאַר און לייד אין פֿינצטערניש
„אַזוי ווי דו האָסט לאַנג צוריק געפֿירט
„דורך גאַנצע פֿערציק יאָר, דיין פֿאָלק דיין אויסדערוויילטס
„צו דעם געווינשטן און פֿאַרשפּראָכן לאַנד. אָמן”.

ג

פֿרימאָרגן

דער גוי האָט אויפֿגעפּראַלט די טויערן פֿון שטאַל,
און ס׳האָט אַ שפּריץ געטאָן אין קילער שטאַל
מיט רויטן ליכט פֿון אויפֿגייענדער זון.
עס האָט אַ בליץ געטאָן אין פֿרעמדן אויג
די נייע אומבאַקאַנטע פֿרישע וועלט
מיט בלויע הימלען און געדיכטן גראָז,
מיט ווייטן וואַלד מיט גרינער בלעטער־קרוין,
מיט נאַנטע פֿרוכט־ביימער באַדעקט מיט טוי,
מיט ווייסע אָפּגעקאַלכטע ווענט פֿון הויז
וואָס באָדט זיך ביז די פֿענצטער טיף אין גרינס.

איז אָנגעקומען שטיל די בעל־הביתטע,
אין געלן שטרוי־הוט מיט די ברייטע ראַנדן,
אַ בליץ געטאָן אויף אים מיט גוטע אויגן,
מיט אָפֿענעם און זון־פֿאַרברענטן פּנים,
מיט ווייסן לייוונט פֿון דעם שטוביקן קלייד —
און זיך אַראָפּגעזעצט די קו צו מעלקן.
די ווייסע שוימענדיקע שטראָמלעך מילך
זיי האָבן זינגענדיק און פֿלינק געקלאַפּט,
געטענצלט אָן דעם דעק פֿון גלאַנצנדיקן בלעך,
און ס'האָט פֿאַרשמעקט מיט וואַרעמקייט און זעט.
דער גוי האָט אים אַרויסגעפֿירט צום ברונעם,
און אַז דער פֿרעמדער האָט זיך אָפּגעפֿרישט
מיט קאַלטן קלאָרן וואַסער — איז די טאָכטער
אַנטקעגן שוין געקומען מיט דעם האַנטוך,
פֿון היימיש גראָבן ווייסן ליין געשפּונען.
דאָס קליינוואַרג מיט די פֿינגער אינם מויל,
מיט שטעכיק־ווייסע האָר און בלויע אויגלעך —
זיי האָבן שרעקעדיק דעם פֿרעמדן נאָכגעקוקט,
געביטן זיך, ווי גענדז, אויף ברוינע פֿיסלעך,
געקניפּן איינס דאָס אַנדערע, געשטופּט זיך.
ביז ס'האָט דער בעל־הבית זיי אָפּגעיאָגט,
און איינגעלאַדן דעם פֿרעמדן צונם טיש.
האָט זיך דער ייד באַדאַנקט, דערקלערט דעם גוי,
אַז פֿריער מוז ער דאַווענען, לויבן גאָט.

האָט ער זיך איינגעוויקלט אין דעם טלית,
אין גרויסן טלית מיט די שוואַרצע פּאַסן,
זיך אָנגעטאָן אין די פֿירעקנדיקע קעסטלעך
מיט הענגענדיקע שוואַרצע רימענדלעך —
איז מאַן און ווייב און קינד געבליבן שטיין
פֿאַרוואונדערט און פֿאַרגאַפֿט. דער מאָדנער מענטש
האָט אומגעקערט זיך מיטן פּנים צו דער וואַנט,
פֿאַרמאַכט די אויגן זיינע, און מיט ברען
געוויגט, געוויגט דעם ביינערדיקן גוף.
דערנאָך האָט ער פֿון ס'ניי די הענט געוואַשן,

האָט ווידער אָפּגעזאָגט אַ קורצע תּפילה —
ערשט דאַן גענומען איינברעכן דאָס ברויט.
צום פליישׁ אַפילו זיך נישט צוגערירט.
געזעסן מיטן היטל אויפֿן קאָפּ,
און האָט געטונקט דאָס שוואַרצע ברויט אין מילך.
האָט זיך דער בעל־הבית מיט אים צערעדט,
געחדושט זיך אויף אַלע וואונדערלעכע זאַכן
וואָס ער האָט דאָ צום ערשטן מאָל דערזען.
ער איז, זאָגט ער, שוין אויסגעווען אַ וועלט —
און נישט געזען, און נישט געהערט אַזוינס.
דעם בגד מיטן פּאַס פֿאַרשטייט ער נאָך,
נאָך וואָס אָבער די קעסטעלעך מיט די רימענס?
און דאַוונען אַלע יידן פּונקט ווי ער?
אויף דעם האָט זיך דער ייד צעשמייכלט שטיל:
אַ פֿרומער ייד, האָט ער דערקלערט, באַדאַרף
צו טאָן ווי ס'שטייט אין אַלטן טעסטאַמענט,
ווי גאָט האָט מאָזעסן זיין קנעכט באַפֿוילן.
האָט זיך דער גוי נישט אויפֿגעהערט צו חדושן,
געהאַלטן אין איין טענהן, אַז ער האָט
ביז היינט צו טאָג אַזעלכעס נישט געהערט.
און ווען עס איז געקומען נאָך דער סעודה,
און ס'האָט דער ייד געשלאָסן זיינע אויגן,
גענומען ווידער שעפּטשען שטילערהייט —
דאָ האָט דער גוי צום ווייב זיינעם געוואונקען:
אַ פֿרומער מאַן, ער האַלט נאָר אין איין דאַוונען.

נאָר, אַז דער ערשטער וואונדער איז פֿאַרביי —
דאַן האָבן זיך די מענטשן היימישער דערפֿילט.
דער גוי האָט ברייטלעך, אויפֿגעלייגט, פֿאַררויכט
די קורצע שוואַרצע ליולקע, און דער ייד
האָט זיך צערעדט, אַראָפּגערעדט פֿון האַרצן.
ער קומט, זאָגט ער, פֿון גיהנום, פֿון אַ שטאָט
וואו מענטשן לעבן ניט, נאָר פֿאַלן אינם יאָך,
ער האָט געפּלאָגט זיך אין דעם ווילדן כּרך,
געשניידערט פּופּצן לאַנגע שעה אין טאָג.

זיך אומגעוואַלגערט אין אַן ענגער לאָך —
קיין טראָפּן לופֿט, קיין פּיצל שיין געזען.
האָט אָנגעהויבן טריקענען זיין לייב
און איטלעך ביין זיינס האָט דערשפּירט דעם טויט.
האָט אין זיין האַרצן אָנגעהויבן וויינען
אויף זיך אַליין, אויף זיינע יונגע יאָר,
און זיין דערבאַרעמונג האָט זיך געוועקט
צו די יתומים זיינע לעבעדיקע
וואָס ער האָט יאָרן לאַנג שוין נישט געזען
אין וואָגלעניש צו זוכן ס׳שטיקל ברויט.
האָט ער זיך מיטן פּאַק געלאָזט אין וועג —
דאָ האָט ער כאָטש אַ הימל איבער זיך.
די וועלט איז ברייט, און מענטשן זיינען גוט,
אַ ייד ווערט ניט פֿאַרפֿאַלן, ווי זיי זעען.

דער גוי האָט שטיל, געלאַסן, אַלץ געפּיפּקעט,
זיך צוגעדעקט מיט פֿאַרהאַנגען פֿון רויך,
אַריינגעשטעלט אַ ווערטל דאָ און דאָרט —
און ס׳האָט די גויה זיך געווישט די אויגן.

וואָס דען, זאָגט ער, אַ ייד לעבט מיט בטחון,
ער גלייבט, אַז אים וועט אויך ניט גאָט פֿאַרלאָזן —
און וואָס פֿאַרלאַנגט ער דען: עשירות? געלט?
ער וויל זיך בלויז דערשלאָגן צו׳ן אַ ברעג
און וויסן, אַז דאָס איז דער פּלאַץ פֿון רו
וואָס גאָט האָט אים באַשערט. ער איז שוין מיד,
אַז יעדעס גליד זיינס שרייט און לעכצט נאָך רו,
אַן אייגן דאַך, אַן אייגן ווינקל זיינס.
ער גאַרט נאָך אַרבעט מיטן שווייס פֿון פּנים,
ער זוכט דען מערער ווי דאָס שטיקל ברויט?
ער האָט, זאָגט ער, געוואַנדערט אין דער לענג און ברייט
פֿון גרויסער נייער וועלט. דאָס לאַנד איז רייך,
איז פֿריש און יונג, די מענטשן זיינען רוי,
דערפֿאַר באַהאַלט זיך אונטער זייער שאָלעכץ
אַ האַרץ אַ גוטס מיט מיטגעפֿיל צום פֿרעמדן.

ער האָט געזען, זאָגט ער, די ערשטע יידן
באַזעצן זיך צווישן קריסטן־שכנים —
פאַרנעמען זיך מיט האַנדל פונם לאַנד.
מען קויפט אַ פעל, אַ בינטל וואָל, און פוטערוואַרג
מעטאַלן זיינען דאָ לרוב — מען האַנדלט,
מען אַרבעט פלייסיק און מען האָט חיונה.

דער גוי איז שטיל געזעסן און געטראַכט,
אַריינגעקוקט אין יידנס מידן פנים,
געלאָסן אויפגעשטאַנען פון זיין זיץ,
אַרויסגעקלאַפּט די גרויע אַש פון ליולקע,
און אָנגעקלאַפּט דעם יידן אויף דער פלייצע:
זאָלסט היינט פון דאַנען ניט אַוועקגיין, ייד,
איך וועל זיך היינט צונויפטרעפן מיט שכנים,
מען וועט זיך דורכרעדן מיט זיי, מ'עט זען,
און צוגעשריגן פונם שוועל צום ווייב:
ניט לאָז דעם יידן רירן זיך פון פלאַץ.

ד

דער סוף פון פּאַק

אַז ס'האָט דער טאָג דערנענטערט זיך צום סוף
און שטראַלן זיינען ראָז און קרום געפאַלן —
דאַן זיינען זיך צונויפגעקומען שכנים.
עס זיינען אָנגעקומען שווערע בעלי־בתים.
מיט די פאַרגרעבט־מגושמדיקע הענט,
מיט רויט־פאַרפלאַמטע פנימער און קאַרקן
און אַלע אין די ברייטע ווייסע פלודערן,
מיט העמדער ברייט־צעקנעפלטע ביים האַרצן,
מיט ברייטע הויכע שטרוי־היט אויף די קעפּ.
דער איינציקער וואָס האָט זיך אויסגעטיילט,
געוועזן איז דער הויכער דינער פּאַסטאָר

געקליידט אין שוואַרצס, פֿאַרשפּילעט ביז צום האַלדז
אויף אַלע קנעפּ. און נאָך די מענער, זייַנען
די פֿרומע, שטילע ווייַבער נאָכגעקומען
מיט דינע און פֿאַרשנירטע ליפּן,
צוריקגעצויגענע און שטילע, נאָר די אויגן
זיי האָבן נייַגעריק און פֿלינק גערעדט,
געגליטשט זיך פֿון איין פּנים אויפֿן צווייטן.
מען האָט זיך אויפֿן גאַניק אויסגעזעצט,
די מאַנסלייַט פֿאַר זיך, און די ווייַבער פֿאַר זיך,
און באַלד האָט אָנגעהויבן גיין אַ רויך,
פֿון וויפֿיל מענער פּונקט אַזוי פֿיל רויכלעך,
(ס'האָט נאָר פֿון דינעם פּאַסטאָר נישט גערויכערט)
די בעל־הביתטע האָט געבראַכט פֿון קעלער
דעם שווערן קרוג מיט קאַלטן עפּלטרונק
וואָס האָט געבלעזלט ביז די שוואַרצע ראַנדן,
איז אומגעגאַנגען מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן
באַדינענדיק די רויכנדיקע געסט.

דער ייִד, דער פֿרעמדער וואָס ער איז, איז שטיל
און פֿרעמד געזעסן צווישן פֿרעמדן עולם,
האָט שעמעוודיק, פֿון ווינקל־אויג, באַטראַכט
די דעמבענע און אייַנגעוואָרצלטע אין גרונט,
די שווערע בעלי־גופֿים מיט די קאַרקן —
האָט אים שוין באַנג געטאָן דער גאַנצער עסק.
האָט ער זיך אומבאַהאַלפֿן, שוואַך, דערשפּירט,
איז ער געזעסן אומעטיק, פֿאַרקלערט,
דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט, דעם קאַרק געבויגן
און ניט געוואַגט די אויגן אויפֿצוהייבן.

האָט אָנגעהויבן שטיל דער בעל־הבית
צו ריידן: שכנים — האָט ער אָנגעהויבן —
איך האָב אייך אַלעמען דערציילט פֿון ייִדן,
אָט זיצט ער דאָ אַ פֿרעמדער צווישן אונדז, —
וואָס קאָן מען פֿאַר אים טאָן? דאָ האָט דער פּאַסטאָר,
אַ שטילער, אַ געלאַסענער זיך אָנגערופֿן:

צוערשט לאָמיר דעם יידן אויסהערן,
און נאָכדעם וועט מען זען. — איז דאָס געפֿעלן
און אַלע האָבן צוגעברומט: גערעכט, גערעכט.
האָט זיי דער ייד דערציילט זיין מעשה פֿון דאָס ניי.
נאָר מער פֿון אַלץ האָט זיי גערירט דער צער
וואָס האָט אַרויסגעוויינט פֿון זיינע אויגן,
דער שטומער אָפּטער זיפֿץ וואָס האָט באַגלייט
די נאָענטע ווערטער מיט דער פֿרעמדער אויסשפּראַך,
און מיט דעם פֿרעמדן נגון. נאָר דער צער
פֿון עלנדן און היימלאָזן האָט זיך געשפּירט
אין יעדן טאָן, אין איטלעך אומפֿאַרשטענדלעך־וואָרט.
און אַז דער ייד האָט אויפֿגעהערט צו ריידן,
איז מען אַ וויילע געזעסן שטיל: די קעפּ
געבויגן אין דעם רויטן אָוונטשיין,
און האַרץ האָט שטום גערעדט צו האַרץ; פֿאַרהאַרטעוועט
פֿאַראייזנט ווי זיי האָבן אויסגעקוקט
האָט דאָך געענטפֿערט זייער האַרץ אויף לייד,
ווייל זיי אַליין האָבן אין פֿריער קינדהייט
געוואוסט דעם טעם פֿון עלנד און פֿון לייד,
געהערט פֿון פֿאָטערס און פֿון אַלטע זיידעס,
די ערשטע פּיאָנערן פֿון דעם קאַמף
אויף טויט און לעבן מיט דעם רויטן מאַן,
פֿון שלאָפֿן מיט דער ביקס אין האַנט, פֿון מורא
פֿאַר פֿלוצימדיקע פֿייערן און טאָמאַהאָק.
און ס׳האָט דער צער פֿון עלנדן און פֿרעמדן
דאָ אָנגערירט די בראַווע שטומע הערצער.

האָט אויפֿגעשטעלט זיך דאָ דער דינער פּאַסטאָר,
אַ גלעט געטאָן דעם הויכן בלאַסן שטערן,
און קלאָר, געלאַסן, זיך גענומען ריידן.
האָט אָנגעהויבן פֿון די פּאַטריאַרכן:
פֿון אייבראַהאַם, פֿון אייזיק און פֿון דזשייקאָב,
דערציילט פֿון דזשאָזעפֿן אין פֿרעמדן לאַנד,
פֿון פֿראָפֿעט מאָזעס מיט די צען געבאָט,
פֿון אַלטן קעניג דייוויד מיט די פּסאַלמען —

ביז ער איז צוגעקומען צו דעם זון פֿון גאָט,
דעם האַרן דזשיזוס קרייסט. דעריבער —
האָט ער פֿאַרענדיקט — זאָלסטו עפֿענען
דיין טויער פֿאַרן פֿרעמדן וועלכער קלאַפּט.

האָט אָנגעהויבן איינער פֿון די שכנים,
דער אַלטער טאָמפּקינס מיטן פּנים פֿון אַ לייב
מיט גרויע האָר און גרויע ברעם און באָרד:
„מיין אַלטער שייער איז דאָס הויז ביים וואַסער
„שטייט ליידיק, אָפּגעלאָזט — זאָל זיך דער ייד
„אַריינציען אַהין און טאָן געשעפֿט.
„וועל אים דערפֿאַר ניט רעכענען קיין געלט —
„אויב ער וועט שפּעטער קאָנען זאָל ער אָפּקויפֿן,
„איך וועל פֿאַרקויפֿן ביליק".
„וואויל, ס'איז וואויל — "
האָט זיך דער בעל־הבית באַדאַנקט מיט האַרץ —
„וואָס טוט מען אָבער וואָס דער פּלאַץ איז אַלט,
„און שטייט אין איין סכנה איינצופֿאַלן?
„מיר וועלן דאָך דערהרגען אונדזער ייד — "
האָט ער געוויצלט.
„איך וועל געבן האָלץ
„וויפֿיל נאָר מען באַדאַרף צו אויפֿריכטן דאָס הויז — "
האָט אָנגערופֿן זיך דער סוחר פֿון געהילץ.
„— און מיר וועלן דאָס הויז און שטאָל פֿאַרריכטן —"
האָט אָפּגערופֿן זיך פֿון יעדער זייט.
„מען דאַרף דאָך אָבער געלט צו פֿירן האַנדל"
האָט אַלץ דער בעל־הבית נישט נאָכגעלאָזט.
„וועל אויספֿאַרקויפֿן סחורה פֿונם פּאַק,
וועט זיין געננוג" — האָט איינגעשטעלט דער ייד.
„פֿיין, פֿיין, אַ גוטער פּלאַן, מען דאַרף נישט בעסער,
„העי, מוטער, גיב אַקאָרשט אַהער דעם פּאַק".
און באַלד דערויף האָט זיך דער פּאַק באַוויזן
און זיך גענומען אויספּעקלען. עס זיינען
אַרויסגעקראָכן אויף דער ווייסער וועלט
געשטריקטע יאַקן וואָלענע פֿאַר ווייבער,

פֿון בלויען, רויטן, ראָזן, גרינעם וואָל
מיט קליידער פֿון דעם פֿלאַמענדיקסטן זייד,
און טישטוכער מיט בלויע, רויטע קאַסטנס
מיט שווערע גאָלדיקע געדיכטע פֿראַנדזן,
קאַלירט־געשטרייפֿטע העמדער פֿאַר די מענער,
מיט ליולקעס פֿונם גאָלדענעם בורשטין
און שווערע זילבער זייגערס ווי די ציבעלעס
מיט לאַנגע בייטשן גלעזערנע קאָרעלן
מיט בונטע פֿאַרבן ווי פֿון רעגנבויגן.
מיט ווייסע זילבערדיקע טאַשנמעסער
מיט שטאָלענע, מיט גרין־באַהויכטע קלינגען,
מיט מייער־קעפּלעך, מוטערפּערל, ביין,
מיט גרינע, ראָזע שפּילצייג פֿאַר די קינדער,
מיט כּל המינים פּאַטשערקעס און ברילן.
און איבער דעם האָט צונטערדיק געברענט
אַ גרויסע רויטע פֿלאַמענדיקע זון.
אַז ס׳האָבן זיך די מענטשן אַזש פֿאַרזשמורעט
זיך צוגעדעקט די אויגן פֿון די פֿלאַמען.
דער עולם האָט עס אָנגעקוקט פֿאַרגאַפֿט
פֿאַרבלענדט אַזש פֿון געשריי פֿון די קאָלירן —
ערשט שפּעטער זיך צעשמייכלט אין די וואָנסן.
די ווייבער זיינען אַלץ געזעסן שטיל,
ווי געגנדז געדרייט די העלדזער פֿון דער ווייט,
און ס׳האָבן זיך די אויגן זיי געצונדן.
„העי, ווייבער איצט איז אייער צייט, אַהער —
באַווייזט נאָר וואָס איר קאָנט". — זיינען די ווייבער
געלאָסענע און שטילע צוגעקומען,
צוערשט מיט איינגעהאַלטענע באַוועגונגען —
נאָר באַלד האָט זיך צעפֿלאַקערט דער יריד:
געוואָרן מערער אויפֿגעלייגט און היימיש,
די אויגן האָבן זיך צעברענט מיט פֿייער,
די שטימען האָבן אויפֿגעלעבט געקלונגען,
די הענט האָבן געשיקט און שנעל געאַרבעט,
און איטלעכע געמאַכט פֿאַר זיך איר פּעקל.
די בעלי־הביתטע איז געווען פֿאַררויטלט,

פֿאַרהאַוועט אומגעלאָפֿן צווישן קונים,
איז יעדע ווײַל צום יידן צוגעקומען
צו אויספֿרעגן דעם מקח פֿון אַ חפֿץ:
„דו זאָג נאָר וואָס די זאַך קאָסט דיך אַליין,
„דעם פּרײַז וועל איך זיי שוין אַליין שטעלן.“
און ס'איז דער ייד געזעסן אַ פֿאַרשעמטער
צווישן רויכנדיקע וויצלדיקע מענער.

ס'איז טונקעלער געוואָרן. מיט דער זון,
האָט אויך דער ברען און פֿריילעכקייט געזעצט זיך.
די ווייבער זיינען אָפּגעקילט געוואָרן,
צוריק זיך אָפּגעטיילט אין זייער ווינקל.
די פּנימער זיינען געוואָרן ערנסט,
מען האָט זיך אויפֿגעהויבן, זיך צעגענעצט,
און שווייגנדיק גענומען זיך צעקריכן.
די מאַנסלייט פֿאַרויס מיט די ליולקעס רויך
און הינטער זיי די ווייבער מיטן ווייסצייג.
מען האָט געקלאַפּט דעם יידן אויפֿן פּלייצע:
„ווי רופֿט מען דיך?“
„דזשאַשואַ“.
„פֿיינער נאָמען,
מיר וועלן פֿון היינט אָן דיך רופֿן: דזשאָש.“
און מען איז זיך צעקראָכן אין דער נאַכט.

ה

אין נייעם לאַנד כנען

אין פֿרישן קלאָרן זומערדיקן טאָג
האָט הויך געקלונגען דאָס געבראַזג פֿון אייזנס.
דער ברייטער הויף איז פֿול געווען מיט ברוכוואַרג
מיט שטיקער אַלטע שימלדיקע אייזנס,
מיט טויזנטער פֿאַרשטויבטע אַלטע פֿלעשער
וואָס האָבן זילבערן און גרין געגלאַנצט

אין שיין פֿון הייסער דרומדיקער זון.
אַ טוצן הינער האָבן אומגעפּיקט אין הויף,
און ס'האָט דער גאַלאַגאַנער האָן מיט שפּאָרן
געשפּירט זיך יחסנדיק, און זיי מושטירט.
דער אַלטער שייער איז געווען פֿאַרוואַלגערט
מיט שמאַטעס, מיט פּאַפּיר, מיט פֿערדנביין.
עס האָט געזעצט אין נאָז דער שאַרפֿער ריח
פֿון נאַס־פֿאַרבלוטיקטע געזאַלצטע פֿעלן,
און פֿליגן האָבן וואָלקנווייז געזשומעט.
די אַלטע חורבה ביים אַריינגאַנג הויף,
אַרומגעשפּאַרט מיט שפּאַלן אין דעם קרום,
האָט יונג געגלאַנצט מיט אירע בלאַנקע שויבן,
דעם רויך געבלאָזן פֿון איר נייעם קוימען.
און אין דעם שאָטן פֿון דעם אַלטן שייער
געשטאַנען זיינען צוויי געבויגענע פֿיגורן:
אַ גרויסער שוואַרצער נעגער אויף די קני,
האַלב־נאַקעט, גלאַנצנדיק, די רויטע צונג
פֿאַרביסן אין די שטשירענדיקע ציינער,
פֿעסט האַלטנדיק אַן אייזן אין די הענט,
און ס'האָט דער ייד געבראַזגעט אויפֿן אייזן,
געשווינגט דעם שווערן האַמער און געשלאָגן,
און איטלעך מאָל, ווען ס'איז דער האַמער אויסגעפֿאַלן
און אָנגעשלאָגן זיך אַן גרויען אייזן —
האָט זיך דער נעגער אויף צוריק געכאַפּט,
ניט אָפּגעלאָזט די רויטע שווערע אויגן
פֿון פֿליענדיקן האַמער אין דער לופֿט.
דעם יידנס פּנים איז געווען פֿאַרברענט,
דאָס געל און שפּיציק בערדל איז פֿון שטויב
געווען פֿאַרשוואַרצט. דערפֿאַר האָבן די אויגן
באַקומען גאָר אַן אַנדער פֿרייען ליכט.

די הויכע בלאַסע שווייגנדיקע יידענע
אין שוואַרצן שייטל אויפֿן קאָפּ, פֿלעגט אָפּט
אַרויסלויפֿן פֿון שטוב צו אויפֿזוכן
דעם קליינעם יאַנקעלע. דאָ טוט ער זיך

פֿאַרקלייבן אויף דער הויכער קופּע אייזן,
נישט ווינסדיק ווי קלייבט מען זיך אַרונטער.
און דאָ שפּאַצירט ער אויף די שמאָלע באַלקנס
פֿון הויכן אַלטן שייער, שפּרינגט אין וואָל,
און מאַכט דאָרט קאָזעלקעס, דעם קאָפּ צו ברעכן.
און אָפּט מאָל טרעפֿט זי אים גאָר אויפֿן קאַרק
פֿון הויכן גראָבן גלאַנצנדיקן נעגער.
דאָס זיצט אים אויפֿן קאַרק, און טרייבט אים אָן
און דריגעט אין אים מיט די ברוינע פֿיסלעך,
און פּלוידערט אַ משונהדיקן לשון.
דער נעגער טאַנצט און לויפֿט איבערן הויף,
און שפּרינגט מיט אייזערנע און שוואַרצע פֿיס
אויף פֿלעשער גלאָז און שטעכעדיקע אייזנס.
און איר, דער מאַמען, פֿאַלט דאָס האַרץ איין, ציטערט
דער ווילדער שוואַרצער מענטש, זאָל גאָט ניט שטראָפֿן,
זאָל נאָך דאָס קינד חלילה ניט צעשעדיקן.
נאָר ווען דער מאַן דערזעט דאָס בילד פֿאַר זיך,
דערמאָנט ער זיך אָן יענער נאַכט אין שייער —
ער שטייט און קוקט פֿאַרוואונדערט און פֿאַרגאַפֿט,
און זעט אין דעם אַ פֿינגער דאָ פֿון גאָט.

צווייטער קאַפּיטל

א

ניי לעבן

אַביימל שטייט אויף פעלזיקן, אויף האַרטן גרונט —
די ווינטן שלאָגן, ברעכן זיינע צווייגן,
עס שרפהט אומדערבאַרעמדיק אַ געלע זון
און שיילט, און פּיצלט אים זיין קראַנקע קאָרע;
אַט איז אַ שטיק אין גאַנצן אָפּגעפאַלן,
עס טריקנט וואונדיק יענער פלאַץ און שמאַרצט
און ווערט פאַרדאַרט, און ווערט פאַרברוינט, פאַרשוואַרצט
און די געציילטע געלע בלעטלעך פונם בוים
זיי חלשן פון זון און צאַפּלען פונם ווינט.
נאָר ס'גראָבן זיך די וואָרצלען אין דער טיף,
און קעמפן מיטן פעלז אויף טויט און לעבן:
זיי שטרעקן זיך מיט דורשטנדיקע מיילכלעך,
און גראָבן זיך אַרונטער טויטע שטיינער
דורך זאַמדן טרוקענע, צו זוכן חיות —
ביז זיי דערשלאָגן זיך צום וואַסערדיקן גרונט.
און פלוצים, זע: פון ביימל איז געוואָרן בוים;
די צווייגן, אָדערן, ווי אָנגעדראָלן,
זיי זיינען טונקל, שוואַרצלעך־גרין געוואָרן,
די דאַרע אָפּגעלעבטע צווייגן ווערן
פון נייע צאַפּלדיקע צווייגן אָפּגעשאָסן,
די קאָרע גלעט זיך אויס, ווערט ווייך און גלאַנציק
און פריש און זאַפטיק. און די בלעטער
זיי מערן זיך, און ווערן טונקל־גרין
זיי ווערן דיק און שווער און אָנגעגאָסן.
דו קוקסט און ס'לייגט זיך אויף דער ערד אַ שאָטן,

עס גרינען פּאַסן גראָז אין געלן זאַמד,
עס וויגן זיך די צווייגן גרין אין געלער היץ,
און ס'לעבט דאָס גרין מיט פויגל און מיט קלאַנג.

די אַלטע שטוב האָט אויפגעלעבט פון ס'ניי,
מיט נייע מענטשן פון אַן אַלטן שטאַם:
די קליינע שויבן האָבן זיך צעגלאַנצט,
און אויף די טירן האָבן בלעכעדיק געשיינט
די ווייסע מזוזות. אויף דער קרומער וואַנט
וואָס האָט געבלאָסט מיט פרישן קילן קאַלך
האָט זיך געררויטלט און געגרינט אַ „מזרח"
פון גלאַנצנדיקן פּאַדימזייד געשטאָכן —
אַ ווייטער זכר פון די כלה־מיידל יאָרן.
אַרום דעם מזרח — בילדער פון רבנים,
פון שטרענגע יידן מיט די הויכע שטערנס,
און שוואַרצע אַטלאַסנע קאַפּאָטעס, שטריימלעך,
מיט פנימער פון דורכזיכטיקן פּאַרמעט,
מיט הויקערדיקע נעז און לאַנגע בערד.
און עטוואָס אָפּגערוקט פון זיי — די פנימער
פון צניעותדיקע מאַמעס, עלטער־באָבעס,
מיט שטילע אויגן און פאַרשנירטע ליפּן,
מיט שטערנטיכער אויף די שמאָלע קעפּ
און בלאַסע פּערל אויף די בלאַסע העלדזער.
און אַז די קרומע וואַנט פלעגט זיך אַ טרייסל טאָן,
פון דרויסנדיקן בראַזגען מיט די אייזנס,
דאַן פלעגן זיי זיך אָפּציען פון וואַנט,
זיך איבערקוקן אויפגעלעבט, פאַרחדושט.
אין ווינקל, אויף דער וויס־געקאַלכטער פּאָליצע
צוזאַמען מיט די מעשן בענטשלייכטער
געשטאַנען זיינען שלעפעריק, אין זיך פאַרטיפט
די אַלטע ספרים פון דער היים געבראַכט:
דער אַלטער רב בחיי אין די געלע ראַנדן,
דער גאַנג משניותן און פעלענער עין־יעקב,
מיט אותיות שפּיציקע פון אַמסטערדאַמער דרוק;
און באַלד דאַנעבן, צוגעטוליעט ליב,

דער דורכגעווייקטער ווייבערישער טייטש־חומש
מיט שפּילקעקעפּלדיקע הויקערדיקע אותיות,
מיט צאַצקעס שוואַרץ אויף ווייס אין געלן טעקסט.
אין הויז האָט שוין געשמעקט מיט ערדיק־בולבע,
מיט לעבעדיקער וואַרעמקייט פון הון;
און דורך די פענצטער פּלעגט זיך אָפּט דערטראָגן
דער ריח, זאַלץ־פאַרבלוטיקט, פון אַ פעל.
נאָר פון אַ ווינקל, פון דער אַלטער שאַף,
האָט זיך געשפּרייט דער דינער בלאַסער ריח
פון אַלטן זייד פון מאַמעס היים, מיט געלבן וועש,
מיט שווערע קילע לייוונט־טישטוכער
וואָס האָבן נאָך פון אַלטער היים פאַרהאַלטן
דעם רייכן געלן ריח פון אתרוגים,
מיט גרינע הדס־בלעטער פונם לולב,
מיט לאָרבער־בלעטער, זיסע שוואַרצע נעגעלעך,
פון אַלטער און פאַרשוואַרצטער בשמים־ביקס.

זעקס טעג אין וואָך האָט עס געבראַזגעט אויפן הויף
פון פרי ביז שפּעט אין שוואַרצער נאַכט אַריין.
אַ שפּראָץ אויף טאָג איז ער שוין אויסן הויז;
עס פאָרן אָן די פורן, בייטשן קנאַקן,
די אייזלען טאַפּטשען איינגעשפּאַרט, עס הירזשען פערד,
מען וועגט, מען מעסט, מען דינגט זיך אויפן וואָג,
מען אַמפּערט זיך, מען קלינגלט מיטן געלט.
עס שטייט אַ טומל, אַ געדיכטער שטרויב, —
ס'גענוגט קוים צייט אין הייסער מיטאָג־שעה
אַריינכאַפּן די בולבע מיטן זויער מילך,
מיט איין אויג אויפן הויף, וואו הינער רירן זיך,
און ס'ליגט דער נעגער אויסגעלייגט אין זון
באַקלעפּט מיט מחנות בלוטדורשטיקע פליגן.
די יידענע איז איינגעשפּאַנט דעם גאַנצן טאָג
און גייט אַ שווייגנדיקע אין דעם יאָך:
די קליינע פּערעלע איז שוואַך און בלאַס,
דאָס זיצט אַ שטילע, אַ פאַרטראַכטע, אויף דער זון
מיט גרויסע אויגן אָפענע, וואָס זעען אַלץ

און זעען גאָר נישט, און זי חלומט.
דערמאָנסט איר ניט — פֿאַרגעסט זי זיך אָן עסן.
דאָס ייִנגל איז אַ מזיק — מוז מען אויפּפּאַסן:
דאָס שפּרינגט אויף פֿורן, דראַפּעט זיך אויף אייזלען
קרימט נאָך און חוזקט אָפּ פֿון ווייס און שוואַרץ —
די גויים יאָגן זיך נאָך אים מיט בייטשן
דאָ קומט די ייִדענע פֿון הויז צולויפֿן
און איז אים מציל פֿון דעם עשׂוס הענט.
זי עסקט זיך אַרום די הינער און דער קו,
און בלײַבט איר נאָך אַ רגע פֿרייע צײַט —
איז דאָ צו וואַשן און צו פּרעסן און פֿאַרריכטן;
און אַז דער מאַן קומט מיט דער נאַכט אין שטוב,
איז פֿאַלט ער ווי אַ שטיין באַלד נאָכן עסן,
דער מידער קאָפּ אַ שטומער אויפֿן טיש,
אַזוי אַ לויפֿט די שווערע פֿולע וואָך
ביז ס׳קומט דער ליבער פֿרײַטיק אויף דער וועלט.

נאָר אַז דער פֿרײַטיקדיקער טאָג נעמט שווינדן,
און שאָטנס ווערן לאַנג און ראָז און לופֿטיק —
ווערט אָפּגעשטעלט דאָס בראַזגען פֿונם אײַזן.
דער לעצטער הויכער קלאַנג צעציטערט זיך
אין קילער בלויער לופֿט און ווערט צעגאַנגען.
דער שוואַרצער נעגער שלײַכט זיך פֿויל אַוועק,
דער ברייט־געשפּאַנטער טויער ווערט געשלאָסן
און פֿון דעם ווײַטסטן בלויסטן האָריזאָנט
און ביז דעם נאָענטסטן וואַסער פֿונם טײַך
הייבט אָן צו שוועבן אין דער פֿרעמדער וועלט
די טיפֿע בלויע לופֿט פֿון שבת־קודש.
אין הויז הייבט אָן צו הויכן מיט דער היים:
די קינדער זײַנען היימיש אויסגעצוואָגן
דער גראָבער טיש באַקומט אַ יום־טובֿדיקע צורה:
ער שטראַלט אַראָפּ מיט דעם געפּרעסטן טישטוך,
פֿון אונטער דער געשטריקטער חנוודיקער שאַל
קוקט צנועהדיק אַרויס אַ זײַט, אַ שפּיץ
פֿון די געפֿלאָכטענע פֿאַרברוינטע חלות,

די לייכטער גלאַנצן האָפּערדיק, געבענטשט,
און לייכטן אין די באָבעס גוטע אויגן.
דאָס טייטש־חומש ליגט האַרציק אויסגעלייגט
צעעפנט שפּילעוודיק אויף אַלע צאַצקעס,
און ס׳שמעקט דער ריח פון די שאַרפע פּיש
געפּעפּערט און געווירצט אין גאַנצן הויז.
און ס׳גליען נאָך די לעצטע קוילן אויף דער קיך
און דעקן גרוי מיט אַש די שוואַרצע טעפּלעך.

און אַז די זון שטראַלט אויף אין טאָג פון רו
און ס׳רוט דער הויף אויף זיינע אייזנס, פלעשער
אין לויטערן און שטילן שבת־שיין —
דאַן מאַכט דער ייד דעם חשבון פון זיין וועלט.
ער קוקט זיך דאַן אַרום אויף זיינע קינדער,
און זינגענדיק די סדרה אויפן קול
באַפאַלט אים גרויס רחמנות אויפן קינד
וואָס צאַנקט אַ שטילס און אַ פאַרחלומט אינם הויז
און גלעט איר קעפל מיט פאַרשוואַרצטע הענט.
די יידענע האָט צייט צו טאָן אַ שמייכל —
און קוקט אַריין אין דראָבנעם עברי־טייטש.
דער פאָטער לערנט מיטן זון גאָטס וואָרט,
פאַרטייטשט אים מיטן שטילן באַנגן נגון
די סדרה פון דער וואָך, און האָט יסורים
צו זען ווי ס׳ווערט דאָס ייִנגל אָפּגעפרעמדט,
דאָס וויל ניט זאָגן ברכה, דאָס פאַרגעסט
דאָס ביסל עברי וואָס ער האָט געבראַכט.
די ווייב האָט טענות צו די אייביקע „ביין טעג״
אָן ביסל פליישיקס טריקנט מען און דאַרט.
אַ צער צו קוקן אויף דער עופהלע.
נאָך וואָס באַדאַרף זי האָדעווען די הינער,
עס קריכן דאָך די אייער שוין פון האַלדז?
היינט סתם מישטיינס געזאָגט, אַלץ הייסט אַ לעבן,
אַ שטיין פאַרוואָרפן אויף אַ וויסטן אינדזל,
מען ווערט פאַרגעסן ריידן צו אַ מענטשן.
נאָר אַז עס פאַלט זיין בליק צום הויף אַרויס

וואו ס'מערן זיך די אייזנס מיט די פלעשער,
און אַז דאָס שבת־ווינטל טוט אַ הויך
מיט ריחות פֿון די פֿעל און רויען וואָל —
באַקומט ער מוט און זיכערקייט און טרייסט.
ער נעמט זי איין מיט גוטע שטילע ווערטער,
ער גלעט איר אויפֿן פֿרעמדן שטייפֿן שייטל
מיט אומגעלומפּערטע פֿאַרגרעבטע הענט:
זי רויטלט זיך ווי אין די יונגע יאָרן —
נישקשה, מיט גאָטס הילף, ס'וועט ווערן רעכט.

ב

דזשייק

אַ יונגע קאַטשקע אויסגעפּיקט פֿון איי —
דאָס האַלט זיך קוים אויף אירע דינע פֿיסלעך,
נאָר אַט אַנטפּלעקט זיך וואו אַן אויסשפּרייטונג
פֿון פֿליסנדיקן תּמיד־רירעוודיקן בלוי —
און פּלוצים — פּלוסק — אַ שפּרונג אַריין אין וואַסער.
די רויטע הייטלעך פֿון די שטענגלעך־פֿיס
צעשפּרייט, צעלאָזט, זיי רודערן אין וואַסער,
דאָס רויטע שנעבל אויפֿן ווייסן דינעם האַלדז
טונקט אונטער זיך, פֿאַרכלינעט זיך פֿון פֿרישקייט,
פֿון גאָטס געבענטשטער פֿליסנדיקער גאָב.
עס גייען כוואַליעס אויפֿן קליינעם גוף,
און שווענקען אים, און גלעטן אים און וויגן.
עס שווימט דער קליינער גוף מיט נאַסע פֿעדערלעך
און טראָגט זיך מיטן גרויען בלויען שטראָם.

און ווי דער קליינער קאַטשקע נעמט צום וואַסער
אַזוי האָט אויך דעם קליינעם יאַנקעלען
גענומען און פֿאַרנומען מיט דער נייער ערד.
און ניט אַזוי מיט ערד — ווי מיט דער לופֿט,
דער נייער, פֿרישער אַנשטעקנדיקער לופֿט.

זיין יידיש צונג איז פּלוצים שווער געוואָרן,
געדרייט זיך אומגעלומפּערט אין זיין מויל,
ווי אָנגענומען אַ פֿול מויל מיט שטיינדלעך.
דאָס בלאַס, פֿאַרדאַרט און אויסגעטריקנט פּנים —
געוואָרן ברויך, פֿאַרברענט פֿון זון און ווינטן.
די ווייכע דינע הענט און פֿיס ווי בייטשן,
געוואָרן אויסגעפּילט, פֿאַרהאַרטעוועט, פֿאַרבראָנזט.
און אין די שוואַרצע אומעטיקע אויגן
האָט אָנגעהויבן טאַנצן אַ יונג פֿלעמל.

דאָס ברענט אַ וועלט. ווי גרויס אַ טאָג פֿון גאָט,
איז אים אַלץ ווינציק צייט: דער הויף איז זיינס,
דער טייך איז זיינס, דער ווייטער וואַלד איז זיינס,
דער שוואַרצער נעגער אויפֿן הויף איז זיינער.
ס'איז דאַכט זיך, שטיל פֿון אים — נאַר, אַז דער נעגער
דאַרף עפּעס האָבן אין דעם טונקעלן שייער
שפּרינגט פּלוצים אויף אַ ווייסע שעפּסנפּעל,
און לאָזט זיך אימפּעטיק און טאַנצנדיק אויף אים.
דער נעגער וואַרפֿט אַוועק אַלץ פֿון די הענט,
די אויגן טויט־פֿאַרגליווערטע פֿון שרעק,
די הענט פֿאַרריסן אויפֿן קאָפּ פֿון וואַל,
מיט ווילד־באַנומענע משונהדיקע קולות —
ער פֿליט אַרויס אין העלן הויף אויף אַלע פֿיר,
און הינטער אים לויפֿט מעקנדיק אַ שעפּס.
אַ פֿאַרמער, אַז ער ברענגט צופֿירן סחורה,
און וואַרפֿט פֿון זיך אַראָפּ דעם אויבערראָק
מיט בלישטשענדיקע גרויסע קנעפּ פֿון ביין —
איז דינגט ער זיך און אַמפּערט זיך, און רויכט און שפּייט,
ציילט פֿאַרזיכטיק, אומצוטרויִלעך, דאָס געלט,
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאָל.
און אַז דער חשבון שטימט שוין מיט גאָטס הילף,
ער מאַכט זיך פֿאַרטיק מיטן בייטש צו גייך,
באַקליידט ער זיך צוריק אין בגד זיינעם,
און הייבט זיך אָן פֿאַרשפּילען אויף די קנעפּ.
ער שמועסט אויפֿגעלייגט, און שפּיליעט, שפּיליעט,

און — וואָס צום טייוול איז דאָ היינט דער מער ?
סע קנעפּלט ניט. איז בויגט ער זיך אַרונטער,
באַטראַכט דעם בגד מיט פאַרוואונדערונג און שרעק :
סאיז דאַכט זיך זיינס, און ניט זיינס. אויף דעם פּלאַץ
וואו ס'האָבן ביינִיקע געבליצט די קנעפּ
איז וויסט און ווינד אַרויסגעריסן מיטן פלייש.
עס ווערט אַן איבערקערעניש אין הויף,
מען זוכט דעם יונג : דער נעגער קאַטשעט זיך,
און פּאַטשט זיך אין די קניען פאַר התפעלות,
דער טאַטע ערגערט זיך און זוכט אַרום,
די מאַמע קומט צולויפן שמעקנדיק געפאַר,
דער גוי אין ראָק פון לעכערדיקע פענצטער,
לויפט נאָך דעם עולם, קנאַקט די בייטש אין לופט,
די הינער פליען אום אין גרויסע אַנגסטן.
דער יונג האָט זיך פאַרקליבן אויפן שפּיץ
פון הויכער קופּע זשאַווערדיקן אייזן
און לאָזט ניט צו אַ מענטשן אין דער נאָענט.
דער גוי שטייט אונטן, פאָכט מיט איין קולאַק,
און טרייסלט מיט דער בייטש אין צווייטער האַנט.
דער טאַטע הייסט אָוועקגעבן די קנעפּ,
די מאַמע בעט זיך רחמים ביי דעם יינגל —
ביז סוף כל סוף ווערט אומגעקערט דאָס רויב,
וואָס פאַלט אין זוניק־בלישטשעדיקע רעדלעך
פון הויכער קופּע אייזן צו דער ערד.
די מאַמע ברענגט די נאָדל מיטן פאָדים,
דער גוי שטייט מיט צעפּאָרענע מיט שווערע פיס
האַלט פעסט די בייטש און לויערט אויפן יונג —
ביז מען פאַרשטשאָבעט ווי עס איז דעם בגד.

און אַז דער יונג האָט אָנגעהויבן גיין אין שול
האָט זיך זיין יידיש צונג אינגאַנצן אָפּגעשטעלט.
דאָס איז פאַרקאָכט געוואָרן מיט חברים,
מיט ווייסע שקצים מיט די זומער שפּרענקלעך,
דאָס ווערט פאַרפאַלן גאַנצע טעג אין וואַלד,
וואו גאָט האָט נאָר אַ זומפּ, אַ נעסט, אַ יאַגדע־בוים.

מען שפּילט אינדיאַנער מיט די אַלטע ביקסן,
מען לאָזט קעניו־שיפֿן אין בלויען טייך,
מען פֿאַרבט זיך אָן די באַקן ברוין און רויט,
מען שטעקט אַרום דעם קאָפּ מיט אינדיק־פֿליגל,
און פֿאַרטיק פֿאַר דעם שונא צו סקאַלפּירן.
דערזעען זיי די נעגער־קינדער פֿון דער ווייט,
צעלויפֿט מען זיך אויף אַלע שוואַרצע פּיסלעך,
מען גלאָצט אַריבער פּאַרקאַנעס מיט אויגן,
אַ שוואַרץ און וואַליק קעפּל הייבט זיך אויף
און שפּרינגט צוריק אַ פֿלינקס — אַ גומי־קנויל.
דאָס קליינוואַרג טוליעט זיך דערשראָקן, שטיל
צו מאַמעס שירץ. און שווערע נעגערטעס
זיי שטעקן פֿאַרזיכטיק די קעפּ פֿון טירן
מיט רויכנדיקע ליולקעס אין די מיילער,
מיט רויטע טיכער אויף די קעפּ — און גאַפֿן.
עס שטייען וואָלקנס שטויב, עס טראַמפּלט שווער,
עס גרילצט דער הילכיקער געשריי פֿון קריג,
באַגייסטערט און דערשרעקט.
און אַז דער יונג
קערט אום זיך נאָכן קריג אין שטוב אַריין —
איז ער צעפּלאָמט, פֿאַרשוואַרצט, פֿאַרשמירט און רויט.
און הונגעריק — ווי עשו אין זיין צייט.
דאָס האָט ניט קיין געדולד דאָס ברויט צו שניידן:
דאָס קנייפּט פֿון גאַנצן ברויט און שטופּט אין מויל —
הייגט גיי, דערמאָן אים דאָ פֿון זאָגן ברכה.

דערפֿאַר איז אים דאָס קעפּל שאַרף צום לערנען:
דאָס גויעש לימוד האָט אַן אַנדער מזל.
דאָס ווייס און דאָס פֿאַרשטייט און דאָס באַנעמט.
די אויגן צינדן זיך ביי אים פֿונאַנדער,
דאָס קולכל קלינגט מיט ליבע און מיט פֿלאַם
פֿון ברייטער פּרערי און פֿון יונג אַמעריקע.
פֿון וואַנען, וואָס — עס וואָרצלט זיך דער דרום,
ער האָט שוין טענות צו דעם אַלטן צפֿון,
איז ניט צופֿרידן מיטן „אַלטן אייב"

למאַי ער האָט באַפֿרייט די שוואַרצע שקלאַפֿן.
דער טאַטע פּרופֿט אַריינטענהן אין אים,
דערציילט די פֿיינע מעשה פֿונם חומש,
פֿון פֿאָטער נח מיט די זין: פֿון שם,
פֿון חם און יפֿת, אַז דער ברודער חם
איז דאָך נישט שולדיק פֿאַר זיין שוואַרצער הויט.
נאָר דזשייקי האַלט זיך ביי דאָס זייניקע:
אַ נעגער איז אַ נעגער — און דאָס גאָר.
דער טאַטע קוועטשט נאָר, הערנדיק, די פּלייצעס,
און זי, די מאַמע, שווייגט און הערט און רעדט ניט.

ג

שכנים

רוי, שטאַרק און האַרט זיינען געווען די מענטשן,
מיט דעם אינסטינקט פֿוןווילדן בער און וואָלף
וואָס האָבן זיך נאָך אויפֿגעהאַלטן אין די וועלדער,
און מיט דער פֿלינקייט, שלויקייט פֿונם רויטן מאַן
מיט וועלכן זייערע פֿאָטערס האָבן זיך
געמאָסטן כחות, און אים בייגעקומען.
עס איז געווען אַ יונגע פֿרישע וועלט
מיט ערשטע שפּרודלדיקע ליידנשאַפֿטן
פֿון ריזן־מענטשן באַלד נאָך וועלט־באַשאַף,
ווען איין קראַפֿט האָט געקעמפֿט מיט צווייטער קראַפֿט,
און איין קראַפֿט האָט די צווייטע קראַפֿט פֿאַרשלונגען.
עס האָט געיוירט, געקאָכט, געשוימט, געברויזט,
ווי אין אַ נייער פֿאַס מיט היוונדיקן ווין:
רירסט אָן ניט פֿאָרזיכטיק — און ס'פּלאַצט אַרויס.
אַזוי ווי ס'האָט די יונגע פֿרישע ערד
אויף וועלכע ס'האָבן זייערע פֿיס געטראָטן
געיוירט, געברויזט מיט צוגעדעקטע שטראָמען;
האָט וואָר צו טיף אַריינגעקלאַפּט אַ פּלאָקן —
האָט עס געגומען שיסן קלאַפּטערהויך
מיט גראָבע גרינלעכע געדיכטע שטראָמען

פֿון שמוציקן און שטינקענדיקן אויל.
הייס, פֿירכטערלעך, אין ברויזנדיקער שנאה,
און גרויזאַם, אומדערבאַרעמדיק אין צאָרן
וואָס האָט זיך בלויז געלאָשן און געשטילט
מיט זייער שונאס בלוט. עס זיינען ניט געווען
קיין קלעגער און קיין ריכטער: איטלעכער
האָט זיין גערעכט געטראָגן אין די הענט;
און פֿאַרן אָנטרעטן פֿון צווייטנס רעכט
האָט איין מאָן זיך געשטעלט אַנטקעגן צווייטן
מיט מעסער, ביקס, מיט פֿייער און מיט רויך.
גערעכט צי נישט — זיין ברודער און זיין פֿריינט
האָט זיך באַלד אָנגעשלאָסן אויף זיין זייט;
פֿאַמיליענווייז, מיט אַלט און יונג, מיט ווייב און קינד
געפֿאָכטן דורות־לאַנג אַן אַלטן קאַמף.
די סיבה פֿון דער אורשפּרינגלעכער קריג
איז לאַנג געווען פֿאַרגעסן פֿון די קריגער:
צי איז׳ס געווען אַן אַלט צעבראָכן אָקס,
צי גאָר אַ מיידל הייס־באַגערט פֿון צווייען,
צי פֿאַר אַ וואָרט, אַקרומען קוק, אין שענק
ביים גלעזל משקה, שכורדיקערהייט,
צי פֿאַר אַ פֿאַס פֿון גרענעצדיקן לאַנד —
נאָר בלוט האָט זיך געגאָסן הייס און רויט,
און אין די שוואַרצע הייסע דרום־נעכט,
פֿלעגט אָפֿט דער הימל ברענען רויט־געצונדן,
און אויפֿדעקן אַ שוואַרצן שטח נאַכט
מיט רויטער און רציחהדיקער מורא.
און ביקסן פֿלעגן קנאַלן דונערדיק,
און ס׳פֿלעגן טראַמפּלען ווילד צערייצטע פֿערד
מיט שוואַרצע רייטער אויף צעהיצטע רוקנס.
און זונטיק, אַז מען פֿלעגט אַראָפּקומען אין שטאָט
פֿון מיילן און פֿון מיילן ווייט אַרום
צו הערן ס׳וואָרט פֿון גאָט פֿון בלאַסע פּאַסטאָרס —
האָט זיך דער גרויסער מאַרק־פּלאַץ פֿאַר דער קירך
פֿאַרוואַנדלט אין אַ קריגערישן לאַגער
פֿון גרויסע, ברייטע און פֿאַרברוינטע מענער,

מיט הענט פֿון אײַזן, פֿנימער פֿון בראָנז,
מיט שוואַרצע, ברוינע, געלבע, שטאַרקע בערד,
מיט בײזע פֿײַערן און שטרענגע אויגן,
מיט הײס־קאָלירטע טיכער אַרום העלדזער,
מיט ווילדע, הײסע הירזשענדיקע פֿערד,
מיט שוואַרצע רערן פֿון פֿאָלירטע ביקסן
באַפּעסטיקט צו די גלאַנצנדיקע זאָטלען.

אין אָנהויב איז דער ייִד געווען אַ וואונדער:
ס'איז שווער געווען באַגרײַפֿן זײַנע דרכים,
זײַן פֿרעמדן הלוך און זײַן פֿרעמדן לשון,
פֿון יעדן ריר זײַנס האָט אַראָפּגעשריען פֿרעמדס
און זיך געוואָרפֿן אין די פֿרעמדע אויגן.
און אַז מען האָט זיך צוגעוואוינט אַביסל,
און ס'איז אַוועק די ערשטע ניט־פֿאַרטרויִלעכקייט
איז מען געוואָרן ריידעוודיקער, נענטער.
און זע אַ וואונדער: ער פֿאַרשטייט דאָך אַלץ,
און ווייס פֿון אַלעס וואָס קומט פֿאָר אַרום,
און האָט אויף אַלץ אַ גוטמוטיק און פֿאַסיק ווערטל
וואָס איז צו גלײַכער צײַט אי פֿרעמד אי אייגן.
אַ מענטש ווי אַלע מענטשן, אַרבעט טאָג ווי נאַכט
און זאַמלט אַלטע אײַזנס, בײן און קאָדער,
פֿאַרקערט, ער גיט נאָך מענטשן צו פֿאַרדינען.
וואָס דען, ס'איז זײ געווען קשהדיק:
ווי אַרבעט דאָס אַ מענטש אין זונטיקדיקן טאָג?
און אײנמאָל אין אַ פֿײנעם שײנעם טאָג
איז אָנגעקומען אויפֿן הויף דער פּאַסטאָר
די הענט פֿאַרלײגט אויף הינטן, שמייכלענדיק,
געזאָגט דעם ייִדן אַ גוט־וואָרט, זיך נאָכגעפֿרעגט
ווי גייט עס אים, געגלעט די קינדער אויפֿן קאָפּ,
פֿאַרבויגט זיך פֿאַר דער שטילער ייִדענע.
אַביסל שפּעטער זײַנען צוגעקומען
אַ צוויי־דריי שכנים; מען האָט זיך צעזעצט,
פֿאַררויכערט שוואַרצע ליולקעס, ווי דער שטייגער.
דערנאָך האָט זיך דער פּאַסטאָר שטיל צערעדט,

געצויגן מיט אַ נגון ווי אין קירך,
געוויזן בקיאות אין דעם אַלטן טעסטאַמענט,
געמישט פֿון לוקאַס און פֿון פּאָול מיט פּסוקים,
און פֿון די אַנדערע אַפּאָסטאָלן פֿון קירך,
און אויסגעלאָזן מיט אַ שטילע פֿראַגע:
ווי קומט עס וואָס ער אַרבעט אין דעם טאָג פֿון רו?
דאָ האָט דער ייד בנעימותדיק געענטפֿערט:
ער איז אַ ייד, און האַלט פֿון אַלטן גלויבן,
ווי ס׳שטייט פֿאַרזאָגט אין אַלטן טעסטאַמענט:
זעקס טעג אין וואָך זאָלסטו דיין אַרבעט טאָן,
און אינם זיבעטן, אין טאָג פֿון שבת,
דאַן זאָלסטו רוען און אים הייליקן,
צוזאַמען מיט דיין קינד, דיין אָקס און אייזל.
אויף דעם האָט זיך דער פּאַסטאָר שוין פֿאַרחידושט,
רחמנותדיק געשאָקלט מיטן קאָפּ:
צי ווייסט ער ניט, אַז דזשיזוס קרייסט, דער זון,
האָט שוין דעם שבת אָפּגעשאַפֿט די רו,
און אויף זיין פּלאַץ געשטעלט דעם זונטיקדיקן טאָג?
דאָ האָט רחמנותדיק דער ייד געענטפֿערט:
איז ניט געלערנט, ניט שטודירט אין שולן,
איז ניט בכח צו פֿאַרפֿירן אַ דיספּוט
מיט איינעם וואָס איז שטאַרק און גרויס אין וויסן.
ער גייט בלויז אין דעם וועג פֿון זיינע פֿאָטערס,
און טוט ווי זיי האָבן געטאָן. — איז דאָס
דעם דינעם פּאַסטאָר שטאַרק געווען געפֿעלן,
זיך אויפֿגעהויבן און געדריקט זיין האַנט,
פֿאַרבויגט זיך ווידער פֿאַר דער יידענע,
און זיך אַוועקגעשלייכט מיט שטילע טריט.
עס האָבן זיך די שכנים אויפֿגעשטעלט,
געקלאַפּט אים אויף דער פּלייצע: גוט געזאָגט.
אויף מאָרגן האָט דער ייד באַקומען צוגעשיקט
אַ שווערן דיקן בויגעוודיקן ספֿר:
דעם אַלטן מיטן נייעם טעסטאַמענט —
געשיקט פֿון דינעם פּאַסטאָר אַ געשאַנק.

ד

דיקסי־לאַנד

עס האָבן זיך גענומען ווייזן אינם הויף
די מעכטיקע געשיקטע יעגער פֿון די בערג
אין הויכע שטיוול און די קורצע פּעלצן.
דאָס זיינען געווען יונגען — גלוט און בלוט,
מיט יונגע קרייזלדיקע בערד און לאָקן,
ברייטביינערדיק און הויך און שטאַרק געוואַקסן,
אין ווינטער ווי אין זומער ברוין פֿון זון
מיט ווייסע טיפֿע איינגעקאַרבטע שראַמען
אין וואַלדיק האָר פֿון באַק, אויף בלאַסע שטערנס,
מיט אויערן צעשפּאָלטענע אין העלפֿט,
און ווידער שטיק אויף שטיק צונויפֿגעוואַקסן.
זיי פֿלעגן קומען מיט די ערשטע פֿרעסטלעך,
ווען טויטע גראָזן גלאַנצן זילבערדיק,
און ס׳הענגט אַראָפּ אַ נידעריקע זון
האַלב זילבערן, האַלב קופּערן, האַלב קרום,
פֿון ניט קיין הויכן מילכיק־ווייסן הימל.
שערענגעסוויז, מאַן הינטער מאַן, אַנטשוויגענע,
מיט שווערע פֿוטערהיטלען אויף די קעפּ,
מיט אָנגעשטעקטע מעסערס אין די גאַרטלען;
און פֿון די מיילער האָט געהויכט מיט וואָלקנדלעך
פֿון דינעם ווייסן פֿראָסט אין שטייפֿער לופֿט;
די גראָבע ווייסע שטיוול ניט געשמירט,
זיי האָבן אין דעם קערנדיקן אייז
געשלאָגן ריטמיש, אויסגעקלונגען טאַקט,
ווי עס מאַרשירן זעלנער צו אַ קריג,
מיט קלאַפּן פֿונם פּויק אין דראָבנעם שראַט.
פֿון אַקסלען האָבן בונט אַראָפּגעהאַנגען,
געבליצט אין מאַרגנדיקן פֿרישן ליכט
די גאָלדיק־רויטע שווערע פֿוקסן פֿעל
מיט ווייכע האָר; דער גלאַנצנדיקער מינק
פֿון פֿליסנדיקן ברוין וואָס גיסט זיך איבער,

די בלויע שוואַרצקייט פֿונם ראָץ און טכויר
מיט פֿינקלגלעזערדיקע קיילעכדיקע אייגלעך —
וואָס שמעקן נאָך מיט בלוט, מיט שניי, מיט וואַלד,
און באַמבלען זיך מיט די קאָלירטע עקן
און פֿלעכטן זיך, און מישן זיך ווי לעבעדיק.

די אַלע האָבן זיך געמאַכט באַרימט
אין בלוטיקן, אין שווערן, ברודער קריג
מיט זייער פֿעסטער האַנט און שאַרפֿן אויג.
געהאַלטן נאָנט ביים פֿייערן אַ זיג
אַרום די פֿעסטונגען פֿון וואַשינגטאָן;
געבלוטיקט אין דעם מאַרש פֿון די אַרמייען
ווען די האָט אָנגעהויבן גיין צוריק;
גאָר פֿילע האָבן דורכגעמאַכט דעם חורבן
פֿון ניי־אָרלינס, אַטלאַנטאַ און קאָלאָמביאַ,
וואָס האָט זיך נאָך געטליעט אינם האַרצן
ווי ס׳טליעט פֿייער אונטער גרויען אַש.
זיי האָבן נאָך געדענקט דעם טאָג פֿון ריטשמאָנד,
דעם גרויען קאָפּ פֿון ריטערלעכן לי,
און דאָס געוויין פֿון אַלטע וועטעראַנען
מיט גרויע בערד, צעשאָסענע מונדירן,
האָט נאָך געקלונגען אין די אויערן.

נאָר ס׳יונגע לעבן האָט געקאָכט אין בלוט —
און אַז געשעפֿט פֿלעגט ווערן אָפּגעטאָן
פֿלעגט מען פֿאַרקלייבן זיך אין ווינקל שייער,
וואו ס׳האָט דער אַלטער אָנגעגליטער אויוון
געשפּריצט מיט רויטער שיפּערדיקער היץ.
מען פֿלעגט אַרויסציען פֿון ברייטע כאָליוועס
דעם ווייסן שטאַרקן ברענענדיקן בראָנפֿן.
די אויגן ווערן אויפֿגעבליצט און גרויס,
מען מעסט די כחות, און מען ראַנגלט זיך,
די לאַנגע לאָקן פֿלאַטערן צעיאָגט,
עס קלינגט אַ הייס און דונערדיק געלעכטער.
מען נעמט אַרויף די שכנים אויפֿן צימבל:

ווער ס׳שלאָגט זיין ווייב, און ווער עס פּאַטשט איר מאַן,
און ווועמעס פּערד איז גוט, און ווועמעס בעסער,
און ווער ס׳האָט ווועמעס כלה צוגענומען,
אַוועקגעפירט פון קירך אין חופּה־נאַכט
מיט ביקסן אין די הענט, און וואָס דער חתן
מיינט ווועגן דעם צו טאָן; מען וויצלט זיך
אויף חתן און אויף כלהס צד; עס שטייט
אַ גרויסע רויטע פרייד אין ווינקל שייער,
צעגיסט זיך ביז דער קאַלטער ווייטער וואַנט,
אַריבער בערג מיט איינגעזאַלצטע פעלן,
מיט פערדישן געביין און אַלטער שמאַטע.

אַמאָל דערמאָנט מען זיך אָן בייזן קריג:
מען רעכנט אויס די נעמען פון חברים
וואָס זיינען אויף די הענט ביי זיי געשטאָרבן
אין נאַסע קאַלטע גריבער פונם פעלד.
מען טרינקט „לחיים״ זייער אָנדענקען,
מען מאַכט דעם יידן נעמען צו די ליפּן;
עס עפענען זיך הערצער גרויס און ברייט,
און ס׳גיסט זיך ברויזנדיק אַ הייס געשפּרעך
מיט פייער, מיט געווירץ, מיט האַרץ און זאַל.
און ווי אַזוי דער הויכער דאַרער לינקאָלן
מיט די צעשרויפטע גלידער, דאַרע הענט,
און מיט דעם בלאַס און אויסגעצויגן פּנים
אין הויכן גלאַנציקן צילינדערהוט,
איז אומגעריכטערהייט, פון קיינעם ניט דערוואַרט,
אַריין אין ריטשמאָנד אין אַ פיינעם טאָג:
קיין גלאָק האָט ניט געהילכט, קיין ביקס געקנאַלט
נאָר פּלוצים האָט זיך ווי דאָס ווילד־פייער צעשפּרייט
די שטילע בשורה: דאָס איז ער, ס׳איז ער.
און שטאָט און גאַס זיינען פאַרפלייצט געוואָרן
זיך אויסגעגאָסן אין אַ ווילדן ים
פון שוואַרצע ווייגענדיקע לאַכעדיקע קעפּ.
די אויגן האָבן ווייס און בליצנדיק געבלאַנקט,
און שוואַרצע הענט האָבן צו׳ן אים געשטרעקט זיך

מיט קלײנע נעגער־קינדער איבער קעפּ:
און פֿון דער ברוסט פֿון שוואַרצן ים אַרויס
האָט זיך געריסן דאָס געברום פֿון אַפֿריקע,
געריסן און געצופּט פֿון זיך די קלײדער,
געבראָכן זיך אין װילדע פֿײערדיקע טענץ,
געדרײט זיך, קאָנװאולסירט ביז צו דער ערד,
געשריען אין דעם װילדסטן עקסטאַז:
„מײן דזשיזוס!" „מײן דערלײזער!" „הללויה!"
און װי דאָס פּנים פֿון דעם בלאַסן אײב
האָט זיך פֿאַרצויגן װײטיקלעך מיט פּײן.

די בראָװע יעגער טרינקען אױפֿגערעגט:
די אויגן נעמען זיך פֿאַרגיסן רויט
די װײסע שראַמען גליען זיך פֿונאַנדער
און פֿון די ברײטע פֿלאַמענדיקע העלדזער
הײבט אָן צו פֿליסן מעכטיק דאָס געזאַנג
פֿון שטאָלצן מוטיק־בראַװן דיקסי לאַנד.
דאָס ליד פֿליסט שטראָמענדיק און, הויך און רויט,
פֿילט אָן דעם טונקעלן דעם אַלטן שײער
און קלאַפּט זיך אָן ביז צום פֿאַרשװאַרצטן באַלקן,
מיט ברענענדן געשרײ און פֿלאַם און שטאָלץ:
„הוראַ, הוראַ, פֿאַר דיקסי, הוראַ!"

דריטער קאַפּיטל

א

ווינטער

אין יענעם יאָר האָט זיך געשטעלט אַ ווינטער
מיט גלימצערדיקע פֿרעסט און שווערע שנייען:
אַלאַסקאַ האָט אַ בלאָז געטאָן אין לאַנד,
און פֿייגל האָבן אָנגעהויבן פֿאַלן
פֿון טרוקענעם און שאַרפֿן אָטעם פֿון דער לופֿט
אין האַרטן גרינלעך־פֿינקלדיקן שניי.
די טייכן האָבן זיך פֿאַרקאָוועט שווער,
און פֿון די ברונימער האָט מען געהאַקט
די גרינלעך־בלויע סקווערן שווערן אייז
און זיי צעלאָזט אין קעסלען אויף צו טרינקען.
דער ישוב איז געוואָרן אָפּגעשניטן
ווי מיט אַ ווייסן פֿלאַמיק־שאַרפֿן מעסער
פֿון גרויסער וועלט אַרום. — די הורבעס שניי
האָבן פֿאַרשאָטן יעדן וועג און טראַקט,
פֿאַרשאָטן אַלע רעלסן פֿון די באַנען.
און אַז דער קורצער, שאַרפֿער, ראַזיקער פֿאַרנאַכט
פֿלעגט זיך צעשפּילן מיט קאָליר און פֿאַרב —
דאַן פֿלעגן זיך אַנטפּלעקן ווייטע בערג
מיט ווייסע וועלדער ענג צונויפֿגעשלאָסן,
וואָס קוקן קאַלט מיט גרינעם און מיט בלויען שניי
אַראָפּ צום קליינעם ישוב אינם טאָל,
וואָס ליגט אין אייז פֿאַרגליווערט ביז צום גאַרטל
מיט גראָבע ראָזע היטלען שניי אויף דעכער;
און פֿון די היטלען ציען גרויע רויכן
אין גראַדע שלאַנקע פֿליסנדיקע זיילן
צום טיפֿן הימל אָנגעזועצט מיט שטערן.

דערנאָך האָט דער אַלאַסקער אָטעם נאָכגעלאָזט,
און ס'האָט אַ צי געטאָן אַן אַנדער ווינטל:
דער הימל איז געוואָרן נידעריק און גרוי,
און אַז דער רויך פֿון קוימענס האָט געפּרוּווט
זיך אויפֿהייבן אין לופֿטן, האָט דאָס אויג
שוין ניט געקענט דערקענען, וואו איז רויך
און וואו איז הימל. ווי פֿון דינער זיפּ
האָט טאָג מיט נאַכט געשאָטן גאָר אָן אויפֿהער
מיט עפּעס ניט קיין וואַסער, ניט קיין אייז,
און שווער געמאַכט דעם שניי, און טריב — דעם אייז.
און אַז דער אייז־רעגן האָט אויפֿגעהערט צום סוף
און עס האָט אויפֿגעלויכט אַ בלאַסע זון —
האָט איטלעך בוים זיך איינגעדעקט אין גלאָז,
און איטלעך צווייג פֿון ליפּע און פֿון קאַשטאַן,
און פֿון די קליינע נאָדלדיקע ביימלעך,
זיי האָבן זיך באַדעקט מיט גראָבן גלאָז;
און פֿון דעם גלאָז האָבן אַרויסגעקוקט
די שוואַרצלעך־גרינע טיילן פֿון די צווייגן
ווי אויפֿגעשוואָלן, אין פֿאַנטאַסטישע אוזאָרן.
און אַז דאָס מינדסטע ווינטל איז געקומען
האָט אָנגעהויבן קלינגען אין דער לופֿט
מיט לאַנגע שווערע גלעזערדיקע צווייגן;
עס האָבן בוים און ביימל זיך געבראָכן,
עס האָבן דעכער זיך געזעצט פֿון משא
פֿון שווערן גלימצערדיקן אייזיק־גלאָז.

דער הויף מיט ברוכוואַרג האָט זיך איינגעזעצט,
איינגעפֿרוירן מיט די אייזנס אינעם אייז,
און פֿון די אייזנס האָט געשמעקט מיט ראָסט,
געיאָגט פֿון זיך מיט ברענענדיקער קעלט.
אין שטוב האָט טאָג ווי נאַכט געברענט דער אויוון
נאָר ס'הויז איז אַלט געווען און קאַלט און אומעטיק.
און ס'זיינען אויף די ווענט אַרויסגעוואַקסן
געדיכטע שווערע פֿאַנצערן פֿון אייז,
ווי אייטער־פּענכערס אויף אַ קראַנקן גוף,

וואָס האָבן אין דעם בלאָסן שיין פֿון טאָג
אַ בייזע מרה־שחורה אָנגעוואָרפֿן.
די זיידעס אויף די ווענט האָבן געפֿרירט
געוואָרן בלאָסער מיט די גרויע בערד;
די אַלטע באָבעס מיט די דינע ליפּן
זיי האָבן זיך געקרימט אין בלוי פֿון קעלט.
און אַז אין דרויסן האָט גענומען אָפּגיין —
האָט אָנגעהויבן רינען פֿון די ווענט
מיט לאַנגזאַם־קריכנדיקע מוטנע טראָפּנס.

די קליינע פּערעלע אין גרויסן בעט
איז שוין געלעגן אומעטיק און שטיל
אין גאַנצן הויט און ביין, די פֿיס פֿאַרשטאַרט,
און ס'פֿלעגט די שטילע אָנגעפּעלצטע יידענע
דאָס זודיק וואַסער גיסן אין די פֿלעשער
כדי דאָס עופּהלע צו האַלטן וואַרעם.
אַמאָל פֿלעגט זי פֿאַר גאַנצע שעהן לאַנג
זיך אומקערן צום פֿייער אויף דער קיך,
זיך וואַרעמען די בלוילעך־רויטע דאַרע הענט,
פֿאַרטראַכטן זיך, אַריינקוקן אין פֿייער,
און קוקן, קוקן, קוקן, — פּלוצימדיק
זיך אויפֿכאַפּן ווי פֿון אַ בייזן חלום,
און דריי מאָל אינם פֿייער אויסשפּייען,
און נעמען האַסטיק שעפּטשען מיט די ליפּן.

אַרויסקריכן אָבער פֿון מאַמעס בעט
איז פּערעלען שוין ניט געווען באַשערט:
דאָס הערצל האָט געכריפּעט ווי אַ זעג,
און ס'האָט דאָס פּנימל געפֿלאַמט אין צונטער;
די בלויע אויגן האָבן הייס געברענט,
געגאָסן זיך אין וואַנדערנדן ליכט.
די בלאָנדע הערלעך האָבן אויסגעזען
ווי זאַנגען אויף אַן אָפּגעברענטן פֿעלד.
דאָס אָרעם גופֿל מיט די כרופּקע ביינדלעך
האָט פֿלאַמענדיק געברענט, געברענט, געברענט,

אַרויסגעבערענט פֿון בלאַסע קאַלטע לײַלעכער
ווי ס'ברענט אַרויס די זון אין ווינטער־פֿעלד
אויף ווײַסן שניי אין שטילן אונטערגאַנג.
און אַז דאָס ליכט האָט אָנגעהויבן אויסגיין
פֿאַרציען זיך ווי מיט אַ הײַטל גלאָז;
און אַז די גלידער האָבן שטײַף און האַרט
זיך אויסגעצויגן אין דער פֿולער לענג;
און אַז די מידע ברוסט פֿון אָרעם קינד
האָט שוין צום לעצטן מאָל אַ שלוכץ געטאָן,
ווי ס'שלוכצט אַ פֿויגל פֿאַרן שטילן שלאָף —
האָט אַלץ נאָך פֿון דעם בעט מיט היץ געשלאָגן,
מיט רויטער היץ אין גרויען מאָרגן־ליכט.

האָט זיך דער טאַטע אָנגעטאָן אין בעסטן בגד,
זיך אָפּגעוואַשן דאָס צעקרימטע פּנים,
פֿאַמעלעך זיך אַרויסגעשלײַכט פֿון טיר,
און אַז ער איז צוריקגעקומען שפּעטער
מיט צוויי־דרײַ אַלטע אָנגעזעענע שכנים —
איז שוין דער קליינער גוף געווען געוואַשן,
פֿאַרוויקלט אין די ווײַסע לײַלאַכער,
מיט ברענענדיקע ליכט אַרום צוקאָפּנס.
די מאַמע איז געשטאַנען שווײַגנדיקערהייט,
די הענט פֿאַרקרעמפּטע אויפֿן הויכן בויך,
אָן ווערטער זיך געטרייסלט מיטן גאַנצן גוף,
און זיך פֿאַרגאַנגען אין איר שטומען צער.
פֿון קליינעם שטיפֿער דזשייק — איז איבער נאַכט
צוריק דער אַלטער יאַנקעלע געוואָרן,
דאָס אָרעם ייִנגל פֿונם ייִדיש שטעטל:
דאָס פּנים בלייך, פֿאַרשפּיצט און אויסגעצויגן
געזאָגט דעם תּהלים דורך פֿאַרשטיקטע טרערן,
און ס'קול'כל האָט געציטערט, זיך געוויגט
אין דעם געבראָכן־יאָמערלעכן נגון;
און אַז די שכנים זײַנען אָנגעקומען
אין דער געפּרעסטער לופֿט פֿון הויז פֿון טויט —
האָט זיי אַרומגעכאַפּט די שווערע אימה.

עס האָבן דראָענדיק אויף זיי אַראָפּגעקוקט
די גרויע בערד און פרעמדע שטרייַנגע אויגן
פון פּיכטער ווינטערדיקער וואַנט אַרונטער.
דאָס שווייגנדיק־פאַרגליווערט וויי־געשטאַלט,
און דזשייקיס קול׳כל מיטן פרעמדן נגון
זיי האָבן אָנגעוואָרפן אויף די געסט
אַ גרויסע אימה; און דער הויכער ייד
איז מיט אַמאָל געוואָרן פרעמד און ווייט —
ס׳איז גאָר נישט דער וואָס האַנדלט מיטן ברוכוואַרג —
אַ שטרייַנגער, ווי די בילדער אויף דער וואַנט,
מיט שטאַרע, טרוקענע און רויטע אויגן.
און ס׳האָבן זיך די הענט פון זיך אַליין געשטרעקט
צו אויסמאַכן דעם צייכן פונם צלם.

און אַז דער ייד האָט אָנגעהויבן ריידן —
האָט מיט אַ שטילן יאָמערלעכן צער
געטריפט פון האַרטן הייזעריקן קול,
פון די צעשפּאָלטענע און בלאָסע ליפּן,
פון די צעווייטאָקטע און יאוש׳דיקע אויגן,
און פון די שוואַרצע און פאַרשטייפטע פינגער
מיט וועלכע ער האָט אין דער לופט געשטאָכן
צום ווינקל צו, וואו ס׳איז דאָס ווייסע קינד
געלעגן אויסגעלייגט אויף ווייסע בייַנקלעך,
און ס׳האָט דער געלער שיין געמאַכט אַ קרייַז
אַרום דעם קליינעם דורכזיכטיקן קעפּל:
„מיין טויטער ליגט פאַר אייך, איך זוך אַ פּלאַץ
„מיין עופה׳לע מיין קליינס מיט ערד באַשיטן,
„איך בין אַ פרעמדער דאָ צווישן אייך,
„זאָל גאָט אייך העלפן ווי איר האָט ביז היינט
„מיר בייגעשטאַנען אין מיין טאָג פון נויט —
„באַווייזט אויך צו מיין טויטן אייער גנאָד,
„באַווייליקט מיר אַ קבר פאַר מיין קינד".
און זיינע ווערטער האָבן אָנגעשלאָגן
מיט ציטערדיקן קלאַנג אין אַלע הערצער;
און איינער האָט אַ יונגע טרער פאַרווישט,

און איינער האָט מיט גראָבע שווערע פֿינגער
גענישטערט לאַנג אין בייטל פֿונם טאַבאַק,
געזוכט, געזוכט, און נישט געקענט דערזוכן,
מיט אויגן טיף פֿאַרגראָבענע אין בייטל.
אַ רגע איז געווען שטיל און טויט,
מען האָט געהערט דאָס פֿאָכן פֿון נשמה־ליכט:
דער ייד מיט די צעשפּרייטע הענט אין לופֿט,
דער קאָפּ מיט רויטע אויגן אויפֿגעהויבן —
די שכנים מיט די בלויזע ווייסע קעפּ
געבויגן אין דעם אָנגעזיכט פֿון טויט. —
דערנאָך האָט זיך דער עלטסטער פֿון די שכנים
אַרויסגערוקט פֿאָראויס, געבליבן שטיין,
און אויף אַ שטילן קול געענטפֿערט ווייך:
„דאָס בית־הקברות פֿעלד איז פֿאַר דיר אָפֿן,
„קלייב אויס אַ פּלאַץ דאָרט אין די שענסטע רייען,
„און גראָב אַ קבר פֿאַר דיין טויטן קינד".
האָט זיך דער ייד ענוות'דיק פֿאַרבויגן,
זיין פּנים האָט פֿון דאַנקבאַרקייט צעלויכט זיך,
און שטיל און צוטרויליך גערעדט פֿון ס'ניי:
„איין לעצט געבעט נאָך: אייגנס ציט צו אייגנס;
„און ווען מיין לעצטע שעה וועט אויסשלאָגן
„וואָלט איך געוואָלט, אַז מיין געביין זאָל רוען
„צווישן מיינע אייגענע, מיין פֿלייש און בלוט;
„די גלויבנס אונדזערע זיינען פֿאַרשיידן
„דאָך אַלע זיינען שטויב פֿון זעלבן שטויב,
„און אַלע דינען מיר צום זעלבן גאָט,
„און גאָט וועט אייך באַלוינען פֿאַר דעם חסד.
„איך בעט אַן אָפּגעזונדערט שטיקל פּלאַץ
„מיין אייגענעם בית־עולם צו באַנייען;
„און אויב ס'איז מיר באַשערט נאָך יאָרן דאָ
„וועל איך אייך אָפּצאָלן דעם גרויסן חוב".
און הייסע טרערן האָבן זיך צעלאָזט,
געפֿלאָסן פֿון די ווייטאָקלעכע אויגן,
פֿאַרקראָכן אין די קנייטשן פֿון די ליפּן,

פֿאַרלוירן זיך אין טיפֿן האָר פֿון באָרד.
און אַז ער האָט געהאַקט דעם קליינעם קבר
דורך שווערן אייז און ווינטערדיקער ערד
אין אָפּגעלייגטן בערגל פֿונם פֿעלד —
האָט זיך דער קוואַל פֿון טרערן אָפּגעשטעלט,
און ס׳האָבן זיינע אויגן אָנגענומען
צוריק דעם טרוקענעם און שאַרפֿן גלאַנץ.
און אַז ער האָט דאָס קינד אַראָפּגעלאָזט
אין דער געפֿרוירענער און געלער גרוב,
און ערשטע גרודעס האָבן געלע האַרטע
גענומען פֿאַלן אויף די ווייסע ברעטלעך
מיט אַ געפֿרוירענעם און דומפּן קלאַנג
אין ווייסער קאַלטער שטילקייט וואָס אַרום —
ערשט דעמאָלט איז די פֿרוי צו זיך געקומען:
מיט יעדן נייעם שאָט פֿון ערד, האָט זי
געטרייסלט זיך פֿאַרויס אַריבער גרוב,
איר קוואַל פֿון טרערן האָט זיך אויפֿגעעפֿנט
און דאָס פֿאַרפֿרוירן קול האָט אויפֿגעלעבט,
געריסן זיך אין גרוב אַריין מיט טרערן.
זי האָט מחילה ביי איר קינד געבעטן
און זיך געשלאָגן אויפֿן פֿלאַכן האַרצן.
„לויף, קינד מיינס, לויף״ — האָט זי איר האַרץ געגאָסן —
„און מי זיך פֿאַר די הייליקע אמהות.
„דערצייל זיי פֿון דעם ביטערן און שווערן לעבן,
„און בעט, זיי זאָלן מיען זיך פֿאַר אונדז:
„אַז יאַנקעלע זאָל אויסוואַקסן און זיין אַ ייד,
„אַז ס׳זאָלן מער דיין טאַטע און דיין מאַמע
„ניט וויסן שוין פֿון צער און בייז און אומגליק״.
און ס׳האָט די גרוב אַלץ מער זיך אָנגעפֿילט,
זיך אָנגעשאָטן ביז די ווייסע ראַנדן —
און ס׳האָט אַרום געשפּרייט זיך ווייט און שטיל
דאָס פֿרעמדע פֿעלד אין אויסגעבעטן שניי
מיט קליינע ווייסע בערגלעך דאָ און דאָרט,
מיט אָנגעגלאָזטע צלמים ביי צוקאָפּנס,
מיט גרינע נאָדלדיקע יעגלע-ביימלעך

וואָס לײַכטן קאַלט מיט טיפֿן גרין און שניי.
און איבער ווײַסע בערג און בלויע טאָלן,
און איבער גרינע אָזיערעס מיט אײַז —
איז שטיל און צוטרויִלעך געווען צעהאַנגען
אַ נאָנטער און אַ ווײַטער ווינטער הימל
מיט בלויע פּאַסן צווישן ווײַסע וואָלקנס,
מיט ראָזיקע סמנים אויפֿן שניי
פֿון קאַלטער ווינטערדיקער אָוונט־זון.

ב

גאָט האָט גענומען, גאָט האָט געגעבן

די קעלט האָט נאָכגעלאָזט. ס׳האָט זיך געשטעלט
אַ בלויער זוניק־ליכטיקער סוף־ווינטער,
מיט קילע נעכט און פֿרעסטלדיקע מאָרגנס
מיט ווײַסן קילן שאָרכנדיקן אײַז.
מיט יעדן טאָג האָט זיך די זון צעוואָרעמט,
געוואָרן ליבער, פֿלאַמענדיקער, גרעסער;
עס האָט דער בלוי פֿון הימל זיך פֿאַרטיפֿט,
און פֿויגל האָבן אָנגעהויבן זינגען
פֿון יעדן שפּאַלט פֿון אַלטן שוואַרצן שייער;
און נײַע ווינטלעך האָבן אָנגעהויבן גיין,
גענומען ווייען מיט אַ נײַעם ריח;
און פּלוצים האָבן בוימער זיך צעעפֿנט,
און אויף די שוואַרצע און צעיאָירטע צווײַגן
פֿאַרנומען האָבן זיך און זיך פֿאַרשוואָלן,
זיך אָנגעדראָלן גרינלעך־שוואַרצע קנאָספּן
וואָס האָבן מיט אַ זאַפֿטיק־ביטערקייט געשמעקט;
און ס׳האָט גענומען אויסשיסן פֿון גרונט
מיט דינעם גרינעם קינדערישן גראָז.

ס׳פֿאַרפֿרוירן הויז האָט זיך גענומען וואַרעמען,
און אַז די זון פֿלעגט זיך אין מיטאָג־שעה צעהיצן,
האָט פֿון די קלעצער אָנגעהויבן טריפֿן

מיט פּעטע גאָלדיקע און שווערע טראָפּנס
וואָס האָבן זיך אין נאָז און האַלדז פאַרקליבן
מיט זייער רייצנדיקן וואָלדיק ריח.
די פענצטער האָבן ווידער זיך צעעפנט,
אין הויף איז אויסגעצויגן הויך געשטאַנען
אַן אָנהויב־פרילינגדיקער קלאַנג פון אייזנס
וואָס האָט געציטערט מונטער אין דער לופט,
מיט ווייכע איינשניטן פון רעדער אין דער ערד,
מיט הירזשן פון די פערד, און הויך געלעכטער.
די קו האָט ווייך געמוקעט אינם גראָז,
און ס'האָט דאָס יונג דאָס נייגעבוירן קעלבל
מיט בלויליכע און פייכטע גרויסע אויגן
געשפּילט זיך מיט דער מאַמעס ראָזן אייטער,
געבריקעוועט אויף אַלע דינע פיסלעך;
און ס'האָט די קו מיט דעם געפּאָלדעוועטן האַלדז
געפירט אַריבערן דעם קיילעכדיקן רוקן,
פון זייגעדיקער קאַלב, און ס'האָט די קאַלב
געטאַנצט און זיך געזשמורעט פאַר הנאה.

אין איין פרימאָרגן פון אַ יונגן טאָג
האָט דזשייקן עפּעס אויפגעוועקט פון שלאָף;
געווען איז דאָס אַזוי: אין שאַרפן בלוי
פון יונגן זיך פאַרנעמענדיקן טאָג,
האָט עפּעס נייס גענומען ציען אין דער לופט
מיט דין מיט שאַרף מיט איינגעשפּאַרט געפּישטש,
וואָס איז ניט אָפּגעטראָטן פון די אויערן —
ווי ס'פרעסט זיך איין אַ בייזער זשומנדיקער מוק.
האָט דזשייק די קאָלדרע אויפן קאָפּ פאַרצויגן
זיך איינגעדרייט אין קיילעכדיקן קנויל —
און פּטור. נאָר ס'איז נאָך קיין צייט געווען
זיך אָפּצוגעבן צו דער זיסער רו —
ווי ס'איז דאָס וואַסערדיק געפּישטש פאַרקראָכן,
פאַרקליבן זיך אַרונטער דעק און קאָלדרע,
און קריכט אין אויער, און דערגייט די יאָרן.
האָט דזשייק זיך אָנגעשטריינגט מיט אַלע כחות,

געבליבן שטיל פֿאַרנורעט אין דעם דעק,
די אויגן אַזש צעעפֿנט אין דער קאָלדרע,
און אָנגעשפּיצט די אויערן, צום פּלאַצן:
ס׳איז קלאָר: ס׳איז ניט קיין קאַץ, ס׳איז ניט קיין שוואַלב,
נאָר עפּעס אַנדערש. האָט ער שטיל, פּאַמעלעך,
אַראָפּגערוקט די קאָלדרע פֿונם קאָפּ —
ער זעט: די מאַמע ליגט אַ בלאַסע אין דעם בעט,
און אויף איר קישן ליגט אַ צאַפּלדיקס, אַ קליינס,
אַ רויטס, און אַ צעקנייטשטס, אַ ליאַלקע־קעפּל,
מיט נאַסע הערלעך צוגעקלעפּט צום שטערן,
דאָס גאַנצע פּנימל איז לויטער מויל — און שרייט
אַ דין, אַ קוויטשעדיק, אַ לאַנג געשריי.
איז דזשייק געלעגן מיט פֿאַרכאַפּטן אָטעם,
ביז ס׳האָט אים אויסגעריסן פֿון געלעגער,
דאָס ווייסע העמדל אויף די קני פֿאַרריסן,
דאָס פּנים — פֿלאַם, מיט בליצן אין די אויגן,
אַוועק אַ שטורעמדיקער איבער הויז —
געשריען דעם אינדיאַנער קריגס־געשריי
אויף אַלע אויסגערוטע פֿרישע לונגען:
און ווי דער נעגער אין דעם טאַטנס הויף,
געצאַפּלט זיך אין פֿייערדיקן ברען.
געבראָכן זיך אויף אַלע גלידער
אַוועק אין ווילדן דזשיג אויף טיש און בענק.

דער טאַטע האָט געדונגען ביי אַ שכן
אַ פֿערד און װעגל, נאָכגעלאָזט אין הויז
אַן אַלטע נעגערטע אין רויטן קנופּ
און מיט אַ שוואַרצע דורכגעברענטע ליולקע;
געוואָרנט דזשייקן ער זאָל נעמען אַכט,
און איז אַוועק אין ווייטער שטאָט אַריין.
דריי טעג איז עס געוועזן שטיל אין הויז:
די נעגערטע האָט זיך געפּוילט, געזעסן שווער,
געלאָזט דעם גרויען רויך פֿון שוואַרצער ליולקע —
און ווייטער גאָרנישט. נאָר אַז מזיק דזשייק
פֿלעגט אָנקומען אין שטוב מיט די געוואַלטן,

פֿלעגט זי זיך אויסטשוכן פֿון חלום־רויך,
און לאָזן זיך אויף אים מיט בעזימער,
מיט אַלטע שטיוול, אייזנס, שוואַרצע טעפּלעך,
מיט וואָס נאָר ס׳פֿלעגט זיך מאַכן ביי דער האַנט.
די מאַמע אין דער בעט, פֿלעגט רייזן מיט די הענט,
און ס׳האָט דאָס קינד געזויגן און געפּרייכט
געשריען און געשלאָפֿן. אויפֿן פֿערטן טאָג
איז אָנגעפֿאָרן אויפֿן הויף דאָס וועגל:
דער טאַטע איז געקומען אַ פֿאַרשפּריצטער,
אין בלעכן שטויב פֿון קאָפּ ביז צו די פֿיס;
נאָך אים איז קוים ביים לעבן נאָכגעקראָכן
אַ ייד מיט קורצע פֿיס און קיילעכדיקן בייכל.
מיט ברילן שטויביקע אויף ווייכע אויגן,
מיט דיקע שאַלן אָרום באָרדיק האַלדז,
מיט לאַנגע שוואַרצע קעסטעלעך ביים אָרעם.
מען האָט געשלעפּט פֿון וואָגן זייטלעך פֿלייש,
מיט שוואַרצע לונג־און־לעבערס, און מיט מילצן,
מיט שמעקעדיקע אָקסן־מאַגנס, גראָבע פֿיס.
דער נעגער איז געוואָרן באַלד פֿאַרנומען:
געזענגט די אָקסן־פֿיס אויף פֿייערן,
געפּיצלט און געהאַקט די שווערע קנאָכן.
און באַלד האָט אָנגעהויבן שמעקן אינם הויף
מיט עכטן ערב־שבת׳דיקן ריח;
און וואָלקנס פֿליגן זיינען אָנגעקומען
און מיט געזשום זיך אָפּגעזעצט צו שמעקן.

און אַז דער ליבער שבת איז געקומען
האָט ער פֿאַרשמעקט אין הויז מיט אַלע טעמ׳ען.
און אַז מען איז געגאַנגען צונ׳ם טיש
איז דאָס געווען באַשיינט מיט אַלדאָס גוטס:
צום אַלער ערשט, די לעבערקעס און פּופּקעס
געהאַקט מיט ציבעלעס, מיט שמאַלץ און אייער,
מיט צוגעברויטנע קיכלעך מיטן צימערינג,
מיט גוטע ביסלעך קימלדיקן בראָנפֿן;
דערנאָך דאָס קאַלט־פֿאַרגליווערטע פּעטשאַ,

געזאַלצן און געפּעפּערט און געקנאָבלט,
וואָס לאָזט זיך שניידן ווייך און קערנדיק
אין גרינלעך־ווייסע דורכזיכטיקע שטיק:
דערנאָך די פּעטע צוגעברוינטע בולבעס
וואָס שווימען אום אין גרויסע רעדער פּעטס:
דערנאָך האָט שרייענדיק געוויינט דער קוגל,
דער מאָגן־קוגל מיט די ברייטע גראָטעס,
געוויינט מיט שמאַלציקע מיט געלע טרערן;
דערנאָך איז דאָס פאַרברוינטע פלייש געקומען,
אויף וועלכן ס'האָט דאָס מעסער ניט קיין שליטה,
ווייל ס'האָט דאָס פלייש געשיילט זיך פאַסנווייז
געטונקט אין רויטן שאַרפן כריין מיט פינגער.
פון טאַטן האָט גערונען מיטן שווייס,
פון אורח האָט גערונען מיטן שווייס,
פון דזשייקן האָט גערונען מיטן שווייס.
די זיידעס אויף די ווענט האָבן געשוויצט,
די באָבעס האָבן גאווה'דיק געשמירט די ליפן:
אַ פיינע סעודה, גאָר אַ פיינע סעודה.
און ס'האָט די יידענע פון בעט אַרויס
געשמייכלט שבת'דיק און אויפגעלייגט.
און צווישן איין געריכט און ביז דעם צווייטן
האָט מען געזונגען זמירות אויפן קול;
דער אורח האָט מיט דזשייקן זיך געוויצלט,
אין אים אַריינגעבראָקט אַזעלכע שאלות
וואָס דזשייקי האָט שוין לאַנג געהאַט פאַרגעסן,
צי קיינמאָל נישט געוואוסט. עס איז אַוועק אַ קלער,
צי מעג מען דזשייקין רעכנען צום מזומן,
אַזוי ווי ער איז נאָך נישט קיין בר מצוה —
און ס'איז געבליבן: מען וועט איינשטעלן.
און אַז עס איז געקומען צונ'ם בענטשן
איז שווער געווען צו קערן מיט דער צונג,
עס האָבן זיך די אויגן מיד געקלעפּט,
און קעפּ געוויגט. עס האָט געשלעפּט מיט שטריק
דער זיסער זאַטער אַנמעכטיקער שלאָף.

דער ייד איז אומגעגאַנגען אַ פּאָר טעג
און אָנגעמאַכט אַ חורבן אינם הויף:
אַ שטילס, אַ קליינס, אַ צער אים אָנצוקוקן,
באַטאַפּט דעם אייזן און באַשמעקט די וואַנט —
נאָר ס'קען ניט זען אַ הינדל אויף די פיס.
דאָס שאַרפט דעם ברייטן חלף אויף זיין שטיינדל,
און פירט אים אויפן גראָבן ווייסן נאָגל,
און גייט פּאַוואָלינקע אַרויס אין הויף.
דער נעגער ווייסט שוין וואָס דאָס מיינט, און שפּרינגט
און מאַכט אַן אַ געפּילדער ביי די הינער,
עס פליען פעדערן, עס שטייט אַ מורא —
און ער, ער מאַכט דאָס עסק נישט געאיילט.
ער נעמט זיך קאַלט דאָס הינדל פאַר די פליגל,
פאַרדרייט דאָס קעפּל מיטן האַלדז אַרויף,
פליקט אָפּ רחמנותדיק אַ צוויי־דריי פעדערלעך,
און כיק — אַ שפּריץ מיט בלוט, אַ וואָרף אַן דר'ערד,
און ס'פליט אַוועק דאָס הינדל אויפן הויף.
פאַרקוועטשט דאָס בלוטיק מעסער אין די ציין —
און פאַרטיק אויפן שטעל באַלד פאַר דער צווייטער.
דער מאַן וועט אים צעשניידן אַלע הינער —
ווען ניט זיין קליינער ברודער מיטן ברית,
וואַלט ער זיך, דזשייק, מיט אים גערעכנט אַנדערש.

און אַז די צייט פון ברית איז אָנגעקומען
און אַז מען האָט דאָס קינד אַוועקגענומען
אַ זאַטס, אַן אָנגעזעטיקס, און אַ שלאָפנדיקס,
פון ווייַנענדיקער בלאַסער מאַמעס ברוסט —
און אַז דאָס קינד האָט פּלוצים אָנגעהויבן
צו שרייען מיט באַנומענעם געשריי
ווי אָפּגעבריט מיט פּלוצימדיקן פייער —
האָט דזשייקי נישט געקענט מער אויסהאַלטן,
און איז אַנטלאָפן פונם הויז אַרויס.
ער האָט זיך אומגעדרייט אַ טאָג אין וואַלד
און ס'הערצל האָט געקלעמט, זיך ניט געשטילט.
און אַז ער איז צוריקגעקומען מיט פאַרנאַכט —

און ס׳איז פֿון שוחט ניט געווען קיין שפּור
צוזאַמען מיט די לאַנגע שמאָלע קעסטלעך —
איז דזשייקן אָפּגעגאַנגען פֿונם האַרצן.
נאָר לאַנג זיך פֿרייען איז אים ניט געווען באַשערט:
ער זעט: די קו זי בלאָנקעט זיך אַרום,
און טרייבט ניט אָפּ די פֿליגן מיטן ווידל,
און שטשיפּעט ניט דאָס גראָז, און שמעקט אין לופֿט,
און מרוקעט מיט אַ טרויעריקן געברום.
האָט אים דאָס האַרצל אָנגעהויבן קלאַפּן
און אַן אַן אָטעם זיך געלאָזט צום שייער
וואו ער האָט לאַנג נישט זוכנדיק דערטאַפּט
דאָס רויטע גלאַנציק־האָריקע פֿעלכל,
וואָס האָט זיך נאָך געררויכט אין וואַרעם בלוט.

און נאָך אַ זכר האָט דער מאַן פֿון ׳בְּאַרד
און פּוכקן בייכל נאָכגעלאָזט נאָך זיך:
דער נעגער האָט געטאָן ביי אים אַ פּעולה,
זיך אויסגעלערנט שחטן ווי דער „ראַביי״.
אַנשטאָט דאָס קעפּל אָפּדרייען ווי פֿריער,
איז ער זיך קודם מכין צו דער אַרבעט:
ער נעמט דאָס הינדל פֿאַר די פֿליגל אָן,
און פֿליקט די פֿעדערן פֿון דינעם העלדזל.
פֿאַרגלאָצט די ווייסע אויגן אין דער הויך,
און פֿירט אין העלדזל ׳מיט אַ שטומפּיק מעסער.

ג

שלום־עליכם — אַ ייד

פֿון וואַנען און פֿון וואו דאָס גוטע יאָר
האָט אָנגעבראַכט צו טראָגן דעם פֿאַרשוין:
די דינע לאַנגע נאָז האָט וואָך געלעבט
געפּלאָטערט און געצוקט מיט ברייטע פֿליגל,
געשטאַנען אויף דער וואַך, און איינגעזאַפּט

דאָס מינדסטע לופּטל. אויפֿן דאַרן פּנים
אַרומגעפּאָרן זיינען לאַנגע וואָנסן
מיט שפּיצעכדיקע עקן אין דער הויך,
וואָס האָבן אָנגעפּירט אַן אייגן לעבן:
אָט זיצן זיי געמיטלעך אָנגעזאָטלט,
אָט רייטן זיי אויף בלוי־ראַזירטע באַקן,
און אָט פֿאַרקלייבן זיי זיך ביז אין אויער
און סודען דאָרט אַריין וואָס נאָר צו לאַכן,
כאָטש נעם און פּלאַץ. די אויגן לאַכן מיט
אַזעלכע קאַלטע און פֿאַרשלאָסענע אין זיך,
נישט גרוי, נישט בלוי, נאָר רירעווודיק און פֿלינק,
פֿאַרברענט פֿון זון. נאָר זע אַ וואונדער גאָטס.
ס׳טאַנדעטנע בגד אויפֿן דינעם שטאָנדל,
די שמאָלע הויזן אויף די דינע דראָנגען,
די געל־געשנורטע שיך מיט בולהונט־נעז —
ווי גאָרנישט אָפּגעטראָגן פֿון דעם לאַנגן וועג,
ווי ניט אויף אים האָט שטויב און זון אַ שליטה.

ער איז אַראָפּגעפּאַלן אין דעם ברוכוואַרג
ווי ס׳פֿאַלט אַראָפּ אַ פּלוצימדיקער שניי.
דער „אַלטער דזשאָש" איז פּונקט געווען פֿאַרטיפּט
אין אַ געזונטער פֿרישער אָקסנפֿעל
וואָס איז געלעגן אונטער אים צעשפּרייט
אין פֿולער לענג און ברייט, אַ האָריק טעפּיך.
דאָס איז געווען אַ ריזיקער געזונטער בול
מיט זילבערנעם געדיכטן שווערן האָר
וואָס האָט זיך אַזש געגאָסן אין אַ גרין,
מיט מוראַדיקע טיף געקאַרבטע הערנער
פֿאַרשאַרפֿטע ווי די שפּיזן ביי די שפּיצן;
אין שטאַרקן עק מיט שווערע גראָבע רינגען,
מיט שווערע בונטן ווייסלעך־געלבן האָר
אַרומגעגאַנגען זיינען שוואַרצע פֿליגן.
די פֿעל האָט נאָך געלעבט מיט אָדערן און בלוט,
נאָר וואָס אַוועקגענומען פֿונם ווייסן בול,
און האָט מען זיך צו לאַנג אויף איר פֿאַרקוקט

האָט זיך געדאַכט, די פֿעל וועט זיך אַ נעם טאָן,
אַ שמייס טאָן מיטן עק, אַ שטויס מיט הערנער,
און אומקערן דעם שייער קאָפּ אַראָפּ.
דערווייל איז דזשאָש נאָך אומגעגאַנגען אויף דער פֿעל,
מיט אַלע זיינע כּחות אויסגעקערט
די לינקע זייט אַרויף, וואָס האָט געגלאַנצט
מיט ראָזע פּאַסן בלוט, און ווייסע פּאַסן שניי
פֿון פֿרישן נאָך ניט אָפּגעקילטן פֿעטס —
געשאָטן הויפֿנס גראָבן זאַלץ אין פֿעל,
און ס׳האָבן זיך די קערנדלעך פֿאַרפֿאַרבט
אין שפּילעוודיקן ראָזיקן קאָליר.

דער פֿרעמדער איז געבליבן שטיין אין טיר:
די נאָז האָט זיך צעפּלאַטערט און צעקרימט —
עס האָבן איר די ריחות ניט פֿאַרשמעקט.
די וואָנסן האָבן זיך צעשפּילט, צעבלאָזן,
גלייך ווי זיי וואָלטן פֿליגן אָפּגעטריבן;
און ס׳האָט זיין קאַלט שאַרף אויג אַריינגעשלונגען
דעם גאַנצן שייער ווי ער שטייט און גייט:
די גרויסע באַלן פֿון פֿאַרשטויבטער שמאַטע,
די לאַנגע גראָבע זעק געפּאַקט מיט וואָל,
די הורבעס טרוקענע פֿאַרגעלטע ביינער,
די אויסגעשפּרייטע בלוטנדיקע פֿעל,
און די פֿאַרטיפֿט־געבויגענע פֿיגור.
און ווי דער ייד איז זיך אַזוי געשטאַנען
מיט קאָפּ אין פֿעל און רוקן צו דער טיר
איז איבער אים דאָס פֿרעמדע קול געפֿאַלן,
וואָס איז אים פֿאַרגעקומען ווי באַקאַנט:
„אַ פֿיינע פֿעל". — ער האָט זיך אויסגעגלייכט,
און האָסטיק זיך אַ קער געטאָן צום טיר,
און באַלד דערויף געכאַפּט אַ קוק צום פֿעל
ווי ער וואָלט מורא האָבן פֿאַר בייז אויג.
דער פֿרעמדער גאַסט האָט אויפֿגעכאַפּט דעם קוק —
און באַלד האָבן די וואָנסן זיך צעשפּילט,
און אָנגעהויבן קריכן צו די אויערן.

נאָר דאָ האָט דזשאָש געכאַפּט זיך אין דער צייט,
אַ הויב געטאָן אַ שמאַטע פֿון דער ערד,
זיך אויסגעווישט די הענט פֿון בלוט און זאַלץ
און איז אַפֿער געקומען צונ׳ם דייטשל,
אַריינגעשטעקט אַ שמעקעדיקע האַנט.
און דאָ האָבן די נאָז־פֿליגל צעשפּילט זיך,
די וואָנסן האָבן זיך צעפּאַרשקעט, זיך צעבלאָזט,
דאָס מויל האָט זיך צעפֿענט רויט און ברייט
און ס׳האָט אַ פלוך געטאָן מיט צען מאָס רייד.

דאָס דייטשל האָט גענומען שיטן ווי פֿון בוך
מיט האַלבן דייטש, מיט האַלבן יענקי, אויסגעמישט,
געפֿעפֿערט און געווירצט מיט לשון־קודש.
ס׳איז שווער געווען צו וויסן ווי אַזוי
דאָס האָט זיך ביז צום מקום דאָ דערשלאָגן —
נאָר איין זאַך איז געווען קלאָר: דאָס דייטשל
איז דאָ געקומען אויף צו האַלטן לאַגער.
דאָס פֿיינסטע און טשיקאַווסטע איז געווען
וואָס ער האָט שוין געקענט אַ יעדן שכן,
געוואוסט פֿון אַלץ און אַלעמען אַרום,
און זיך געקאַטשעט ביי די זייטן לאַכנדיק.
געוואוסט דעם יידנס סחורות און מקחים,
ווי ס׳וואָלט געווען זיין אייגענער געשעפֿט
וואו ס׳איז נישטאָ פֿאַרבאָרגנס און פֿאַרהוילנס.
געשאָטן עצות ווי פֿון פֿאַס אַרויס,
און ס׳מויל האָט זיך ניט צוגעמאַכט אַ רגע.
נאָר אַז אַ מוק פֿלעגט אַנפֿליען פֿון ערגעץ
פֿלעגט ער פֿאַרשטיינערט ווערן, אויפֿן פּלאַץ:
זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן פֿליסיק וואָרט
די נאָז און וואָנסן שטייען ווי פֿאַרפֿרירט,
די אויגן אויסגעפּרוירן אויף דער וואַך —
און פּלוצים — טראַסק — אַ פּלעטשע מיט די הענט,
די נאָז און וואָנסן הויבן אָן צו גיין,
זיי הויבן אָן צוריק פֿון רעכטן וואָרט
וואו ער האָט מיט אַ רגע פֿריער אויסגעלאָזט.

דאָס דייטשל האָט דערנאָך מיט זיי געגעסן:
אַ לאַנדסמאַן איז אַ לאַנדסמאַן. נאָר די יידענע
האָט זיך אויף אים געחידושט זייער שטאַרק:
אַ פרא־אדם, נאָר דאָס מאָלט און מאָלט,
ס'איז גאָר קיין מענטש ניט: נאָר אַ קוועקזילבער —
און איידער אַזאַ ייד איז בעסער גאָרנישט.
אַ הפקר־יונג, דאָס מיילכל גייט אויף רעדלעך,
און האָט קיין בושה ניט פאַר גאָט און לייט.
ווי זי פאַרשטייט, וואָלט ער זיך ניט דערשראָקן
אַפילו פאַר דעם גוטן „בשר־קוויטש" אַליין —
פאַרקערט נאָך, זייער אָנגעלייגט, און ביטע שיין.
דאָס ברוכוואַרג אויפן הויף געפעלט אים ניט —
ס'איז ניט זיין גוסט. ער ליבט, זאָגט ער, געשעפט
וואָס זאָל ניט אַזוי צופּן ביי דער נאָז,
און וואו מען זאָל זיך אָנזען מיטן מינץ
אַ יעדן טאָג פון גאָט. ער האָט, זאָגט ער,
פאַרטראַכט אַן אַנדער מין געשעפט, אַ פיין געשעפט.
דער עסק איז פשוטער: דער נעגער
וועט מוזן אָנהויבן צו קויפן הויזן,
ווייל יענע הויזן וואָס ער האָט אַמאָל
באַקומען פון זיין רייכן ווייסן פריץ
זיי זיינען שוין צעדריבלט און צעפאַלן.
דערצו איז ביי די פריצים דאָ אַ שלל
מיט אַלטע הויזן, שטאָנרעק און צילינדערס,
וועט ער עס אָפקויפן אין רעכטן מקח
און וועט פאַרקויפן מיטן רעכטן מקח.
וואָס, ניין? — געשטעקט די הענט אין קעשענעס,
געקלונגען דאָרט מיט הויפנס זילבערמינץ.

אַז ס'האָט דער אורח שפעטער זיך צעזעגנט
איז פלוצים שטיל געוואָרן אינעם הויז —
עס איז אַזש אָפגעגאַנגען אין די אויערן.
עס איז געוועזן, ווי אַ זלידנע שטאַרקע פויק
וואָלט דריי שעה אויפן זייגער זיך צעקלאַפט,
געבאַראַבאַנעט הויך און ביז פאַרביסן —

און פּלוצים וואָלט דער פויק אָװעקגעפּלאַצט.
דער ייִד איז אַ פֿאַרמאַטערטער געבליבן,
די ייִדענע האָט דריי מאָל אויסגעשפּיגן,
און האָט צעעפֿנט ברייט און ווייט די טיר — — —
ווי זי וואָלט וועלן לופֿטערן דאָס הויז.

פֿערטער קאַפּיטל

א

די שטאָט

דער ישוב האָט גענומען זיך צעוואַקסן
און טריט ביי טריט פֿאַרוואַנדלען זיך אין שטאָט;
עס האָבן זיך גענומען הויבן אין דער הויך
די גאָרנדיקע מויערן פֿון רויטן ציגל;
עס האָבן אויף דער הויפּט־גאַס זיך צעגלאַנצט
די בוכשטאַבן פֿון גאָלד אויף גרויסע שילדן,
און פֿון די פֿענצטער פֿון געשליפֿן גראָבן גלאָז
האָט אָנגעהויבן גלימצערן מיט גאָלד און זילבער,
מיט פֿיין לאַקירטן מעבל, פֿאַרצעלאַן און גלאָז,
מיט שווערן סאַמעט און מיט דינעם זייד.
דאָס הילצערן געריכט־הויז איז פֿאַרשוואונדן,
און אויף זיין פּלאַץ האָט שטאָלץ זיך אויפֿגעהויבן
מאַסיוו און ברייט, דריי־גאָרנדיק אַ בנין
פֿון שוועך־געהאַקטע פֿליטן גרויען שטיין
מיט שטיגן צענדליקער געהאַקט פֿון מאַרמאָר
אַרויפֿצושטייגן אויפֿן באַרג פֿון ריכט;
און אויפֿן בנין האָט שוין שטאָלץ געפֿלאַטערט
די ברייטע פֿאָן פֿון „שטערן און פֿון שטרייפֿן".
דער ברייטער סקווער אַרום דעם הויז, באַדעקט
מיט פֿיינעם גרינעם קורץ־געשוירן גראָז,
מיט הויכע בוימלעך פֿרישע שניי־קוגלען
וואָס בליען דורכן גאַנצן זומער־לאַנג
מיט ווייסע, ראָזע, בלויע, גרויסע קעפּ.

דערנאָך האָט זיך די הויפּט־גאַס איינגעדעקט
מיט גלאַטן גרויען אויסגעפֿלאַסטערטן אַספֿאַלט.

און אַז די פֿרייַלעכע און קליינע פּאָניס
צעלױפֿן זיך אויף אַלע קורצע פֿיסלעך
געשפּאַנט צו לייכטע קערבלעך אויף צוויי רעדלעך —
האָט נאָר געקלונגען אויפֿגעלייגט און הימלעך
דער פֿלינקער טענצלדיקער קלאַפּ פֿון קלאָען.
עס האָבן זילבערדיק און וואַרעם זיך געשטרעקט
אין ווייטע פּאַסן נייע ווייסע רעלסן —
דאָס האָט דער ישוב זיך באַהעפֿט מיט שטאָט;
עס האָט געגומען גרילצן הויך און ניי
מיט פֿרישע רויט־און־געל געפֿאַרבטע קאַרס
מיט לעבעדיקע גלאַנצנדיקע פֿענצטערלעך,
מיט נייגעריקע אומבאַקאַנטע פּנימער.
און אויפֿן ברייטן גלאַטן פּלאַץ פֿון מאַרק
האָט שטאָלץ און ריטערלעך זיך אויפֿגעהויבן,
מאַסיוו און שווער געגאָסן, די סטאַטוע
פֿון בראַוון לי: עס זיצט דער גענעראַל
אַ גרויער, אַ פֿאַרשטויבטער, אַ געלאַסענער,
און ס'איז דאָס פֿערד פֿאַרקילט געבליבן אונטער אים
מיט שטייפֿע מוסקולן, צעיאָגטע נאָזלעכער,
אויף זיינע מעכטיק־טאַנצנדיקע פֿיס.
ער זיצט און קוקט אַרונטער אויפֿן מאַרק
פֿון הויכן גרויען שטיינערנעם געשטעל —
און מענטש און פֿערד ווי שפּילצייג אונטער אים.
און מחנות לופֿטיקע קאָלירטע פֿלעקן
פֿון פּורפּורנע און ווייסע, בלויע טויבן
זיי הויבן זיך אַרויף, און קרייזן אום
דעם מעכטיקן און שטאָלצן פֿערד־און־רייטער.

האַלב־שטאָט איז נאָך דערווייל געווען פֿאַרטרונקען
אין שטרעקן שיטערלעכן גרינעם וואַלד:
עס האָבן נאָך געלעבט די אַלטע דעמבן
פֿון ריזיקן פֿאַרנעם אין ברייט און גרעב,
און דאָ און דאָרט האָט נאָך געלויכטן גרין
מיט היימישע צעלעגטע שנורן גערטנער,
מיט וויקלדיקע ברייטע הייפּטלעך קרויט,

מיט רויטע שרייענדיקע קעפּ פֿון מאָן,
מיט הויכע בלעטערדיקע קוקורוז,
מיט לאַנגע שווערע גרינלעך־שוואַרצע קאַווענ.
און אויף די פּלויטן האָבן זיך געפּרענזלט
די זיסע אַרבעס אין פֿאַרגעלטע שויטן.
איין סקווער, צי צוויי, פֿון דער באַפּוצטער הויפּט־גאַס
איז מען פֿאַרקראָכן אין אַ לאַבירינט
פֿון ענגע, שמוציקע, געדיכטע געסלעך,
מיט ברעטלדיקע הייזלעך ווי לאַמטערנעס,
אָן פֿענצטער און אָן קוימענס — בלויז מיט טירן.
די קעץ געגראָבן האָבן זיך אין מיסט,
און קינדער נאַקעטע און שוואַרצע ווי די ערד
מיט קײלעכדיקע קעפּ און רויטע אויגן,
זיי האָבן זיך מיט כּל־המינים הינט געשפּילט.
נאָר אין די נעכט פֿלעגט ווערן יום־טובדיק:
ס׳האָט איטלעך הויז געלויכט ווי אַ לאַמטערן,
און פֿייערן זיינען געווען צעלייגט אין גאַס.
די אָרימקייט האָט זיך באַקליידט אין פּורפּור
און ס׳האָט געקלימפּערט און געקלינגלט און געטאַנצט,
מיט אַ פֿאַרשמאַכטן זודיקן געלעכטער —
עס האָט געוויית מיט עפּעס ווייטס און פֿרעמדס,
מיט הייסן זומפּ פֿון אַפֿריקאַנער ווילדוואַלד.

דאָס לעבן האָט געשלעפּט אין מאַרק אַריין:
די אַלטע שווייגנדיקע, חלומדיקע ווענט
פֿון יחוסדיקע שעלביס און סיינט קלעירס
מיט שווייגנדיקע קעלערן פֿון שטיין
וואו ס׳האָבן אויף די ווענט געזשאַווערט יתומדיק
די קייטן און די צוואַנגען פֿון טאָרטורן
זיי האָבן זיך גענומען שאָקלען אין דער לופֿט
פֿון גראָבע פֿרעמדע טרייסלדיקע ווינטן.
די אַלטע טאַטעס מיט די גרויע בערד
זיי האָבן נאָך געוואַרעמט זייער עלטער
אַרום די יונגע איידלצאַרטע טעכטער
וואָס האָבן מיטגעבראַכט מיט זיך דעם דופּט

פֿון ווייטע פּאַנסיאָנען און קאָנווענטן,
די ריחות פֿון פֿאַרגעלבטע פֿאָליאַנטן,
און בלומען איינגעפּרעסטע אין אַלבאָמען.
און פֿון דעם בלאַסן שטראָם פֿון אַלטע דופֿטן
האָט מונטערדיק און העל זיך דורכגעריסן
דער נייער דופֿט פֿון יונגן פֿרישן בלוט
מיט ריחות פֿון קיל־גלאַנצנדיקן קראָכמאַל
אויף די געפּרעסטע ווייסע לייוונט־קליידער.
זיי פֿלעגן אין די ווייסע טונקלע זאַלן
פֿאַרוויגן זיך אַריבערן קלאַוויר
מיט לאַנגע ראָזיקע און פֿלינקע פֿינגער;
פֿאַרטיפֿן זיך אין די געשליפֿענע און פֿיינע
עסייען פֿון קאַרלייל און עמערסאָן:
פֿאַרחלומען די צאַרטע ווייסע מיידלשאַפֿט
אין זינגענדיקע קלאָרע טיפֿע פֿערזן
פֿון יונגן צאַרטן קיטס און אַלטן בראַונינג.
די זין זיינען געווען שוין פֿרעמד פֿון זיי:
זיי האָבן אויסגעטאָן פֿון זיך די פֿרעק,
אַראָפּגעשוירן לאָקן, באַקנבערד,
פֿאַרוואָרפֿן די צעפֿלאָכטענע קראַוואַטן,
פֿאַרטראָגן מיט דעם נייעם גראָבן שטראָם —
אַוועק צום רויען האַנדל אויף דער וועלט,
און אָנגעבראַכט מיט זיך די גראָבע ריחות
פֿון סטאַדעס אָקסן, אויל, און טאַבאַק־בלעטער.

און פּלוצים האָט אין נייער שווינגערדיקער לופֿט
אַ הילך געטאָן מיט גרילציקן געפּייף:
דאָס האָט די נייע בראַזגעדיקע מיל
פֿון הויכע גלאַטע ווייסע ווענט אַרויס
אַרויסגעשריען פֿריידיק איר געשריי.
אַרום דער מיל האָט טאָג ווי נאַכט געברויזט
געקלאַפּט מיט שווערע פֿלאַכע וועגענער
באַלאָדענע מיט הויכע ווייסע בערג
פֿון רייכן פֿעטן שמעקעדיקן ווייץ,
מיט געלבן אָנגערייטן קוקורוז.

מען האָט געפֿירט, פּראָבירט, געוואויגן אויפֿן וואָג,
עס האָבן זיך געפּלאָנטערט פֿערד און אייזל,
און ווייסע נעגערס האָבן זיך געבויגן,
געקרעכצט אונטער די שמעקעדיקע זעק.
די רעדער האָבן אינווייניק געקלאַפּט,
און אויף דעם גרויען גאַסיקן אַספֿאַלט
האָט זיך געשפּרייט אַ הייטל — ווייס און דין —
פֿון פֿרישן קילן מעל ווי ווייסער שניי.
און דריי מאָל דורכן טאָג: אין פֿרישן ליכט
פֿון נייעם טויאיקן פֿרימאָרגן,
אין הייסן ברען פֿון מיטאָגדיקער שעה,
אין צאַרטן שיין פֿון גליאיקע פֿאַרנאַכטן —
האָט מונטער, רייצנדיק, דער שאַרפֿער פֿייף
געוואָרפֿן זיך אַריבער שטאָט און גאַסן,
און זיך צעשלאָגן אָן די ווייטע בערג
באַזוימט מיט גרינעם און געדיכטן וואַלד.

ב

משפּחה

דער הויף האָט זיך צעוואַקסן אין דער ברייט —
און וויפֿיל ברוכאייזן ס'איז נאָר פֿאַראַן,
און וויפֿיל אַלטע שמאַטעס, טויטע פֿערד,
געהאַלטן האָבן אין איין אָנקומען אַהין.
די אַלטע וואָג האָט קרעכצנדיק געאַרבעט,
מען האָט געפּאַקט, געוואויגן און געלאָדן
און שווערע אייזלען מיט די פֿעל פֿון וואוילִיק
געגאַנגען זיינען ווי צופּאַסעוועט אין שטיק.
דער ייד האָט שוין געקנעלט מיט נייע נעגערס,
זיי איינגעבראָכן אין דער שווערער אַרבעט,
פֿון פֿרי ביז שפּעט האָט עס געקרעכצט, געבראַזגעט
מיט פֿורן און מיט ברוכוואַרג אויפֿן הויף.

די אַלטע חורבה האָט זיך פֿריש באַקלאַפּט
מיט נייע גלאַטע שמעקעדיקע ברעטער;
מיט יעדן פֿרילינג, אַז די זון שיינט אויף
און טריקנט אויס די פֿייכטע ערד פֿון הויף
צעעפֿנט זיך די אַלטע טיר פֿון הויז
און שיט אַרויס אַ שפּאָגל־נייעם נפֿש
מיט נייע און טשיקאַווע פֿרישע אויגלעך
מיט הילכיק־קוויטשעדיקע נייע קולכלעך,
זיי פּלאָנטערן זיך אום צווישן פֿיס,
און קלימפּערן מיט אײַזנס און מיט ביינער
און קריכן, דראַפּען זיך אויף גלייכע ווענט;
וואָס לאָזן פֿריער זיך אָפּטרעטן אַ פֿוס,
און נאָכדעם מאַכן זיי די גרויסע קולות.

דערנאָך האָבן גענומען זיך באַווייזן
די קרובים און משפּחה פֿון דער היים
מיט אויסגעמאַכטע קעפּ און שאַרפֿע אויגן,
מיט פֿליישיקע און צוקנדיקע נעז,
מיט שווערע גופֿים, גוטמוטיקע בײַכער,
און קלימפּערדיקע קייטלעך אויף די וועסטן.
די מענטשן זײַנען אויסגעוועזן אַ וועלט:
געשלעפּט זיך איבער דײַטשלאַנד, האָלאַנד, בעלגיען,
געלופּטערט זיך אין אַלע האַפֿנשטעט,
אין האַמבורג, ברעמען, אַמסטערדאַם און ראָטערדאַם,
געריטן אויפֿן ים מאָנאַטן לאַנג
אויף די באַרימטע גוטע זעגל־שיפֿן
און אָנגעקוקט דעם מלאך המות פֿאַרן לעבן.
און אַז דער גרינער ים פֿלעגט זיך צעשפּילן,
און זיך צעגענעצן מיט ווייסע מײַלער,
און שיף און זעגל אָפּקאָכן מיט שוים —
דאַן פֿלעגן זיי צוזאַמען מיט די מײַז
פֿאַרשטיקן זיך אין שוואַרצן און פֿאַרדעמפּטן לאָך
און אָפּזאָגן דעם לאַנגן ודוי אויפֿן קול
מיט עכטע טרערן אויף די בלויע אויגן.
זיי האָבן דורך דער צײַט זיך אָפּגעהיט

פֿון עסן טרפֿות, אָפּגעמאַכט ביי זיך
צו ווערן גוט און פֿרום צו גאָט און לייטן.
נאָר ווי עס האָט נאָר זייער פֿוס דערטאַפּט
דעם זיכערן ניט־וויגנדיקן באָדן —
באַלד האָבן זיי פֿון זיך אַליין געחוזקט
און אָנגענומען די געשיכטע פֿאַר אַ שפּאַס.
דערנאָכדעם האָבן זיי געמאָסטן שפּאַן ביי שפּאַן
קאָלאָמבוסעס מדינה מיט די פּעק:
ניי־ענגלאַנד האָט זיי אויפֿגענומען פֿיין,
געקאָרמעט זיי מיט בולבעס און מיט חזיר,
געלאָזט זיי שלאָפֿן אין די שייערן און שטאַלן,
געקויפֿט ביי זיי אַ שפּילצייג פֿאַר די קינדער.
אין פּענסילווייניאַ איז געווען ערגער:
דער ברודער־דייטש האָט גאַרניט זיך דערפֿרייט,
ווי נאָר ער פֿלעגט דערזען די נאָז און פּאַק —
באַקאַנטע נאָך פֿון אַלטער ווייטער היים —
האָט ער געלאָזט אויף זיי די גוטע הינט.
און אַז זיי האָבן זיך צום סוף דערשלעפּט
צום זוניקן און ווייטן דרום־לאַנד,
דערזעגלט זיך צום ווייטן גוטן ברודער —
האָט נאָך די זעגלשיף געשמעקט פֿון זיי
מיט טוכלע סמאָלע און פֿאַרדומפּטע מייז
מיט אַ געמישעכץ פֿון די נייע שטאַלן —
דערפֿאַר האָבן די אויגן פֿריי געשמייכלט,
און בייכער גוטמוטיק געשאָקלט זיך,
און ס׳האָט דאָס מעש פֿון קייטלעך צוגעקלונגען
מיט יעדן טראָט פֿון שווערע גראָבע פֿיס.

די אַלע האָבן שוין גערעדט אויף דייטש,
און ביר געטרונקען אויפֿן גרויסן שטייגער,
גערויכערט גראָבע שטינקענדע ציגאַרן,
און אָנגעקוואָלן שטאַרק פֿון זיך אַליין
אויף אַ געלאַסענעם און גוטמוטיקן אופֿן.
געדיינקט נאָך עפּעס פֿונם ווייטן חדר,
באַרימט געמאַכט דאָס וואָרט „מאַזומאַ״ ביי די פֿעלקער.

נאָך זיי זיינען געקומען שווערע ווייבער
מיט גאָידערדיקע און געפֿאַלדעוועטע מאָרדעס
מיט שווערע אָפּגעשטאָפּטע היפּט און ברוסטן,
ווי פֿעסער קיילעכדיק אויף גראָבע פֿיס,
מיט טיכער טערקישע און ברייטע גראַטעס.
די האָבן פֿעט געבלינצלט מיט די ליפּן,
געגאָידערט און געפּלוידערט ווי די גענדז,
און זייער שטאַרק געהאַלטן פֿון אכילה.
זיי פֿלעגן קומען אויף אַ וואָך, צי צוויי,
ביים יידן אויפֿן שמעקענדיקן ברוכוואַרג
און פֿול געמאַכט דאָס הויז מיט זייער גרעב.
גרויס נחת האָבן זיי דאָרט ניט געפֿונען:
דעם אידנס קעסט האָט זיי ניט אָנגעשמעקט —
עס האָט געהערשט אַ טריקעניש אין הויז.
פֿלעגט מען זיך דורכגאָרגלען געהעריק, דורכשרייען —
און אַז די דייטשן פֿלעגן זיך צעפֿאָרן —
פֿלעגט ווערן פֿרייליכער, גראַמער אינם הויז.

די דייטשן האָבן זיך דערנאָך צעשפּרייט
אין לענג און ברייט פֿון גרויסן דרום-לאַנד;
אין דייטש האָט טאַקע אויפֿן פּלאַץ געשטעלט זיך
און אויפֿגעמאַכט אַ יאַטקע פֿון חזרים.
ער שטייט אין ווייסן שימערדיקן שירץ,
דער ווייסער בויך פֿאַרשמירט אין ראָזן בלוט,
די אויגן שמייכלען אומשולדיק און ריין,
און שניידט דעם קערנדיקן ראָזן חזיר
מיט בלישצענדיקן ברייטן שאַרפֿן מעסער.
אַ צווייטער האָט אין הויפּט-גאַס אויפֿגעעפֿנט
אַ קליין געשעפֿט פֿון כל המינים ווייסצייג,
מיט ריינע שיינע קעסטעלעך אין רייען,
אויף וועלכע ס׳טאָר קיין שטויבעלע ניט פֿאַלן.
דאָס קרעמל האָט זיך אויסגעפּוצט די פֿענצטער,
זיך אויסגעפֿאָרבן שפּילנדיק די דילן.
און ער גייט אום דאָרט מיטן קלאָרן טיכל,
און ווישט דעם שטויב פֿון פּאָליצעס און קעסטלעך,

צי שטייט אַ שמייכלעדיקער אין דער טיר
דאָס האָר אין שרונט מיט בלייפֿעדער אין אויער,
און גיט אָפּ דעם פֿאַרבייגייער גוט־מאָרגן.
אַ דריטער פֿירט געשעפֿן אין די בערג
אַרום די שוואַרצע קאַלטע קוילן־גריבער
וואו ס׳האָבן זיך געגראָבן פּוילן
און דינע איטאַליענער און סלאָוואַנער —
גענומען צושטעלן אין ווייטן העק
פֿון כּל־המינים סחורה אויסצוצאָלן.
אַזוי האָבן די דייטשן זיך פֿאַרשפּרייט.

דערווייל איז זיך געלאָפֿן יאָר נאָך יאָר:
די שטאָט האָט זיך געהויבן און געשפּרייט,
דער אַלטער הויף איז שטילערהייט געוואַקסן,
די פּיצלעך קינדער האָבן זיך געהויבן
מיט שוואַרצע קעפּלעך און מיט בלאָנדע קעפּלעך
צווישן אייזנס, פֿערדגעביין און קאָדער;
דערנאָך איז מען געגאַנגען אין די שולן
און אָנגעבראַכט אין הויז דעם נייעם לשון
מיט נייע לידער און מיט ניי־געזאַנג,
די שטילע יידענע האָט זיך אַרויסגעשלאָגן
פֿון אירע כּחות, טוענדיק איר אַרבעט.
דער ייד האָט ווי דער אייזל שווער געפּראַצעוועט
ניט וויסנדיק פֿון טאָג און ניט פֿון נאַכט, —
דער שבת איז געווען צו קורץ צום שלאָפֿן.
די אַלטע ספֿרים האָבן דורך דער צייט
פֿאַרעלטערט זיך, און זיך באַדעקט מיט שימל,
און רב בחיי אין דעם געלן אייגבאַנד
האָט עלנט און פֿאַרשעמט געטוילעט זיך
צום אַלטן גאַנג פֿאַרגעסענע משניותן.

ג

ליטוואַקעס

צום סוף האָבן גענומען זיך באַווייזן
די לעבעדיקע רירעוודיקע ליטוואַקעס
וואָס האָבן בלויז גערעדט מיט הענט און אויגן.
פֿאַרמאַרעט, אויסגעצערט, מיט גרינע פּנימער,
מיט בייכער איינגעפֿאַלענע, ווי כּאַרטן,
מיט אומעטיקע הונגעריקע אויגן.
די האָבן שוין געבראַכט די ניי־מאַשינדלעך,
די רעמלעך און דעם בלאַק פֿון היטלמאַכער,
די קיילעכדיקע אויסגעהוילטע ביינקלעך
מיט נאָלן און מיט העמערלעך פֿון שוסטער —
די חברה בעל־מלאכות פֿון דער היים.
זיי האָבן זיך באַזעצט ביי די קאַנאַלן,
אויף ווייַן־גאַס, און אויף וואַסער־גאַס, און ליים־גאַס,
די גאַסן וואו עס שניידן זיך אַדורך
די בלאַנקע רעלסן פֿון דער אייזנבאַן,
און וואו עס קומען זיך אַהין פֿאַרברייַנגען
ביים גלעזל ביר און שנאַפּס די וואוילע שוואַרצע.
מען האָט זיך אויסגעזעצט אין אַלטע חורבות
מיט קליינע שטויביקע צעזעצטע פֿענצטער;
דער שניידער האָט אַרויסגעהאַנגען דרויסן
אַ פּאָר פֿאַרלאַטעטע געפּרעסטע הויזן
וואָס האָבן אין אַ ווינט געבלאָזן זיך
און אָנגעפּאַטשט פֿאַרבייגייער אין פּנים;
דער שוסטער האָט צעוואָרפֿן אין זיין פֿענצטער
אַ באַרג מיט אויסגעדרייטע קרומע שיך,
האָט צוגערוקט דאָס בענקעלע צום פֿענצטער
די פּלייצעס אויפֿגעהויבן העכער פֿונם קאָפּ,
מיט גרויס התמדה און מיט ברען גענומען
צו שלאָגן נעגל אין די אַלטע שטיוול;
דער היטלמאַכער האָט אַריינגעשטעלט אין שויב
דער קיילעכדיקן בלאַק — וואו אויפֿן שפּיץ

האָט אויסגעפּרעסט און יום־טובדיק געוּוט
אָן אַלטער קאַפּעליוש — אַ שפּאָגל־נייער —
מען האָט זיך אין די לעכער אויסגעזעצט — און שוין.
מען האָט געגעסן אין געדיכטן שטויב,
מען האָט געטרונקען אין געדיכטן שטויב,
מען האָט געקליבן סענט צו סענט — און אָפּגעשפּאָרט
אויף שיפסקאַרטן אַהיים פאַר ווייב און קינדער.

עס האָבן זיך אַראָפּגעשאָטן פון דער היים
די גרינע, דינע אויסגעצערטע ווייבער
מיט ברייטע הענט מיט בלויע שווערע אָדערן,
מיט שימערדיקע אויגן ווי ביי וועלפּיכעס,
מיט קינדערלעך ווי גרינע אַרבעסלעך,
מיט רינענדיקע אויערלעך און נעזלעך,
איינס קלענער פון דאָס אַנדערע — און גאָר.
מען איז פאַרפאָרן אין דעם מאַנס געשעפט
מיט גרויסע פּעק פון אַלטן בעטגעוואַנט,
מיט מעשענע צוויי לייכטער, קוגל־טעפּ,
מיט בייכיקע און געלע סאַמאָוואַרן.
מען האָט צעפּאַקט די גרויסע שווערע פּעק,
אַוועקגעשטעלט אַ צוויי־דריי אַלטע בעטלעך,
פאַרצאַמט דעם הינטערשט חלק פון געשעפט
מיט רויטע און מיט גרינע פאַראַוואַנען —
און פאַרטיק מיט דער בעל־הביתישקייט.
און מאָרגנס, אַז די קינדער האָבן זיך צערירט —
האָט זיך עס אָנגעהויבן דאָס געשריי.
מיט שאַרפע קניפּן, רייסעניש פון האָר,
מיט פּייקלדיקע בוכנצעס און דראַפּן.
די מאַמע פאַלט אַריין אין לעבעדיקן קנויל
פון די צעקרעלטע און צעלאָפּענע ממזרים.
דאָס בלויע מיילכל גייט געשמירט אויף שרייפלעך,
און שיט מיט פּעך און שוועבלדיקע קללות —
און איידער וואָס און ווען — אַהאַ, דער מאַן —
זי האָט אים שוין גענומען אויפן צימבל
אין איין חברותא מיט קאַלאַמבוסן.

און מאַכט פֿוןביידן נאָר אויף אויסצודרייען.
עס שטייט דער סוחר פֿון די אַלטע הויזן
און קראַצט זיך אין פּאָטילניצע און גאַפּט:
אַ שאַרפֿע צונג, האָט גאָרנישט ניט פֿאַרגעסן.

דערנאָך האָבן די פּאַכן זיך צעמישט:
דער שטיוולנייער האָט אַריינגענומען הויזן,
דער הויזנשטעפּער האָט אַריינגענומען שטיוול,
דער היטלמאַכער האָט אויף ביידן זיך פֿאַרקוקט
און נאָך אַ קורצער איבערלייגעניש געגאַנגען,
אַריינגעשטעלט אי הויזן און אי שטיוול.
דאָ זיינען שוין די אויבערשטע געווען גערעכט:
געגאַנגען, אָנגעשאָטן פֿולע פֿענצטער
מיט טוכלע און צעדרייטע קאַפּעליושן.
דערנאָך האָט מען זיך אָנגעברוגזט, זיך פֿאַרקרימט,
צעשטעלט זיך אין די טירן פֿון די קראָמען
מיט פּנימער פֿון קריגערישע הענדלער —
זיך אויסגעשטעלט צו וואַרטן אויפֿן נעגער.
די ווייבער האָבן אויך אַ האַנט גענומען
און אָנגעגורט מיט מוט די בראַווע מענער.
און גאָט ווייס ווי, פֿון וואַן, און ווי אַזוי
זיי האָבן זיך דערוואוסט פֿון צווייטנס יחוס,
פֿון טאַטנס צד און מאַמעס צד, און מחותּנים
ביז צו די ווייטסטע אָפּגערוקטע דורות.
האָט מען גענומען אויסרעכענען יחוס,
פֿאַרקראָכן אַזש אין יענעמס אינגעווייט,
געשמאַק, באַטעמט, מיט נגון, מיט געזאַנג,
מיט ווייסן שוים אויף דינע בלויע ליפּן.
דערפֿאַר, אַז ס׳איז געקומען צו אַ שמחה,
ווען ס׳האָט זיך איינע פֿון די קריגערישע ווייבער
געלייגט אין קימפּעט, צי חלילה ביי אַ צער —
איז מען זיך בייגעשטאַנען איינס דאָס אַנדערע
מען איז געוואָרן צוגעקלעפּט און זיס,
כאָטש צוצולייגן צו׳ן אַ האַרטער מכּה;
מען האָט די קימפּעטאָרין אָפּגעהיט,

געעסקט זיך, געבאַקן און געסאַרווערט,
געקאָכט די שאַרפֿע מאַנדלדיקע יאַיכלעך,
און אויפֿגעפּאַסט די קינדער ווי די שררות.

דערווייל איז שוין אין שטאָט אַרומגעגאַנגען
אַ דאַרער נפֿש מיט אַ הויכן גאַרגל
אין גלאַנצנדיקן לאַנגן בגד, אויסגעשמירט
מיט בלוט פֿון עופֿות און מיט טראָפֿן פֿעטס.
זיין עובֿדה איז געווען: אַרומצוגיין
אַריבער אַלע קרעמלעך מיטן סדור —
און קלאַפּן, אָנדולן אַ פֿולן קאָפּ
די מעקסים מיט די היימים מיט די סעמים;
אַריינדרעלן אין זיי די טראָפּ פֿון סדרה,
פֿון וואָס די נעגערס פֿלעגן אָנקוועלן,
פּרובירן נאָכמאַכן דאָס פֿיין געזאַנג.
אויך פֿלעגט ער יעדן פּרייטיק־פֿרי זיך מעלדן
אַ שפּראָץ אויף טאָג, די עופֿות קוילענען,
און אָפּגעבן די ברייטע באַלעבאָסטעס
דעם ברייטן און דעם פֿיינעם גוטן מאָרגן.
מיט זון־פֿאַרגאַנג פֿלעגט מען דאָס בענטשן ליכט,
די מאַנסלייט מאַכן קידוש אויפֿן קול
אויף די צוויי היימישע געבאַקטע חלות;
די ווייבער ווערן גאָטספֿאָרכטיק און שטיל
און קוקן מיט דרך־ארץ אויף די מאַנען.
און שבת־פֿרי האָט מען זיך אויפֿגעהויבן,
און אָנגעטאָן דעם טלית ווי געהעריק,
אַוועקגעכאַפּט דאָס שבתדיקע דאַווענען,
אַריינגעכאַפּט דאָס ביסל קאַלטע עסן,
אַרויפֿגעצויגן ס'פֿאַרהאַנגל פֿון פֿענצטער,
צעעפֿנט ברייט די טיר אין גאַס אַרויס, —
און שוין — ס'איז אָפֿן דאָס געשעפֿט פֿאַר האַנדל.

און אייגנטלעך איז דאָס געווען נאַטירלעך:
אַ מענטש וואָס האָט געגרינט נאָך אין זיין שטעטל
האָט דאָרטן נאָך געוואוסט, אַז ביי קאָלאָמבוסן

איז אַרבעטן אום שבת ניט קיין זינד.
דעם שבת פֿאַרן זיך געזעגענען
האָט ער געלאָזט זיך געבן אַן עליה,
און ער, ווי אויך דער גאַנצער שבתדיקער עולם,
האָט גוט געוואוסט: אַ מאָנטאָג־צוויי פֿון היינט
וועט ער דאָרט אין דער נייער ווייטער וועלט
אַרומשלעפּן זיך ערגעץ מיט אַ פּאַק,
צי סטריגעווען תּחתּוגים אין פֿאַבריק,
צי עפּעס טאָן אַזוינס וואָס איז ניט שבתדיק.
די חכמה איז געלעגן נאָר דאָרין:
מען האָט געאַרבעט שבתדיקן טאָג
נאָך שווערער ווי אין וואָכעדיקע טעג,
ווייל שבת קריגן מענטשן זייער שכירות;
געמאָסטן שיך און הויזן אויף די נעגערס,
געשפּיגן מיטן גאַל און מיטן האַרצן —
נאָר האָבן זיך די שטערנדלעך באַוויזן,
פֿלעגט באַלד דער סוחר אָפּשטעלן זיין האַנדל,
אַריינכאַפּן זיך הינטער פֿאַראַוואַן
און מאַכן די הבדלה אויפֿן קול.

דערפֿאַר האָט זיך אין זיי אַריינגעקריצט
אַן עלפּט געבאָט, וואָס מען האָט אָנגענומען
ווי ס׳שטייט און גייט, און הייליק אָפּגעהיט —
דאָס ניי געבאָט: „זאָלסט העלפֿן זיך אַליין”.
האָט מען געבראַכט אַ ברודער פֿון דער היים,
האָט ער עס נאָכדעם אָפּגעצאָלט ביים וואָך,
און דרייסיק יאָר נאָכדעם דאָס ניט פֿאַרגעסן.
מען פֿלעגט דעם ברודער לייגן אויפֿן וואַרשטאַט,
און מאָרגנס אים אַרויסבאַגלייטן מיטן פּאַק —
קריינק אויך ווי מיר און דאַר און ווער געשוואָלן.
מען האָט גערעכנט זיך צום האַלבן סענט,
און האָט אין ווייב געליען ביי דער צווייטער
אַ מעסטל זאַלץ, צי מעל, אַ שטיקל צוקער,
און האָט פֿאַרגעסן אָפּגעבן אין צייט —
האָט מען געהאַט דערנאָך וואָס צו געדיינקען:

און ביי דער ערשטער אָפֿענער מחלוקה
געשריען וועגן דעם אין אַלע גאַסן.
און דאָס איז אויך געווען גאַנץ נאַטירלעך:
אַ מענטש וואָס שלעפּט אויף זיך דעם שווערן פּאַק
און ס'שווילן אים די פֿיס אַזוי ווי קלעצער,
און האָט צו טאָן מיט הינט און בייזע גוים —
צי איינער וואָס ליגט איינגעשפּאַרט אין שטויב
פֿון פֿרי־פֿאַרטאָג און ביז אַ שטיק אין נאַכט
און שלאָגט די נעגל אין די אַלטע זוילן —
אַזעלכע ווייסן וואָס דער סענט באַטייט.
און אַז אַ מענטש פֿלעגט מאַנטיק־פֿרי באַגינען,
אַוועקמאַרשירן מיטן פּאַק אין דאָרף —
פֿלעגט ער דער ווייב זיינער צוערשט דערציילן,
אַז ער וועט שבת האַלטן אויפֿן דאָרף.
און פֿרייטיק־נאַכטס, ניט פֿריער ווי נאָך ליכט־בענטשן
פֿלעגט דאָס דער מענטש אַריינפֿאַלן אין הויז,
און אַז די ווייב פֿלעגט ווערן גרין און געל:
זי האָט זיך ניט געריכט לכּבֿוד שבת —
פֿלעגט ער, דער מאַן, זי טרייסטן אויפֿריכטיק:
נישקשה, שאַ, ס'עט רעכט זיין ווי עס איז,
גיס צו אַ שעפּער וואַסער און גענוג.

אַזוי האָט די פֿאַרדאַרטע גרינע ליטע
אַריינגעקליבן זיך, און זיך צעלייגט
אין פֿעטן און געבענטשטן דרום־לאַנד.

ד

ווידער ליטוואַקעס

די ביימער האָבן זיך געבויגן פֿון דער לאַסט
פֿון רויטע גלאַנצנדיקע קילע עפּל
און דורכזיכטיקע ראָזע אַפּריקאָזן.
אַ וואַלד איז נאָך געווען אַ וואַלד: געפֿלאַכטן,
געצווייגט, געקניפּט, געקנוילט, צונויפֿגעדרייט,

און פֿון גערדיכטקייט האָט געשמעקט מיט פֿוילקייט,
מיט נאַסע שוואָמען, ווילדע קוסטן מאַלינעס,
מיט דורות־אַלטע שיכטן וואַלד־געוואוקס,
וואו איין פֿלאַנץ האָט דערשטיקט אַ צווייטע פֿלאַנץ,
און איז פֿון צווייטערס בויך אַרויסגעקומען,
און אין די שאַרפֿע ליכטיקע לבנה־נעכט
נאָך פֿלעגן ציען זיך די קייטן הירשן
מיט וואַלדיקע גערדיכט־געצווייגטע הערנער
צו זילבערן לבנהדיקע וואַסערן.
און קאַראַוואַנען ווילדע שטאַרקע ענדיקעס
מיט מעכטיקע געשפּריצט־קאָלירטע פֿליגל,
מיט פֿיס פֿון עכטן שטיין־קאָליר און האַרטקייט —
זיי פֿלעגן אָנפֿליען אין וואַלד צו האַלטן נאַכט,
באַזעצן זיך אין שוואַרצע שטאַרקע צווייגן,
און כאָלדערן פֿון שלאָף ביים מינדסטן שאָרך.
אין מיטאָג־שעה, פֿון ריינעם גאָלד געשמאָלצן,
פֿלעגט אינם וואַלד אַ צי טאָן מיט געשמאַק
פֿון רייכן שווערן פֿליסנדיקן האָניק,
מיט דעם געזשום פֿון גאָלדיק שווערע בינען.
די ווייטע פֿלאַך האָט נאָך איז זיך פֿאַרהאַלטן
די ערשטע פֿרוכטבאַרקייט פֿון יונגער ערד
וואָס האָט געשאָסן און געשפּריצט מיט זריעה.
דאָס גראָז איז פֿעט געווען און שווער און שפּריצנדיק,
און שווערע סטאַדעס אָקסן זיינען אַרומגעגאַנגען
מיט אומגעהויער ברייטע רוקנס, הערנער,
און קי האָבן געשלעפּט אין פֿעטן גראָז
די שווערע אָנגעקוועלטע אייטערס מילך.
און אומגעציילטע סטאַדעס ווייסע שאָף,
זיי האָבן זיך ווי ווייסע רירעוודיקע פֿלעקן
געקייקלט זיך אין לעבעדיקן גרין,
ווי ווייסע כוואַליעס אין אַ גרינעם ים.
און אַז דער פֿאַרמער פֿלעגט אַראָפּברייגען אין שטאָט
זיין רייכן איבערפֿלוס פֿון פֿעלד און גאָרטן
אין בלוטיק־רויטע שפּריצנדיקע בוריקעס,
אין שווערע ווייסע בולבעס ווי די שטיינער,

אין גרין און פֿעסט געוויקלטע קעפּ קרויט —
האָט מען עס ניט געמאָסטן אויפֿן בושל,
נאָר אויסגעטיילט אין זעק פּאָר קליינעם זילבער.
אַ שווערע פֿעטע הון פֿאַרקויפֿט צו פֿערטעלע,
און הענער האָט מען צוגעלייגט אין צוגאָב.

אַז ליטע איז אַריינגעפֿאַלן אין דער שפֿע,
אין לאַנד, וואָס האָט געפֿלאָסן מילך און האָניק —
און אַז זי האָט זיך אויסגעלערנט עסן —
האָט זי זיך אויסגעזעצט אין שטויב פֿון קראָמען
און האָט גענומען שרייבן פֿיינע גרוסן
אין די פֿאַרשמאַכטע הונגעריקע שטעטלעך.
סע האָט דערציילט זיך ווי ס'איז גוט און וואויל,
מען וואַרפֿט זיך אום מיט פֿלייש אין מיטן וואָך,
און וואָס פֿאַר פֿלייש נאָך: הינער, גענדז, און קאַטשקעס.
און ברויט עסט מען פֿון פֿיינעם ווייצנמעל,
און ס'וואַלגערן זיך אום דאָרט אין די גאַסן
די גרויסע רויטע זיסע קאַוואָנעס,
וואָס שפּריצן מיט דעם האָניק־זיסן סאָק.
און די פֿאַרדאַרט צעטריקנטע משפּחה
וואָס האָט געגערט זיך אויפֿן שוואַרצן ברויט
מיט וואַסערדיקע בולבעס אין די שאָלן
האָט אָנגעהויבן חלומען פֿאַרשמאַכט
פֿון ווייטע ימען און פֿון פֿעטן לאַנד,
פֿון וואַנען ס'קומען אָן די פֿיינע בילדער
פֿון טעכטער און פֿון זין מיט גלאַטע פּנימער,
פֿאַרפּוצט אין פֿיינע גלאַנציקע צילינדערס
מיט גראָבע שווערע קייטן אויף די בייכער,
מיט קיילעכדיקע אייניקלעך, ווי מאָפּסן.
נאָר אַז די מאָפּסן פֿון די פֿיינע בילדער
האָט שוין דערעסן און געקראָכן פֿונם האַלדז
די מוציא ברויט מיט אָנגעשמירטן האָניק,
און אַז די גרינע דינע באַלעבאָסטע
האָט אָנגעהויבן ביינקען נאָכן הערינג —
פֿלעגט זי זיך נעמען צו דעם מאַנס געביין

און אויסלאָזן איר האַרץ צו דעם קאָלאָמבוס:
זיין ברויט איז ניט קיין ברויט, זיין פלייש איז ניט קיין פלייש,
אַ הון איז דאָ קיין הון ניט, און להבדיל,
אַ ברודער איז קיין ברודער ניט — און גאָר.

די מאַגנען אָבער האָבן זיך דערוויילן
בשלמות אָנגעטריבן זייער מסחר:
מען האָט געשלעפּט זיך איבער וועג און שטעג
אין נייעם פרעמדן מוראדיקן לאַנד
מיט שווערע נאַקנברעכנדיקע פּעק.
דער מאַן אין וועג איז אָפּגעקומען מיטן ברויט,
מיט אַ געבאַקטער בולבע, מיט אַן איי,
וואָס ס'האָט דער פאַרמער אים געשאָנקען.
מען האָט געפינצטערט טאָג ווי נאַכט אין קראָם,
געבראָטן זיך ביים ברענעדיקן אייזן,
געבראַזגעט אויף די אַלטע ניי־מאַשינען,
אַריינגעטענהט מיטן האַרץ אין נעגער.
און מערקווירדיק איז עס געווען: ווי שנעל
די מענטשן אַן אַ צונג האָבן באַגריפן —
און קלאָרער זאָגנדיק — דערשמעקט, דערטאַפּט,
דעם נאַקעטן מהות פון פרעמדן נעגער,
פון דער עקזאָטישער און ווייטער ראַסע,
מיט יעדן זייער קנייטש און ריר און דריידל,
מיט זייער אויפריכטיקן קינדערישן לאַכן
און מיט דעם שפּעטער איינגעפּלאַנצטן אומעט,
מיט זייער גוסט, און רייכן טראָפּישן געשמאַק.
און ס'איז געווען נאַטירלעך, וואָס דער נעגער
האָט אויך פון זיין צד באַלד דערשמעקט, אַז די —
זיי זיינען עפּעס נענטערע מענטשן;
געהערן טאָקע צו דער ווייסער ראַסע,
נאָר ווייסע ראַסע פון אַן אַנדער מין.

די דייטשע ברידער האָבן מיט די נעז
געקרימט זיך אויף די אויסגעדאַרטע יידלעך
און האָבן זיי באַטיטלט: גרינע שנאָרער,

און שפּאַס געמאַכט פֿון זייערע מנהגים.
נאָר צוויי מאָל דורכן יאָר: אין מוראדיקע טעג
פֿון ראש השנה און יום כּפּור, פֿלעגט דער תּהום,
דער ברידערלעכער תּהום באַהעפֿטן זיך —
צונויפֿגעקומען דאַוונען מיט אַ מנין.
דערנאָך פֿלעגט מען זיך ווינטשן גוטן יאָר
און זיך פֿאַנאַנדערגיין ביז קומענדיקן יאָר.
די איינציקע, וואָס פֿלעגן ווי עס איז
אַריבערשפּרייזן יענעם תּהום — געוועזן איז
דער לאַנגער דאַרער „שאָכעט" מיטן חלף,
און דער בית־עולם צווישן פֿרעמדע צלמים:
און אַז אַ דאַר, אַ קרייענקלעך ליטוויש קינד
האָט ניט געקענט פֿאַרטראָגן מער דעם שטויב
פֿון טאַטע־מאַמעס נעגערשן געשעפֿט
און האָט פֿאַרביינקט זיך נאָך אַ בעסער וועלט —
האָט מען זיי ברידערלעך געלייגט צוזאַמען
אין דעם קליינקברימדיקן יידישן בית־עולם
ווייל ערשטע צו באַנייען דעם בית־עולם
געוועזן זיינען די שוואַכע בלאַסע קינדער —
און ס'האָבן זיך געהויבן קליינע בערגלעך
מיט דינע ווייסע ברעטלעך ביי צוקאָפּנס,
און אויף די ברעטלעך אינם פֿיינעם גראָז
האָט אויף דער דרומדיקער זון געלויכט
פֿירעקעדיק און ניי די פֿרעמדע שריפֿט.

פֿינפֿטער קאַפּיטל

א

דזשאַשוּאַ

אַז דזשאָש האָט אָפּגעקויפֿט דעם אַלטן טאָמפּקינס פּלאַץ —
האָט ער דערשפּירט זיך פּלוצים, ווי ער וואָלט
געלאָזן טיפֿע וואָרצלען אין דער ערד.
זיין בליק איז מיט אַמאָל געוואָרן זיכער,
געוואָרן גוטמוטיק און קלאָר און שמייכלענדיק;
זיין פֿעסטער טראָט אין אַלטן ברייטן הויף
האָט אויסגעקלונגען זיכערקייט און מוט;
דאָס פּנים איז געוואָרן מונטער, אויפֿגעלייגט,
און אין די קנייטשן פֿון דער נאָז און ליפּן
האָט אָנגעהויבן שפּילן לייכט אַ שמייכל.

עס האָט פֿאַר אים זיך אָנגעהויבן ציען
אַ קייט פֿון רואיקע און אַרבעטזאַמע יאָרן.
מיט לייב און זעל פֿאַרטיפֿט אין זיין געשעפֿט
האָט ער אַליין גאָר נישט באַמערקט, ווי דורך דער צייט
איז ער געוואָרן איינגעוואָקסן אין דער ערד,
ווי אַלץ איז אים געוואָרן נאָנט און אייגן.
זיין ענגליש צונג איז אים געוואָרן פֿריי
מיט איטלעך בויג און אויסדרוק פֿון די שכנים;
ער האָט געהאַט אַ וויץ פֿאַר יעדן איינעם,
אַ פֿריינטלעך וואָרט, אַ קלוגן קורצן משל,
גענומען פֿון אַ שכלדיקן מדרש,
פֿון וואָס די בראַווע שכנים פֿלעגן אָנקוועלן.
האָט מען באַדאַרפֿט צו בויען אַ שפּיטאָל,
צי אויפֿשטעלן אַ נייע קירך, איז מען

געקומען צו דעם דזשאָש נאָך אַ נדבה.
מען האָט זיך אָנגעהויבן צוהערן צו אים,
אין אַ פֿאַרלעגנהייט, ווען מען שוין קומען
צום אַלטן דזשאָש צו האַלטן זיך אַן עצה.
און פֿלעגן שכנים קומען צון אַ סכסוך,
פֿלעגט אָפֿטמאָל דזשאָש די צדדים אויסגלייכן
און ברייגגען זיי צו שלום דורך אַ פשרה.
און נאָכדעם ווי די נייע בעסטע פֿריינט
זיי האָבן שוין באַנעצט דעם שלום מיט אַ טרונק,
דאָ פֿלעגן זיי אויף זיך אַליין זיך חדושן:
למאי מען האָט זיך גאָר באַדאַרפֿט צו קריגן?
דער עסק איז דאָך אַזוי קלאָר און פשוט,
אַ קינד אין וויג קען דאָך אַזוינס באַנעמען.
און אַז די מאָס פֿלעגט ווערן איבערפֿול,
פֿלעגט מען שוין קושן זיך דורך הייסע טרערן,
און האַלטן אין איין טענהן מיט התפעלות:
אַי דזשאָש, ער טראָגט אַ קאָפּ אויף זיינע פּלייצעס!

נאָר שפּעטער, אַז ס'האָט דזשאָש גענומען פֿירן
די פֿורן רויטע ציגל אויף זיין פּלאַץ,
און זיך געשטעלט צו מויערן זיין בנין —
דאָ האָט מען שוין אין גאַנצן אויפֿגעהערט
דעם אַלטן דזשאָש צו קלאַפּן אויף דער פּלייצע.
עס האָט זיך אויסגעלייגט אַ דיקער פֿונדאַמענט
פֿון גרויסע סקווערן שווערן גרויען שטיין,
און נאָכדעם האָבן זיך צעוואַקסן ווענט
פֿון נייעם רויטן ציגל, שנור און שנור,
מיט גראַדע ווייסע רייען הויכע פֿענצטער.
און אַז דער רויטער דאַך פֿון שווערן בלעך
האָט זיך צולעצט צעלייגט און זיך צעגלאַנצט —
האָט ער הרחבהדיק מיט זיך באַשיצט
אַ נייעם גרויסן און געראַמען בנין,
פֿיר גאָרן הויך, פֿון אומגעהויער ברייט און לייג,
מיט ברייטע שווערע טויערן פֿון אייזן
אויף ביידע זייטן פֿון דער לייגג פֿון בנין,

מיט גרויסע ליפּטס אַרויפֿצוציען סחורה,
מיט ליכטיקע געראַמע קעלערן — געבויט
פֿון אייזן און קאָנקריט צו האַלטן פֿעל,
מיט פּרעסן און מאַשינען אויף צום פּאַקן,
און מיט אַ גרויסער ליכטיקער קאַנטאָר
וואו ס'איז אַ שטילער קרוב שוין געזעסן,
און זיך געגריבלט אין די דיקע ביכער.

אַז דזשאָש האָט אויפֿגעבויט זיין לעבנס בנין —
איז שוין זיין קאָפּ געווען דורכגעשטרייפּט
מיט אייזן־גרויע פּאַסן האָר; זיין פּנים,
פֿאַרבאַקן אין אַ העלער ציגל־רויטקייט,
מיט טיפֿע קנייטשן אַרום שטאַרקן מויל —
האָט מיט באַהאַלטן זיכערקייט געשמייכלט.
דאָס הויז און הויף געווען זיינען פֿול
מיט שלאַנקע און אַטלעטיש־שטאַרקע זין,
און יונגע דינע פּוריטאַנער טעכטער
אין ווייסע קליידער און מיט לאַנגע צעפּ,
מיט ריין געשניצטע ברוינע פּנימער.
נאָר די זיינען געווען שוין פֿרעמד און ווייט
פֿון אַלטן שטאַם; אַפֿילו ער, דער טאַטע,
איז דורך דער צייט געוואָרן פֿרעמד צו אַלעס,
געוואָרן גלייכגילטיק און קאַלט צום גלויבן.
דעם שטן, אַז דו גיסט נאָר אָפּ איין פֿינגער,
פֿאַרלאַנגט ער באַלד די גאַנצע האַנט: צוערשט
האָט ער פֿאַרפֿעלט אַ דאַוונען, שפּעטער נאָך איינעם,
און באַלד איז אים אין גאַנצן שווער געוואָרן,
ביז ער האָט אויפֿגעהערט אין גאַנצן דאַוונען.
דעם שבת פֿלעגט ער האַלטן נאָך געשלאָסן —
גאָר איינגיין איז עס אים ניט איינגעגאַנגען.
אָנשטאָט צו רוען און אַריינקוקן אין ספֿר
האָט אים דער קאָפּ געטראָגן אין געשעפֿט,
און וואָס מער דאָס געשעפֿט האָט זיך צעוואַקסן,
איז אַלץ דער שבת מער צו לאַסט געפֿאַלן.
און אָפּטמאָל פֿלעגט ער שבת, אומגעריכטערהייט,

זיך כאַפּן אַז ער חשבונט מיט אַ בלייפּעדער —
ער פּלעגט אַ ווייל פֿאַר זיך אַליין זיך שעמען,
נאָר באַלד זיך ווידער אין געשעפֿט פֿאַרטיפֿן.
די איינציקע וואָס האָט אויף דעם געזיפֿצט,
איז בלויז געווען די דינע הויכע ווייב;
זי פּלעגט נאָך מאַכן שבת־קודש ווי אַמאָל,
און בענטשן שבת־ליכט און זאָגן תּחינות,
און בייינקען נאָך די אַלטע גוטע צייטן.
דער שיין פֿון די געבענטשטע ליכט האָט אָבער
פֿאַרטרייבן ניט געקענט די פֿרעמדע וואָכיקייט,
און ס׳האַרציקע געבעט פֿון אַלטע תּחינות
געפֿאַלן איז פֿאַרשעמט און איבעריק
אין ווייטע אויערן פֿון פֿרעמדלאַנד זין,
און אָפּגעפֿרעמדטן אייגן פֿלייש און בלוט
פֿון שלאַנקע טעכטער מיט אַ פֿרעמדן לשון
וואָס קוקן ביי די שבת־ליכט אַריין
אין אומפֿאַרשטענדלעכע און ווייטע ספֿרים.

און דאַן האָט שוין דער נאָמען פֿון דעם ייד
געקלונגען הויך און ווייט איבערן לאַנד:
קענטאָקי, טענעסי, אָהייאָ און אינדיאַנאַ,
ביז אילינאָיז און קענזעס־שטאָט פֿון איין זייט,
און ביז די ווייטסטע צפֿונדיקע שטאָטן
פֿון צווייטער זייט — די אַלע האָבן שוין
געשיקט אים זייער האַנדל און געגלויבט
אין יידנס וואָרט און טאָט און פּינקטלעכקייט.
אַ וואָרט זיינס איז געווען אַ וואָרט: באַרעכנט,
ראַיעל, און שטריינג צו זיך ווי צו דעם צווייטן.
זיין שלאָגוואָרט: „מיינס איז מיינס, און דיינס איז דיינס".
און דאָס געשעפֿט האָט זיך צעשפּרייט, צעצווייגט,
און גרעסער איז געוואָרן זיין פֿאַרנעם,
און זיינע מעגלעכקייטן. ס׳איז געווען
אַ וואונדערבאַרער אויפֿרעגנדער שפּיל
אין שווערע טויזנטער און מאַרך און נערוון,
און דזשאָש, דער קאָפּ, דער אויפֿטוער פֿון דעם,

איז שטיל געשטאַנען פֿון דעם אַלץ ביים רודער
און האָט געטריבן צום געוואונטשטן ציל.
און פּונקט ווי אַלע שטאַרק ענערגישע נאַטורן
האָט ער נישט ליב געהאַט זיך אָפּשטעלן און ריידן
פֿון ווייטער עלנטער פֿאַרגאַנגענהייט.
און אַז אַ שכן וואָס האָט אים געדיינקט
פֿון יענע צייטן מיטן שווערן פּאַק
פֿלעגט אים אַמאָל אַ זאָג טאָן: „דזשאָש, ביי גאָט,
„אַ בנין האָסטו זיך דאָס אויסגעבויט,
„אײ־אײ, אַ שווערער פּאַק געווען דיין פּאַק
„וואָס דו האָסט דאָ געבראַכט אין די מקומות...”
פֿלעגט דזשאָש אים געבן ענטפֿער מיטן האַלבן מויל,
ביז וואַן דער גוי פֿלעגט זיך פֿאַרפֿלוידערן,
און איבערשפּרינגען אויף אַ צווייטן ענין.

געוואוינט האָט מען נאָך אַלץ אין אַלטן הויז,
וואָס האָט זיך מיט זיין אַלטקייט אויסגעטיילט
אַנטקעגן נייעם שרייענדיקן בנין.
די טעכטער זיינען נישט געווען צופֿרידן
נאָר ריידן הויך אין אָנגעזיכט פֿון פֿאָטער
האָט זיי פֿאַרפֿעלט דער מוט. דערפֿאַר די מאַמע
איז מיט דעם אַלטן הויז געווען צופֿרידן:
עס איז איר ליב געווען איעדעס ווינקל,
די אַלטע אויסגעדרייטע ביינערדיקע ווענט,
און יעדער שטיין פֿון הויף איז איר געווען באַקענט.
אַמאָל פֿלעגט זי דערמאָנען זיך אָן טויטן קינד
וואָס איז געווען דער קרבן פֿאַר דעם אַלעם.
און דאַן פֿלעגט זי אַ גיפֿטיגע, פֿאַרביסענע,
מיט גרינע אויגן קוקן צונם הויף
וואו ס'האָט זיך רויט און פֿעסט און שרייענדיק
געהויבן דער פֿירגאָרנדיקער בנין.
און דזשאָש, דער קאָפּ, דער פֿירער און פֿאַרזאָרגער
ער איז, דאַכט זיך, געווען ווייט פֿון אַלעס,
האָט מיט זיין שאַרפֿן אויג באַנומען אַלץ —
פֿאַרטאָן מיט לייב און זעל אין די געשעפֿטן,

דאָך האָט ער מיט זיין חוש דערטאַפּט און דורכגעפּילט
די גויט און דעם פאַרלאַנג פון יעדן איינעם.
פלעגט צייטנווייז אַריינוואַרפן אַ וואָרט
צו איינעם פון די זין צי פון די טעכטער,
פון וואָס זיי פלעגן ווערן רויט־פאַרשטוינט:
פון וואַנען ווייס דער פאָטער גאָר אַזוינס
וואָס מען האָט קיינמאָל אויף די ליפּן נישט געבראַכט?

די לעצטע צייט פלעגט ער אַרומגיין שטיל,
פאַרשווינדן פונם הויף אויף שטונדן לאַנג
און אַז ער קומט צוריק אַהיים ביינאַכט
פלעגט שפּילן אויפן מויל ביי אים אַ שמייכל,
וואָס טוט זיך קוים פאַרבאָרגן אין די וואָנסן
און אין די גרויע יוגנטלעכע אויגן;
פלעגט נאָכקוקן דעם זילבער־גרויען רויך
פון דיקן שוואַרצן שמעקנדן ציגאַר
וואָס טוט זיך שפּרייטן איבער יונגע קעפּ
פון טעכטער איינגעבויגענע אויף דאָס געניי,
און זין פאַרטוענע אַריבער ביכלעך —
און שוויגן פלעגט ער היימלעך און פילזאָגנדיק.
דאָס האָט ער שטילערהייט געקויפט אַ היים,
געוויען פאַרנומען יעדן טאָג מיטן רעמאָנט:
מען האָט געקאַלכט, געפאַרבט, געקלעפּט פּאַפּיר
און ס׳האָט געשמעקט מיט פרישן פאַרב און פאַפּ,
און סאָסנע־ברעטער פריש און גלאַט פון הובל;
עס האָט געקלאַפּט דער האַמער און די זעג,
און ס׳האָט דער הובל פריש און ניי געזונגען.
און דורך די פענצטער פון באַנייטן הויז
האָט זיך געשטרעקט די גרינע פרישע פלאַך
פון ברייטע לאָנקעס און פון וויטן וואַלד;
און אויפן סאָסניקן און פרישן דיל
באַגאָסן מיט אַ זוניק־וואַרעם ליכט
אין גאַלד און גרין האָבן זיך אומגעוויגט
געצאַקטע און געשפּיצטע בלעטער־שאָטנס
פון שווערע גראָבע און אַלט־נייע דעמבן.

און דזשאָשן פֿלעגט זיין שווער זיך אָפּרייסן
פֿון גרויסן סוד וואָס האָט אים אָנגעפֿילט
ווי מיט באַרוישנדיקן זיסן ווייַן
און אָפֿט באַקוקנדיק די ברייטע פֿלאַך
פֿלעגט אויפֿן זינען אים אַרויסשווימען:
„דען גאָט האָט אונדז אויסגעבנרייט,
און מירן זיך צעשפּרייטן אינם לאַנד".

ב
היים

אַז דזשאָש האָט ס'הויזגעזינט אַריינגעפֿירט
אין נייעם ברייטן און געראָמען הויז —
דאָ האָבן זיי צעעפֿנט ברייט די אויגן:
עס האָט אַ בלאַנק געטאָן דאָס פֿרישע מעבל
מיט ווייכע טיפֿע שטולן שווערן פּליוש,
מיט גלאַנצנדיקע טישן פֿון מאָהאַגאָני,
מיט זילבערדיקע הויכע שווערע שפּיגלען,
און מיט אַ הויכער פּיאַנאָ פֿאַר די טעכטער,
די דילן אויסגעבעט מיט ווייכע טעפּיכער —
און אין דער קיך האָט שוין אַרומגעפּאַדיעט
אַן אויפֿגעפּוצטע גלאַנצנדיקע נעגערטע,
געפֿילט זיך היימיש און געשטראַלט פֿאַר שמחה,
דאָס גלאַנציק פּנים ווייט ביז צו די אויערן
פֿאַרריסן אין אַ ברייטן טרייען שמייכל,
מיט שטראַלנדיקע גרויסע אויגן־ווייסלעך
און שימערדיקע רייען ווייסע ציין.

די קינדער האָבן דורכגעשטורעמט ס'הויז
מיט בליצן אין די אויגן, פֿלאַם אין פּנים;
אַרויפֿגעשטורעמט אויף די גלאַטע טרעפּ
אין זוניקע און פֿרישע אויבער־שטובן,
מיט פֿרישע אייזן־בעטן ווייס געפֿאַרבן

מיט נידעריקע לייכטע וויג־שטולן.
עס האָט געקלונגען און געזונגען אינם הויז
פֿון אויבן ביז אַראָפּ מיט יונגע טריט,
און ס'האָט געענטפֿערט פֿונם ווייסן באַלקן
דאָס הילכיקע געקלאַנג פֿון יונגע שטימען.
נאָר אַז דער יונגער קאָכעדיקער שטורם
האָט זיך אַראָפּגעריסן פֿון די טרעפּ צוריק
זיך פֿריידיק אויסצוגיסן אויפֿן פֿאָטער —
דאָ זיינען זיי געבליבן שטיין אַנטשוויגן:
די מוטער זיצט אין טיפֿן ווייכן שטול,
דעם אַלטן גרויען קאָפּ אַראָפּגעלאָזט,
באַגיסט זיך שווייגנדיק מיט גרויסע טרערן,
און ס'שטייט דער פֿאָטער איבער איר געבויגן
און גלעט איר קאָפּ מיט טרייסטנדיקע הענט,
און רעדט מיט שטילע רייד, ווי צו אַ קינד.

דאָס לעבן האָט גענומען גיין אין הויז
מיט פֿרייליכע, מיט זיכערע און ברייטע טריט:
דאָס יונגוואַרג איז אַריינגעוואָקסן באַלד
אין נייער פֿריציש־ברייטער אומגעבונג,
און זיך געשפּירט אין זייערע באַוועגונגען,
אין זייער זינגענדיקער העלער שפּראַך.
און אין דעם חן האָט זיך אַ צווייטס געפֿלאָכטן:
דאָס אַלטע חן פֿון אַלטן וויטן מזרח
וואָס האָט געלויכטן אין די יונגע אויגן,
מיט עפּעס אומעטיקס און ברענענדיקס ביינאַנד.
און אין די לאַנגע קאַלטע ווינטער־אָוונטן
האָט הייס און פֿריילעך שוין געקנאַקט דאָס פֿייער,
פֿון רויטע גליענדיקע קוילן אין קאַמין,
געפֿלאָכטן זיך, געקושט מיט בליצן־פֿונקען
אין בלאָנדע און אין ברוינע ווייכע צעפּ,
געשפּילט מיט פֿייערלעך אויף ברוינע באַקן,
און זיך געשפּיגלט אין די יונגע אויגן.
אין זונטיקדיקע שטילע נעכט פֿון רו
האָט דער קלאַוויר שוין אויסגעקלאַפּט ראָמאַנסן

און ס׳איז דאָס פֿראָנט־צימער געווען פֿול
בלאָנדהאָריקע, בלויאויגיקע פֿריינדינען
און יונגע פּריצים נאָכלעסיק פֿאַרפּוצט
אין דרומשע אַלטמאָדישע קאָסטיומען,
מיט ווייסע דינע הענט און ראָזע נעגל,
מיט ברייטע קינסטלערישע האַלדזטיכער,
און ווייכגעלאָקטע האָר אין גרויסע רינגען.
זיי פֿלעגן זינגען אויף אַ צאַרטן קול
און אַלטע לידער און באַלאַדן רעציטירן
מיט אַדעליקן זשעסט און העפֿלעכקייט.
דערנאָך פֿלעגן די הערן זיך פֿאַרנויגן
און איינלאַדן די דאַמען צום טאַנץ,
און יונגע פּאָרלעך מיט פֿאַרפֿלאַמטע פּנימער
זיי פֿלעגן זיך באַגייסטערטע פֿאַרטיפֿן
אין ריטמישע און ווייכע אַלטע טענץ.
און פֿון די ווענט האָבן אַראָפּגעקוקט
די בילדער פֿון די דרום־גענעראַלן
באַרימט געוואָרענע אין בירגער־קריג,
מיט לענגלעכע און שמאָלע פּנימער,
מיט קורצע בערד געשוירענע פֿראַנצויזיש
אין שוואַרצע פֿרעק און גרוילעכע מונדירן
און מיט געמאַכטער שטרענגקייט אין די אויגן.
און פֿון דעם ביכער־שאַנק האָבן געגלאַנצט
אין גאָלד און רויט, אין שוואַרץ און ווייס, די רוקנס
פֿון אומשטערבלעכן שעקספּיר, און פֿון מילטאָן,
און וואָלטער סקאָטס און טעקערייס ראָמאַנען.
(די באָבעס מיט די זיידעס פֿון די חורבה־ווענט
זיי זיינען ענדלעך צו דער רו געקומען
צוזאַמען מיטן אַלטן רב בחיי,
און מיטן רומל איבעריקן אַלטוואַרג,
העט, ערגעץ אין אַן אָפּגעלייגטן אַלקער,
אין שכנות מיטן דאַך).

אין פֿרייע אָוונטן
איז תמיד פֿול געווען דאָס הויז מיט מענטשן.
דאָ פֿלעגן שכנים קומען זיך פֿאַרברענגען,

אַ שמועס טאָןביים פּייפ און רויטן טיי
מכּח מסחר האַלטן זיך אָן עצה,
צי באָרגן גאָר אַ שטיקל גמילות־חסד.
אַמאָל קומט אָן דער גוטמוטיקער פּאַסטאָר —
אַצינד שוין גרוי, מיט קנייטשן אויפן פּנים,
נאָר לעבעדיקער, פרישער ווי געווען —
ער האָט נאָך ליב אַריינגיין אין ויכוחים,
אַרגומענטירן וועגן „זון און פאָטער" —
נאָר איצטער ענטפערט שוין דער ייד צוריק
געלאַסן, פריי און קיל, און שמייכלענדיק,
לאָזט קנוילן רויך פון שמעקנדן ציגאַר,
און מאַנעוורירט גאָר קונציק מיט די פּסוקים,
פון וואָס דער פּאַסטאָר ערגערט זיך צום טויט
און לויפט זיך אָפּריידן דאָס האַרץ צום יונגוואַרג.
די יידענע איז אומגעגאַנגען אָנגעטאָן
אין שוואַרצן זייד, מיט פּערל אַרום האַלדז.
באַזעצט זיך אין דעם נייעם גרויסן הויז —
האָט דזשאָש, דער מאַן, זי אָנגענומען ביי דער האַנט,
ביי רויטער, אויסגעאַרבעטער און האַרטער האַנט,
און האָט געזאָגט איר: „מוטער פון היינט אָן
„זאָלסט קיין האַנט אַריינטאָן אין קאַלט וואַסער,
„דו האָסט אַ דינסט, און מעגסט זיך מיט איר שאַפן".
נאָר איצט ווען מען האָט ניט געלאָזט זי אַרבעטן
פלעגט זי נישט וויסן וואָס צו טאָן מיט אירע הענט.
זיי זיינען איר געווען ווי איבעריק און פרעמד,
און בעטן עפּעס ביי דער שוואַרצער דינסט
האָט זיך די צונג אין מויל ווי ניט געקערט.
זי פלעגט באַוואונדערן די יונגע טעכטער
וואָס שאַפן זיך אַזוי הרחבהדיק און פריי,
און וואָס די שוואַרצע גלימצערדיקע דינסט
איז גליקלעך אויסצופאָלגן זייער וואָרט,
בעת איר דאַכט זיך, אַז די שוואַרצע מאַלפּע
מאַכט חוזק, און לאַכט אָפּ הינטער איר רוקן,
און שטשירעט מיטן מויל ביז צו די אויערן.
די אָרעמע, ס'איז שווער געווען פאַר איר

צו זיצן לײדיק נאָך אַ לעבן אַרבעט.
און אין אַ פֿרײַען טאָג בײַם מיטאָג־עסן,
װען ס'זיצט דאָס הױזגעזינט אַרום דעם טיש
און עמעצן פֿעלט עפּעס אױס בײַם עסן —
פֿלעגט זי זיך האַסטיק אױפֿכאַפּן פֿון פּלאַץ
און מאַכן אַ באַװעגונג װי צום לױפֿן —
אַמאָל פֿלעגט זי אַלײן אין צײַט זיך כאַפּן,
פֿלעגט װערן רױט און בלײַבן אַ פֿאַרשעמטע,
און אָפּטמאָל פֿלעגט דער מאַן זי אָפּשטעלן
מיט זײַנס אַ זיכערער און ברײטער האַנט:
װאַרט, מוטער, ס'װעט די דינסט דערלאַנגען.

פֿלעגט זי אַדורכזיצן די לאַנגע טעג,
דורך זומער אױף דער זוניקער װעראַנדע,
דורך װינטער בײַ דעם ברענענדיקן קאַמין,
און צעלנדיק פֿאַרזאָרגט די אױגן, שטריקן,
און ס'האָט דאָס קנײלכל װאָל געטאַנצט אין שױס,
פֿון רעכטס אױף לינקס, און װידער אױף צוריק,
געשאָקלט מיטן גרױען קאָפּ אױף ניין.
זי האָט געהאַט אױף װאָס זיך צו פֿאַרטראַכטן:
אַז ער, דער מאַן, איז עפּעס נישט דער אײגענער,
פֿאַרהאַװעט טאָג װי נאַכט אין די געשעפֿטן.
און אַז די זין, געבױרן דאָ אין לאַנד,
זײ זײַנען פֿרעמד צו איר און אומפֿאַרשטענדלעך.
נאָך ערגער שטײט עס מיט די יונגע טעכטער:
די זײַנען קאַלט און שטאָלץ און גאװהדיק
און פֿרעמדער נאָך װי פֿרעמד. פֿאַרטאָן מיט זיך,
און װײַט פֿון אַלץ װאָס שמעקט מיט ייִדישקײט.
און װאָס פֿאַר גוטס קען שױן אַרױסקומען:
אַז ס'הױז איז תּמיד פֿול מיט יונגע פּריצים,
אַז ס'איז בײַ זײ דער אַלטער גױ, דער פּאַסטאָר,
אַ גרעסערער מיוחס װי די מאַמע.
אַז װאו אַ שׂמחה ערגעץ בײַ די גױים,
איז זײַנען זײ די ערשטע מחותּנים.
אַ טײ־פּאַרטי אין קירך: איז גרײט מען זיך,

איז באַקט מען טאָרטן און מען עסקט זיך,
מען גרייט זיך ווי להבדיל צו אַ חתונה —
און שוין. מען פֿרעגט דען איר אַ דעה?
די מיידלעך וועלן נאָך אַריינוואַקסן אין שמד.
און ער, דער מאַן, עס זאָל אים עפּעס אָרן,
ס'איז נישט זיין דאגה. קלאָגט זי זיך אַמאָל,
איז שאָקלט ער זיך אָפּ גאָר מיט אַ שמייכל:
„נו, ווייס איך וואָס דו רעדסט דאָרט: יונגע קינדער,
„זיי וועלן שפּעטער קומען צו אַ שכל".
און טראַכטנדיק, און שטריקנדיק אַזוי
פֿאַרמערן זיך די זאָקן מיט די לייבלעך
פֿון פֿאַרביקן און שווערן גראָבן וואָל,
ווייל זיי, די פּריצטעס, שטייט ניט אָן צו טראָגן
דער מאַמעס וואַרעמע און שווערע זאָקן —
איז קלייבט זיך עס אין קאַסטן פּאָר נאָך פּאָר.

נאָר איינער איז געווען, וואָס פֿלעגט אַמאָל
זיך אָפּשטעלן ביי איר, פֿאַרהאַלטן זיך,
איר קושן אויפֿן אַלטן גרויען קאָפּ
און ריידן מיט דעם טאָן און זיכערקייט
ווי ס'טוט אַ גרויסער ריידן צו אַ קינד.
ער פֿלעגט איר גלעטן אויף דער האַרטער האַנט,
ביז ס'פֿלעגט צו מאָל איר אָפּגיין פֿונם האַרצן —
דער איינער איז געוועזן: דזשייק.

ג

אחדות

דערווייל האָט ליטע זיך גענומען אויסגרינען,
גענומען צוקריגן אַ ביסל פֿלייש
אויף אירע שפּיציקע און דינע קנאָכן.
דאָס דאַרע פּנים האָט זיך אויסגעפּילט,
דאָס אויג איז פֿרייער, ליכטיקער געוואָרן.
מען האָט נאָך אַלץ זיך אומגעריסן צווישן זיך

נאָר אויף אַן אָנשטענדיקן פֿיינעם אופֿן.
מען האָט שוין אָנגעהויבן זיך פֿאַרטראַכטן,
אַז ס׳שטיקל ברויט אַליין איז נאָך ניט אַלץ,
און אין די פֿרייע זונטיקדיקע אָוונטן,
אַז די משפּחות קומען זיך צונויף,
פֿלעגט מען ביים גלעזל טיי און סיגאַרעט,
מיט קינדער אויף די הענט, צערייִדן זיך,
אַז אייגנטלעך וואָלט גאָר געווען אַ יושר,
אַ טראַכט טאָן וועגן אויפֿבויען אַ שול.
די קהילה, אַן עין־הרע, איז געוואַקסן,
די קינדער ווערן גרעסער, וואַקסן פֿרעמד
פֿון ייִדישקייט און ייִדיש וואָרט; און סתם,
ווי וואַרפֿט מען זיך דאָס אום ווי די ציגיינער
אַ יעדן פֿרייטיק־נאַכטס און שבת־פֿרי
צו זוכן איטלעך מאָל אַן אַנדער פּלאַץ
וואו מען זאָל מתפּלל זיין בציבור.
דערהויפּט פֿלעגט זיך דער שמועס וועגן שול
פֿאַרשטאַרקן ערב מוראדיקע טעג
ווען ס׳נעמט אַ מענטש פֿאַרטראַכטן זיך פֿון תכלית.
האָט מען גערעדט, גערעדט, און אָפּגעלייגט,
פֿאַרגעסן אויף אַ שטיקל צייט, און ווידער
גענומען רעדן וועגן דעם פֿון ס׳ניי,
און ווידער נאָכגעלאָזן אויף אַ צייט.

האָט זיך די זאַך אַזוי געצויגן און געשלעפּט —
ביז דזשאָש האָט זיך אין דעם אַריינגעלייגט.
די דייטשע ברידער וועלכע זיינען שוין
ביי יענער צייט געשטאַנען אויף די פֿיס,
איז ווייט ניט אָנגעשטאַנען גיין צוזאַמען
אָט מיט די גרינע און צעדאַרטע שנאָרער;
זיי האָבן אויך שוין אומגעטראָגן זיך
מיט דעם געדאַנק פֿון אויפֿבויען — אַ טעמפּל —
נאָר גיין אַליין איז נאָך געווען פֿרי.
האָט דזשאָש גערעדט אַהער, גערעדט אַהין,
געצויגן דראָטן צווישןביידע לאַגערן,

ביז ער האָט איינמאָל זיי צונויפֿגעפֿירט
ביי זיך אין הויז. די דייטשן האָבן זיך
צוערשט געבלאָזן און געכמורעט שווייגנדיק
געגרויכערט שווערע בייכיקע ציגאַרן
און זיך געקרימט; די לעבעדיקע ליטוואַקעס,
די האָבן זיך צוערשט געהאַט פֿאַרלוירן
נאָר שפּעטער זיינען זיי צו זיך געקומען:
געדרייט די סיגאַרעטלעך פֿונם טאַבאַק,
און אָנגעהויבן שמועסן געמיטלעך.
צוערשט געלאַסן, אויפֿן האַלבן קול,
וואָס ווייטער אָבער האָט מען זיך צעוואַרעמט,
נערוועז און פֿלינק געוואָרפֿן מיט די הענט;
ביז ס׳האָבן זיך די דייטשן אָנגעשטעקט,
ווי אויפֿגעלעבט פֿון שווערן הינערפּלעט.
און אַז מען האָט דערלאַנגט דעם טיי צום טיש
איז שוין געווען היימיש אויפֿגעלעבט:
די דייטשן האָבן מיטן פֿולן מויל
געלאַכט, ברייט און שווער גערעדט אויף ענגליש,
און ס׳האָבן זיך די ליטוואַקעס געפֿלייסט
און פֿליסנדיק און פֿריי גערעדט אויף דייטש.
דער דייטש וואָס האָט געשניטן ס׳ראָזע חזיר
האָט זייער פֿיל געהאַט וואָס אויסצוזעצן,
און ווענדיק אַ שטעכל טאָן די שנאָרער
האָט ער זיך אָנגערופֿן: „יאָ, אָבער די שול,
„די מוס זיין היפּש מאַסיוו, געבויט פֿון שטיין,
„ווען ניכט וועט נאָך די שול אָוועקשווימען
„ווען עס וועט קומען — וואַרטן זי, ווי רופֿט מען עס —
„יאָ, יאָ ביי דעם עלינו...״ האָט זיך אויפֿגעהויבן
אַ גרויסער שטורעם אינם גאַנצן הויז,
די ליטוואַקעס זיינען געוואָרן פֿול רציחה,
קאַפּאַבל אים צעררייסן ווי אַ הערינג —
אַזוי אַז ס׳האָט דער דייטש זיך אַזש דערשראָקן.
דאָ איז דער פֿלינקער מעקס אַריינגעשפּרונגען:
„זאָל איינער קאָפּ״, זאָגט ער, „ניכט שמערצען, מחמת,
„דאָס קאָן יאָ וואָהל, גאַנץ לייכט געפֿיקסט ווערדן,

„ווען ס׳גאָטעסדינסט וועט האַלטן ביי עלינו —
„דאַן ברויכן זי צעעפֿענען איר מונד״.
דאָ איז דער דייטש געוואָרן רויט און טויט,
זיך אָנגעבלאָזן ווי דער רויטער אינדיק
און מער שוין ניט גערעדט. האָט מען זיך איינגעשטילט,
און ווידער צוגעטראָטן צונם ענין
איז אויפֿגעקומען באַלד אַ צווייטער דייטש
דאָס וואָרט גענומען, אָנגעהויבן תמימותדיק
צוריק פֿון אַלף: „יאָ, אָבער ווי שיקט זיך דאָס,
איין טעמפּל אָן אַ מעדכן־כאָר און אָרגל״ —
און דאָ זיינען די ליטוואַקעס אין גאַנצן
אַרויסגעשפּרונגען פֿון געדולד: מען האָט
דעם דייטש נישט צוגעלאָזט צו עפֿענען דאָס מויל.
און דאָס מאָל אין אַ קלאָרן פֿיינעם יידיש:
„— איר הערט אַ ביסל ווערטער: אָרגל־גאָרגל״.
„— עט, ווייס איך וואָס ער פּלוידערט דאָרט דער קירע״.
מען האָט געאַמפּערט זיך, געשריען און געליאַרעמט,
און ס׳איז אין גאַנצן הויז אַרומגעשוואומען
אַ שטינקנדיקער וואָלקן טאַבאַק־רויך.
די קינדער זיינען אַזש פֿון הויז צעלאָפֿן
און מענטשן זיינען הייזעריק געוואָרן.
דאָ האָבן זיך די דייטשן שטאַרק באַליידיקט,
זיך אויפֿגעהויבן גאָר צו גיין אַהיים;
און דאָ האָבן די ליטוואַקעס זיך אָנגעברוגזט.
און דזשאָש האָט שווער געאַרבעט זיי צו האַלטן,
און קונציק באַלאַנסירט מיטביידע צדדים.
ערשט ווען ס׳איז שוין געווען אַ שטיק אין נאַכט,
און אַז די שווייגנדיקע באַלעבאָסטע
האָט עפּעס שאַרפֿס און לייכטס דערלאַנגט צום טיש —
איז דאַן דער שטורם שוין געווען אַריבער:
און פֿאַרן באַלעבאָס איז שוין געלעגן
אַ לאַנגער ברייטער בויגן ווייס־פּאַפּיר,
און ס׳איז געשטאַנען גרייט דאָס טינט־און־פּעדער.
מען האָט געמאַכט „לחיים״ יידישלעך,
די רויטע פּנימער האָבן געשוויצט,

דאָס נאַסע האָר האָט זיך געקלעפּט צום קאָפּ,
און ס׳האָבן זיך די אויגן איבערצויגן
מיט לייכטע וואָלקנדלעך פון צער און פרייד.
די גלעזלעך האָבן צעקלונגען ווייך
און עס איז ממש אָפּגעגאַנגען פון די הערצער,
דער דייטש אַפילו פון דער חזיר־יאַטקע
האָט מיט דעם פלינקן מעקס זיך צוגעקלונגען.
און אַז דער עולם איז צום סוף צעגאַנגען
איז דזשאָש נאָך לאַנג געזעסן ביי דעם טיש
דעם קאָפּ געבויגן אויפן גרויסן בויגן
פאַרשריבן מיט די ציפערן און נעמען.

ד

די שול

עס איז געשטאַנען אויף אַ שטילער גאַס
אַ הויכע אַלטע קירך פון רויטן ציגל,
מיט לאַנגע שמאָלע פענצטער פון קאָלירטן גלאָז,
וואָס האָבן זיך געענדיקט קיילעכדיק
גאָר נאָענט צום קאַרניז. אַרום דער קירך
האָט זיך געשטרעקט אַ ברייטע פיינע פלאַך
פון קורצגעשוירן גראָז, און ס׳זיינען ברייט
און שאָטנדיק געשטאַנען אַלטע ביימער
מיט ברייטע שווערע טיף־געקאַרבטע קאָמבלען,
מיט צווייגן דיקע ווי די יונגע ביימער,
וואָס האָבן אָנגעשפּאַרט ביז צום געזימס
און אָנגעפילט דעם חלל פון די פענצטער.
די טירן הויך און שמאָל און קיילעכדיק
און איבער זיי אַ פּלאַט פון שוואַרצן מאַרמאָר
מיט איינגעקריצטע בוכשטאַבן פון גאָלד
אין שריפט אין גאָטישער: „דו ביסט פּעטער
און אויף דעם פעלז וועל איך בויען מיין קירך“.
און איז מען אינעווייניק אַריין — האָט עס

אַ הויך געטאָן מיט קעלט אין מיטן זומער,
ווי פֿון אַ קעלער. ס׳האָבן זיך געצויגן טיף
די בענק די שוואַרצפּאָלירטע ריי נאָך ריי,
ביז צו דער הויכער בימה פֿון דעם פּאַסטאָר;
און אין דער טיפֿער אויסגעהוילטער נישע
באַלויכטן מיט אַ רויטן לעמפּל אויל
האָט עלנד און געפּייניקט זיך געבלייכט
די ליידנדע פֿיגור פֿון בלאַסן ישו,
דער דערנער־קראַנץ אין קאָפּ אַריינגעשטאָכן
מיט רויטע טראָפּן בלוט ווי די קאָרעלן.
די רעכטע זייט פֿון וואַנט האָט ביי דער הייליקייט
אין האַלבער טונקלקייט געכוואַליעט זיך
מיט דיקע שוואַרצע רערן פֿון אַן אָרגל.
אויף דעם סופֿיט דעם קיילעכדיקן גלאַטן
געפֿלויגן זיינען קינדער און מלאכים
מיט דורכזיכטיקע העמדער, ראָזע פֿליגל,
מיט געלע רייפֿלעך שוין אַרום די קעפּ.

איז זיך די קירך געשטאַנען לאַנגע יאָר
פֿאַרטיפֿט און דרימלענדיק אין זיך אַליין,
פֿון אייביקייט אין אייביקייט געחלומט.
ביז ס׳האָט זיך אָנגעהויבן צו דערטראָגן
דער רעש פֿון פֿילדערדיקער שרייענדיקער גאַס:
געשעפּט האָט ביז אַהין פֿאַרקליבן זיך
געשוויבלט און געגריבלט דאָרט מיט שוואַרצע.
אַן אירלענדער האָט אויפֿן ראָג אַ שענק געעפֿנט,
און אין די נעכט איז שוין געוואָרן הימלעך
פֿון לוסטיקע געשרייען און פֿון באַנדזשאָס.
דערנאָך זיינען באַלד נאָכגעקומען קרעמלעך
פֿון פּלאַטערדיקע הויזן און צילינדערס;
דערנאָך האָט זיך צעעפֿנט ראַשיק, טומלדיק,
אַ גרויסער לעבעדיקער הינערמאַרק;
און אין די נעכט האָט עס געשריען און געקרייט
מיט גאָר די הינער פֿונעם גאַנצן לאַנד,
די גענדז און גאָנערס האָבן בייז געליאַרעמט,

און שווערע אינדיקעס האָבן געכאָלדערט.
אַ פֿלינקער גריך האָט אויפֿגעעפֿנט באַלד
אַ שמעקעדיקן רעסטאָראַן; אַן איטאַליענער
האָט אויסגעלייגט די פֿיינסטע גרינס און פֿרוכטן;
און ליי־הור־טשונג, מיט לאַנגע האַרטע צעפּ,
האָט אין זיין שוואַרצער בלוזע מיט די טראָלדן,
אַריינגעשטעלט זיך אין דעם ווייסן פֿענצטער
און טאָג ווי נאַכט געשטאַנען ביי דעם פּרעסל,
געגלעט דאָס ווייסצייג. אמת, ס׳איז די קירך
דערווייל געשטאַנען אָפּגערוקט פֿון אַלעם,
פֿאַרטיפֿט אין זיך און שאָטן פֿון די ביימער —
דאָך האָט זיך יעדע ווייל אַן אַנדער קלאַנג
זיך אָפּגעריסן פֿון דער דרויסנדיקער וועלט,
און ביז איר שטילן נעסט אַריינגעדרונגען,
און איר געשטערט צו טראַכטן.
האָבן די גבאים
פֿון קירך, זיך איינמאָל און אַ צווייטן מאָל בּאַראַטן,
געקלערט אַהער, געקלערט אַהין, פֿאַררופֿן
די רייכע באַלעבאַטים זוכן מיטלען —
די מיטלען אָבער האָט מען נישט געפֿונען.
ווי שטייט געשריבן אינם אַלטן פּסוק:
„אַז די צעשטערער דיינע און פֿאַרניכטער
זיי נעמען זיך פֿון דיר אַליין״. ווייל פֿיל
פֿון יענע באַלעבאַטים פֿון דער שכונה
זיינען די אייגנטימער פֿון דער שכונה
פֿון ליאַרעמדיקן שרייענדיקן מסחר
וואָס האָט געשטערט די רואיקייט פֿון קירך,
זיך העלפֿן אָבער האָט מען נישט געקענט:
געשעפֿט איז געשעפֿט, און קירך איז קירך.
און דאָ איז דזשאָש געקומען אין דער צייט
צו דער צופֿרידנקייט פֿוןביידע צדדים:
די קירך געקויפֿט צו מאַכן פֿאַר אַ שול.

די שול האָט דוקא יאָ געהאַט חסרונות.
גענומען האָט זיך עס דערפֿון: וואָס בעת

מען האָט די קירך מיט יאָרן לאַנג צוריק
אַוועקגעשטעלט, האָט מען זיך נישט געריכט
זי זאָל מגולגל ווערן אין אַ שול.
דערפֿון איז זי אַרויס מיט דריי חסרונות:
דער ערשטער פֿעלער איז געווען: אַנשטאָט
דער ארון קודש זאָל אַרויסקומען צו מזרח,
ווי ס'איז דער דין, איז גאָר געווען זיין פּלאַץ
אין צפֿון־וואַנט — און העלפֿן האָט מען נישט געקאָנט:
ווייל ס'איז דער בנין שמאָל געווען און טיף.
אויך איז אין מיטן נישט געווען קיין בימה,
און ווער מען דאַרפֿן אויפֿגיין צו דער תורה
וועט מען באַדאַרפֿן קומען צו דער נישע,
וואו ס'פֿלעגט דער גייסטלעכער טאָן פּרעדיקן,
און צו הקפֿות וועט מען גיין אַרום די בענק.
דער דריטער פֿעלער איז געווען: — ס'האָט אויסגעפֿעלט
אַן אָפּגעצאַמטער פּאָליש פֿאַר די ווייבער —
ביי זיי, די גוים, איז געוועזן רעכט אַזוי.

נאָר אַז די שול האָט זיך צולעצט באַנייט,
זיך אויסגעווייסט פֿון אויבן ביז אַראָפּ
מיט פֿרישן קלאָרן שמעקעדיקן קאַלך
און אין דער נישע פֿון נישט־לאַנג געוועזענעם זון
האָט זיך געטוליעט פֿייערלעך און שטיל
דעם פֿאָטערס תורה אין אַ סאַמעט־מאַנטל,
מיט אַ פּרוכת פֿון דעם פֿיינסטן סאַמעט
מיט אויסגענייטן גאָלדענעם מגן־דוד;
און ס'האָט זיך אויפֿגעשטעלט ביים ארון־קודש
אַ שווערע גרויסע זיבנרעריקע מנורה
פֿון שווערן מעש מיט לייבן און מיט הירשן —
דאַן האָט אין דער באַנייטער שול צעגאָסן זיך
אַ שטילע וואַרעמקייט און צנועהדיקער חן.

געווען איז עס דאָס ערשטע ליכטל חנוכה
ווען מען האָט פֿייערלעך באַנייט די שול:
די קליינע עדה יידן, יונג און אַלט,

די ווייבער מיט די קינדער אויף די הענט,
איז זיך צונויפֿגעקומען אויף דער שמחה.
די שול האָט העל און יום־טובדיק געלויכטן
אויף אַלע בליך־לאָמפּן און אַלע מנורות.
צו אַלער ערשט האָט מען געדאַוונט מעריב,
און אויף די ווייסע ווענט האָבן געוויגט זיך
די שאָטנס פֿון התלהבותדיקע דאַוונער.
און אַז דער חזן פֿון דער גרויסער שטאָט
האָט זיך געשטעלט די חנוכה־ליכט בענטשן,
באַגלייט פֿון פֿרישע יונגע קינדער־שטימען,
האָט דאָס געזאַנג אַ שלאָג געטאָן צום באַלקן,
און פֿייערלעך און הויך צעשאָטן זיך
אָן קלאָרע ווייסע ווענט, אַ זילבער האָגל,
און אָנגעפֿילט דאָס הויז. ער האָט געזונגען
די פֿייערלעכע חנוכה פּזמונות —
„די ליכט די דאָזיקע” און „שטאַרקער פֿעלז”.
דערנאָך האָט מען געזונגען „מזמור שיר חנוכת”
און דאָ האָט מען געמאַכט שוין אַ הפסקה,
און באַלד האָט מען אַריינגעבראַכט אַ טיש
מיט אַלעם גוטס אויף אָפּצוכאַפּן ס׳האַרץ:
די ווייבער האָבן זיך געגרייט צום יום־טוב
און אָנגעבאַקן שמעקעדיקע לעקעכער,
מיט כל המינים צוקערדיקע קיכלעך,
מיט איינגעהאַקטן הערינג, אָנגעבראָקט
מיט געלב און ווייס פֿון אָפּגעקאָכטע אייער
און פֿרישע שמעקנדיקע לעבערלעך.
און ס׳האָבן פֿריילעך־פֿייערדיק געגלאַנצט
די פֿלעשער בראָנפֿן אין די דינע כוסות.
די ווייבער האָבן באַלד גענומען סאַרווערן,
מען האָט געמאַכט דעם האַרציקן „שהכל”
און מ׳איז געוואָרן אויפֿגעראַמט, אַ חיות.
דאָס קליינוואַרג האָט זיך האָפֿערדיק געשפּילט,
די ווייבער האָבן אויפֿן קול געפּלוידערט,
געטונקט דעם געלן לעקעך אינם בראָנפֿן,
געטרונקען און פֿאַרביסן און געלויבט

די ליטווישע מאכלים. איבערגעכאַפּט ס׳האַרץ
איז מען צוריק געוואָרן ערנסטער —
נאָר פּנימער האָבן געשטראַלט פון פרייד,
און אויגן האָבן בליצנדיק געלויכטן.

און אַז דער חזן איז אַרויף צוריק צום בימה,
און אָנגעהויבן זינגען ווי צום אויסנעמען —
איז ערשט געוואָרן שמחת־תורהדיק אין שול.
מען האָט געמאַכט הקפות מיט דער תורה
און ס׳האָט דער חזן איינגעטיילט כבודים.
און יעדעס מאָל ווען ס׳איז די ספר תורה
פאַרביי די ווייבער, האָבן זיי געבויגן זיך,
געקושט די ריינקייט מיט קינדער אויף די הענט.
די גלעקלעך פון דעם כתר האָבן צוגעקלונגען,
און ס׳האָט זיך אויף דער גאַנצער שול געלייגט
אַ גרויסע פרייל עכקייט און חן און גדולה.
און נאָכדעם האָט דער חזן ווידער אָנגעהויבן:
„שומר ישראל, אוי שומר ישראל״ —
און דאָ איז שוין דער עולם מאַנסבילן
אַריינגעפאַלן מיטן חזן אין איין טאָן,
און ס׳האָט איבערן גאַנצן הויז געשטראָמט
דער פריילעך־אומעטיקער טראָצעדיקער נגון
מיט צובאַמקען און צוקנאַקן פון פינגער:
„ואל יאבד ישראל — — — ״
און פּלוצים איז דער מעקס אַרויסגעשפּרונגען
מיט גרויס באַגייסטערונג און פלאַם אין שטים
אַרויפגעשפּרונגען אויף דער נייער בימה,
און האָט פאַרצויגן דעם באַקאַנטן נגון:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר
„אָבער יידן זיינען מיר — — —״
און באַלד האָט זיך דער גאַנצער עולם אָנגערופן
מיט אַלט און יונג מיט ווייבער און מיט קינדער,
די קאַלטע דייטשן זיינען אויך געוואָרן
פון גרויסן און התלהבותדיקן שטראָם פאַרשלעפּט.
און ס׳האָט געשטראָמט עקשנותדיק און שטאַרק

דאָס יידיש ליד מיט גלויבן און מיט כח,
עס האָבן זיך געוויגט די פלעמלעך פון די ליכט
און איבער קעפ האָט ווי אַ טיפער נעפל
געקרייזט זיך און געצויגן אין דער לופט,
און צו דעם הויך־געוועלבטן, ביז איצט פרעמדן,
און איצטער נאָנטן און פאַרטרויטן, באַלקן —
האָט הויך און ברענענדיק און שטאַרק געקלונגען:
„וואָס מיר זיינען זיינען מיר —
„אָבער יידן זיינען מיר;
„וואָס מיר טוען טוען מיר —
„אָבער ליכטלעך בענטשן מיר!"

זעקסטער קאַפּיטל

א

דזשייקאָב

ריין, פֿעסט געבויט, אַטלעטיש בויגעוודיק,
הויך, ברייט אין שולטערן און פֿעסט אין ברוסט;
די קליידער נעט און ריין ווי אויסגעגאָסן
פֿון וועלכע ס'צייכנען בולט זיך אַרויס
די שטאַרקע שטייפֿע מוסקולדיקע גלידער,
מיט שוואַרצע ווייכע גלאַנצנדיקע האָר
וואָס פֿאַלן אין די רינגען אויפֿן שטערן,
די ליפּן פֿעסט און שאַרף און אָנגרייפֿנד.
די אויגן גרויע, מיט זיין פֿאָטערס שאַרפֿקייט —
נאָר יונג און לאַכעדיק און פֿריי פֿון פּיין.
שטאָלץ, פֿול מיט אינערלעכער זיכערקייט און ווערט.
די זיינען שוין געוועזן פֿרייע אויגן
פֿון הערשערישע, שטאַרקע כאַראַקטערן,
וואָס בייגן אַלעס צו דעם ווילן זייערן,
נישט דאַרפֿנדיק באַפֿעלן מיטן מויל.

ער איז שוין אויסגעוואַקסן אין דער נייער לופֿט
און איז באַווייט געוואָרן פֿון אַן אַנדער ווינט,
דער אַלטער קרעכץ האָט אים שוין אויסגעווייכט,
און ס'האָט דער אַלטער טרויער אים געמיידט.
ער איז געוואַקסן פֿריי און פֿריש און שלאַנק
מיט אויגן אָפֿענע אין נייעם לעבן,
און אויערן, וואָס האָבן גירדיק אויפֿגעכאַפּט,
און איינגעזאַפּט אין זיך די נייע קלאַנגען,
וואָס האָבן זיך געטראָגן שטראָמענווייז,

קאַלירט און שטאַרק און בונט און קלינגענדיק —
אַט צאַרט, באַרואיקנד און גלעטנדיק ווי זייד,
אַט שאַרף און רוי, ברוטאַל און שרייענדיק.
דער יונג האָט אויג אויף אויג דערזען דאָס לעבן:
דערזען דאָס רויטע שפּיל פון ווילדער לײדנשאַפט,
געזען די גרויזאַמע, די רויטע פייערן —
דעם רויטן אויסדרוק פון דעם מענטשנס האַס —
געהערט דאָס טראַמפּלען פון צערייצטע פערד,
דעם מוראדיקן בראַזג פון ווייטע ביקסן,
און נאַכטיק אויסגעצויגענעם געיאָמער
פון פרויען־שטימען, וועלכע שטעכן זיך אַריין
ווי שאַרפע דינע שפּיזן אינם האַרצן.
געזען דעם אויסדרוק פון דעם ווילדן „מאַב"
אויף דעם פאַרשולדיקטן, דעם שוואַרצן מאַן:
די ווייסע שטריק אַרום דעם שוואַרצן האַלדז,
דאָס שוואַרצע פּנים — גרוי, דאָס מויל פאַרשטשירעט,
דער קערפּער קאָנוואולסירט אין אַנגסט פון טויט,
עס זשיפּעט געלב אַ פייערל צופוסנס,
עס שמעקט און טשאַדעט מיט געבראָטן פלייש
עס ראָלן זיך די געלע־אויגן־ווייסלעך;
די בלויע ליפּן יאָמערן: אַ קויל, אַ קויל,
האָט מיטלייד, גוטע מענטשן, גיט אַ קויל!"
און אויך האָט ער געזען די רו און שלווה
פון זיכערן און שטאַרקן יונגן פאָלק:
די גרויסע פּראַכט פון זומערדיקן מאַרק,
וואָס טרינקט זיך אין אַ ים פון לעבעדיקע בלומען
און שפּריצט מיט שפע פונם פעלד און גאָרטן.
די הייסע פערד פון הייסן דרום־לאַנד,
און הייסע פרויען־בליקן וועלכע עגבערן
אַדורך דעם דינעם דורכזיכטיקן שלייער
פון יונגשאַפּטלעכער צניעות: נעם מיך, נעם מיך.
און דורכן אויער איז געגאַנגען דאָס גערויש
ווי ס׳גייט דאָס רויש פון וואַכן מעער־קאָפּ —
פון קלאַנג און פון געזאַנג און פון געלעכטער,
פון פריינטלעכן געשמועס און פון בייזן וואָרט,

דאָס וואָרקען פֿון די טויבן איבער קעפּ,
דאָס קלימפּערן פֿון בייכיקע באַנדורעס,
דאָס ציטערן פֿון צאַרטע מאַנדאָלינען,
עקסטאַטישן געזאַנג פֿון אַלטע נעגערס —
וואָס האָבן נאָך אויף זיך געהאַט סמנים
פֿון בייטשן און פֿון צוואַנג, מיט גרויע חתימות
אַריינגעברענט אין שוואַרצע לייבער ווי אויף פֿערד —
מיט לויב און רום צו „דזשיזוס“־לינקאָלן.
דער יונג האָט איינגעזאַפּט אין זיך די קלאַנגען,
קאָליר און ריח פֿון דעםברייטן דרום־לאַנד
מיט זיינע חיות, מענטשן, פֿעלד און וואַלד:
דעם זיסן ווייניקן געשמאַקן ריח
פֿון וואונדערבאַרן פֿעטן בלויען גראָז,
דעם שווייסיקן געשמאַק פֿון שעפּסנוואָל,
געפּאַקט אין שווערע באַלן נאָכן שערן,
דעם הייסן ברען פֿון זומערדיקע טעג,
די נאַכטיקע פֿון טוי באַשפּריצטע קילקייט;
דאָס איבעררופֿן זיך פֿון פֿילע פֿויגלען,
און די ראָז־פֿלאַמיקע פֿרימאָרגן שטילקייט
אויף ווייטע אויסגעשנורטע פֿעלדער טאַבאַק.
די ווינטערדיקע פֿראָסטיקע פֿרימאָרגנס
מיט צוגעפֿרירטע גרודעס גראָבן אייז,
מיט גרויסע פֿלאַכע וועגענער באַלאָדן שווער
מיט געלבלעך גרינעם ברוינלעכן טאַבעקאָ,
ווען ס'שטייט די גאַנצע שטאָט ווי איינגעטונקט
אין זיסלעך־ביטערלעכן שאַרפֿן ריח.

אָט די, און טויזנט אַנדערע קאָלירן
מיט קלאַנג, מיט ריח פֿון דעם נייעם פֿעלד —
זיי האָבן אין דעם ייִנגלס האַרץ און זעל
אַריינגעדרונגען מיט באַצויבערנדער מאַכט.
פֿאַרשווינקט די איינדרוקן פֿון פֿריסטער קינדהייט,
און פּלוצים, איבער נאַכט, איז אַלץ געוואָרן ניי,
ווי ס'וואָלט דאָס אַלטע קיינמאָל נישט געווען.
די פֿרישע איינדרוקן זיינען געוואַקסן,

די שול האָט זיי פֿאַרוואָרצלט און פֿאַרשטאַרקט
און ס'האָט דער נייער באַדן זיי באַפּעסטיקט.
די שטוב האָט באַלד פֿאַרלוירן איר השפּעה —
צוערשט האָט נאָך דער פֿאָטער שטיל געקעמפּט,
זיך איינגעשטעלט אַנטקעגן נייעם ווינט —
נאָר שפּעטער האָט דער פֿאָטער נאָכגעלאָזט, אַליין
געוואָרן גלייכגילטיק צו אַלץ, חוץ דעם געשעפֿט —
איז דזשייק געוואַקסן פֿריי און אָפּגעגעבן
צום אייגענעם אינסטינקט פֿון יונגגן האַרצן.
האָט זייער וואויל זיך אויסגעצייכנט אין דער שול
אַרויסגעצייגט אַ שאַרפֿן קלאָרן שכל,
געווען ליב און זעל מיט די חברים,
פֿאַרקאָכט אין שפּיל פֿון קערפּערלעכער איבונג,
געהאַט הנאה פֿון אַ קלוגן שפּיצל.
נאָר ווייטער פֿון דער שול איז ניט געגאַנגען —
די ביכער האָבן אים שוין ניט געצויגן,
ס'איז עפּעס דאָרט געווען צו טויט און גליווערדיק —
אים האָט געצויגן פֿיבעריש די הייסע ליידנשאַפֿטן
און קאָכיקער באַגער נאָך טעטיקייט און קראַפֿט.
און ווען די יונגע בלוטן פֿון חברים
זיי האָבן אָנגעהויבן פֿיינלעך־זיס צו קאָכן,
זיך אָנהיצן פֿון הייסער דרומדיקער זון
מיט פֿיינלעכע און גליאיקע באַגערן —
גענומען טרעפֿן זיך פֿאַרשמאַכטע, אין געהיים,
מיט ציטערדיקע זוניג־האַרעדיקע שיקסלעך —
האָט דזשייקן פֿון דעריין וואָס אָפּגעהאַלטן.
עס איז געווען דאָס איינגעוואָרצלטע געפֿיל
פֿון דורות־לאַנגע ריינע קייטן בלוט,
וואָס האָט דעם ברען פֿון יונגן בלוט געצאַמט
און אים געקירעוועט זיך אויסצוגיסן
אויף אַנדערע געביטן.
אַז ער איז
באַלד פֿון דער שול אַריין אין טאַטנס הויף —
איז עס געווען מיטן פֿולן אימפּעט
פֿון קאָכעדיקן יונגגן לייב־און־זעל.

— געוואַקסן און דערצויגן אויפֿן הויף
האָט ער געוואוסט דעם ווערט פֿון יעדן פּיצל
פֿון דרויען לעדערוואַרג, און וואַרצלען און מעטאַל.
די פּען האָט אים געדינט, און ס׳איז דער קאָפּ
געווען פֿלינק און שאַרף און אָפֿן פֿאַר געשעפֿט.
און דער רעספּעקט וואָס ס׳האָט זיין פֿאָטער זיך דערוואָרבן
— נאָך לאַנגע שווערע אָנגעשטרענגטע יאָרן
איז אים, דעם זון, געקומען גרינג און לייכט,
אַזוי נאַטירלעך, גלייך ווי איינגעבוירן.
די שכנים האָבן שוין פֿון אים געהאַלטן,
גערופֿן אים ביים ערשטן נאָמען, אויפֿמערקזאַם
זיך צוגעהערט צום יונגן דזשייקאָבס וואָרט,
און שטילערהייט געמאַכט פֿאַרגלייכונגען
— צווישן אים און זייערע יונגע זין
און עפּעס איז געווען זיי פֿאַרדראָסיק,
עס איז געווען דאָס טונקעלע געפֿיל,
דאָס שווער און נעבלדיק געפֿיל פֿון איינעם
וואָס ווייסט אַליין נישט וואו און ווי אַזוי
ער האָט זיך אָפּגענאַרט, און האָט פֿאַרדרוס,
און קען דאָך נישט צו קיינעם האָבן טענות,
די ניגערס ווידער, סעם און טאָם און האַמפּערי,
און אַלע אַנדערע וואָס האָבן אויפֿן הויף
געאַרבעט, שלעפּנדיק און פּאַקנדיק,
— סאָרטירנדיק פֿון פֿרי ביז שפּעט אין נאַכט
זיי האָבן אָנגענומען דזשייקס ממשלה
אָן קשיות און אָן פֿאַרגעפֿילן — נאָר
זיי האָבן שוין אין אים דערקאָנט דעם מייסטער.
און ס׳איז געגוג געווען דזשייקאָבס איין קוק,
איין וואָרט, געלאַסן, קיל, אַרויסגערעדט,
אַז זיי זאָלן צופֿאַלן אין די ווינקלען
איין סאַמע מיט פֿון קוויטשיקן געלעכטער;
און סעם, אַ מזיק אויף צו גיין אַ דזשיג,
פֿלעגט בלייבן שטיין פֿאַרגליווערט אין דער מיט
פֿון ברענענדיקן דזשיג, פֿלעגט שמייכלען שולדיק,
מיט גרויסע אויסגעפֿרוירענע און ווייסע אויגן

ווען דזשייק פֿלעגט אים דערטאַפּן דזשיגענדיק
אין מיטן אַרבעט.
אין דער היים, האָט מען
אויף דזשייקאָבן געקוקט ווי אויפֿן פֿירער:
אַ שטילער, קאַרג אויף איבעריקע ווערטער,
נאָר מיט אַ פֿריינטלעך-פֿאָטערלעכן שמייכל —
אַזוי פֿיל עלטער פֿון די איבעריקע קינדער.
האָבן די קינדער צונ׳ם ברודער זיך געבויגן,
געהאָט פֿאַר אים גרויס בושה, און געפֿאָלגט
זיין איטלעך וואָרט, און זיך געפֿילט געשמייכלט
ווען זיי האָבן ביים ברודער אויסגענומען.
אין זונטיקדיקע אָוונטן, ווען ס׳פֿלעגט
דאָס יונגוואַרג זיך צונויפֿקומען אין הויז —
פֿלעגט דזשייקאָב גוטמוטיק און פֿריינטלעך אויפֿנעמען
די שוועסטערס חברטעס און זיינע פֿריינט,
זיין צונג פֿלעגט ווערן פֿריי און בליציק,
און ס׳ברוינע פּנים האָט געברענט מיט פֿייער,
ווען ער פֿלעגט וואַרעם-היימיש צוטוליען צו זיך
אַ שוועסטערס חברטע צעפֿלאַמט און בויגיק.
דער פֿאָטער, מיטן שוואַרצן דופּטנדן ציגאַר,
פֿלעגט נאָכפֿאָלגן דעם זון פֿון ווינקל-אויג
דורך שמעקעדיקע רינגענדיקע נעבלען —
מיט שטאָלץ און גאווה אויפֿן יונגן זון.
אַמאָל פֿלעגט ער פֿאַרטראַכטן זיך: ס׳איז צייט
פֿאַר אים, דעם זון, צו בויען זיך אַ היים;
פֿלעגט דורכוואַרפֿן אין זין די אַלע דייטשן
וואָס וואָלטן גליקלעך זיין צו האָבן דזשייקאָבן.
אַנומלט מאַכט צו אים דער רייכער היימאַן:
„איין טיכטיק-בראַוווער קערל איז דער דזשייק״ —
און האָט דערביי אים צוגעוואונקען מיטן אויג.
און ווען דער טאַטע האָט מיט פֿאָטערלעכן שטאָלץ
אויף דעם פֿאַרשוויגן — האָט דער גראָבער היימאַן
אַ שטורך געגעבן דזשאָשן מיטן עלנבויגן,
און לאַכנדיק, מיט ממזרישע אויגן,
ניט נאָכגעלאָזט: „נו יאָ, אָבער וואָס דענקען זי

„פֿאַן פֿלאַסין מײנער, זי איזט היבש געוואַקסן,
„איזט יאָ איין גראָסע ווירטין אונד פֿערנינפֿטיג,
„הע־הע... וואָס דענקען זי צומאָל?״...
אַזוי
איז דזשייקאָב אויסגעוואַקסן, און געוואָרן רייך
נאָר ס'איז זײַן האַרץ נאָך אַלץ געווען פֿריי
און נישט באַרירט פֿון פֿרויענטלעכן פֿייער —
ביז וויוויאַן איז אויפֿגעקומען אין זײַן לעבן.

ב

וויוויאַן

די ערשטע פּיאָנערן וועלכע האָבן
אַדורכגעשניטן זייער שוידערלעכן וועג
דורך מערב־זייט ווירדזשיניאַ, און דערגרייכט
דעם פֿרוכטבאַרן רעגיאָן פֿון בלויען גראָז —
די זיינען אמתדיק געווען העלדן.
עס איז געווען דער דראַנג פֿון מענטשלעכער נאַטור,
די נייגיר צו אַנטפּלעקן נייעם לאַנד,
וואָס האָט די פּיאָנערן אָנגעטריבן
צו דורכשניידן די ריזיקע ספּיראַלע בערג,
וואָס ציען זיך אויף מײַלן הונדערטער, באַדעקט
מיט טרוקענע צעדאַרטע בוימלעך־קאַרליקעס. —
די פּיאָנערן האָבן נישט געוואוסט
אויף וואָס פֿאַר רייכטימער עס טרעטן זייערע פֿיס.
אַז אין די נירן פֿון די געלע בערג
באַהאַלטן זיך אַזוי פֿיל רייכע אוצרות
פֿון שווערן האַרטן גלאַנצנדיקן קויל
און רייכע אָדערן פֿון שוואַרצן אייזן:
זיי האָבן גראָז געזוכט פֿאַר זייערע בהמות,
און פֿלאַכלאַנד אויף צו אַקערן און זייען.

אַז דעניעל בון, דער מעכטיקער געוואָגטער יעגער,
דער ערשטער צו דערזען פֿאַר זיך דאָס לאַנד

פֿון בלויען גראָז — אַז בון האָט אויסגעפֿונען
דעם פֿעטן באָדן פֿון קענטאָקי־לאַנד,
האָט ער געשיקט באַלד אַ שליח צו זיין ברודער
און אַלע זיינע קרובים מיט די ווערטער:
„כ'האָב לאַנד אַנטדעקט, דאָס גראָז איז גרין און פֿעט,
„די פֿלאַך איז ברייט און ווייט, דאָס וואַסער זיס,
„קומט, לאָמיר דאָ באַזעצן דעם גן־עדן".
און ס'האָבן זיך גענומען ציען קאַראַוואַנען,
מיט אָקסן איינגעשפּאַנט צו ביידלעך־וועגענער:
און אין די ביידלעך האָבן זיך געהוידעט
די קינדער מיט צעדאַרטע דינע פּנימער,
מיט אָפֿענע און נייגעריקע אויגלעך;
מיט מוסקולדיקע מרה־שחורהדיקע ווייבער,
פֿאַרהאַרטעוועט אין קאַמף, ווי האַלבע מאַנסביל.
זיי האָבן זיך געשניטן דורך די בערג,
מאַנאַטן לאַנג געשלעפּט זיך, אויסגעזעצט
צום ווינט און קעלט, צו הונגער און צו דאָרשט.
און ערגער נאָך פֿון אַלץ, צום ווילדן צאָרן
פֿון קריגערישע שבטים אינדיאַנער,
וואָס האָבן ווי די וועלף אויף זיי געלויערט.
דער רויטער מאַן האָט זיך געשטעלט אין וועג,
דערשפּירט דעם אָנהויב פֿון זיין אונטערגאַנג —
האָט ער, אין צאָרן, קיינעם ניט געשוינט:
זיך אויסגעפּוצט מיט סקאַלפּן פֿון די מענער,
פֿון פֿרוי און קינד. די גליקלעכע וואָס האָבן
צום סוף דערשלעפּט זיך צו דעם גוטן לאַנד —
די האָבן אויסגעטראָגן אויף די פּלייצעס
די נויט און די געפֿאַר פֿון נייעם ישוב,
ניט איינגעגעבענע גערעטענישן,
די אָפּטע איבערפֿאַלן פֿונם שונא
מיט פֿיילנבויגן, טאָמאַהאָק און פֿייער.

דער צווייטער דור האָט אָפּגעאָטעמט פֿרייער
עס האָבן אויפֿגעהערט די בלוטיקע מלחמות,
און מענטשן האָבן פֿרידלעך, פֿריי געאַרבעט.

עס האָבן זיך געמערט די סטאַדעס שאָף
און ס׳האָט געגלאַנצט דער אַקער אויף דער זון.
די ווייבער האָבן נאָך געאַרבעט ווי די מענער
אַרומגעגאַנגען אַרום פעלד און שאָף,
געטראָגן און געזויגן און באַגראָבן,
און אויף די פיס געשטעלט אַ נייעם דור.
זיי האָבן אַלץ נאָך אויסגעזען ווי מאַנסביל
מיט ברייטע הענט און פיס און רויטע פּנימער —
נאָר די עקשנותדיקע מרה־שחורה
איז שוין געווען אַוועק; און ס׳פלעגט צומאָל
אַ שמייכל אויפשפּאַלטן די ברייטע מיילער.
די פרויען פון די שפּעטערדיקע דורות
די זיינען שוין געווען פאַרצערטלט, ווייך,
מיט פייערן פון ווייבלעכקייט און לוסט אין בלוט
און אין די קלאָרע אויסגערוטע אויגן,
מיט זאַרגלאָזן געלעכטער אויף די ליפּן —
ווייל אויף די פעלדער פון די מאַנען־האַרן
האָט שוין דער שוואַרצער מאַן פון הייסער אַפריקע —
געטריבן מיט דער בייטש פון ווייסן הערשער —
געגאָסן מיט זיין שווייס אין פעטער ערד.
עס האָט זיך אויפגעבויט אַ נייער אַדל
פון מעכטיקע און רייכע גוטבאַזיצער
אין וואונדערבאַרע שלעסער און פּאַלאַצן
מיט צענדליקער און הונדערטער באַדינער.
און אין די וואונדערבאַרע שלעסער און פּאַלאַצן
האָט עס געהאַלטן אין איין שטראָמען
מיט גאָר דעם לוקסוס פון דער גאַנצער וועלט:
אַלאַסקאַ און סיביר מיט פוטערוואַרג,
פּאַריז מיט זעלטענע און וואונדערלעכע קליידער
פון סאַמעט און פון זייד; די פיינסטע צירונג
געהאַמערט און געפיילט פון קינסטלער־שמידן,
מיט אַלטן פערלדיקן וויין שאַמפּאַניער.
האַוואַנאַ מיט די טייערסטע ציגאַרן,
און אַפריקע מיט ווייסע פעדערן פון שטרויסן.
די מענער זיינען דורך דער צייט געוואָרן

פֿאַראײדלט און פֿאַרצערטלט ווי די װײַבער,
די הענט און פּנימער — פֿאַרבלאַסט און אײדל,
די ליפּן אױסגעצכאַליעט בלויז צום קושן,
פֿאַרקלײדט אין קינסטלערישע אָנצוגן,
מיט פּלאַטערדיקע האַלדזטיכער און הילעס,
און ווי פּאַטריציער פֿון געבורט, זיך אָפּגעגעבן
צו קונסט, געזאַנג, צו באַקכוס און אַמאָר.

אַז דער פּלעבייער לינקאָלן איז אױפֿגעשטאַנען —
צעפּאַכט זיך מיט זײַן ברייטער שאַרפֿער האַק
מיט וועלכע ער האָט ייִנגלווייז געשפּאַלטן האָלץ
אין די געצווייגטע וועלדער פֿון קענטאַקי־היים —
און אַז זײַן שאַרפֿע האַק האָט אָפּגעשניטן
די וואָרצלען פֿון דעם בוים פֿון זייער לעבן —
און אַז די ווילדע און צעיאָגטע שקלאַפֿן
זיי האָבן זיך באַזויפֿט מיטן שאַמפּאַניער
פֿון זייער הערשערס קאַלטע קעלערן
און פֿאַראַדירט מיט באָרוועסע און שוואַרצע פֿיס
אין זייער באַלעבאַסטעס סײַבל־פֿוטער,
מיט ווײַסע שטרויס־פֿעדער אויף שוואַרצע קעפּ —
האָבן די אינגערע, די שטאַרקערע, דערוואַכט
און זיך געגומען צופּאַסן צום נײַעם לעבן
און נײַע אומשטענדן; די שוואַכערע
זיי האָבן אין דער היץ די קעפּ פֿאַרלוירן,
און אויספֿאַרקויפֿט די שלעסער און די גיטער,
פֿאַרשאָנקען רײַכע פּרוכטבאַרע פּלאַנטאַציעס
פֿאַרוויפֿל נאָר מען האָט געגעבן, זיך געלאָזט
וואוהין די אויגן האָבן זיי געטראָגן.
נאָר פֿילע האָבן צוגעמאַכט די אויגן
אין אָרעמע און שמוציקע קוואַרטאַלן
פֿון לאָנדאָן און פּאַריז; געשטאָרבן בעטלענדיק,
פֿאַרשכורט מיטן ביליקן אַבסינט.
פֿיל האָבן זיך דערשלעפּט מיט יאָרן שפּעטער
צוריק אַהיים, די אויסגעשעפּטע גלידער
צו לייגן אין דער היימישער און טרייער ערד.

פֿון איינער פֿון די דאָזיקע משפּחות
איז וויוויאַן געקומען אויף דער ערד:
די עלטערן האָט זי שוין קוים געדיינקט,
ווי אין אַ ווייטן אויסגעוועפּטן חלום.
נאָר עפּעס איז אַ ליכטיקייט געבליבן
ווי פֿון אַ גאָלדיק בלאָסן שטראַל אין מוח.
דאָס קינד איז אויסגעוואָקסן ביי איר אָנקל —
אַ יחוסדיקן קליינעם באַלעבאָס —
האָט זי געהויבן זיך — אַ יונגע שפּראָצלינג —
מיט אויגן ליכטיקע ווי קאָרן־בלומען,
מיט גאָלדיק־רויטע רינגען ווייכע האָר,
מיט לייכטע, בויגיקע, גראַציעזע גלידער.
און עפּעס איז געווען אין דעם מיידל
אַן אויסמיש און סינטעז פֿון אַלע דורות:
די קראַפֿט און ווילן פֿון די פּיאָנערן
און זוניקייט און צערטלעכקייט און לוסט
פֿון דורות איינגעוואָרצלטע אין שלוה.
און אַז דאָס מיידל האָט גענומען איינגיין
ביים יידן אינם הויז, באַפֿריינדעט זיך
מיט זיינע מיידלעך, איז דאָס גאַנצע הויז
געוואָרן פֿול און פֿול מיט וויוויאַן.
די מיידלעך זיינען ווי געווען באַצויבערט,
דער אַלטער דזשאָש פֿלעגט שטאַרק הנאה האָבן
און ווערן ייִנגער פֿון דעם פֿרישן שטראָם
פֿון זילבערדיקן שפּריציקן געלעכטער.
די אַלטע פֿלעגט אַפֿילו זיך צעשמייכלען
די קנייטשן אויף איר פּנים פֿלעגן גוטמוטיק
זיך אויסגלעטן — און דזשייקאָב פֿלעגט באַהאַלטן
די אויגן ניט אַראָפּנעמען פֿון מיידל.
ער האָט צום ערשטן ניט געוואַגט, זיך נענטער
מיט וויוויאַן צונויפֿצוגיין — נאָר שפּעטער
איז ער געוואָרן היימישער מיט איר:
זי איינגעלאַדן צו די זונטיק־אָוונט טענץ,
און ס'האַרץ האָט פֿיינלעך־זיס געקלאַפּט, געקלאַפּט
ווען ער פֿלעגט ציטערלעך זי צוטוליען צו זיך,

און אונטער דער פֿאַרברוינטער הויט פֿון פּנים
האָט הייס און לעכצנדיק געברויזט דאָס בלוט.

וואָס ווייטער האָט די פֿריינטשאַפֿט זיך צעוואַקסן:
די פֿרעמדקייט פֿון די ראַסן האָט געצויגן,
געוועזן עפּעס ניי און פֿריש און אַנרעגנד,
און ווי די פֿרישע פֿרילינגדיקע ערד זאַפּט איין
דעם ערשטן שמעקעדיקן פֿרילינג־רעגן,
אַזוי האָבן די יונגע לעכצנדיקע הערצער
אַריינגעזאַפּט אין זיך דעם פֿרישן שטראָם
פֿון קאָכיקן באַרוישנדן געפֿיל.
און איידער נאָך דער אימפּולס פֿון די הערצער
האָט קלאָר געפֿילט וואוהין ער ווערט געשטויסן —
איז האָבן שוין די צוויי פּאָר זיך געחלומט,
געטראָגן אויף אַ פֿלוס פֿון ראָזע כוואַליעס
פֿאַרוויגט, אַנטציקט פֿון ליכטיקן געפֿיל
וואָס האָט פֿאַרנומען און פֿאַרשפּונען זייער לעבן.

אַזוי האָט זיך אַ שטיקל צייט געצויגן —
ביז ס'איז דאָס פּאָרל אין אַ פֿיינעם טאָג
אַוועק צום אַלטן גוטמוטיקן פּאַסטאָר,
און זיך פֿאַרהייראַט.

ג

מחותּנים

דער אַלטער דזשאָש מיטן ציגאַר אין מויל
איז זיך געזעסן שטיל און איינגעהאַלטן,
די אויגן שטאַרק פֿאַרזשמורעט פֿונם רויך,
דער גרויער קאָפּ פֿאַרזונקען אין די פּלייצעס:
געהערט און ניט געהערט דעם אַלטן שכן
מיטן פֿאַרשפּיצטן טרייסלדיקן בערדל
און קליינע שפּיציקע און בלויע אויגן.

דער שכן האָט געריעדט געלאַסן, שטיל,
געבלאָזן קנוילן רויך פֿון שוואַרצער ליולקע,
געפּרואווט אַריינקוקן אין אידנס אויגן.
נאָר ס'האָט דער ייד געזשמורעט זיי פֿון רויך,
און ס'איז געוועזן אוממעגלעך פֿאַרן שכן
צו זען און צו פֿאַרשטיין דעם יידנס מיין,
פֿון וואָס דער שכן האָט זיך שטאַרק געערגערט:
די „אָנקל סעם באָרד" האָט נערוועז געטרייסלט זיך,
און ס'האָבן זיך די שיטערע און גרויע האָר
פֿון אַלטן קאָפּ געבלאָזן און געפֿלאַטערט;
די אַלטע אינם קלייד פֿון שוואַרצן זייד,
איז שטייף און גראָד געזעסן אין איר שטול,
אין איין און זעלבער פּאָזע, ווי פֿאַרשטאַרט,
מיט מוטנע לעבלאָזע און שווערע אויגן.
דער לאָמפּ איבערן טיש האָט העל געברענט,
געשפּיגלט זיך מיט קלאָרע דינע פֿייערלעך
אין גלעזער שטאַרקן טיי וואָס קיינער האָט
צומאָל אַפֿילו זיך ניט צוגערירט צו זיי.
און ס'האָט דער טיי פֿאַרשעמט געקילט זיך,
געבלאָזט מיט דינע קרייזלדיקע רויכלעך.
און ס'האָט דער וואַנט־זייגער געקלאַפּט, געקלאַפּט
און אָנגעיאָגט אַן אומעט אינם הויז.

ביז ס'איז דער שכן פֿון געדולד אַרויס,
און פֿון דעם ווייכן פֿאַרמאַסקירטן טאָן
איז ער אַרויס מיט ביטערניש און גאַל:
דער האַס האָט אים געבלעזלט אין די אויגן,
און ס'ביסל אַלט דיין בלוט האָט אָנגעשפּאַרט
צום אַלטן שאַרבן מיט די דינע האָר
און זיך געגאָסן מיט אַ טריבער רויטקייט
פֿון אונטער דער צעקנייטשטער פּאַרמעט־הויט.
אַ פּאַטש געטאָן אין טיש מיט אַלע כוחות,
און ס'האָט די אַלטע אַזש אַ שפּרונג געטאָן.
דאָס קול איז אים געוואָרן שאַרף און שניידנדיק,
און קוקנדיק דעם יידן האַרט אין פּנים

גערעדט פֿאַרביסן: „דזשאָש" — האָט ער גערעדט —
„אַז ס'מיידל איז געקומען און געזאָגט
„אַז זי האָט זיך פֿאַרהייראָט מיט דיין זון
„האָב איך גאָר גלויבן ניט געקענט מיינע אויערן.
„מיין ברודערס טאָכטער — און דער ייד? אַ פֿיינע פּאָר.
„ווען ס'וואָלט מיין ברודער האָרד איצט געלעבט
„וואָלט עס מסתּמא ניט דערצו געקומען.
„איך גיי אַרום די לעצטע פּאָר מאָנאַטן דול
„איך שעם זיך אויפֿצוהייבן מיינע אויגן.
„דערוויס איך זיך, אַז דו ביסט גאָר פֿלאַם־פּייער,
„אַרויסגעטריבן פֿון געשעפֿט דעם זון,
„און גיי האָב טענות. נו, דערלעבט זיך צייטן"...
— „און איך, האָב גאָר יחוס ניט געזוכט" —
האָט שטיל און קיל דער ייד אַריינגעשטעלט.
— „אַזוי?" — האָט זיך דער שכן מער נאָך אָנגעצונדן —
„איך האָב אַפֿילו נישט געוואָלט דאָ קומען,
„קיין כּבוד האָב איך ניט פֿון דיר צו וואַרטן,
„נאָר מיר געפֿעלט, ווי דו, דזשאָש, ברעקלסט זיך,
„איך וואָלט נאָר, דזשאָש, געוואָלט דערגיין דעם סוד
„פֿון דיין געוואַלדיקן און גרויסן יחוס.
„צי שטעקט'ס אין דעם, וואָס דיינע אַלטע אבות
„זיי האָבן ניינצן הונדערט יאָר צוריק
„געקרייציקט דזשיזוסן?"
דער ייד האָט ניט געענטפֿערט:
ס'איז דער ציגאַר אין האַנט געווען טויט,
האָט מיט דער צווייטער האַנט זיך צוגעדעקט
די מידע אויגן, ווי ער וואָלט געשלאָפֿן;
די אויפֿגערעגטע האַרבע שווערע רייד
זיי האָבן אים געשלאָגן ווי מיט שטיינער,
און ס'האָט זיין לייב געקאָרטשעט זיך פֿון פּיין —
האָט ער פֿאַרלוירן און געפּייניקט זיך געדריקט
אין טיפֿן גרויסן שטול און שטיל געשוויגן.

דער שכן האָט געוואַרט צו הערן ענטפֿער —
געריבן שוועבעלעך צו אָנצינדן די ליולקע,

נאָר ס׳האָבן זיך די שוועבעלעך געבראָכן,
האָט ער מיט כּעס די ליולקע אָפּגעלייגט —
נאָר אַז ער האָט זיך ניט געקאָנט דערוואַרטן,
האָט ער גענומען רעדן פֿון דאָס ניי:
„נו, דזשאָש״ — האָט ער געזאָגט — „אָ וועלט, אָ וועלט.
„געדיינקסט כאָטש ווי די ביסט אַהער געקומען?
„אָ בעטלער, אָ ציגיינער, אָפּגעריסן,
„וואָס האָט זיך אומגעשלעפּט אויף אַלע וועגן
„צעדאַרט, צעקוואַרט, מיט משא אויף די פּלייצעס.
„איצט ביסטו פּעט געוואָרן, דזשאָש, און גלאַט
„מיט הייזער און מיט ברייזער און מזומן —
(באַטראַכט דאָס הויז מיט שטעכעדיקע בליקן,
צעפּירט די הענט, און האָגלט פֿון דאָס ניי:)
„אַביסל זיך פֿאַרפּונדעוועט, מיט זייד און סאַמעט,
„מיט זילבער און מיט גאָלד, מיט אַלעם גוטן.
„אָ האַלבע שטאָט געהערט דאָך שוין צו דיר.
„איך וואָלט געזאָגט כאָטש, אַז דו שאָצסט עס אָפּ,
„אַז דו ביסט דאַנקבאַר פֿאַר דיין גוטן מזל —
„איז ניין — דו ברעקלסט זיך און שליידערסט זיך,
„און דיר שטייט נאָך ניט אָן מיין ברודערס טאָכטער.
„ווי שטייט דאָרט אין דיין אַלטן טעסטאַמענט:
„אַז ס׳ווערט ישורון פּעט, איז בריקעט ער״.

די אַלטע איז געזעסן דורך דער צייט,
געזעסן שטייף און שטיל און ווי פֿאַרשטאַרט,
נאָר פֿון די רויטע אויגן האָט געפֿלאָסן
מיט ווייסע שטומע שווייגנדיקע טרערן.
עס האָט געפֿלאָסן אויפֿן בלאַסן פּנים,
אַרומגעקרייזט די נאָז און טויטע ליפּן,
און פֿון די ליפּן אויף איר האַרץ געפֿאַלן.
און זי האָט דורך דער צייט זיך ניט באַוועגט,
ניט אָפּגעווישט די רינעדיקע אויגן.
האָט ניט גערעדט, האָט ניט געשלוכצט, זיך ניט באַוועגט,
האָט בלויז באַגאָסן זיך מיט טויטע טרערן.

נאָר אַז דער שכן האָט צום סוף געענדיקט
האָט דזשאָש אַראָפּגענומען זיין האַנט פון פּנים —
(זיין פּנים איז געווען צעקרימט פאַר צער
און זיינע אויגן האָבן בייז געלויכטן)
זיך אויסגעגלייכט אין שטול, און האָט געזאָגט:
„האָסט אַלץ אַרויסגערעדט וואָס ס׳דריקט דיך, שכן?
„ווען דו וואָלסט ניט געווען מיין שנורס אַן אָנקל
„וואָלט איך פון דיר דיין גראָבקייט ניט גענומען,
„דאָס האָב איך פון איר כּבוד וועגן דיך געשוינט.
„דו וואַרפסט מיר פאַר מיין עלנט פון אַמאָל,
„און האָסט פון מיר קיין נחת ניט אויך היינט —
„מסתּמא איז עס גרויס דיר אין די אויגן.
„נאָר אָרימקייט, זאָגט מען, איז ניט קיין שאַנד,
און אויב אַצינד געהערט אַ האַלבע שטאָט צו מיר,
„ווי דו ווילסט האָבן — איז האָב איך אויף דעם
„געוויטיקט און געאַרבעט יאָרן לאַנג.
„ניט דאָס אָבער וויל איך דאָ אויסברייגגען:
„האָסט פריער דאָ פאַרבייגייענד דערמאָנט
„דעם אַלטן חטא פון מיינע עלטער־אבות,
„וואָס זיי האָבן דיין גאָט געקרייציקט — דאָס
„איז אפשר גאָר געווען די ערשטע סבה
„פאַרוואָס כ׳האָב נישט געוואָלט דיין ברודערס טאָכטער.
„קען זיין, מיט יאָרן שפּעטער, אַז עס וועט
„דער פלאַם פון יונגן בלוט זיך אָפּקילן,
„וועט ער, מיין זון, דאָס אייגענע דערהערן
„פון מויל פון אייגן ווייב, זיין פליש און בלוט,
„און דאָס וואָלט זיין צו שרעקלעך. ווייטער אָבער
„זאָלסטו זיך וועגן דזשייקאָבן ניט זאָרגן:
„ער וועט שוין, דזשייק, אַליין באַשטיין זיין שטעטל.
„אַ גוטע נאַכט דיר, שכן״.

זיבעטער קאַפּיטל

א

קינדער

און דאָס זיינען די נעמען פֿון די קינדער
פֿון אַלטן דזשאָש, און סערע, זיין ווייב:
דזשייקאָב, לייאָנעל, עדווין און ווילאַרד — די זין,
דאָראָטי, דייאַנאַ און עטעל — די טעכטער.
די אַלע, אויסער דזשייקאָבן דעם פֿרעמדגעבאָרענעם
זיי האָבן שוין אין גאַנצן נישט באַדאַרפֿט
זיך אויסגרינגען: זיי זיינען שוין געקומען
אין נייער וועלט אַלס שטאָלצע פֿרייע בירגער,
און ווי אַזעלכע האָבן זיי געווירקט:

לייאָנעל:

איז אויסגעוואַקסן אַ געזונט־ליבענדער מאַן,
אַ שווערער, אַ געלאַסענער, אַ רואיקער,
מיט שווערקייט אַדורכגעשטופּט די שול —
האָט אים דער טאַטע באַלד אָוועקגעשטעלט
אין גרויסן רויטן הויז ביים אַלטן וואָג:
איז ער געשטאַנען און געהיט ס׳געוויכט,
דאָס ציגל זאָל נישט ציען נישט אַהער
און נישט אַהין; האָט ער געוואויגן קאָדער,
און באַלן וואָל און פֿעדערן און פֿערדנביין
און זשאַווערדיקן אַלטן גרויען אייזן,
און פֿרישע הייסע בלוטנדיקע פֿעלן.
דער לייאָנעל האָט זיך געמאָגט באַרימען,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געמאַכט קיין טעות.

איז ער אַזוי געשטאַנען ביי דער וואָג
ביז ער איז אויסגעוואַקסן אין אַיונגן מאַן
מיט ברייטע עפּעס איינגעבויגענע פּלייצעס
פון פילן בויגן זיך און נויגן זיך צום וואָג.
דערנאָך, אַז דזשייקאָב האָט ביי קיינעם ניט געפֿרעגט
און האָט אַליין פאַרשדכנט זיך מיט וויוויאַן —
איז דזשאָש געגאַנגען און צונויפגעפירט
דעם לייאָנעל מיט פלאָסין, היימאַנס מיידל.
דאָס פּאָרל איז אַביסל „אויסגעגאַנגען״,
דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ גרויסע האָכצייט
מיט גרויס פּאַראַד: דער רייכער קאָרגער היימאַן
האָט נעבעך שטאַרק געקרעכצט, געדונגען זיך,
נאָר ס׳האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפן:
האָט אויסגעשטאַט אַ הויז כּיד המלך
מיט מעבל און מיט טעפּיכער און מיט אַ פּיאַנאָ.
צו מאָרגנס נאָך דער חתונה באַגינען,
איז לייאָנעל געקומען אויפן הויף
און זיך אַוועקגעשטעלט צוריק ביים וואָג.

עדווין:

נאָך לייאָנעלן קומט דער ברודער עדווין.
דער עדווין איז געווען אַ יונג אַ ברען:
אַ שיינער, אַ געראָטענער, נערוועז און פלינק.
נאָר עפּעס איז געלעגן אין נאַטור זיינער
וואָס ער האָט ניט געקענט זיך צופּאַסן
צו עפּעס ניצליכעס. דאָס איז געווען אַ מזיק,
פלעגט אָנפירן דעם באָל־שפּיל פייערדיק
מיט הויכער האַנט; אַ יינגל נאָך, און שוין
זיך אומגעפירט מיט לעבעדיקע שיקסלעך
דורך גאַנצע נעכט. דער טאַטע האָט געשטראָפט,
די מאַמע האָט געבעטן און געוויינט —
נאָר ס׳האָבן אַלע טענות נישט געהאָלפן:
דער מזיק האָט געברענט אַ וועלט — דאָס גאַר.
ער איז געוואָרן אַ פאַרקאָכטער שפּילער:

געשפּילט אין קאָרטן, און געשפּילט אין ווערפלעך,
געשפּילט אויף פערדלעך אין די קאָכעדיקע רייסעס,
און אַז די פערדלעך פלעגן אָפּפאָרן פון שטאָט
פלעגט עדווין זיך ניט פוילן נאָכפאָרן
וואו נאָר דאָס גרויסע פיינע שפּיל פלעגט אָנגיין,
נאָך לואיסוויל, אַטלאַנטאַ, ניו־אָרלינס.
האָט אים די מאַמע אָנגערופן: קוועקזילבער,
און ס׳האָט דער אַלטער אים גערופן: נאָך ערגער.
ביז איינמאָל, זייענדיק ניטפאַרזיכטיק געניג,
האָט עדווין זיך באַנוצט מיט דער געלעגנהייט
צו לייגן אויף אַ היבשער סומע געלט זיין האַנט —
און מער האָט מען שוין עדווינען ניט אָנגעזען.
נאָר זעלטן ווען פלעגט צוקומען אַ גרוס,
אַ ווייטער גרויס פון גרינע שפּיל־טישן
פון זוניקער פאַרבליטער פלאָרידאַ,
נאָך שפּעטער, פון דעם ווייטן סאַן־פראַנציסקאַ.
דאָס לעצטע וואָס מען האָט פון אים געהערט
געקומען איז פון ווייסער שנייאיקער אַלאַסקאַ,
וואו עדווין האָט געלאָזט זיך מיטן שטראָם פון זוכער
צו זוכן גאָלד צווישן אייז און שניי.

וויל׳אַרד:

דעם ברודער ווילאַרד האָט שוין ניט געצויגן
צום ברוכוואַרג און צום האַנדל. ווילאַרד איז געווען
צוריקגעצויגן, שטיל פון דער נאַטור.
האָט פלייסיק דורכגעמאַכט די שול און הויכשול,
דערנאָך האָט אים דער אַלטער פאָטער דזשאָש
געלאָזט שטודירן אין דער גרויסער שטאָט.
האָט ווילאַרד אויסגעשטודירט מעדיצין
און איז צוריקגעקומען אין דער היים.
האָט ער געהאַט גרויס אָנזען ביי די שכנים,
זיי פלעגן שוין דעם „גוטן מאָרגן, דאָק!״
אים טראָגן פון דערווייטן. קראַנקע זיינען
צו׳ן אים געקומען גערן זיך קורירן.

די שכנים האָבן זיך געהאַט אַ ווערטל:
„אַזוי ווי ס׳איז דער פֿאָטער מזלדיק,
„אַזוי איז אויך דער זון”. דערנאָך האָט ער
אַראָפּגעבראַכט פֿון ווייטער שטאָט אַ ווייב.
האָט זי געלעבט מיט אַלעמען פֿון ווייטן,
מיט קיינעם ניט געפֿריינדלט זיך צו שטאַרק,
ווי ס׳פּאַסט זיך פֿאַר אַ יונגן דאָקטאָרס ווייב.
איינמאָל איז זי געקומען אויפֿן ברוכוואַרג:
האָט זי דער אַלטער אומגעפֿירט אין הויף,
געפּרופּט איר ווייזן און דערקלערן זאַכן —
נאָר זי האָט זיך געקרימט, געהאַלטן פֿעסט צום נאָז
אַ פּאַרפֿומירטן טיכל. מער וואָלט מען
דאָס ווייבל נישט געקאָנט אַהין פֿאַרנאַרן.

דאָראָטי:

די עלטסטע פֿון די טעכטער: הויך און שלאַנק.
האָט גוט געלערנט זיך, ווי אַלע טעכטער,
האָט פֿיל געלייענט און געשפּילט די פּיאַנאָ.
באַזעסן מוט און פֿלינקייט פֿון געדאַנק,
געוועזן די נשמה פֿון איר קרייז.
ווען ס׳האָט מ׳יט דזשייקאָבן געמאַכט זיך די געשיכטע
האָט זי דער אַלטער דזשאָש אַוועקגעשיקט
צו זיינעם אַ פֿאַרוואַנדטן אין שיקאַגאָ:
דאָס מיידל זאָל פֿאַרקערן דאָרט מיט יידן.
האָט זי געהייראַט אין שיקאַגאָ מיט אַ מאַן,
און ווי מען האָט דערציילט ביי אונדז אין שטאָט
האָט זיך געלעבט איר דאָרט ווי אַ פּרינצעסין.
מיט איי‌ניקע יאָר שפּעטער, האָט זיך דאָראָטי
צוריקגעקערט צום טאָטן אינם הויז
אין שוואַרצן און געדיכטן טרויער, הויך און שלאַנק,
דאָס פּנים בלאַס און דורכזיכטיק, ווי ביי מאַדאָנאַס,
מיט רינגען בלוי אַרום די טיפֿע אויגן.
געבראַכט האָט זי מיט זיך דעם קליינעם דייוויד,
מיט דינע און געשניצטע הענט און פֿיס
מיט שטראַלנדיקן בליק פֿון גרויסע אויגן.

אין שטאָט האָט מען גערעדט, דערציילט זיך מעשות
פֿון גרויסע ספּעקולאַציעס אין דעם גרויסן כּרך,
און פֿון דעם ענדלעכן געטרייען קויל אין קאָפּ —
נאָר קלאָר איז מען עס קיינמאָל ניט דערגאַנגען.
נאָר זי האָט אָפּגעהיט אַלמנהשאַפֿט געטריי,
פֿאַר יאָרן זיך נישט צוגעריירט צום פּיאַנאָ;
געוואָרן רעליגיעז געשטימט, און פֿרייטיק־נאַכטס
פֿלעגט ברענען איר פֿאַר ליכט אַנטקעגן מאַמעס.
עס האָבן אינם הויז פֿון אַלטן דזשאָש
אַריינקומען געגומען נייע ביכער
פֿון יידישער געשיכטע, און רעליגיע —
די לידער פֿון דער צאַרטער עמאַ לאַזאַרוס,
און אַנדערע. אין שטאָט האָט מען גערעדט,
אַז דאָראָטין האָט זיך פֿאַרגלוסט צו זיין אַ רב:
זי לערנט לשון־קודש פֿון דעם חומש.

דייאַנאַ:

ווען דאָראָטי האָט זיך צוריקגעקערט אַהיים —
איז זי, דייאַנאַ, פֿון דער היים אַוועק:
האָט זיך פֿאַרהייראָט צו אַ רייכן סוחר
פֿון אַ דערנעבנדיקן נייעם ישוב.
האָט זיך געלעבט איר זאַט און שטיל און רואיק
און איטלעך מאָל ווען זי פֿלעגט קומען אין דער היים
האָט זי געהאַט וואָס נייעס צו באַווייזן:
אַ דימענט־רינג, אַ לאָוועליר, צי אוירינגען.
דאָס פּנים האָט גלאַנצירט פֿון פֿעטס און וואוילטיק,
און איז ניט מיד געוואָרן צו דערציילן
פֿון הערמאַנס גוטסקייט און זיין איידלקייט,
און ווי אַזוי איר הערמאַן וואָלט פֿאַר איר
דאָס לעבן איינגעשטעלט.

עטעל:

קאַפּריזנע, ווי אַ קליין פֿאַרצערטלט קינד,
מיט לאַנגע, דינע און נערוועזע פֿינגער,

פֿלעגט זי פֿאַרחלומען איר טאָג ביים פּיאַנאָ.
אַז ס'רויִע לעבן האָט זי איינמאָל אָנגערירט
האָט זיך איר יונגעס וועזן איינגעשרומפּט
ווי ס'שליסט זיך איין די שלאָפֿנדיקע בלום
ווען ס'פֿאַלט אויף איר די אָנקומענדע נאַכט.
אין שטאָט האָט מען גערעדט פֿון אומגליקלעכער ליבע.
דאָס גאַנצע הויז איז אומגעגאַנגען אַרום איר
ווי מען גייט אום אַ צערטלעך קריינקלעך קינד:
דערפֿילט איר קלענסטן וואונטש, איר מינדסט באַגער.
זי פֿלעגט אַרויספֿאָרן אין ראָזיקע פֿאַרנאַכטן
שפּאַצירן אויסער שטאָט אין קערבל־וועגל
געשפּאַנט צום טאַנצנדיקן פּאָני־פֿערדל.
און אַז זי פֿלעגט צוריקקומען אַהיים
פֿלעגט שמעקן פֿון דעם גאַנצן יונגן וועזן
מיט ווילדע פֿעלד־בלומען און טוי און זומערנאַכט,
און אינם פּייכטן בלאָנדזשעדיקן בליק
איז עפּעס אומגעשוואומען פֿרעמדס און ווייטס
און אומפֿאַרשטענדלעכס, פֿון אַן אַנדער וועלט.
ווען דאָראָטי האָט זיך צוריקגעקערט
און מיטגעבראַכט איר זון, דעם קליינעם דייוויד —
האָט עטל ווי פֿון שלאָף זיך אויפֿגעכאַפּט:
ס'האָט אָנגעהויבן קלינגען אינם הויז
מעלאָדיש, שיין און שטאַרק איר יונגע שטים.
זי האָט שוין מער פֿון קינד נישט אָפּגעטראָטן
און איז צו'ן אים געוואָרן ווי אַ מאַמע.
אוןביידע שוועסטער, הויך און דין און שלאַנק,
אין שוואַרצן טרויער די, אין ווייס די צווייטע,
זיי פֿלעגן אומגיין ווי צוויי מאַמעס אַרום קינד.

ב

טויט

דאָס לעבן איז דערווייל געגאַנגען פֿאַרויס
ווי ס'גייט דער אַלטער זייגער אויפֿן וואַנט.

און יעדער איז געווען מיט זיך פֿאַרנומען
מיט זיינע דאגות, איבערלעבונגען, חלומות.
עס האָבן זיך געהויבן יונגע איניקלעך —
און אין אַ יום־טובדיקן טאָג פֿון רו
איז פֿול געווען דאָס הויז מיט זין און טעכטער,
מיט אויסגעפּוצטע יינגלעך און מיט מיידלעך
מיט ברוינע און מיט בלאָנדע און מיט שוואַרצע קעפּלעך
מיט אָנגעכמורעטע און שווערע פּנימלעך,
מיט לוסטיקע און ממזרישע פּנימלעך.
די אַלטע פֿלעגט שוין אָפֿט אַליין נישט וויסן
ווער וועמעס קינד סע פֿלאָנטערט זיך אַרום
צווישן אירע פֿיס, און וואָס זיין נאָמען איז.
דאָס האָט די עלטער זי גענומען בויגן:
זי פֿלעגט זיי טיילן צוקערלעך און קיכלעך,
און זעלטן ווען אַ פֿיר טאָן מיט דער האַנט
אַריבער וווייכן האָר פֿון יונגע קעפּלעך.

זי איז געשטאָרבן ווי זי האָט געלעבט:
אַ שטילע, אַ באַרואיקטע, זיך נישט געקלאָגט.
עס האָבן זי אַרומגערינגלט זין און טעכטער,
נאָר אין דעם לעצטן ציטער פֿון איר גסיסה
האָט זי איר טריבן בליק אַוועקגעשטעלט
אויף אים, דעם מאַן, און מער נישט אָפּגעווענדט.
און לאַנג נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעהויכט איר אָטעם
איז ער נאָך אַלץ געווען אונטער דער משא
פֿון שווערן טריבן און פֿאַרגלאָזטן בליק.

דערנאָך איז פֿול געוואָרן ס'הויז מיט שטילקייט,
מיט ריחות פֿונם טויט און געלע ליכט,
און שווערע איבערפֿליסיקע בוקעטן־בלומען.
די אַלטע איז געלעגן אין דעם ארון,
פֿאַרפּוצט אין שוואַרצן ברייטן זיידנקלייד:
פֿון אונטער דעם געדיכטן שוואַרצן שלייער
האָט זיך דאָס גרויע האָר פֿון קאָפּ געזילבערט,
און אויף דער געלער דינער טויטער האַנט

האָט זיך דאָס געלבע טויטנליכט געשפּיגלט
אין גאָלדענעם און אַלטן חופּה־רינג.
די גאַנצע שטאָט האָט זיך אין הויז געקערט:
די אַלטע גרויע שכנים, וועלכע האָבן נאָך
געקענט דעם דזשאָש פון יענע אַלטע צייטן,
די אינגערע, וואָס האָבן שוין פאַרקערט
מיט אים אין די געשעפטן און די באַנקן,
די שוועסטערס חברטעס און די באַקאַנטע,
דער אַלטער פּאַסטאָר מיטן מילדן פּנים.
די איילנדיקע און צעיאָגטע ליטוואַקעס
מיט ווייב און קינד, וואָס האָבן נישט געוואוסט
ווי צו באַגיין זיך מיט די היטלען זייערע:
אַראָפּנעמען דאָס היטל, אָדער ניט?
און ס'איז זיי אויסגעקומען מאָדנע פרעמד
די גאַנצע צערעמאָניע פון דער גאָטעסדינסט:
דער יונגער דינער ראַביי שוואַרץ געקליידט,
פאַרשפּיליעט שטייף אויף אַלע קנעפּ צום האַלדז,
דאָס פּנים גלאַט ראַזירט, מיט בלויזן קאָפּ,
מיט גלימצערדיקע גלעזער אויף די אויגן.
ער האָט געלייענט אין אַ דיקן טאָן,
געצויגן די געשליפענע געפיילטע ווערטער
אַרויס פון דינעם שוואַרצגעבונדענעם תהילים.
עס זיינען פּערלדיק געפאַלן ווערטער,
באַקאַנטע ווערטער, נאָר אין נייעם לשון,
וואָס האָבן אָנגעשלאָגן אַלע הערצער:
„גאָט, אונדזער האַר, ווי גרויס איז דיין נאָמען
„איבער דער וועלט!
„וואָס דו האָסט געטאָן דיין פּראַכט
„אויף די הימלען.
„ווען איך זע דיינע הימלען,
„די אַרבעט פון דיינע פינגער,
„לבנה און שטערן וואָס דו האָסט פעסטגעזעצט.
„... וואָס איז דער מענטש ,דו זאָלסט אים דערמאָנען,
„און דער זון פון דער ערד, דו זאָלסט אים געדענקען?..."
זיך אָפּגעשטעלט אויף איניקע מינוטן שטיל, —

אין שטילן אָנגעשטריינגטן הויז האָט זיך געהערט
דאָס איבערמישן פֿון די דינע בלעטלעך, —
און אָנגעהויבן זאָגן פֿון דאָס ניי:
דאָס געבעט פֿון משה, דעם געטלעכן מאַן:
„... נאָך אײדער די בערג זיינען געוואָרן געבוירן,
„און איידער דו האָסט באַשאַפֿן ערד און וועלט —
ביסטו פֿון אייביק און פֿון אייביק שוין געווען גאָט".
און ווייטער:
„ווי וועלקעס גראָז... וואָס שפּראָצט אויס באַגינען
„און ווערט צעטריקנט און פֿאַרוועלקט אין אָוונט.
„דען אַלע אונדזערע טעג שווינדן אין דיין צאָרן"...

דער אַלטער האָט געהערט און נישט געהערט:
עס האָט זיך אָפּגעשטעלט די צייט און די באַוועגונג,
ווי אין אַ נעבלדיקן פֿלאַנטערדיקן חלום,
און אַלץ האָט זיך געמישט אין טריבן בליק:
די זין און טעכטער און דאָס טויטע פּנים
דער ביט־רעאַלער שיין פֿון געלע ליכט,
דער שווערער ריח פֿון די בלומענקרענץ,
דאָס פּנים פֿון דעם פֿרעמדן יונגן ראַביי
וואָס האָט געצויגן מאַנאָטאָן אין אייביקייטן,
און ס'גאַנצע לעבן האָט געדויערט איין מינוט.
אין צווייטער רגע איז דאָס פֿריערדיקע
פֿאַרשוואונדן און צערונען ווי אַ רויך —
האָט ער געפּרופּט זיך צוהערן צום קול
האָט ער יאָ אויפֿגעכאַפּט באַקאַנטע ווערטער,
באַקאַנטע אָבער דאָך פֿאַרפֿרעמדטע ווערטער,
איז ער אַריבער צו דאָס פֿריערדיקע,
צו דעם געדאַנק וואָס האָט נישט נאָכגעלאָזט,
וואָס איז שוין אַלט דאָך ניי זינט וועלט איז וועלט,
און זינט דער ערשטער מענטש האָט אָנגעהויבן טראַכטן:
וואו איז דער תּכלית אין דער זין פֿון אַלעס?

דערנאָך האָט ווידער זיך געצויגן דער קאָשמאַר:
די גאַסן די באַקאַנטע פֿון דער שטאָט

זיי זיינען דאָס מאָל אומבאַקאַנט און פֿרעמד,
דאָס פֿרייע פֿעלד, דאָס גראָז, דערנאָך מצבֿות,
און פֿרישע קבֿרים צוגעדעקט מיט בלומען.
אַזוי פֿיל ווייסע מאַרמאָרנע פֿיגורן —
און צלמים, צלמים, צלמים איבעראַל.
עס איז געשטאַנען אינם הימל אומבאַוועגלעך
אַ גרויסע רויטע פֿייערדיקע זון.
ער האָט זיך אויפֿגעכאַפּט ביים ראַנד פֿון גרוב
וואָס האָט געשמעקט מיט פֿרישער קילער ערד,
און האָט זיך אויסגעניכטערט ווי פֿון חלום:
דער ארון איז געווען אַראָפּגעלאָזט אין גרוב
און ס'האָט דער ראַביי זיך געבויגן אויפֿן גרוב,
געלייענט ווידער פֿונם שוואַרצן ביכל
נאָר דאָ, אין אָפֿענעם און פֿרייען פֿעלד,
האָט ס'קול געקלונגען ליידנדיק, פֿאַרלוירן,
אין אַנגעזיכט פֿון אייביק־שטילן לעבן.
ער האָט געשאָטן ווייסע בלומען אין דעם גרוב,
געבויגן זיך דאַריבער און גערעדט:
„דען ערד ביסטו, און צו ד'ער ערד קערסטו זיך צוריק".
און אַז די ערד האָט אָנגעהויבן פֿאַלן
מיט דומפּן שווערן קלאַנג אַן דעק פֿון ארון,
האָט ער דערמאָנט זיך יענעם טאָג אין ווינטער.
ווען ער און זי, די איצט פֿאַרשאָטענע אין גרוב,
זיי האָבן אויפֿגעהאַקט דעם אַלטן קבֿר
פֿאַר זייער קליין און אומגעקומען קינד.
האָט ער אַ פֿאַל געטאָן צום קליינעם בערגל,
וואָס האָט גערוט איצט אַזוי גרין און פֿרידלעך
באַדעקט מיט גראָז און ווילדע פֿעלד־בלומען.
ער האָט געוואָלט אַריינשרייען צום קינד
אַז זי, די מאַמע, איז צו אים געקומען —
נאָר ריידן האָט ער נישט געקאָנט — האָט ער
געבויגן זיך צום קבֿר, און דער קוואַל
פֿון הייסע טרערן האָט זיך אים געעפֿנט,
האָט ער געכליפּעט אויפֿן הויכן קול,
ווי ס'וויינט אַ קליין און אומבאַהאָלפֿן קינד.

ג

אָונט־שאָטנס

ביים מוטערס קראַנקענבעט זיינען דער פֿאָטער
און זון געוואָרן שלום. ס׳האַרץ האָט אים
געצויגן צונ׳ם זון פֿון ערשטן טאָג —
צו שטאָלץ אָבער, צו צייגן זיין געפֿיל
האָט ער געשוויגן. ס׳אייגענע דער זון.
ביים מוטערס בעט — דערנאָך ביי דער לויה
איז לייכט געווען צו ריידן גוטע רייד
וואָס זיינען אמתדיק געקומען פֿונם האַרצן.

ס׳געשעפֿט האָט שוין געפֿאָדערט יונגעס בלוט:
ס׳איז אויסגעוואַקסן שטאַרקע קאָנקורענץ,
און ס׳האָט דער אַלטער דזשאָש געשפּירט, אַז ס׳איז
צו שווער פֿאַר אים, און ניט פֿאַר זיינע כּחות
אַליין, אויף זיך, די משא אויסצוטראָגן.
מיט לייאָנעלן האָט ער גוט געוואוסט,
אַז ווייט וועט ער ניט גיין: איז גוט צום וואָג,
און ווייטער איז ניטאָ זיך צו פֿאַרלאָזן.
האָט ער איין טאָג, אָן זייטיקע הקדמות,
געבעטן דזשייקאָבן צוריקקומען אין פּלאַץ,
און דזשייקאָב האָט זיך אויך נישט לאַנג געקנייטשט,
און אָנגענומען באַלד דעם טאַטנס פֿאָרשלאָג.
און אויפֿן שילד פֿון אַלטן גרויסן הויז
איז צוגעקומען נאָך איין וואָרט: „און זון״.

דאָס לעבן האָט גענומען ווידער גיין
זיין אָנגעצייכנטן טאָגטעגלעכן מאַרשרוט,
פֿאַרנומען פֿון דער פֿרי ביז שפּעט אין נאַכט
מיט האַנדל און מיט סחורה און מיט לאָדענישׂ,
פֿאַרדינסטן און פֿאַרלוסטן — און דעם אַלטן
איז אָפּטמאָל שוין די זאַך געפֿאַלן שווער,
און איבערדריסיק. ער האָט שטיל געגאַרט

צוריק זיך ציען פֿון דער גאַנצער משא,
און חלומען וואו ערגעץ שטילערהייט —
ער האָט געפּרופֿט צו אויסנבלייבן אין דער היים,
נאָר ס'איז די רו פֿון היים נישט איינגעגאַנגען.
ער האָט אַפֿילו איינמאָל אויסגעזוכט
דעם אַלטן רב בחיי פֿון זיין שטויב —
נאָר רב בחיי האָט אים שוין געלאָזן קאַלט:
נישט דאָס. האָט ער זיך אומגעקערט צום פּלאַץ
און האָט זיך איינגעשפּאַנט צוריק אין יאָך,
הגם ער האָט געוואוסט, אַז ס'איז נישט נויטיק,
אַז דזשייקאָב וועט גאַנץ גוט באַגיין זיך אָן אים.
נאָר זיין אָן איבעריקער אויף גאָטס וועלט,
איז נישט געווען אין זיין נאַטור. האָט ער
זיך ווידער מיטן לייב און זעל אַריינגעטאָן
אין זיין געשעפֿט — און איז אַזוי פֿאַרבליבן
פֿאַרטאָן, פֿאַרדאגהט. נאָר איין איינציק שטראַל
האָט איצט באַלויכטן אים זיין שווערן אומעט:
דאָס איז געווען וויוויאַן זיין שנור,
די אומעטיקע טעכטער אין דער היים,
און דער פֿאַרצערטעלטער, דער קליינער דייוויד.

די וויוויאַן פֿלעגט אָפֿט אַראָפּקומען אין פּלאַץ
און מיטפֿירן מיט זיך איר קליינע טאָכטער:
אַ הויכע און אַ שלאַנקע און אַ צערטלעכע,
מיט לאַכעדיקע חן־גריבלעך אין פּנים,
פֿלעגט זי אַריינטראָגן אַ נייעם דופֿט אין פּלאַץ
און אים באַשטראַלן מיט איר פֿרישער יוגנט.
זי פֿלעגט דעם אַלטן קושן אויפֿן שטערן,
און זאָרגלאָז־קינדערש גלעטן זיך צו'ן אים.
ער האָט געליבט זי אומפֿירן אין פּלאַץ,
באַווייזן איר און אויסדערציילן זאַכן —
און זי פֿלעגט ערנסט צוהערן צו'ן אים,
און פּלוידערן און ריידן ווי אַ קינד
און נאָכדעם ווי זי פֿלעגט פֿון פּלאַץ אַוועקגיין,
פֿלעגט לאַנג נאָך בלייבן עפּעס פֿון איר פֿרישקייט:

אַ בינטל פֿרישן בלוי פֿיאָלעטן ליילאַקס,
צי שטייפֿע ווילדע רויזן אין סוף זומער.

זיין טאָג האָט דאָן גענויגט זיך שוין צום אָוונט:
ס'איז נאָך געווען קראַפֿט אין זיינע לענדן,
זיין אויג איז נאָך געווען שאַרף און בליציק,
און ס'פֿלעגט צומאָל אַ לוסטיק פֿייערל
אין זיי זיך צינדן. נאָר די אָוונט שאָטנס
זיי האָבן שוין אַרומגעכאַפּט זיין האַרץ.
נאָך שפּעטער, אַז דער אַלטערס קבר האָט גענומען
באַוואַקסן ווערן מיט אַ טיפֿן גראָז —
פֿלעגט ער אין זוניקע און פֿרייע טעג
איר קומען צו באַזוך: עס האָט זיך העל
און פֿרידלעך־זוניק זיך געשפּילט דאָס פֿעלד.
עס האָבן צלמים און מצבות העל געגלאַנצט,
געגלימערט פֿרידלעך אין דער הייסער זון.
און ס'איז די שטילקייט גרויס געווען און טיף,
אַזוי אַז ס'האָט די שטילקייט אַזש גערעדט,
געטריפֿט מיט שטילער פֿרייד אין מידן האַרצן.
איין האַלבער שטיין פֿון אַלטער ביים צוקאָפּנס
איז שוין געווען פֿאַרשריבן, אויסגעהאַקט
מיט אותיות גאָלדענע; די צווייטע העלפֿט
איז גלאַט געווען און גלאַנציק און פּאָלירט,
און פֿריילעך זיך געביטן מיט קאָליר
פֿון גראָז און בוים און זונען־ליכט און שאָטן,
און האָט געוואַרט אויף יענעם אומבאַוואוסטן טאָג
ווען ס'וועלן די מצבה קריצער קומען
און אויסהאַקן אין שטיין אַ נייעם נאָמען.
און ס'איז געווען מאָדנע ליב און טרויעריק
צו זעלבער צייט, צו וויסן זיכער און באַשטימט,
אַז ווייטער פֿון דעם קען מען ניט אָוועקגיין,
אַז דאָ, פּונקט דאָ, אונטערן בערגל, איז:
די ענד פֿון יעדן אָנהייב, סוף פֿון אַלע סופֿן.

ד

לעבן

די יוגנט האָט געלעבט איר פולן לעבן:
עס האָבן זיך געביטן טעג און וואָכן,
מאָנאַטן האָבן זיך געקייטלט אין די יאָרן;
און טאָג און וואָך און מאָנאַט זיינען געווען פול
מיט סודותדיקע צוזאָגן אויף שפּעטער;
און איטלעך יאָר האָט מיטגעבראַכט אַ נייעס,
אַ ניי דערוואַרטונג און אַ נייע פרייד,
אין ערשטן ציטער פון דער מוטערס לייב,
אין ערשטן אומבאַהאָלפענעם געשריי פון קינד,
אין ערשטן אומשולדיקן זיסן שמייכל,
און אין דעם ערשטן שטעל זיך אויף די פיס
פון יונגע עופהלעך.

צוערשט זיינען אַוועק
די יאָרן שלעכט און מאָגער. ס׳האָט געפעלט אין הויז
און דזשייק האָט נישט געקאָנט זיך צופּאַסן צו עפּעס:
ס׳איז שווער געווען פאַר אים, מיט זיין נאַטור,
זיך צופּאַסן אין אַרבעט פאַר אַ צווייטן.
נאָר נויט ברעכט אייזן. שפּעטער מיט דער צייט
האָט ער זיך ווי ניט איז צו דעם געוואוינט
און האָט געשלאָסן שלום מיט זיין צושטאַנד.
נאָר וויוויאַן האָט מיט איר חוש פאַרשטאַנען
ווי נאָך די אָרעמקייט צו מאַכן ליב,
ווי צו פאַרשיינען איטלעך ווינקל פונם הויז.
און ס׳איז דאָס קליינע הויז געווען פול
מיט וואַרעמקייט פון יוגנטלעכער ליבע.
אַמאָל פלעגן די מיידלעך, דזשייקאָבס שוועסטער,
זיי קומען צו באַזוך און ס׳פלעגט דאָס הויז
פאַרקלונגען ווערן פון דער פרישער פריילעכקייט,
פון יונגן שטראָם פון האַרציקן געלעכטער.

אַז ס׳ערשטע קינד איז אינם הויז געקומען —
איז פֿול געוואָרן ס׳הויז מיט נייעם גליק,
מיט קינדערשן געוויין און זאַטן ברומען,
און מיטן יונגן מוטערלעכן קול
וואָס פֿלעגט דאָס קינד פֿאַרשלעפֿערן אין רו.
אין זומער האָט דאָס קליינע הויז געגרינט
צווישן אַלטע ביימער, הונדערטיעריקע,
געשמעקט מיט ווילדע פֿעלד־בלומען און ליילאַקס
אין פֿריען פֿרילינג. שפּעטער האָבן זיך צעבליט
די ווילדע שמעקעדיקע יוני־רויזן,
געקלעטערט אויף די ווענט, אויף דער וועראַנדע,
און ביז צום אַלטן דאַך אַרויף. די זון בלומען
אויף גראָבע גרינע שטאָקן האָבן העל געבליט,
געטרייסלט פֿון די קעפּ די געלע בליאונג,
און אָפּגעדעקט געדיכטע שוואַרצע רייען
פֿון צייטיק־ווערנדיקע קערנער. ווינטער
האָט יעדער אויוון אינם הויז געברענט
און דורך די קליינע פֿענצטער האָט געשטרעקט זיך
דאָס גרויסע ברייטע פֿעלד פֿאַרדעקט מיט שניי,
מיט ביימער בליענדע אין מאַטן זילבער.
ס׳איז ליב געווען צו הערן אין די נעכט
דאָס אומעטיקע קלינגען פֿון די צווייגן,
און דעם ביינאַכטיקן געשריי פֿון ווינט
ווען אינם הויז איז ליב געווען און וואַרעם,
און פֿונם ווינקל, פֿון דער ווייכער וויג
האָט אַ צופֿרידענע, אין וואַרעמקייט און זעט,
דאָס קליינע עופֿהלע געפּלאַפּלט און גערעדט.

זי איז געווען רעליגיעז געשטימט,
און יעדן זונטיק פֿרי פֿלעגט זי אַוועק
אין קירך אַריין — און קומענדיק צוריק
מיט פֿייכטע גרויסע גלאַנצנדיקע אויגן
פֿלעגט זי אים איבערגעבן שנעל, באַגייסטערט,
דעם פּאַסטאָרס פֿרישע רעדע אין דער קירך,
און ווי זי איז גערירט געווען פֿון אַ געדאַנק,

וי פֿלעגט אים מוסרן גאַנץ אָפֿט, למאַי
ער איז צום גלויבן אַזוי גלייכגילטיק:
ווי קען אַ מענטש דען לעבן אָן אַ גאָט?
נאָך שפּעטער האָט זי ערגעץ וואו געקראָגן
צוויי אַלטע לייכטער מעשענע, און פֿרייטיק
ווען דזשייקאָב פֿלעגט צוריקקומען אַהיים,
פֿלעגט ער געפֿינען ברענענדיקע צוויי ליכט,
מיט פֿרישע חלות און מיט רויטן וויין.
אַליין פֿלעגט זי אַרומגיין אָנגעטאָן אין ווייס
און ס'האָט דער שבת זיך געשפּירט אין הויז.
זי האָט געבעטן, אַז ער זאָל זי אויסלערנען
די ברכות וואָס מען זאָגט ביים צינדן ליכט —
נאָר דזשייקאָב האָט געמוזט זיך מודה זיין,
אַז ער האָט קיינמאָל נישט געוואוסט. זינט דאַן
איז זי אים ליבער נאָך געווען ווי פֿריער.

דערנאָך, אַז דזשייקאָב איז צוריקגעגאַנגען
צום אַלטן פֿאָטער — זיינען אָנגעקומען
די זאַטע יאָרן, ניט פֿאַרשווענדעריש,
צוריקגעהאַלטן, אָבער פֿול דאָס הויז,
און ס'איז דער קאָפּ געווען פֿריי פֿון זאָרגן.
די וויוויאַן האָט זיך געגלעט צום אַלטן,
און איז צו'ן אים געוואָרן ווי אַ טאָכטער.
און אָפֿטמאָל פֿלעגט דער אַלטער וויצלען זיך,
אַז זי, די וויוויאַן, איז מערער יידיש קינד
פֿון זיינע טעכטער, אַז איר ציט צו יידישקייט.
זי פֿלעגט טאַקע קיין זונטיק ניט פֿאַרפֿעלן
צו גיין אין קירך, האָט אָפּגעהיט דאָס קינד
זאָל זונטיק גיין אין שול צום אַלטן פּאַסטאָר —
נאָר פֿרייטיק־נאָכטס האָט זי געצונדן ליכט,
און ראש השנה און יום כפור פֿלעגט זי קומען
צוזאַמען מיטן אַלטן דזשאָש און מאַן
און יונגן קינד אין סינאַגאָג אַריין.
און ס'האָבן זיך די ליטוואַקעס געחדושט,
מען האָט זיך שטיל געסודעט אויפֿן אויער —

ס׳איז שווער געווען אַזוינס גאָר צו באַנעמען.
ביז ס׳האָט אים, דזשייקאָבן, די זאַך דערעסן,
און האָט גענומען פּלאַנעווען: אַ טעמפּל —
אַ טעמפּל, מיט אַן אָרגל, מיט אַ ראַביי.
די דייטשן האָבן באַלד זיך אָפּגערופן,
דער אַלטער דזשאָש איז מיטגעשלעפּט געוואָרן,
און ס׳האָט זיך די געמיינדע דאָן צעשפּאָלטן.
עס האָט זיך אױפֿגעשטעלט אַ נייער טעמפּל,
און יעדן פֿרייטיק מיטן זון־פֿאַרגאַנג
האָט ערנסט פֿייערלעך געברומט דער אָרגל,
און ס׳האָט דער כאָר פֿון יונגע מיידל־קולכלעך
געפֿלאָסן אין באַלויכטענעם און הויכן חלל
און ביז אין פֿרייער ווייטער גאַס אַרויס
דער פֿייערלעכער שפּרוך: שמאַ־ייס־ראַ־על!

אַכטער קאַפּיטל

א
יאָרן שפּעטער

אַז דייוו איז אויסגעוואַקסן און געוואָרן גרויס,
איז שוין דער זיידע דזשאַש געוועזן אַלט,
איז שוין דער אַלטער דזשאַש געוואַקסן אויף צוריק.
איז קליין געוואָרן, שטיל און איינגעשרומפּן,
צעקנייטשט און געל איז שוין געווען זיין פּנים,
די אויגן מוטנע, לעבלאָזע און קאַלטע,
דאָס האָר פון קאָפּ און באָרד פאַרגעלט פון אַלטקייט.
דער נעגער אין דעם גוטן לימוזין
פלעגט טעגלעך, אין די מאָרגנס און די אָוונטס,
דעם אַלטן ברענגען און אָוועקפירן פון פלאַץ.
און ס׳איז געווען אַ צער און אַ רחמנות
צו זען דעם קליינעם איינגעשרומפּטן אַלטן,
זיך טוליענדיק, אַ שטילער, אַ פאַרלוירענער,
אין טיפן זיץ פון גרויסן לימוזין.

דער אַלטער פלעגט נאָך האַלב אין ערנסט, האַלב אין וויץ,
אַזוי זאָגן: דער טאָג וואָס כ׳וועל זיך נישט באַווייזן
אין פלאַץ אַריין — וועט זיין פאַר מיר דער לעצטער.
פלעגט ער נאָך קומען אין די שטורעמדיקע טעג
פון קאַלטן ווינטער, ווען די ערד און הימל
זיי מישן זיך און דרייען זיך ביינאַנד;
אין גרויסע היצן פון דעם ליבן זומער,
ווען ס׳שטייט און ברענט אין גליענדיקן הימל
אַ פייערדיקע זון און באַקט די ערד;
אין ליכטיקע און קלאָרע טעג פון פרילינג,

און אין פֿאַרשוואַרצטע וויינענדיקע האַרבסט־טעג.
עס האָט געהייסן, אַז ער קומט נאָך אַרבעטן:
פֿלעגט ער אין ווינטער אָפּשלאָפֿן דעם טאָג
ביים וואַרעמען פֿון קויל צעגליטן אויוון,
און זומער־לעב ווען ס׳ברענט די דרומדיקע זון,
פֿלעגט ער זיך באַקן ביי דער דרום־וואַנט
פֿון גרויסן רויטן בנין, קרעכצן אויפֿן קול,
און פּיפּקען פֿון אַ שוואַרצער אַלטער ליולקע.
דער אַלטער האָט אין האַרצן גוט געוואוסט,
אַז אייגנטלעך באַדאַרף ער מער ניט קומען:
ניט מער, ער פּלאָנטערט זיך צווישן די פֿיס,
און גלייכער וואָלט געווען צו גיין אַהיים,
זיך אויסשלאָפֿן, זיך אויסרוען, און אפֿשר
אַריינקוקן אַמאָל גאָר אין אַ ספֿר —
נאָר ס׳האָט דער רויטער בנין אים געשלעפּט,
געהאַט די פֿולע שליטה איבער אים.
און ווי דער אַלטער אויסגעדינטער הונט
קומט לייגן זיך ביים שוועל פֿון באַלעבאָס —
אַזוי האָט ער די צווייטע קינדער יאָרן
געצויגן אין דעם שאָטן פֿון זיין בנין.

די צייט איז זיך געלאָפֿן איינטאָניק און שטיל:
ס׳איז אייגנטלעך קיין חלוק נישט געווען
ווי נאָך דאָס שטיקל צייט צו פּטרן:
אַז זומער איז אים וואַרעם אויף דער זון,
און ווינטער גליט דער ברענענדיקער אויוון.
וואָס דען? אין זומער איז אַ מענטש דאָך פֿרייער:
אַ מענטש קאָן זיך באַהאַלטן אויסן שטוב
און רויכערן זיין ליולקע ביחידות.
דאָרט אינעווייניק, אין גרויסן רויטן הויז,
האָט ער זיך אויפֿגעהערט צו שפּירן פֿריי:
איז עפּעס איבעריק. אין דרויסן טרעפֿט אַמאָל,
קומט צו אַמאָל אַן אַלטער אויסגעדינטער שכן,
צוזעצט מען זיך באַקוועם אין הייסער זון,
צערעדט מען זיך פֿון גוטע אַלטע צייטן,

ווען ס'איז די וועלט געווען אַ בעסערע,
די זון האָט עפּעס וואַרעמער געלויכטן,
דאָס לעבן האָט געהאַט אַן אַנדער טעם.
און קומט קיין שכן נישט — איז אויכעט רעכט:
איז אַלעמאָל פאַראַן דער אַלטער סעם,
דער ערשטער נעגער וואָס האָט אַנגעהויבן
מיט אים צו אַרבעטן אין יענע יאָרן.
איז סעם שוין אויסגעדינט. נאָר הייסן הייסט עס,
אַז אַנקל סעם פאַרדינט נאָך אַלץ זיין ברויט.
דער אַנקל סעם איז רירעוודיק און ביינינק,
דאָס פּנים שוואַרץ מיט לעבעדיקן גלאַנץ
און איינגעפּאַסט ווי אין אַ ווייסער ראַם
מיט אַ געדיכטער גרייזלדיקער ווייסער באָרד —
פון וואָס דאָס שוואַרצע פּנים זעט אויס יינגער,
ווי סעם וואָלט אָפּגעטאָן אַ קונדס־שפּיצל,
געגאַנגען און זיך אָפּגעקאַלכט די באָרד,
צי ווי ער וואָלט אַרויסגעקראָכן פון אַ זאַק
מיט פרישע ווייסע מעל. — איז זיצט מען טעג
און מען דערציילט זיך מעשות פון דער וועלט.
אַז סעם איז אויפגעלייגט, צעזינגט ער זיך,
די פייערדיקע לידער פון דער קירך.
פאַרציילט אים מעשות פון דער שקלאַפעריי,
און בבא מעשות, טויזנט און איין נאַכט;
דער אַלטער שאָקלט נאָך אומצוטרוילעך דעם קאָפּ,
ער פילט נאָך, אַז ניט אַלץ וואָס סעם דערציילט
באַדאַרף מען אָננעמען פאַר ריינעם אמת,
ער שפּירט בחוש, אַז דאָ האָט נעגער־סעם
מיט ברייטער האַנט געזאַלצן און געפּעפּערט —
צעשמייכלט ער זיך ברייט און האָט הנאה
און פאַלט אַליין אַריין אין טאָן פון אַנקל סעם:
פאַרזשמורעט כיטרע מיט איין אויג, דאָס צווייטע גלאַנצט
מיט עלטערלעכן שכל, אויפגעלייגט,
און גלעט די אַלטע געלבלעך־ווייסע באָרד,
און נעמט הנאהדיק אַליין דערציילן.
נאָר אַנקל סעמען קען מען אויך ניט נאַרן:

אויך סעם פֿאַרשטייט, דער אַלטער דזשאַש פֿאַרציילט
אים מעשׂות ניט געשטויגן, ניט געפֿלויגן:
די שדים זיינען ניט קיין שדים,
די רוחות זיינען ניט קיין רוחות —
נאָר סתּם אַזוי זיך, ס׳ווילֹ דער אַלטער באַלעבאָס
הנאה האָבן פֿון אַ פֿיינער מעשׂה —
איז זאָל ער, ווען גייט עס אָן? — פֿאַרשטעלט זיך סעם
אַז ער איז טויט צעשראָקן פֿון דער מעשׂה,
און שטשירעט אויס די יונגע גרויסע אויגן,
און צלמט זיך אין אַ געמאַכטער שרעק —
ביז ס׳פּלאַצט דער אַלטער דזשאַש צולעצט אַרויס
אין אַ צופֿרידענעם און עלטערלעכן לאַכן —
און סעם פֿאַרשטעלט זיך, אַז ער איז באַליידיקט.

אַמאָל וואַכט אויף אין אים דער אַלטער באַלעבאָס:
צעבייזערט ער זיך פּלוצים אויפֿן נעגער,
און טרייבט דעם אַלטן סעמען צו דער אַרבעט.
פֿון העלער הויט דערוויסט ער זיך, אַז דאָס געשעפֿט
לויפֿט קאָפּ אַראָפּ, אָן עמעצנס השגחה:
און ווייס דאָס גוטע יאָר, וואו נעמען זיך
צום איינגעדרייטן קליינעם דאַרן זקן
אַזוי פֿיל כּחות: לויפֿט מיט שנעלע קליינע טריט
פֿון איין ברעג גרויסן הויז און ביז צום צווייטן,
איז פֿול אין איטלעך ווינקל, גריבלט זיך אין וואָל,
און קלימפּערט צווישן געלע ביינער, אייזנס,
און קייט אַ שטיקל דזשינסענג מיט די ליפּן,
דערזעט ער פֿעדערן צעפֿלויגענע אין גאַס
וואָס האָבן זיך צעשאָטן פֿון אַ זאַק —
צעלויפֿט ער זיך אַרום זיי ווי אַ הון,
צעלאָזט זיך אויף אַ דין און קוויטשיק קולכל,
און קלייבט די פֿעדערן די איינצלנע צונויף.
די נעגערס גייען אים אַרויס צו הילף,
פֿאַרוואַרפֿן אַלע אַרבעטן, גייען אויף געיעג,
און האָבן מורא לאַכן אויפֿן קול,
און לייאָנעל, וואָס איז שוין גראָב און גרוי,

לויפט אין קאַנטאָר אַריין, דערציילן דזשייקאָבן
וואָס ס׳טוט זיך אויפן הויף. אַז דזשייקאָב קומט,
געפינט ער אויפן הויף אַן איבערקערעניש:
די נעגערס דרייען זיך ווי אין אַ טאַנץ,
דער פּאָטער בייזערט זיך אין דינעם קוויטש.
און דזשייקאָב שמייכלט, רעדט צום פּאָטער שטיל,
באַרואיקט אים און פירט אים אין קאַנטאָר.
דער אַלטער אָבער לאָזט זיך לאַנג ניט שטילן:
ער שליידערט זיך און וואַרפט זיך ווי אַ קינד,
פאַרעקשנט זיך, ביז דזשייקאָב מוז אַנטלויפן.
ער זעצט זיך צו דיקטירן בריוו צו קונדן,
דאָס מיידל נעמט דאָס ביכל מיטן בליישטיפט,
און קוקט אים אָן פאַרחידושט מיט אַ שמייכל.
דער אַלטער קוקט אויף איר מיט בייזע אויגן,
פאַרגינט זיך איר אַריינוואַרפן אַ שטאָך־וואָרט,
אַז מעל, איר פודער, הייסט עס, איז מסתּם
געפאַלן פונם פּרייז אין לאַנד. דאָס מיידל
פאַרבייסט די רויטע אָנגעפאַרבטע ליפּן.
דער אַלטער נעמט דיקטירן, הייבט אָן שטיל,
דערשפּירט זיך באַלעבאָס, נעמט ריידן העכער,
באַגייסטערט זיך, און קלאַפּט אין טיש זיין פויסט.
אַ רגע שפּעטער ווערט ער אויסגעלאָשן,
פאַרגעסט זיך וואו ער האַלט, זיין בליק ווערט שטאַר,
דאָס מיידל גענעצט וואַרטנדיק געדולדיק,
און ווינקט זיך איבער מיט אַ חברטע געשייט.
דער אַלטער כאַפּט זיך אויף פון פוסטן חלום,
און קוים וואָס ס׳קלעקט געדולד צו ענדיקן —
און שפּעטער, אַז דאָס מיידל טראָגט אים אונטער
דעם בריוו, אַן אָפּגעקלאַפּטן אויף דער שרייבמאַשין —
איז זאָטלט ער די ברילן אויף דער נאָז
און צייכנט מיט אַ שוואַכער האַנט זיין נאָמען.
נאָך שפּעטער ווערט דער בריוו געבראַכט צום זון
און דזשייקאָב וואַרפט דעם אַלטנס בריוו אַריין
אין קאָרב אונטערן טיש. דער אַלטער סעם
וואָס זעט עס צו פון אָנהייב ביזן סוף

באַווייזט אַרויס זיין ערגערניש דערפֿון
און שאָקלט מיטן אַלטן ווייסן קאָפּ,
און בלינצלט מיט די טרייע אַלטע אויגן:
ניט שיין אַזוי צו טאָן אַן אַלטן באַלעבאָס.

דאָס לעבן זיינס איז אייגנטלעך באַשטאַנען
פֿון איין אַ קייט אַ לאַנגע פֿון געוואוינהייטן
און פּיצל־קליינקייטן. עס איז ניט געווען
פֿאַרויס, אין צוקונפֿט, עפּעס וואָס זאָל ציען,
קיין ליכטיקער מיראַזש וואָס זאָל פֿאַרבלענדן
און כשופֿן די אָפּגעלעבטע אויגן.
ער האָט געלעבט מיט דער מינוט. געקומען
אין אַלטן פּלאַץ טאָג־טעגלעך, דורכגעשטופּט דעם טאָג,
צוריקגעקומען אין זיין שטילן ווינקל,
וואו ער האָט זיך געפֿילט אַ גרויסער חשוב.
האָט אָנגענומען גלייכגילטיק, פּאַסיוו,
די אויפֿפּאַסונג און קליינע צערטלעכקייטן
פֿון זיינעביידע שוין פֿאַרוועלקטע טעכטער.
און ס'איז געווען אַ צער, ווי זיין נשמה
האָט זיך ווי אויסגעטריקנט מיט זיין גוף:
פֿון פֿריערן סוחר מיטן קלאָרן קוק,
און ברייטער אומפֿאַסונג פֿון זאַכן און ענינים,
איז איצט געווען אַ גייציק־קאַרגער זקן
וואָס האָט געטרייסלט זיך אויף יעדן סענט.
און גאָט ווייס, וואו ער האָט צוריק דערטאַפּט
דעם אָפּגעקראָכענעם און שימלדיקן בייטל
וואָס איז געהאָנגען אַרום האַלדז אויף שטריקלעך.
און פֿלעגט ער אין אַ מאַרק־טאָג זיך אַרויסלאָזן
צו איינהאַנדלען פּראָוויזיע פֿאַרן הויז —
האָט אים דער מאַרק געקענט: דער בייזער שילינגער.
ער פֿלעגט זיך אומדרייען צווישן פֿורן,
זיך דינגען מיט די פּויערים פֿאַרצווייפֿלט,
דערנאָך פֿלעגט ער מיט ציטערדיקע הענט
די אומגעהאָרכזאַמע מטבעות ציילן
צום ערשטן און צום צווייטן און צום דריטן מאָל.

און ס'האָט די גייציקייט און אומצוטרוי געשפּראָצט
פֿון קליינע, שאַרפֿע, אויפֿגעלעבטע אויגן.

אַזוי האָט אויסגעזען דער אַלטער דזשאָש
ווען ער איז שוין געשטאַנען מיט איין פֿוס
אין וואַרטנדיקן קבר ביי זיין ווייב.

ב

קינדס קינדער

„אַ בוים" — פֿילאָזאָפֿירט דער אַנקל סעם —
„פֿאַרמאָגט מיליאָנען בלעטער: איטלעך בלאַט
„איז אַנדערש און פֿאַרשידן פֿונם צווייטן.
„און אויב מען וועט אים אויפֿווייזן פֿאַרקערט —
„איז ער, סעם, מוכן זיי צו עסן".
אַזוי זאָגט סעם. און ריידן רעדט ער עס
אַנטקעגן קינדער. און דערצו ברענגט סעם
אַ ראיה פֿון אַ פּסוק אין דער ביבל:
„דער מענטש איז ווי דער בוים אין פֿעלד".
דער אַלטער דזשאָש מיינט אָבער אַנדערש:
ער מיינט, אַז אַלע האָבן זיי איין פּנים,
און אַלע זיינען אויסן די „מאַזומאַ".
ער האָט שוין אייגנטלעך די צאָל פֿאַרגעסן
פֿון זיינע אייניקלעך. אַז דזשייקאָב האָט
אַזויפֿיל און אַזויפֿיל, ליאָנעל אַזויפֿיל;
דער דאָקטאָר און די גלאַטע פֿעטע טאָכטער
זיי שטייען אויך ניט אָפּ, און נעמט ער ציילן,
איז קלעקן ניט קיין פֿינגער אויף די הענט,
און בלייבט אין מיט. דערצו נאָך, דאַכט זיך אים,
אַז אָט די אַלע „האַז פּרעסער" האָבן בלויז
איין זאַך אין זינען: ספּאָרט און אויטאָמאָביל.
און עפּעס וואַקסן זיי גאָר ווי אויף הייוון
און יעדע רגע איז אַ נייע שמחה,
אַן אייניקל פֿאַרקנסט זיך און האָט חתונה,

און שוין האָט זיך אויף אים פֿאַרקוקט אַ צווייטער.
און אים קומט אויס גאָר, אַז דער גאַנצער צוועק
פֿון אָט די אָפּטע שמחות, איז כדי
צו בלוטן אים, דעם כלומרשט־רייכן זיידן.
מען מאַכט עס מיט אַ כיון: זאָל דער גרויספּאָטער
אַרויסקומען מיט טייערע פּרעזענטן.
פּרעזענטן — טענהט ער, דער אַלטער דזשאָש —
איז גאָר אַן איבעריקע זאַך. אין זיינע צייטן
ווער האָט זיך אומגעקוקט אויף גאָלד און זילבער?
וואָס פּיאַנע און ווער פּיאַנע? ט׳ווילט זיך הייראַטן —
גיי קויף אַ הילצערנע, אַ פּראָסטע בעט,
אַ צוויי־דריי שטולן, מיט אַ טישל, מיט אַ פֿענדל,
און פֿאַרטיק מיט אַן עסק. נאָר אַז ס׳קומט צו וואָס,
איז העלפֿן ניט די טענות און די מענות —
איז קרעכצט ער נעבעך און ער גיט — ווי דען?

דערפֿאַר האָט ער הנאה אויף אַ שמחה:
אַ וועלט, אַ וועלט, אַן אויסגעפּוצטע וועלט
פֿון זין און טעכטער, שניר און איידעמער,
און אייניקלעך פֿון כל המינים עלטער
מיט נייעם וואַקסנדיקן צאַנקנדיקן קליינוואַרג.
עס שעמערירט און שאָרכט מיט זייד און סאַמעט,
עס בלישטשען אוירינגען און פּערל אויף די העלדזער,
דימאַנטן שפּילן אויף די פֿינגער און אויף האָר.
אַ יום־טובדיקע וועלט, און דזשאָש פֿאַרגעסט זיך,
ער זיצט אַוועקגעזעצט גאָר אויבנאָן ביים טיש
און אַלע פּאַדיען אום און גרויסן זיך מיט אים.
דער בעסטער חלק ווערט געבראַכט צו אים,
און אַז דער ראַביי הייבט זיך אויף צום וואָרט,
האָט נישט פּאַסירט נאָך ער זאָל ניט אַריינפֿאַלן
אין גרויס התפּעלות פֿאַרן אַלטן דזשאָש,
דעם הויך פֿאַרנינפּטיקן און קלוגן פּאַטריאַרך.
דער אַלטער ווערט גערירט ביז אַלטע טרערן,
באַרוישט פֿון ביסל וויין און ליבגעזאַנג.
נאָר מאָרגנס וועפּט זיך אויס דער וויין און ליבגעזאַנג

און ס׳קערט זיך אום זיין אומצוטרוי צו אים.
ער שרייבט אַריין מיט ציטערדיקע הענט
אין אַ געוויסן ביכל וואָס ער האָט דערפֿאַר
וויפֿיל די נייע שמחה האָט אים אָפּגעקאָסט.

דער נעגער אָבער האַלט זיך ביי דאָס זייניקע:
ער זאָגט, אַז זיכער ווי ס׳האָט גאָט געמאַכט
די קליינע גרינע עפּעלעך — אַזוי איז זיכער
אַז יעדער איינער איז אַ וועלט פֿאַר זיך,
מיט זיינע מעלות און חסרונות און נטיות,
און אויב דער משל מיטן בוים איז ווייניק
איז ברענגט ער נאָך אַ ראיה פֿון די הינט:
(דער אַלטער סעם, איז ווי זיין גאַנצע ראַסע
אַ גרויסער קענער, ליבהאָבער פֿון הינט.)
ער טענהט: מה דאָך הונט איז אַנדערש
און אונטערשיידט זיך אין נאַטור פֿון צווייטן —
אַ פּשיטא מענטש וואָס גייט אום אויף צוויי פֿיס.
און אַז דער אַלטער דזשאָש פֿאַרטראַכט זיך טיפֿער
איז ער זיך מודה אַז דער נעגער איז גערעכט,
(פֿאַרשטייט זיך, אַז ער זאָגט דאָס אים ניט אויס.)
און קומען קומט ער צו דעם קעגנזאַץ
ווען ער פֿאַרטראַכט זיך מיט אַ קלאָרן קאָפּ
מכח זיינע צוויי באַליבטע אייניקלעך.

די ערשטע איז זיין דזשייקאָבס טאָכטער פֿלאָראַ:
דער בעסטער סימן איז, אַז ווי דער אַלטער
זאָל ניט געוועזן זיין אומעטיק געשטימט —
פֿלעגט ער זי נאָר דערזען, האָט באַלד זיין פּנים
באַקומען גאָר אַן אַנדער לעבעדיקן אויסזען,
און ס׳פֿלעגן זיינע אויגן אויפֿלייכטן.
זי האָט פֿאַרמאָגט אַ סך איר פֿאָטערס שטאַרקייט,
און פֿיל גאָר פֿון איר מוטערס ווייבלעכקייט און חן.
געוואַקסן איז זי רעליגיעז און שטיל
ווי ס׳איז דער שטייגער ביי באַהאַרצטע קינדער
פֿון יידיש־קריסטלעכע געמישטע הייראַטן.

פֿלעגט רעגלמעסיק גיין אין קירך אַריין,
פֿלעגט אָבער אויך די סינאַגאָג באַזוכן
אין פּרייטיקס און אין יידישע יום־טובים.
און ביידע רעליגיאָנען זיינען גוט געווען
און איינע האָט דער צווייטער ניט געשטערט.
געוויס האָט די לעגענדע גאָר צוערשט
געהאַט אַ גרעסערע השפעה אויף דער מיידל —
נאָר שפּעטער איז דעם אַלטן גאַט דזשעהאָוואַ
דער יונגער ראַביי שטאַרק צוהילף געקומען.
דער יונגער ראַביי מיטן בלאַסן פּנים
האָט אמתדיק און פֿייערדיק געגלויבט
אין איזראַעלס מיסיאָן צווישן פֿעלקער.
האָט איר געלערנט יידישע געשיכטע,
און ריינע עיקרים פֿון דעם אַלטן גלויבן:
ער האָט אַריינגעלייגט נשמה אין זיין גלויבן,
געלייענט איר די מיסטיש־רעליגיעזע לידער
פֿון פֿלאַמענדן און לעכצנדן בן־גבירול,
און ס׳האָבן זיינע פֿייערדיקע ווערטער
געמאַכט איר יונגן האַרצן ציטערן.
יעהאָוואַ האָט געזיגט, מיט אים דער ראַביי:
די פֿריינטשאַפֿט איז צוואַקסן אין אַ ליבע,
וואָס האָט פֿאַרענדיקט זיך דערנאָך מיט הייראַט.
דער אַלטער ווי ער איז געווען שוין גלייכגילטיק,
האָט זיך געפֿרייט און זיך באַגייסטערט ווי אַ קינד.
און אויף דער חתונה איז דזשאָש געווען
דער גליקלעכסטער פֿון אַלע מחותנים,
די אַלטע אויגן האָבן אויפֿגעלויכטן
מיט אמת יוגנטלעכן קלאָרן ליכט.
די צונג האָט זיך באַוועגט מיט שאַרפֿן וויץ.
ער האָט גערעדט פֿון גרויסן גליק פֿון בלוט,
וואָס ווערט ניט אָפּגעפֿרעמדט פֿון אייגן שורש,
געפּרואווט צו ברענגען ראיות פֿון אַ פּסוק —
געגלעט די וויוויאַן, און דזשייקאָבן דעם זון,
און עלטערלעכע שטילע גוטע טרערן
געפֿאַלן זיינען פֿון די אַלטע אויגן.

זי, פֿלאָרא מעי, איז דאָס געווען איינע
פֿון זיינע צוויי באַליבטע אייניקלעך.
דער צווייטער איז געווען דער יונגער דייוויד,
דער זון פֿון דאָראָטין. נאָר וועגן אים באַזונדער.

ג

דייוויד

דאָס צערטלעך יינגל מיט די ברוינע אויגן
מיט דעם געלאָקטן פֿיינעם קאָפּ קאַשטאַנען־האָר —
האָט ניט געלאָזן זיך פֿאַרווייבערן
אונטער די וואַרעמע און ווייכע פֿליגל
פֿון זיינע צוויי אין אים פֿאַרליבטע מאַמעס.
די מאַמעס האָבן זיך פֿון דעם געערגערט,
געפּאָדערט פֿון אים פֿול געהאָרכזאַמקייט,
אַ טריט ניט שטעלן אָן דעם וויסן זייערן —
און ווי אויף צו להכעיס, פֿלעגט דאָס יינגל
זיך אויסגליטשן פֿון אונטער זייערע הענט,
פֿאַרפֿאַלן ווערן אויף אַ טאָג, און שפּעט
צוריקקומען אַהיים, און ווען די מאַמעס
צעשראָקענע און וויינענדיקע פֿלעגן
דאָס קינד מיט שטראָף און צערטלעכקייט באַפֿאַלן —
פֿלעגט ער זיך מיט געלעכטער אָפּווערן.
און שטאָלץ און פֿריי מיט זעלבסשטענדיקן ווערט
דערציילן זיי וואו ער איז אויסגעווען,
און וואָס ער האָט געזען, און וואָס ער טראַכט.
אַמאָל פֿלעגט ער פֿאַרשווינדן אויסן שטאָט
אין פֿרייען פֿעלד און וואַלד, צוריקקומען
אָן אויסגעשמירטער, אַ צעקרעלטער, אַ צעריסענער
פֿון צווייג און דאָרן, מיטן ווייסן שפּינוועבס
אַריינגעפֿלאָכטן אין די ברוינע לאָקן —
נאָר מער האָט אים געצויגן צווישן מענטשן,
אין די געדיכטע גאַסן פֿון דער שטאָט.
עס איז געווען אַן אויסטערלישע פֿלאַנץ

וואָס האָט מיט אַלע אירע פּיינע חושים
געשמעקט די לופט, און ביז פאַרגעסנקייט זיך אָנגעשטעקט
מיט איטלעך מינדסטן ווינטל. אינסטינקטיוו
געשפּירט דעם וויטאָג און דעם פּיין פון שוואַכן,
און הילפלאָזיקן אָנמאַכט פון באַליידיקטן.
איין טאָג האָט ער זיך אומגעקערט צוריק פון גאַס,
און ס׳האָט זיין פּנים קאָנוואולסירט פון פּיין,
די ברוינע אויגן זיינען גרויס געווען,
און פיבערדיק געברענט מיט בייזן גלאַנץ.
ס׳איז שווער געווען צוערשט דערגיין פון יינגל
וואָס האָט מיט אים פּאַסירט. נאָר שפּעטער,
אַז ער איז ווי עס איז צו זיך געקומען —
האָט ס׳גאַנצע הויז פאַר זיך דערזען דעם מאַרק,
דעם שענק דאָרט אויפן ראָג, דעם שכורלעכן נעגער׳
וואָס האָט זיך אומגערן פאַרטשעפּעט מיטן ווייסן,
דאָס מערדערלעכע פּנים פונם ווייסן
מיט דער פאַרהויבענער פלאַש בראָנפן אין דער לופט:
עס האָט געבראָזגעט אין די אויערן דאָס גלאָז,
און פאַר די אויגן איז געשטאַנען קלאָר דער נעגער
וואָס האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן וואַנט, און ביסלעכווייז
אַראָפּגעלאָזט זיך אויפן טראָטואַר.
דאָס שוואַרצע פּנים בלוי פון פּיין און וויטאָג,
מיט ריטשקעלעך פון בלוט, וואָס מישן זיך
מיט ריטשקעלעך פון בראָנפן. לעבן אים
דער אַלטער האַרטער קאָפּעליוש, צעבראָכן,
צעטראָטן און באַשפּיגן פונם ווייסן,
די גרויסע אויגן פּלוצים אויסגעניכטערט
מיט די יסורים פון פאַרפאָלגטן הונט —
און אַלע האָבן קלאָר געהערט דעם ווייגעשריי
פון נעגערס בלויע ליפּן: „דזשיזוס, דזשיזוס״.
דער מאַמען האָט געוואָרפן ווי אין פיבער,
דער טאַנטע עטל האָט פאַרכאַפּט ביים האַרצן —
און ביידע האָבן אין איין קול געשריען,
אַז ס׳איז געפערלעך פאַרן יונגן קינד
זיך צו געפינען אונטער דער השפעה

פֿון שעדלעכער און גיפֿטנדיקער גאַס.
דער אַלטער דזשאַש אַבער, וואָס איז נאָך דאַן
געווען יינגער, און באַגריפֿן זאַכן,
ער האָט זיך פֿאַרן יינגל איינגעשטעלט:
ער האָט געטענהט, אַז דאָס שלעכטס פֿון גאַס
וועט זיך ניט אָנקלעפּן צום יונגן יינגל,
פֿאַרקערט, ער מיינט גאָר, אַז דאָס רויע לעבן
וועט אויף דער אידעלער נאַטור פֿון יינגל
אַן אַנדער ווירקונג, אַ פֿאַרקערטע, אויסאיבן:
וועט וויסן אָפּצוטיילן שלעכטס פֿון גוטס,
און וועט אים לערנען קוקן אויפֿן לעבן
מיט ניכטערע און זעלבסטשטענדיגע אויגן.

און איזן איז געווען גערעכט דער אַלטער:
דאָס יינגל איז געוואַקסן פֿריי און שטאָלץ,
האָט מיט זיין חוש געוואוסט ווי אָפּצוטיילן
די פסולת פֿונם קערן. איינגעבוירן שטאָלץ
האָט ניט דערלאָזן אים צו זיין געמיין
און נידעריק אין האַנדלונגען. די שפּע פֿונם הויז
האָט אים געמאַכט אומאָפּהענגיק, ניט גייציק,
זיין אויפֿפֿאַסן פֿון זאַכן און ענינים,
איז קלאָר געווען און שאַרף, נישט נאָך די יאָרן,
ווייל אַלע זיינע מעשים און געפֿילן
זיינען דיקטירט געווען פֿון איין באַגריף: פֿון יושר.
און שפּעטער, אַז דאָס יינגל איז דערוואַקסן,
זיינען די לערן און געדאַנקען פֿון די דענקער
קיין איבערראַשונג ניט געווען פֿאַר אים —
זיי האָבן בלויז מיט זייער וואָרט באַשטעטיקט
דעם אינערלעכן קול פֿון יונגן האַרצן
וואָס האָט געלעכצט נאָך גוטס. די ביכער האָבן
געהאָלפֿן אים אַרויסברענגען דאָס בעסטע
און ליכטיקסטע פֿון יונגן וועזן זיינעם.
און ווייל דאָס האַרץ זיינס איז געווען אָפֿן
און זיין באַגריף איז קינדיש־אָרנטלעך געווען —
האָט זיך דאָס לערנען אים געגעבן לייכט און קלאָר,

און פֿלעגט גאַנץ אָפֿט די לערער איבערראַשן
מיט זיינע פּשוטע און טיפֿע קלאָרע רייד.
עס איז געווען, ווי ס׳וואָלט דער קוואַל פֿון תורה,
וואָס האָט זיך מיט זיין זיידן אָפּגעשלאָסן —
צוריק געעפֿנט מיטן יונגן שפּראָצלינג,
און אָנגעהויבן פֿליסן זיכער, קלאָר
מיט עלטערלעכער שטילער חכמה
פֿון דורות זקנים, וועמעס לעבן איז פֿאַרפֿלאָסן
אין דעם געצעלט פֿון תורה.
די מאַמע האָט געגאַרט
דער זון זאָל ווערן ראַביי, און דער זון
האָט ניט געקלערט אין גאַנצן פֿון אַ תכלית.
געלערנט אין דער גרויסער ווייטער שטאָט
באַליבט פֿון די רביים־פּראָפֿעסאָרן און חברים,
און אַז ער פֿלעגט אַראָפּקומען אַהיים,
פֿלעגט ער אַריינברייינגען אַ גרויסע ליכט אין הויז.
דער אָנקל דזשייקאָב, מיטן גרויען קאָפּ,
פֿלעגט גוטמוטיק זיך וואונדערן אַמאָל
צו וואָס די צוועקלאָזע למודים וועלן פֿירן,
און האָט געהאַט פֿאַר אים אַ זידל־ווערטל: „טרוימער״.
דער אַלטער זיידע אָבער האָט דעם אייניקל
פֿאַרשטאַנען בעסער ווי דער זון, מיט ליבשאַפֿט
און גרויס רעספּעקט אים נאָכגעקוקט און נאָכגעפֿאָלגט.

אַז דייוויד האָט צוריקגעקערט אַהיים —
און די משפּחה איז אַמאָל צונויפֿגעקומען,
און ס׳איז צורייד געקומען פֿון אַ תּכלית —
האָט אָנקל דזשייק געזאָגט: דער יונג זאָל איצט
אַרויסשלאָגן פֿון קאָפּ די אַלע נאַרעשקייט,
און אַלע זיינע ביזאַהעריגע חלומות,
פֿאַרקאַשערן די אַרבל, און אַריין
צו אַרבעטן אין פֿלאַץ; דער קאָפּ איז גוט,
און וויפֿיל איז דער שיער זיך שפּילן?
דער דאָקטאָר ווילאַרד האָט געמיינט, דאָס גלייכסטע איז,
מען זאָל דעם קערל קויפֿן אַן אַפּטייק,

און ער, דער דאָקטאָר, איז בטוח אין דערפֿאָלג.
און ווי נשתּומם איז דאָס הויז געוואָרן
ווען דייוו איז שטיל און זיכער און געלאַסן
אַרויס מיט פֿעסטע ווערטער, אַז ער וועט
ניט אָננעמען דעם אָנקל דזשייקאָבס פֿאָרשלאָג,
וועט אויך ניט פֿאָלגן דאָקטאָר ווילאָרדס עצה.
ער האָט גאָר עפּעס אַנדערש אינם זין.
דהיינו: ער האָט פֿעסט ביי זיך באַשלאָסן,
זיך אָפּגעבן מיט ערד־אַרבעט און פֿי־צוכט.
די מאַמע איז געבליבן ווי פֿאַרשטיינערט,
זי האָט געחלומט עפּעס אַנדערש פֿאַר איר זון,
דאָס אייגן איז געווען מיט טאַטנס עטל.
דער אָנקל ווילאַרד האָט געכאַפּט זיין הוט,
אַנטלאָפֿן אַן אַ „זיי געזונט" פֿון הויז.
דער אָנקל דזשייקאָב איז געבליבן ווי געפּלעפּט —
נאָר באַלד צו זיך געקומען מיט אַ שמייכל.
דער זיידע דזשאָש, געזעסן ווי ער איז, אין וויגשטול
האָט אָנגעשטעלט די אַלטע האַנט צום אויער,
ווי ער וואָלט זיינע אויערן ניט גלויבן,
די ליולקע איז אַרויסגעפֿלויגן פֿון די ציין,
האָט זיך אַרויסגעהויבן פֿון זיין שטול,
אַ לעבעדיקער פֿראַגעצייכן: אַ?
געווען איז טאַנטע וויוויאַן די איינציקע
וואָס האָט מיט דייווידס ווערטער זיך דערפֿרייט:
אַרומגעכאַפּט דעם יונג באַלד אויפֿן שטעל,
אים צוגעדריקט צום האַרצן און געקושט.

פֿון וואַנען איז דער גייסט געקומען אויפֿן יונג
דעם זון פֿון דורות און פֿון דורות הענדלער
וואָס זיינען וויים און פֿרעמד געווען פֿון ערד
און אָפּגעריסן פֿון איר זאַפּט און קראַפֿט און ריח?
קען זיין, סהאָט זיך גענומען פֿון אינסטינקט,
גאָר אומבאַוואוסטזיניק פֿאַר אים אַליין
צו אָפּפֿרישן מיט ערד די שוואַכע קרעפֿטן?
קען זיין, עס איז געקומען פֿון דער איינפֿאַכקייט

פֿון שטאָלצער, פֿרישער און ענערגישער נאַטור
וואָס האָט ניט צוגעלאָזט דעם יונגן יינגל
צו גיין אין וועג פֿון טאַטעס און פֿון זיידעס?
און ס׳האָבן אויך געוויס די גרויסע דיינקער
זייער השפּעה אויסגעאיבט אויף אים,
וואָס ער האָט ניט געקענט זיך איינפּאַסן
אין די באַקוועמע לייכטע לעבנס־פֿאַרמען?
נאָר ווי עס איז, דער יונג האָט אויסגעפֿירט,
דער אָנקל דזשייקאָב האָט געזאָגט, אַז וואויל
האָט מען געקענט פֿון אים אַזוינס דערוואַרטן,
ער האָט פֿון אימער אָן געוואוסט, דער טרוימער
ווער זיך אַריינגעמען אַ משוגעת אין קאָפּ.
נאָר וויוויאַן, און שפּעטער אויך דער אַלטער דזשאָש,
זיי האָבן זיך געהאַלטן שטאָל און אייזן.
און אַז דער אַלטער האָט דעם טשעק געשריבן,
דעם פּרייז פֿאַר דער געקויפֿטער גוטער פֿאַרם,
האָט ער געשריבן אים כמעט מיט פֿאַרגעניגן:
געקרעכצט, געציטערט מיט דער האַנט, געבלאָזן,
און אין די אַלטע אָפּגעלעבטע אויגן
האָט עפּעס וואָס געשימערט ווי דורך טרערן.
דער ריח פֿון דער ערד האָט אים פֿאַרשכורט,
ער האָט געפּאַטשט דעם אייניקל אין פּלייצע,
געוואונקען צו אים מיט אַ כיטרען שמייכל,
און זיך די הענט געריבן פֿון התפּעלות:
אַך וועלן מיר דאָס עסן גוטע עפּל.

נאָר ביז די גוטע עפּל האָט נאָך לאַנג גענומען;
אַ פֿריער זיינען ערשט געגאַנגען צייטן
פֿון פּאָקן און פֿון מאָזלען. ס׳האָט גענומען
די שטאַרקע פֿייערדיקע נאַטור פֿון יונג
דאָס אַלץ אַדורכצוקריכן. דורך דער צייט
האָט ער זיך אָפּגעזונדערט פֿון דער וועלט,
קיין צייט געהאַט אַריינצוקוקן אין אַ בוך,
פֿאַרנומען מיט די בהמות און די הינער,
מיט האָדעווען דעם טאַבאַק און דעם קאָרן.

די מאַמעס האָבן זיך געהאַלטן אין באַקלאָגן,
אַז אים איז ליזי, מאַלי, אָדער רעדי,
(אַלץ דייווידס האַלשטיינס) טייערער פֿון זיי —
אויף וואָס דער זון פּלעגט שמייכלען ברייט און פֿריי
מיט גלימצערדיקע ציין און הייסע אויגן.
און האָבן זיי פֿאַרביינקט זיך אים צו זען,
איז האָבן זיי באַדאַרפֿן אים זוכן אויף דער פֿאַרם.
זיי פֿלעגן קומען אומדערוואַרט אין לימוזין,
פֿאַרזאַמען זיך אַביסל, אויפֿראַמען דאָס הויז,
און אָנברייינגען אַ טיש מיט נאַשעריי.
צוערשט פֿלעגן די ווייבער זיך באַקלאָגן
און דאגהנען אויף זיינע צאַרטע פֿיינע הענט
וואָס זיינען האַרט און רוי און רויט געוואָרן,
און שטעכן ווי אַ ריב־אייזן, פֿאַרגרעבט.
נאָר שפּעטער קוקנדיק אויף אים פֿון נאָענט,
ווי ס׳איז דאָס ייִנגל מענעריש געוואָרן,
ווי ס׳האָט די קראַפֿט און ענערגי געשפּריצט
פֿון דעם עלאַסטיש־מוסקלדיקן קערפּער,
פֿון אָפֿענעם פֿאַרברוינטן מילדן פּנים —
איז זיינען זיי, די מאַמעס, געווען גליקלעך,
די פּנימער האָבן ביי זיי געלויכטן,
און ווי די קינדער זיך צון אים געגלעט.

נאָר דאַן ווען עפּעס האָט שוין צוגעדריקט
פּלעגט דייוויד זיך אַראָפּלאָזן אין שטאָט:
דער זיידע דזשאָש האָט שוין געוואוסט וואָס ס׳מיינט,
און אָנגעצויגן באַלד אַ שטרענגן פּנים,
צי גאָר אַריינגעפֿאַלן אין אַ מעלאַנכאָליע
פֿון וועלכער עס איז שווער געווען אים אויפֿוועקן.
נאָר אַז דאָס אייניקל דערמינטערט אים
קומט פֿאָר אַזאַ מין שמועס אומגעפֿער:

דזשאָש:

אַ גאַסט, אַראָפּגעפֿאַלן ווי פֿון הימל —
מ׳עט דאַרפֿן שטעלן כבוד. סעם, וואו ביסטו?

(ער מאַכט זיך זוכנדיק דעם שוואַרצן סעם,
און גריבלט פּלומרשט זיך אין קעשענע.)

ד י י װ י ד : (מיט אַ שמייכל)

אַ דאַנק, זאָל זיך דער גרויספּאָטער ניט מיען.

ד ז ש אָ ש :

דאָך, אָבער, יע, מחשבותן, ווי קומט עס
וואָס ער האָט זיך פֿאַרגונען אָפּרייסן פֿון פֿאַרם?
די קי דאָרט וועלן אויסוויינען די אויגן,
און ווער וועט היינט זיי נעמען אויף שפּאַציר?

ד י י װ י ד :

(צולאַכט זיך הויך און קלינגענדיק פֿאַרנאַנדער,
אַזוי אַז ס'מוז דער זיידע נאָכהאַלטן
מיט עלטערלעכן הייזעריקן קייכן.)
עס טרעפֿט אַמאָל מען מוז, זאָל עס ניט טרעפֿן, —
און דאָ ווערט דייוויד ערנסט און נעמט ריידן
ווי צו אַן אַלטן טרייען גוטן ברודער:
אַזוי און אַזוי, אַזוי און אַזוי:
דאָ דאַרף מען אויפֿשטעלן אַ שטאַל, דאָ דאַרף מען דאָס,
ס'איז נויטיק אומבאַדינגט. דער גרויספּאָטער
קען איינזען דאָס אַליין.

ד ז ש אָ ש : (זייער מעלאַנכאָליש)

איז הייסט עס?

ד י י װ י ד : (זייער טרויעריק)

טויזנט טאָלער.
דער אַלטער טוט אַ שפּרונג ווי אָפּגעבריט,
צעעפֿנט ברייט אַ מויל, אַ וויסטע פֿעלד,
איין צאָן אַ געלבער דאָ, אַ צווייטער דאָרט,

צעפּירט די ציטערדיקע הענט מיט אימפּעט,
און קרעכצט אַרויס תחנונים: טויזנט טאָלער!

ד י י ו ו י ד: (מיט ערנסטער הכנעהדיקער מינע)

טויזנט טאָלער.

ד ז ש אָ ש: (מיט אַ כיטרע מינע)

איין קליינישקייט, בלויז טויזנט טאָלער?
און ווייניקער ווערסטו ניט נעמען?

ד ז ש אָ ש: (מיט אַנטשלאָסענער זיכערקייט)

ניין.

ד י י ו ו י ד: (געלאַסן)

און מערער ווילסטו אויך ניט?

ד י י ו ו י ד:

מערער אויך ניט.
אַצונדערט, דענקט ער, וועט אים זיין גענוג,
לויט אַלע רעכענונגען וואָס ער האָט
וועט טויזנט טאָלער זיין גענוג, גענוג.

ד ז ש אָ ש: (ער רעדט שוין מיט תחנונים)

נישטאָ, ער האָט נישט אַזוי פיל מזומן.

ד י י ו ו י ד: (געשעפּטלעך)

נו, זאָל דער גרויספּאָטער דאָ צייכנען אַ פּאַפּיר,
מ'עט געבן אויף זיין אונטערשריפט.

ד ז ש אָ ש: (דערשראָקן)

אַ פּאַפּיר?
און ווער וועט צאָלן די פּראָצענט דערויף?

ד י י ו ו י ד : (שמייכלענדיק)

נו, איך וועל צאָלן.

ד ז ש אָ ש : (כמעט וויינענדיק)

יע, מיט מיינע געלט.

נאָר שפּעטער, אַז עס ווערט געשעפּט דערליידיקט,
און דייוויד קושט דעם זיידנס געלע האַנט —
איז שוין דער אַלטער גלייכגילטיק צום געלט,
און הויבט זיך אויף דעם אייניקל באַגלייטן.
ער שפּאַרט זיך אָן אָן דייווידס שטאַרקן אָרעם,
דאָס אַלט־צוקנייטשטע פּנים ווערט באַלעבט,
און ס'איז אים שאַד דאָס יינגל גייט אַוועק,
ער האַלט זיך אָן די לאַצן פֿון זיין בגד,
און טרייסלט מיט אַ פֿינגער אין זיין פּנים
און רעדט האַלב־ערנסט און האַלב־שטיפֿעריש,
און קוקט צו דזשייקאָב איז ניטאָ אַרום —
ער זאָל אָקאָרשט ניט פֿאַלן פֿאַר אַ שיקסל.
ס'הייסט אייגנטלעך, איז אים די וויוויאַן
אַזוי פּונקט טייער ווי אַן אייגן קינד —
נאָר איינע אין משפּחה איז גענוג, גענוג...
און דייוויד לאַכט און גליטשט זיך קוים אַרויס
פֿון זיידנס אַלטע ביינערדיקע הענט.

ד

דער טאָג

עך, די ליכטיקע און וואונדערבאַרע טעג,
פֿון אונדזער רייכן, גאָלדיק־זאַטן הערבסט!
ס'איז אייגנטלעך קיין הערבסט ניט, נאָר אַ זומער,
אַ צווייטער זומער, ליכטיק, גאָלדיק, רויט,

געמישט מיט טיפֿן גרין, און בראַנז, און קופּער,
און ווערמילאָן, און טיפֿן בלוי פֿון הימל. —

עס שטייען טעג ווי פֿולע ליכטיקע חלומות
אין אומגעהויער זעט, און וואַרעמקייט, און שפֿע:
די ערד האָט זיך צעליגט און אָפּגעלאָזט פֿאַרצערטלט,
אַ מידע פֿון איר זעטיק־שווערן איבערפֿלוס,
און שלאָגט פֿון זיך מיט היץ, און שטראָמט פֿון זיך
מיט רייפֿער פֿולער פֿוילקייט, ווי אַ זאַטע מאַמע
וואָס האָט נאָר וואָס דעם קינד געגעבן זויגן;
דאָס קינד איז זאַט, האָט אָפּגענויגט דאָס קעפּל,
און ס׳טריפֿן נאָך מיט מילך די פֿולע ברוסטן. —

עס ווייען פֿולע וואַרעמלעכע ווינטן,
עס גייט די קלאָרע שטראָמענדיקע לופֿט
ווי אַלטער קלאָרער שמעקעדיקער וויין,
מיט יעדן שטראָם דערקומען נייע ריחות,
און שפּאַרן אָן צו די געהירן, און פֿאַרשכּורן. —

נאָר פֿולער פֿון דעם טאָג איז דער פֿרימאָרגן —
ווען פֿון דער בלויער ווייכער פֿינצטערניש
שווימט פֿייערדיק אַרויס די ראָד פֿון זון,
און אַלץ באַקומט אַ נישט־רעאַלן אויסזען,
אַן אויסזען פֿון אַ נישט־געזעענער וועלט,
מיט אומבאַקאַנטע לופֿטיקע קאָלירן,
און מאָדנע, ביז־היינט נישט־דערבליקטע פֿאָרמען —

צוערשט שווימען אַרויס די גרויע בוימער —
און פּלוצים ווערן זייערע קעפּ פֿאַרפֿלאַמט,
און ס׳גליטשט דער פֿלאַם אַראָפּ זיך נידעריקער,
און ס׳ברענט אַ בוים — קאָלירן קאַרנאַוואַל, —
מיט זיינע רויטע צונטערדיקע בלעטער,
מיט זיינע געלבע בלעטער, מיט די זאַפֿטיקע
נאָך טיפֿע גרינע בלעטער, אַלץ באַהויכט
מיט זילבער־גרויען הויך פֿון טוי פֿון נאַכט.

דער טוי צערינט, צעפּליסט, ווערט אויסגעוועפּט,
און ס׳ברענט דער בוים פּילפּאַרביק, ריין און קלאָר.

דערנאָך קומט צו דאָס ליכט צום בלויען גרונט —
און, גרויסער גאָט, וואָס פאַר אַ וואונדער פאַרן אויג;
געוויקלטע קעפּ קרויט פאַרפלאָכטן האַרט
און זאַפּטיק־פריש און שווער און שטייף און פייכט.
און לאַנגע שוואַרצלעך־גרינע קאַווענעס
מיט געלע לאַנגע פלעקן אויף די בייכער
פאַרוויקלטע אין נעצן געלע בלעטער.
און אומגעהויער שווערע רויטע פּאָמידאָרן
וואָס האָבן זייער פלאַנץ אַראָפּגעצויגן
און ליגן אויף דער ערד מיט זייער מאַמען,
און שפּאַלטן זיך פון איבערפלוס און זאַפט.
און איבעראַל די שפּע פון די טרויבן
וואָס שיטן זיך אַראָפּ פון אַלע פּלויטן
אין שווערע איבערפליסיקע געדיכטע הייגלעך,
באַהויכט מיט גרויען טוי, מאַסיוו און שווער.
עס דראַפּען זיך די פיבערן פון ווייַן
און קריכן איבעראַל, און פילן אָן די לופט
מיט זייער טערפּקן, זיסן, הייסן ריח.
און פייגל, פייגל, פייגל — אומעטום,
מיט רויטע ברוסטן און מיט בלויע פליגל,
מיט שוואַרצע פיסלעך און מיט רויטע פיסלעך,
און איטלעך זינגט אַן אַנדערן געזאַנג
און פלוידערט און פאַרגייט זיך אויף זיין שטייגער.

אַ מענטש קען אָפּלעבן זיין וועלט — פאַרנומען,
פאַרטראָגן און פאַרשלעפּט מיט זיינע דאגות,
מיט זיינע טעגלעכע פאַרשקלאָפטע אַרבעטן —
און קיינמאָל גאָר די וואונדער ניט באַמערקן.
נאָר ס׳טרעפט אַמאָל, דער זעלבער מענטש דערזעט
דאָס אַלץ פון נייעם ווינקל — דאָס געוויינלעכע
ווערט פּלוצים ניי און פריש און אומגעוויינלעך,
אַן אומבאַקאַנטע וועלט. דאָס אויג ווערט לויטער,

ער זעט אַזוינס וואָס ער האָט נישט געזען ביז דאַן —
און ס׳בלייבט דער מענטש פאַרגאַפט, באַרוישט, דערציטערט.

אין יענעם טאָג האָט אויך דער אַלטער דזשאַש
אַ שפּראָץ אויף טאָג זיך אויפגעהויבן, ווי זיין שטייגער,
געמורמלט אויף דער אַלטער שוואַרצער דינסט,
למאי דער פרישטיק האָט קיין טעם און ריח,
פונקט ווי געוויינלעך. האָט פאַררויכט זיין ליולקע
און האָט זיך שטיל אַרויסגעשלייכט אין גאָרטן;
דאָס אַלץ געביין האָט זיך געדרייט אין דרייען,
מיט אָנשטריינגונג אַראָפּגעקרעכצט די טרעפּ,
האָט אָפּגעכאַפּט מיט שוועריקייט דעם אָטעם,
אַראָפּגעזעצט זיך אין דעם אַלטן וויגשטול,
האָט אויפגעהויבן די פאַרגלאָצטע אויגן —
און פּלוצים איז געשען מיט אים דער וואונדער:

עס איז געווען, ווי ס׳וואָלט אַ דיקע הויט
זיך אָפּגעשיילט פון אַלטנס אויגן, און זיין בליק
איז קלאָר און שאַרף און ליכטיק־העל געוואָרן;
און זיינע אויערן וואָס זיינען שווער געווען,
זיי האָבן פּלוצים אָנגעהויבן לעבן,
געציטערט און וויברירט אין דינער לופט:
עס האָט געפלאָסן שטראָם נאָך שטראָם פון לופט,
און יעדער שטראָם מיט זיין באַזונדער אַראָמאַט,
אָט גייט דער ריח פון געבענטשטן וויין,
אָט פליסט דער דופט פון קילע ווינטער־עפּל,
אָט יאָגט אים נאָך די זיסע קילע מענטע,
עס ווייט דער ביטערלעכער שאַרפער ריח
פון צוגעטריקנטן פאַרגעלבטן טאַבאַק.

דעם אַלטנס נאָזפליגל האָבן געצוקט,
און גיריק נאָכגעשפּירט די שטראָמען לופט.
די אויגן האָבן זעריש אַריינגעזאַפּט
דעם גרויסן שטח פון אַרום: איז אַלץ
געשטאַנען אָפן, ברייט און ווייט און אָפּגעדעקט

מיט איטלעך שטיינדל, גרעזל, קוסט און בלום,
מיט איטלעך פּרענזל פון די נאָנטע פאַרהאַנגלעך
אויף ראָזע פענצטער. ס'איז געווען וואונדערלעך,
ווי ס'האָט קאָליר זיך אויסגעמישט מיט קלאַנג,
אין איין האַרמאָנישן און קלאָרן אויסגוס.

דעם אַלטן איז געוואָרן גוט, האָט ניט געטראַכט,
האָט בלויז געפילט אוממיטלבאַר, ספּאָנטאַן,
און ס'האַרץ האָט פיבעריש און שנעל געקלאַפּט,
ווי ביי פאַרליבטער יוגנט, האָט זיך אָפּגעלאָזט,
און אָפּגעגעבן זיך אין גאַנצן צום געפיל.
האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צום סאַמע גרונט
פון דעם געפיל, און האָט דערשפּירט דאָס גליק
און ליידנשאַפטלעך גרויסן צער פון אויפלייזונג —
און גליקזעליק פאַרמאַכט די מידע אויגן.

פון איצט איז דאָס ממשותדיקע לעבן
געוואָרן נישט רעאַל און פרעמד, ניט נויטיק.
דער שוואַרצער האָט אים שטיל געוועקט פון שלאָף,
אַז די מאַשין שטייט גרייט אין פּלאַץ צו פאָרן —
האָט ער אים אָפּגעטריבן מיט דער האַנט,
און ווידער באַלד זיך אָפּגעגעבן צום געפיל.
...דאָרט ערגעץ אין דער טומלדיקער שטאָט
איז דאָ דאָס הויז וואָס ער האָט אויסגעבויט,
און סחורה, קונדן, וועקסלען, געלט... צו וואָס?...
ער האָט אַזש אויפגעדריקט די אַלטע פּלייצעס.
און דאָ איז גוט, און פאַר די אַלטע אויגן
האָט בלענדנדיק געשיינט אַ גרויסע זון;
ער האָט געזען פאַר זיך באַקאַנטע פּנימער,
נאָר ווייטע, פרעמדע, ווי פון ווייטע וועלטן.
געשפּירט, ער ווערט געטראָגן אין דער לופט,
ווי איבער טיפע ווייטע אָפּגרונטן:
ווי דורך אַ וואָנט זיינען צון אים דערגאַנגען
באַקאַנטע אָבער דאָך פאַרפרעמדטע שטימען.
די צייט האָט זיך געשטעלט, ס'איז ראָז געווען —

אַ טיפֿער חלל מיט אַ גרויסן דיסק
פֿון אַ פֿאַנטאַסטיש גרויסער רויטער זון.
און אין דעם גרויסן רויטן דיסק, איז עמיץ
געגאַנגען מיט אַ פּאַק אויף זיינע פּלייצעס —
געגאַנגען און געגאַנגען און געגאַנגען.
האָט ער זיך אָנגעשטרענגט מיט אַלע כוחות, —
האָט ער זיך ברייט און גליקזעליק צעשמייכלט,
און אַזש אַ מאַך געטאָן די געלע האַנט.
די ראָזקייט איז געשטאַנען — און אין קאָפּ
זיינען געשוואומען זעאונגען און בילדער
און אָנגענומען וואונדערבאַרע פֿאָרמען.
עס האָבן זיך געפּלאָנטערט שטיקלעך תּהילים
און אָפּגעריסענע געדאַנקען און געפֿילן
אָן אָנהויב און אָן סוף — און ס'איז ניט אָפּגעשטאַנען
אַ קינדער־לידל, וואָס די קליינע מיידלעך זינגען,
וואָס האָט זיך אומבאַוואוסטזיניק פֿאַרקריצט
אין אַלטנס מוח מיטן וואָרט און נגון:
„פֿאַרוויג מיך צום שלאָף אין מיין אַלט־קענטאָקי היים,
„און דעק מיך צו מיט דיקסיס בלויען הימל”. . .

.1921—1922

דזשאַן

א

אין זכות פון דריי זאַכן שטייט קענטאָקי:
אויף פרויען, פערד און בראָנפן —
און דזשאַן וואָלט מיט זיין בלוט דעם כּלל פאַרטיידיקט.
דען דזשאַן איז יונג געווען און הויך און שטאַרק
אַ זעקספוסיקער ריז מיט מוסקולן ווי שטריק,
מיט בלויע שטראַלנדיקע קינדערישע אויגן.
זיין פנים אייביק ברוין־פאַרברוינט און לאַכעדיק,
דאָס ברוינע האָר פון קאָפּ געלאָקט וואוּיליונגעריש.
און לאַכט זיך דזשאַני הויך פאַרנאַנדער אויפן קול
אין אַ חברותא גוטע יונגען אינם שיינק —
דאַן הויבן זיך די פולע גלעזלעך אויף די טישלעך,
באַוועגן זיך און ציטערן און קלינגען,
און ס׳טרייסלט זיך דעם שיינקערס שווערער בויך.

דען דזשאַני, דאַרפט איר וויסן, ציט זיין יחוס
ביז העט די ערשטע דורות פיאָנירן
ווען ס׳איז קענטאָקי נאָך געווען איין גרויסער וואַלד,
געפלאָנטערט און געצווייגט משׁשת ימי בראשית —
ווי גאָט האָט זי פון האַנט אַרויסגעלאָזט.
און דזשאַניס זיידעס האָבן אין די ווילדע בערג
די ערשטע שטעגלעך אויסגעלייגט מיט האַק און זעג
און תמיד מיטן ביקס געלאָדן נאָנט ביים האַנט
כדי עס זאָלן די רויטהויטיקע טייוואָלים
ניט איבערראַשן זיי; פאַרעקשנט האָבן זיי
געקעמפט פאַר זייער סקאַלפּ מיט ווייב און קינד.
און דזשאַניס באָבעס האָבן וואויל געוואוסט
ווי אומצוגיין מיט ביקס, צוגלייך מיט זייערע מענער,
צו שיסן ווילדע ענטלעך, ענדיקעס און האָזן:

צו שפּרייטן נעצן פֿאַרן גאָלדיק־רויטן פֿוקס,
דעם שוואַרצן טכויר און ברוינלעך ווייכן מינק.

קיין וואונדער ניט, אַז דזשאָן טראָגט אין זיין בלוט
דעם פֿייערבּרען פֿון אומגעצאַמטע קרעפֿטן,
די פֿלינקייט און דעם שפּרונג פֿוןווילדן הירש,
דאָס אויג פֿון אָדלער, און די האַנט פֿון אייזן.
די צייט האָט בלויז פֿון דזשאָניס פּנים אָפּגעווישט
אַ צוויי דריי שטריכן פֿון די עלטער זיידעס:
די אייביקע עקשנות פֿונם קאַמף,
די אייביקע פֿאַרביטערטקייט פֿון שטרענגן אויג
און די פֿאַרשלאָסענע צונויפֿגעפּרעסטע ליפּן.
און דזשאָניס אויגן לויכטן קלאָר און זיכער
אויף לאַכן בלאָענדיק; און דזשאָניס ליפּן
זיי צוקן תּמיד אין אַ גוטמוטיקן שמייכל
אַנטפּלעקנדיק אַ מויל מיט פֿרישע ווייסע ציין.

דערפֿאַר איז אויך זיין בלוט געווען אומרואיק:
שוין נאָך אַלס קינד אין די קענטאָקער בערג
האָט דזשאָן דעם וואַלד געלייענט ווי אַ בוך.
געגראָבן מאַי־עפּל אין פֿריען פֿרילינג
און דזשינסענג וואָרצל וואָס קוקט אויס ווי אינגבער;
אַרויסגערויכערט בינען פֿון די בוימער
און טעפּ מיט האָניק אין דער היים געבראַכט.
געוואוסט אין וועלכן פּלאַץ אויף וועלכע בוימער
עס קומען נעכטיקן די ווילדע אינדיקעס.
און ווען ער פֿלעגט פֿאַרשווינדן פֿון דעם קעבין
אויף לאַנגע טעג, זיך לאָזנדיק נאָך רויב,
האָט ער געוואוסט שוין וואו צו קריגן אייער
און וואו אַ ווילדע הון, און וואו צו פֿאַנגען פֿיש.
און שפּעטער, ווען דער שניי פֿלעגט אין די בערג
אַראָפּגלידערן שטיל און צוטרוילעך און זיס,
און צודעקן דעם גרונט ווי מיט אַ ווייסן לײַלעך —
פֿלעגט דזשאָני לייענען אין שניי אַ נייעם בלאַט:
ער האָט געוואוסט אַ יעדן שפּור און טראָט

פון פוקס, פון טכויר, פון ווילדן ראָץ און האָז.
און מיט דעם פיינעם, שאַרפן חוש פון בלוטהונט
פלעגט ער שוין מיט דער נאָז די חיהלעך דערשמעקן
און וויסן ווי אַזוי די נעצן צו באַהאַלטן.
און אָוונטצייט פלעגט דזשאַני אָנקומען אַהיים,
אָן אָנגעלאָדענער מיט רויב, און אָנברייינגען אין שטוב
דעם גרינעם וואַלד־געשמאַק און דופט פון שניי
געמישט מיט בלוט פון אָפּגעצויגענע פעלכלעך.

עס האָט ניט לאַנג גענומען, און דער יונג
איז אויסגעוואַקסן הויך און קרעפטיק ווי אַ בוים.
האָט אויסגעפונען אין די בערג אַ ברייזל
וואו ס׳ווערט דער ווייסער „לבנה־שיין" געטריבן.
און זאָגן מוז מען זאָגן: אַז ער האָט געמאַכט
די שעריפס כשר צו פאַרדינען זייער ברויט.
ווייל קיין פאַרבאָרגענעס פאַר דזשאַנין איז אין וואַלד ניטאָ
און לערנען האָט ער זיך געלערנט פונם פוקס און טכויר —
און ס׳ברייזל איז אַזוי געווען באַהאַלטן,
פאַרשטעקט וואו ערגעץ אין אַ פעלז, אַזוי
נאַטירלעך צוגעדעקט מיט בוימלעך און מיט גראָז,
אַז ס׳וואָלט געפּאָדערט זיך אָן אויג ווי דזשאַניס
דאָס צו אַנטפּלעקן: דערצו האָט מען באַדאַרפט
נאָך האָבן דזשאַניס מוט און פעסטע האַנט,
און קאָנען צילן מיט דער ביקס אַזוי ווי דזשאַני.
און גייט, איך בעט אייך, מיט געזונטן קאָפּ
אין קראַנקן בעט. דען דזשאַני האָט געקאָנט
אַליין, הינטער אַ בוים, זיך אָפּווערן פון צען,
און אויסרינען פונצווישן זייערע פינגער.
אַזוי האָט דזשאַניס רום פאַרשפּרייט זיך ברייט און ווייט
און פון קענטאָקי ביז די בערג פון טענעסי
האָט מיט דעם יונג געקלונגען. און אַז דער יונג
פלעגט פון די בערג אַראָפּנידערן אין שטאָט
מיט לאַנגע האָר און לאַכעדיקע אויגן
איז דזשאַני שוין באַטראַכט געווען אַלס העלד.
ניט ווילנדיק פלעגט מען פאַר דזשאַנין מאַכן וועג,

און טרעפֿט ער זיך מיט אַ באַקאַנטן שעריף
פֿאַרנויגט ער זיך פֿאַר אים און ציט דעם הוט,
און שמייכלט פֿיפֿיק מיט איין בלויעם אויג.
און מיידלעך קוקן נאָך דעם דזשאָן פֿאַרגנבהט
און רויטלען זיך געגלעט פֿון בלויעם פֿייער.

אַזוי האָט זיך געצויגן דזשאָניס לעבן —
פֿון באַרג אין שטאָט, פֿון שטאָט אין ברייזל,
פֿון ברייזל אין די שוואַרצע שטורמדיקע נעכט
באַלאָדן מיט „לבנה־שיין" נאָך טענעסי
וואו דזשאָני האָט געהאַט שוין זיינע קונדן.
ניט איינמאָל איז דעם יונג שוין אויסגעקומען
צו טראָגן זיין נשמה אין די הענט;
ס'האָט ניט איין קויל מיט מיאוסן געפֿייף
פֿאַרביי דזשאָנס אויערן זיך דורכגעטראָגן;
און ס'טראָגט זיין לייב די גוטע טרייע שפּורן
פֿון יענע נעכט, ווען ער האָט ווי דער ווינט
געטראָגן זיך, ווי צוגעוואַקסן צו זיין פֿערד.
נאָר האָט מען יאָרן — לאַכט מען אויס פֿון אַלעם.
און דזשאָני האָט געלאַכט, ווי ס'לאַכט אַ מענטש
אין וועמען ס'שטראָמט אַ קוואַל פֿון רויטן לעבן
וואָס שטורעמט ברויזנדיק און קאָכט און זידט.
און ווען ער פֿלעגט צוריקקומען אין שטאָט
ניט וויסנדיק אַליין קיין חשבון פֿון זיין געלט —
פֿלעגט דזשאָני זיך באַרואיקן בלויז דאַן
ווען ער האָט זיך אין גאַנצן אויסגעליידיקט.
ווייל געלט ביי דזשאָנין איז געווען ביליק —
ער האָט געוואוסט וואו נייע צו באַקומען.
און פֿלעגט אים טרעפֿן ווען זיך איינרייסן,
אַ שטייגער, מאַכן אַ געשלעג אין שיינק
און אָפּשלאָגן אַ נעגער רוק און לענד —
פֿלעגט מען שוין דזשאָנין אָפּפֿירן אין קאָורט.
דער דזשאָדזש, אַ קלוגער דורכגעמאַכטער אַלטער,
מיט יונגע גרויע אויגן הינטער ברילן,
באַטראַכט אים שמייכלענדיק, און הייסט געלאָסן

אַ בעט צו מאַכן פֿאַרן יונג אויף זיבן טעג.
די גוטע ברידער פֿלעגן יעדן טאָג
אים קומען צו באַזוך, און אָנברייִנגען מיט זיך
די פֿיינע פלאַטשיקע און רויטע פלעשלעך,
און קעשענעס מיט סיגאַרעטלעך און מיט פּירות.
און דזשאַני שלאָפֿט זיך טאַקע אויס געהעריק
און כראָפּעט אין דער נאָרע ווי דער בער אין וואַלד.
נעמט צו געוויכט, און נאָך די זיבן טעג —
צוריק צום ברייזל אין די ווילדע בערג.

ב

נאָר דזשאַנין האָט גענומען ציען מער צום שטאָט:
ס׳האָט אים פֿאַרשמעקט דער טומל און הו־האָ.
דער קינעמאַטאָגראַף האָט אים פֿאַרכשופֿט
און ווי אַ קינד וואָס שטייט פֿאַר אַ טשיקאַווע שפּילצייג
אַזוי איז ער פֿאַרגאַפֿט געזעסן פֿאַרן לייַלעך.
דערצו איז אָנגעקומען אים זיין צייט פֿון ליבע:
אודאי פֿלעגט דזשאַן אומבלאָנדזשען אין גאַס
מיט אויגן ברייט צעעפֿנטע, באַרוישט,
פֿאַרשכורט פֿון די הייסע פֿרויען בליקן,
מיט קלאַפּעדיקן האַרץ, פֿאַרשטיקטן אָטעם.
דאָס שאַרכען פֿון אַ פֿרויען־קלייד האָט אים צענומען
די היפֿטן פֿון די איינג־געשנורטע קליידער,
די שלאַנקע פֿיין געשניצטע פֿיס אין זיידנס
זיי האָבן אין זיין בלוט געצונדן פֿייערן.
איז דזשאַן געוואָרן היימיש אין דעם טאַנץ־זאַל,
ביז ס׳האָט קיין טאַנץ אָן אים זיך ניט געבונדן.
די מיידלעך האָבן זיך צו אים געקלעפּט
ווי בינען אַרום האָניק; ס׳איז געווען
אַ גלאָרי־רייכע צייט פֿאַר אונדזער דזשאַן.
דער מעשענער טראָמפּייט האָט אים געשפּילט צום טאַקט,
און ס׳האָט דער פּויק געקלאַפּט צום ריטם פֿון זיין בלוט
ווייל קיינער איז זיינס גלייכן ניט געווען,

און קיינער ניט געשיקט אַזוי ווי ער
אין די באַרימטע בויגעוודיקע נעגער־טענץ,
דעם פֿיינעם בויך־טאַנץ, און דעם הוטשי־קוטשי טאַנץ.
עס האָט געפּלאַמט די ערד אונטער די פֿיס
און מיידלעך האָבן ווי מלאכים זיך געהוידעט,
און דזשאַניס האַרץ און בלוט געבריט מיט הייסע
מיט שוואַרצע, ברוינע, בלויע פֿייערלעך.

און דזשאַן איז פֿון דעם אַלץ געווען באַטרונקען
ער האָט מיט יעדן נערוו און טראָפּן בלוט
אַריינגעזאַפּט דעם רויטן שטראָם פֿון לעבן.
ער האָט זיך אָפּגעגעבן זיינע טעג צום רויש
און זיינע נעכט צו ליבע. ס׳האָט געדאַכט
דער יונג גייט ווי אויף פֿליגל, טרעט עלאַסטיש,
די ברייטע ברוסט פֿאָראויס, דער קאָפּ פֿאַרוואָרפֿן
די קורצע רויכנדיקע ליולקע אין דעם ווינקל מויל,
און בולט צייכענען זיך אַרויס די שטאַרקע גלידער
פֿון בלויען העמד און ברוינע סאַמעט־הויזן.

אַז רויזן האָבן דערנער איז אַן אַלטער כּלל,
און דזשאַני האָט דעם כּלל געלערנט אויף זיין פֿעל.
ניט איינמאָל האָט מען דזשאַנין איבערראַשט
אין אָפּגעלייגטע געסלעך פֿון דער שטאָט,
מיט שטעקענער, מיט פֿרענטלעך אייזן, און מיט שטיינער
אין קורץ, מיט וואָס נאָר ס׳לאָזט אַ ביין זיך ברעכן
און אים באַארבעט ווי ס׳געהער צו זיין.
ניט איינמאָל האָט דער אַמבולאַנס פֿאַר אים געקלונגען,
און דזשאַני האָט געמאָגט צו בענטשן גומל
וואָס ער האָט אָפּגעשניטן מיטן לעבן.
דאָס האָבן מאַנען און חתנים־ליבהאָבער
דעם דזשאַן געגעבן אָנצוהערעניש:
ער זאָל אין פֿרעמדע גערטענער ניט קריכן.
אַ וואָך צי צוויי פֿלעגט דזשאַן אַרומגיין אויסגעפּוצט
מיט רויטע ביילן ווי די אייער אונטערן אויג,
צי מיט אַ שוואַרצן שלייף אַרום זיין האַלדז,

אין וועלכן ס׳האָט זיין האַנט זיך אויסגערוט.
נאָר דזשאָן האָט די יסורים אָנגענומען ליב,
און האָט אויף זיי קיין שנאה ניט געטראָגן.
ס׳איז אַלץ געווען אַ חלק פֿונם שפּיל:
דען גייסטו נעמען האָניק ביי דער בין,
טאָ נעם פֿאַר אומגוט ניט איר בייזן שטאָך.

און נאָך איין ליידנשאַפֿט האָט דזשאָן געהאַט
וואָס האָט אפֿשר די אַנדערע איבערוואויגן: פֿערד.
דען ניט אומזיסט נעמט זיך קענטאָקי איבער
מיט אירע וואונדערבאַרע שטאַרקע פֿערד.
דאָס בלויע גראָז אין אירע ברייטע פֿלאַכן
איז ווייך און שמעקעדיק און שפּריצט מיט זאַפֿט.
דאָס וואַסער פֿליסט אין קאַלטע קלאָרע שטראָמען —
קיין וואונדער אַז דאָס פֿערד געדייט און שפּילט און טאַנצט.
דערצו ווערט עס געוואַשן און געבאַרשטן,
געקעמט און אָפּגעהיט ווי ס׳אויג אין קאָפּ,
אין שוואַרצע און אין בלאָנדע צעפּ דער עק פֿאַרפֿלאָכטן.
און פֿירט מען אים פֿון שטאַל אַרויס צום לופֿטערן
דאָן וויגט די ערד זיך אונטער זיינע פֿיס.
איז ניט צו הויך און ניט צו קליין, די ברוסט איז ברייט,
דער בויך איז שמאָל, דער קאָפּ איז ליינגלעך קליין,
די פֿייכטע אויגן גרויס און ברוין און קלוג
און ס׳ציטערן נערוועז די פֿיינע אויערן,
די פֿיס געטאָקט און דין און מוסקולדיק
און ווי אַ שפּיגל גלאַנצט אויף אים די פֿעל,
אין וועלכער ס׳טאַנצט ווי לעבעדיק אַ יעדער נערוו.

ג

אַזוי אַרום פֿון טאַנצזאַל צו דער שטאַל
האָט דזשאָן געלעבט זיין שטורמדיקן לעבן.
צו קליין געווען דער טאָג, די נאַכט צו קורץ —
ער האָט געלעבט — און גאָר. ער ווייס אַליין ניט
ווי נאָך עס איז דערצו געקומען, וואָס ער איז

מיט מאַרגאַרעט געוואָרן נענטער, היימישער,
ווי מיט די אַלע איבעריקע מיידלעך.
און מאַרגאַרעט איז טאַקע געווען שיין:
איז שלאַנק און בלאָנד, מיט רונדע ווייכע גלידער
מיט גרויע מילדע שטיפערישע אויגן
פון אונטער גאָלדיק גלאַנצענדיקע ברעמען.
און אַז זי גייט אַרויס מיט אים אין גאַס
אין די געשנורטע רויטע הויכע שטיוועלעך
אויף וועלכע ס'פאַלט דער זוים פון ווייסן קלייד,
מיט בלויע שלייפלעך אַרום דינעם האַלדז
און מיט דעם ברייטן ווייסן שטרוי־הוט אויפן קעפל
פון וועלכן ס'ראַנגלען זיך אַרויס אַ צוויי־דריי לאָקן —
פלעגט דזשאָנען איבערגיין דאָס האַרץ פון גדולה,
און מענער פלעגן טאַקע אומדרייען די קעפ
און נאָכקוקן דער קליינער מאַרגאַרעט
וואָס וויגט זיך קעציש־בויגיק און גראַציעז
ביים זייט פון הויכן ברייטן דזשאָן.

און מאַרגאַרעט האָט וואויל געליבט דעם דזשאָן
מיט יעדן גליד פון צאַרטן בויגעוודיקן קערפער.
דער יונג האָט אין איר האַרצן זיך פאַרקליבן
און איר משפחה האָט אים ניט געקענט,
מיט בייטשן און מיט פויסטן ניט געקענט,
פון דאָרט אַרויסיאָגן. דער אמת איז,
אַז די משפחה איז געווען גערעכט:
יאָ, אמת, ס'איז דער דזשאָן אַ פיינער יונג,
אַ יונג אַ ברען, וואָס טויג זיך אויס צו אַלעס —
וואָס העלפט עס אָבער, אַז ער איז אַ מזיק,
וואָס האָט צו טאָן מיט פיל נאָר ווייבער ס'איז פאַראַן,
און וועט שוין מיט זיין טויט ניט ענדיקן;
היינט איז ער דאָ, און מאָרגן איז ער דאָרט,
און זיי אַ בריה, כאַפּ דעם ווינט אין פעלד.
די קליינע ברידערלעך האָבן אויף דעם
געזונגען לאַנגע טעג אַ פיין געזאַנג,
וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט די ווערטער:

„דזשאַני דאָ און דזשאַני דאָרט,
דזשאַן איז דאָ אין יעדן אָרט".
נאָר טענה היינט, און טענה מאָרגן, אַז די מויד
וויל גאָר ניט הערן און געדיינקען — און דאָס גאָר.
זיי האָבן אַזוי לאַנג און ברייט געטענהט
ביז ס'האָט זיך זיי דער עסק צוגעגעסן,
זיך אויסגעשפּיגן, מיט דער האַנט אָוועקגעמאַכט,
זאָל זיך די מויד איר אייגן קאָפּ פֿאַרדרייען —
קיין גוטס דערפֿון וועט נישט אַרויסקומען.

און מאָרגאַרעט האָט אויסגעפֿירט דאָס איריקע:
זי האָט דעם דזשאַן מיט מזל און מיט גליק
געפֿירט אין קירך אַריין. ס'איז שווער אַפֿילו
דער עסק צוגעגאַנגען, ווייל דזשאַני האָט
געפֿילט זיך גאָר ניט היימלעך אין דער קירך,
פֿלעגט קיינמאָל ניט אַריינשמעקן אַהין,
און האָט געוווייכט פֿון דאָרטן, ווי אַ שטייגער
עס וויכט דער טייוול פֿון דעם ווייראיך ריח.
נאָר דאָס מאָל האָבן אים קיין קונצן ניט געהאָלפֿן.
און אויף צופּוקעניש פֿון אַלע ווייבער
וואָס האָבן אַלע אַרבעטן געוואָרפֿן
און אָנקוקן געקומען דאָס שיין פּאָרל —
איז דזשאַני גראָד געקומען צו דער צייט,
דעם פּסוק אָפּגעזאָגט ווי ס'דאַרף צו זיין,
און האָט אַהיים געפֿירט דער מאַרגאַרעט —
אַ פֿיינער יונגער און שטאַטקאָווּנער באַלעבאָס.

דאָ פֿאָדערט זיך צו זיין גערעכט צו דזשאָנען,
און זאָגן, אַז ער איז אַ גוטער מאַן.
ווייל אייגנטלעך איז ער בטבע גוט,
און מאַרגאַרעט איז אים געטריי און גינציק.
דער יונג האָט אויפֿגעגעבן זיינע בערג
און אַרבעט היינט מיט לייטן גלייך צופֿרידן.
קיין דאגות פֿון פּרנסה איז ניטאָ,
אויף זייער אויסקומען איז דאָ בשפֿע:

דאָס שטיבל זייערס שטייט אויסערן שטאָט
און טונקט זיך זומער אין אַ ים פֿון גרינסן,
וואָס נאָר אַ באַלעבאַטישקייט דאַרף האָבן.
די קו גיט מילך, די הינער גיבן אייער,
און קוילעט מען דעם חזיר — גיט ער פֿלייש.
און כאַפּט זיך דזשאַן באַגינען אויף פֿון שלאָף
איז מאַרגאַרעט פֿון לאַנג שוין אויף די פֿיס:
דער טיש איז גרייט, די קאַווע מורמלט פֿונם קאַן
און צופּט ביים נאָז, די הייסע „ביסקוויטס״ שמעקן.
און מאַרגאַרעט, אַרומגעכאַפּט פֿון ווייסן שירץ,
ראַמט צו דאָס הויז, צי פּאַדיעט אום אין הויף
און גיט די בהמות און געפֿליגל עסן.
און קומט דזשאַן אָוונטצייט צוריק אַהיים
איז ציכטיק, ריין אין אַלע ווינקעלעך.
דאָס עסן שמעקט, און מאַרגאַרעט איז אויסגעפּוצט,
און תּמיד מיט אַ גוטען ליבן שמייכל.
יאָ, אמת, ס׳טרעפֿט דער יונג ווערט אָפּט פֿאַרפֿאַלן
פֿאַרשוואונדן אויף אַ גאַנצער נאַכט, ניטאָ אים,
באַווייזט זיך ערשט צוריק אַ שפּראָץ אויף טאָג,
און אָפּטמאָל קומט ער מיט צעריסענע מלבושים,
צעביילט, צעקיילט, אַ צער אויף אים צו קוקן.
נו וואָס איז דאָ צו טאָן? זי וואַשט אים אָפּ
און העלפֿט אים אויסטאָן זיך, און לייגט אים שלאָפֿן.
און שפּעטער, ווען ער שלאָפֿט שוין איין באַרואיקט
און שמייכלט קינדיש אין געזונטן שלאָף,
קאָן זי אַליין ניט איינהאַלטן אַ שמייכל:
נו טאָקע, קען מען זיין אויף אים ברוגז?
ס׳וועט גאָר ניט העלפֿן, צי זי וויל צי ניט,
אַז דזשאַני מוז „זיין שלעכטע זריעה זייען״.
נאָך אַלעמען, איז דזשאַן אין גאַנצן אירער,
ער וועט זיך דורכלויפֿן, זיך דורכשפּילן — און גאָר.
היינט וואָס נאָך מאַכן פֿון איר היים אַ גיהנום?

און מאַרגאַרעט האָט געבוירן אַ זון,
און מען האָט גערופֿן זיין נאָמען דזשאַן,

דזשאַן דער אינגערער.

אַז ס׳האָט דער קליינער דזשאַן געגומען וואַקסן
און ברייטער אויפֿגעפּראַלט די בלויע אויגן;
און פּאַטשט מיט זיינע ווייכע קליינע הענטלעך,
און לאַכט אויף אַלע חן־גריבלעך פֿון פּנים —
איז דזשאַן געוואָרן מער אַ היים־זיצער,
און אָנגעהויבן צו פֿאַרשווינדן זעלטענער.
די גוטע ברידער פֿלעגן טאַקע חוזקן,
באַדויערן וואָס פֿון אַ מאַן ווי דזשאַן קאָן ווערן,
און דזשאַן פֿלעגט שמייכלען מיט אַ שולדיק שמייכל —
נאָר וואָס האָט ער געקאָנט זיך העלפֿן?
אַז מאַרגאַרעט איז ליב און זיס — און בליט.
און דזשאַן דער אינגערער ער וואַקסט און לאַכט
און אַז ער קומט פֿאַרנאַכטלעך אין דער היים
איז ציט אים שוין זיין האַרץ אין ערגעץ ניט.
אין קורצן, דזשאַן איז גאָר אַן אַנדער מענטש,
און די משפּחה איז געקומען צום באַשלוס:
אַז מאַרגאַרעט האָט גאָר ניט שלעכט געטאָן,
וואָס זי האָט פֿאַרן יונג זיך ניט געשראָקן.
און אירע ברידער קלאַפּן אים אין פּלייצע,
און קומען אָפֿטער מיטן דזשאַן פֿאַרברייגען.
מען זיצט געמיטלעך אויפֿן ברייטן גאַניק
אין ראָז קאָלירטע וואַרימע פֿאַרנאַכטן,
מען וויצלט זיך, און מען דערציילט זיך נייעס,
און ס׳שליינגעלט זיך געדיכט דער בלויער רויך
און ציט זיך פֿון די שמעקעדיקע ליולקעס.

ד

ס׳איז אין קענטאָקי דאָ אַן אַלטער מנהג:
סוף זומער, ווען די פֿעלדער ווערן אָפּגעשניטן,
און בוימער בויגן זיך אונטער דער לאַסט
פֿון שווערע זאַפֿטיקע און רייפֿע פֿרוכטן —

ווערט אין דער צירקל שטאָט געמאַכט אַ יום־טוב.
עס ווערן אויף אַ לאַנקע אויסן שטאָט
די לייוונטענע ביידלעך אויפֿגעצויגן
וואו ס׳ווערן אויסגעשטעלט אויף מענטשנס וואונדער
דאָס גוטס און שפֿע פֿונם וואַלד און פֿעלד:
די פֿיינסטע פּירות פֿון די פֿרוכטבוימער,
די פֿיינסטע גרינסן פֿון די גערטענער,
די פֿיינסטע האַנטאַרבעט אין וואָל און לייוונט,
וואָס פֿרויען האָבן אין די לאַנגע ווינטערנעכט,
אין שטורעמנעכט ביים לאָמפּ פֿון קעראָסין
אין אַ פֿאַרוואָרפֿן ווינקל אין די בערג געשטיקט.
די שענסטע מעלקעדיקע ברייטע קי,
די פֿעטסטע שפּילעוודיקע שאָף און קעלבער —
און איבער אַלץ די אומרואיקע יונגע פֿערד.
פֿון איין ברעג פֿון קענטאַקי ביז צום אַנדערן
פֿאַרזאַמלט זיך דאָס פֿאָלק צום גרויסן יום־טוב.
דאָס גרויסע פֿעלד איז יום־טובדיק געפּאַקט,
עס שמעקט מיט בלומען, עפּל, און מיט ערד,
מיט ריחות פֿון דער שטאַל און גרינעם טאַבאַק.
און איבער אַלעס הייגט אַ בלויער הימל,
אַ זאַטער, רואיקער, סוף־זומערדיקער הימל,
און ס׳טראָגן זיך די קלאַנגען פֿון אָרקעסטער.
אַזוי ווערט יעדן יאָר געפֿייערט יום־טוב
אויף גאַנצע לאַנגע ליכטנדיקע זיבן טעג.

האָט איר געזען, דעם יערנטלעכן מאַרק
אין איינער פֿון די פֿיינע דרום שטעט?
דער מאַרק איז פֿול, און דאָס געדריינג איז גרויס.
די וועגן איבערפֿולט מיט גוטס פֿון פֿעלד,
מיט גרינס וואָס שמעקט און ליכט מיט פֿרישקייט,
מיט עפּל, באַרן, פֿלוימען, רויטן קאַווען
מיט גרויסע שווערע דורכזיכטיקע קערנער.
עס מעקען שאָף, חזירים כריוקען,
עס הירזשען פֿערד, און אייזלען טאָפּטשען,
עס קרייען הענער, און עס שרייען גענדז.

די בערגלייט קומען צום יריד אַראָפּ
מיט שוואַרצע און מיט געלע שטעכעדיקע בערד
אויף רויטע, ברוינע זון־פֿאַרברענטע פּנימער,
און מיט קאָלירטע טיכער אַרום האַלדז.
אַ בלינדער בעטלער שפּילט אַ וויינענדיקס,
און קליינע נעגער־קינדער דרייען זיך אין טענץ
און וויגן פֿלינק, געשיקט, די שוואַרצע גלידער,
און בלינצלען ערנסט מיט די אויגן־ווייסלעך
ווי שמאַנט פֿון שוואַרצע ערדן־קריג אַרויס.
און שפּעטער, ווען די זון פֿאַרגייט פֿאַרפֿלאַמט,
און גראַמער ווערט דאָס פֿעלד און שפּילט אין רויטן —
וואַקסט פּלוצים אויס וואו אויף אַ פֿלאַכן וואָגן
אַ שוואַרצער גלח, און פֿאַרציט אַ נגון,
און ס'קלייבט אַרום דעם גלח זיך אַ רעדל.
דער נעגער טרייסלט זיך און וואַרפֿט זיך אין עקסטאַז
און קלאַפּט אין פּעטן בויך און אויף די ברוסטן,
די ציינער בלאַנקען און די אויגן גלאָצן,
און אַלע כאַפּן אונטער זיין געזאַנג,
אַ הייליק ליד אַ גוט באַקאַנטס פֿון קירך —
און ס'שפּילט די רויטע שטאַרבנדיקע זון
אויף פּנימער געקאַרבט פֿון קופּער און טשוגון.

און אַז דער יום־טוב איז אין שטאָט געקומען
האָט דזשאַן געוואָרפֿן אַלע אַרבעטן.
ס'נעמט מאַרגאַרעט מיט זיך אַ פּעקל עסן,
און דזשאַן דער אינגערער פֿאַרפּוצט אין ווייסן,
דאָס פּנימל פֿאַרפֿלאַמט, מיט גרויסע אויגן,
פּאַטשט מיט די הענט און זינגט און פּלוידערט הויך,
ווען דזשאַני טראָגט אים דורכן גרויסן עולם.
די פּויקן קלאַפּן און דאָס מעש קלינגט צו,
און ס'הויבן אונטער דזשאַנין זיך די פֿיס.

און דזשאַני לאָזט זיך קאָסטן מיט אַ ברייטער האַנט,
ער לאָזט ניט דורך קיין שפּיל, קיין איינציקביידל,
ער דרייט זיך מיטן קליינעם דזשאַן אַרום

אויף די געשניצטע פֿערדלעך פֿון דעם קאַרוסעל,
און אויף די הויכע פֿליענדיקע וויגן ;
און פֿליט אין קליינעם שווינדלדיקן באַנדל,
וואָס לאָזט זיך פֿון אַ הויכן באַרג אַרונטער.
און קומט דער אָוונט — ווערט דער קליינער דזשאַן
באַלאָדן מיט אַ שלל פֿון פֿרישע שפּילצייג :
מיט רויטע, בלויע, גרינע לופֿטבאַלונען,
מיט שאָכטלעך צוקערוואַרג און קוישלעך פֿרוכטן,
מיט פּייקלעך, און מיט פּייפֿלעך, און מיט פֿערדלעך.

האָט איין טאָג זיך געמאַכט אַזאַ געשיכטע :
דער קליינער דזשאַן, פֿון אָנשטרענגונג און היץ,
פֿון צופֿיל זיסקייט און פֿון דרייעניש,
האָט אָנגעהויבן זיך צו פֿילן שלעכט :
די בעקלעך האָבן זיך צעברענט פֿון היץ,
דאָס גאָלדן קעפּל האָט זיך אָנמעכטיק געוויגט,
די קלאָרע אויגן האָבן זיך פֿאַרצויגן
און ס'האָבן זיי די שפּילצייג ניט געפֿרייט.
ס'איז שווער געווען פֿאַר מאַרגאַרעט צו גיין אַהיים
און לאָזן אַזאַ גרויסן טאָג אין מיטן —
נאָר וואָס זשע העלפֿט עס, אַז דאָס קינד איז קראַנק,
האָט דזשאַני איר אַריינגעזעצט אין קאַר, —
און איז אַליין געבליבן מיט דעם יום־טוב.

אין פֿולן גאַנג זיינען געווען די „רייסעס" ;
אין גרויסןברייטן צירקל אויסגעשאָטן
מיט געלן בלאַנקענדיקן זאַמד, געלעגן איז
דער רונדער רינג אַ ליכטיקער, אַ זוניקער.
עס שטייען אומגעדולדיק זעקס צי זיבן פֿערד,
און שלאָגן אומרואיק מיט זייערע קלאָען,
און ציטערן נערוועז מיט אַלע גלידער.
אַ שטריק איז אָנגעצויגן אין דער ברייט פֿון וועג
און גרייכט ביז צו די נעזער פֿון די פֿערד,
נאָר אָט דערלאַנגט אַ פּאָן אַ פּלאַטער —
און ס'פֿאַלט די שטריק אַרונטער צו דער ערד.

איין רגע ציען זיך די פֿערד נערוועז צוריק,
נאָר אין דעמזעלבן אויגנבליק אַ שטופּ פֿאָראויס,
אַ שטרעק זיך אויס מיט אַלע שטייפֿע גלידער
און ס׳פֿליט און שווינדט דער ברייטער וועג אַהינטער.
אָט פֿליען זיי צוזאַמען ווי צונויפֿגעקנוילט,
און ברוסט צו ברוסט, און קאָפּ צו קאָפּ ווי אומבאַוועגלעך,
נאָר אָט הויבט איין פֿערד אָן אַרויסצושווימען,
נאָך אים אַ צווייטער, און דעם רייטערס קאָפּ און גוף
איז אויסגעשטרעקט און אָנגעלענט צום ווייטן פֿערד.
דער עולם אויף די רייען ביינק פֿון דער „קאַסינאָ״
הויבט אָן זיך אויסטשוכען פֿון טויטן שווייגן,
דער אָטעם קומט צוריק, געזיכטער פֿלאַמען,
די ווייסע טיכלעך פֿאָכן איבער קעפּ
און ס׳הויבט זיך אויף אַ גרויסער פֿלאַמיקער געשריי.
און דזשאַני, דוכט זיך, שטייט ניט אויף זיין פּלאַץ,
נאָר שוועבט דאָרט אויף דעם פֿליענדיקן פֿערד
מיט פֿייערדיקע אויגן און צעשפּרייטע הענט —
און ברענט אינאיינעם מיטן גרויסן עולם.

דערווייל האָט זיך די זון געזעצט אין מערב:
דאָס גרינע פֿעלד איז אָפּגעטונקט אין רויטן,
און רויט זיינען די ווייסע לייוונט־ביידלעך
און גרינע שפּיצן פֿון די ווייטע ביימער.
דאָס גראָז ווערט טונקעלער, געדיכטער, בלויער,
עס לאַכן מיידלעך הילכיק אויפֿן קול
און יונגען פֿלייסן זיך און שטיפֿן זינגענדיק.
ס׳איז די „קאַסינאָ״ איינגעטונקט אין ליכט,
און ס׳הילכט און קלינגט דער מעשענער אָרקעסטער.
דער טאַנצזאַל איז געפּאַקט מיט יונגע פּאָרלעך —
און דזשאַן האָט ערשט באַוויזן וואָס ער קען.
די מיידלעך האָבן זיך ביי אים געביטן,
צעפֿלאַמט און מיד פֿון טאַנץ אַרויסגעפֿאַלן
נאָר ער, ווי קיינמאָל גאָרנישט, גייט זיין טאַנץ
פֿאַרשכורט אין דעם שוועבענדיקן עולם.
די אויגן האַלב־פֿאַרמאַכט, דאָס מויל געשלאָסן,

און אויף זיין ברוסט אַ נאָכגעביקער קערפּער
וואָס טוליעט זיך צו אים געהאָרכזאַם ציטערדיק.

און אַז ער איז צולעצט אַרויס פֿון טאַנצזאַל,
דאָס מיידל מיד, שוועראָטעמדיק ביים זייט,
איז שוין געוועזן גרויסע נאַכט אין פֿעלד.
עס האָט די פֿרישע קילע נאַכט אַרומגעכאַפּט
דיווייכע שוואַרצע שמעקעדיקע ערד.
עס האָבן ווייסע שאָטנס זיך געשלייכט אין פֿעלד
און פֿאַרלעך האָבן זיך געשטרעקט אין גראָז,
און מיידלעך האָבן זיך פֿאַרשטילט געטוליעט
צו שוואַרצע שאָטנס אינם ווייכן גראָז.
און דזשאָני ווייס אַליין ניט, ווי אַזוי
ער האָט פֿאַרבלאָנדזשעט אין דעם ווייסן פֿעלד,
און ווייאָלעט מיט אים, אין שוואַרצער נאַכט.

און אייגנטלעך האָט דזשאָני ניט געמיינט קיין שלעכטס:
די שוואַרצע זומערנאַכט האָט אים פֿאַרכאַפּט,
האָט אים פֿאַרבלענדט און מיט איר לוסט באַרוישט.
די שמעקעדיקע ערד, וואָס יורט מיט זאַפֿטן
האָט אים זיין שטורעמדיקן בלוט פֿאַרצונדן.
דאָס מיידל, ווייאָלעט — אַט קינד, אַט פֿרוי
אין אירע פֿופֿצן יאָרן יונגן לעבן
האָט זיך צו'ן אים געשטרעקט מיט פֿרישע ליפּן
און אים געברענט מיט גליענדיקע אויגן.
אַ קינד פֿון דרום־לאַנד, איז פֿרי געוועזן רייף
דאָס הייסע בלוט, די קליינע שטייפֿע ברוסטן.
און דזשאָן האָט אויף זיין האַלדז דערשפּירט איר אָטעם,
דערשפּירט דעם ווייכן ציטערדיקן צאַפּל
פֿון אירע פֿרישע שמעקעדיקע גלידער,
און האָט אין פּלאַם געדריקט די קליינע ווייאָלעט
אין זיינע מוסקולדיקע שטאַרקע אָרעמס.
און ס'האָבן גרילן אין דער נאַכט געקלאַפּט,
און פֿרעש האָבן געזונגען פֿון די זומפּן:
און ס'האָט אַ שוואַרצער ברענענדיקער הימל

ה

געבויגן זיך אַריבער דעם קענטאָקי־פֿעלד.
נאָר מאָרגנס, ווען ס׳איז דזשאָן געגאַנגען אַרבעטן
האָט אים דער טויט באַגעגנט.
דעם מיידלס פֿאָטער
האָט זיך ביים וועג פֿאַרשטעקט צווישן בוימלעך,
אים אָפּגעוואַרט און מיט דער אַלטער ביקס
פֿינף קוילן בליי אין אים אַריינגעיאָגט.
און איידער ער האָט צייט געהאַט צו זאָגן „דזשיזוס״
איז שוין דער יונג געלעגן אויף דער ערד,
ווי ס׳ליגט אַיונגער שטאַרקער דעמבנבוים
געטראָפֿן פֿון דעם שווערן בייזן דונער.
פֿאַר זיין נאָך ניט פֿאַרגלייזטן בליק האָבן געשוואומען
די שפּיצן בוימער אויף די זייטן וועג,
און שטיקער בלויע פֿליסנדיקע הימלען;
און ס׳איז די גרויסע קיילעכדיקע זון,
וואָס האָט זיך ערשט פֿון מזרח־זייט פֿאַרנומען,
געלעגן רויט פֿאַר אים אין גרינעם גראָז.
און אין זיין אויער האָבן אָפּגעהילכט אַ ווייל
די קלאַנגען פֿון אַ וויטן דומפּן דונער.

...און ווען ער איז געלעגן אין דער טרונע
אַ ריינער, אַ געלייטערטער אין בעסטן קלייד,
די בלאָנדע האָר געלאָקט אין גרויסע רינגען,
דאָס פּנים ווייך און בלאָס ווי שלאָפֿנדיק
האָט מאַרגאַרעט זיך אַליין צו אים געבויגן —
אַ יונגע און אַ בלאַסע און אַ בויגזאַמע —
געגלעט די גלאַנצענדיקע ווייכע האָר,
דעם בלאַסן שטערן, און געשעפּטשעט שטיל,
פֿאַר שעהן לאַנג געשעפּטשעט אין זיין אויער:
„מיין העלד, מיין קינד, מיין אָרעם קינד, מיין מלאך,
שלאָף רויִק, שלאָף אין יונגן קבר דיינעם,
דער יונגער דזשאָן וועט אויסוואַקסן ווי דו,
און וועט פֿאַר דיין פֿאַרגאָסן בלוט ניט שווייגן.

מיין העלד, מיין קינד, מיין זיסער מאַן, מיין מלאך״.
און דזשאַן דער אינגערער האָט זיך געטוליעט
געקוקט דערשראָקן אויפֿן בלאַסן טאַטן,
וואָס איז געלעגן שטיל און ווי געשמייכלט.

און ס׳האָט אַ הייסע זון אַריינגעקוקט אין צימער,
און פֿויגל האָבן אינם סאָד געזונגען.
עס האָט געשמעקט מיט פֿרישע רייפֿע בלומען,
מיט פֿרישן טאָג און פֿעלד און ווײַרוך־ריח.

דדשאָו

א

אַ גרינער קומט

אַ גרינער אַז ער ווערט אַהער מגולגל
און קומט דאָ צו אַ פֿעטער אָדער ברודער —
איז לאָזט מען אים צוערשט זיך אויסרוען.
דאָס קעסל זודיק וואַסער זינגט און שפּריצט,
עס שמעקט מיט הייסער זאַפֿרען־חלה אין דער קיך,
און היימישן געווירצטן געלן לעקעך.
דער שוחט האָט גאַנץ פֿרי געשחטן עופֿות,
און ס'פּרעגלען זיך די לעבערלעך אין גריוון.
די באַלעבאָסטע ברייגגט צום טיש פֿון אַלדאָס גוטס:
די אייגענע געשטעלטע מעד און וויינען,
און כל־המינים איינגעמאַכטס פֿון קעלער.
דעם קליינוואַרג קען מען שוין פֿון שטוב ניט אָפּיאָגן,
מען שטעקט די פֿינגער אין דעם איינגעמאַכטס,
מען קנייפּט אין לעקעך און מען טונקט אין בראַנפֿן.
מען לויפֿט אויף שליחותן — און טוז צוריק,
און אויגעלעך גלאַנצן גיריק ווי ביי וועלפֿלעך.
און נאָך דער שווערער פֿעטער סעודה, רויכערט מען
די פֿיינע גראָבע שמעקעדיקע ציגאַרן.
עס קרעכצן שווער די וויגשטולן אין צימער,
די לופֿט איז הייס און שלעפֿערט, און דער רויך
קרויזט אום און וויקלט זיך אַרום די פּנימער
פֿון זיידעס און פֿון באָבעס אויף די ווענט.

זיך אויסגעשלאָפֿן, אָפּגענומען גרוסן,
פֿון אייגענע, פֿון פֿרעמדע, פֿון דער גאָרער וועלט —
פֿירט אום דער באַלעבאָס דעם אורח,
באַווייזן אים ווי מענטשן לעבן אויף דער וועלט.

צוערשט באַווייזט ער אים זיין אייגן נחלה,
זיין הויז און שטאַל און פֿיינע קו און הינער.
דערציילט אים בהרחבה, ווי אַזוי
ער האָט זיך אויף דער וועלט אַרויפֿגעאַרבעט.
דער אורח שלינגט אַראָפּ טשיקאַווע ווערטער:
ווי „מאַרגיידזש, באָוט, און דזשאַנק און סעקאָנדהענד״.
ער גאַפֿט, און מאַכט אַן אָנשטעל אַז ער ווייסט
און פֿינטלט מיט רחמנותדיקע אויגן
און פֿירט פֿאַרנאַנדער הילפֿלאָז מיט די הענט,
וואָס שטעקן פֿון די נייע ׳סעקאָנדהענד״ אַרויס.
דערנאָכדעם פֿירט מען אים אין ברייטער גאַס,
מען שטעלט זיך אָפּ ביי איטלעך שוי־פֿענצטער,
און מען באַקוקט געגנוי די פֿיינע זאַכן.
דערזעט דער פֿעטער אַ באַקאַנטן גוי
צעגייט ער אין אַ ליבן, זיסן שמייכל,
און וויטעוועט אין ענגליש זיך מיט אים.
דער גרינער שטייט פֿאַרגאַפֿט און קוקט אין מויל
און שלינגט אַ דורשטיקער אַ יעדעס וואָרט.
באַגעגנט ער אַן אויטאָמאָביל אויפֿן וועג —
באַווייזט ער בקיאות אויפֿן שטעל, רופֿט אָן
דעם נאָמען און דעם מקח פֿון דעם פֿליער
ווי ס׳וואָלט דער גרינער זיך געקליבן קויפֿן;
ער פּאַטשט דעם גרינעם גרויסמוטיק אין פּלייצע:
נישקשה, וועסט זיך אויסגרינען, וועסט קענען.

און אויפֿן דריטן טאָג פֿון אורחס קומען,
נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעלערנט זיך
ביז גאַנצע הונדערט ציילן אויף די פֿינגער —
פֿאַרמאַכט מען זיך מיט אים אין שטילן צימער.
מען זאָגט צו׳ן אים: סעי, דזשעק צי דזשאָו,
ס׳איז צייט אַ קלער צו געבן פֿון אַ תּכלית.
און דזשעק, צי דזשאָו, שפּיצט אָן די אויערן,
און נעמט אַריין אין זיך אַ שלל מיט צרות
וואָס פֿעטער, אָדער ברודער, איז זיך אויסגעשטאַנען.
אַ מעשה ווי מען האָט געשווילט פֿאַר הונגער,

און ווי מען איז געגאַנגען מיטן פּאַק,
און ווי מען האָט געאַקערט מיט דער נאָז די ערד.
און דזשעק, צי דזשאָו, זיצט אַ פֿאַרשולדיקטער:
אין האַנט היינגט ווי פֿאַריתומט דער ציגאַר,
די ליפּן קאַרטשען זיך אין אַ פֿאַרלוירן שמייכל.

אויף מאָרגן פֿירט מען אים אין אַ געוועלב:
מען מאַכט אַ גרויסן פּאַק און לאַנגן צעטל,
פֿון ליילעכער און טישטיכער און האַנטיכער,
פֿון ווייבערקליידער, האַרנאַדלען און קעמלעך,
קאָלירטע פּאַטשערקעס און גראָבע ברילן.
מען לערנט אויס דעם גרינעם די מקחים,
ווי אויפֿצופּאַקן פֿלינק און ווי פֿאַרפּאַקן,
מען ווינטשט אים צו מיט מזל און מיט גליק
און מיטן רעכטן פֿוס. מען זאָגט אַזוי:
בישקשה, עס וועט זיין אָל־רייט, ווי דען?
דערזעסט אַ טיר — קלאַפּ אָן, מ'עט עפֿענען —
דו זיי נאָר ניט קיין גרינער — און פֿאַרקויף.
נו, נו, וועסט זיך שוין אויסלערנען די תורה,
אַ מענטש איז ניט קיין בער — נו גיי געזונט.
אַזוי אָ לאָזט זיך דזשעק, צי דזשאָו, אַוועק,
זיין שווערע נייע ביזנעס אויפֿן קאַרק,
אַריבער וועג און שטעג פֿון גרויס־קענטאָקי.

ב

געשעפֿט

די אַלטע וועגן לויפֿן ברייט און ווייט,
און ווייט איז פֿון איין פֿאַרם ביז דער צווייטער —
גייט יאָסל אָדער דזשאָו געדרייט אין דרייען.
דער פּאַק איז שווער, איז דוכט אים, ווי אַ באַרג,
איז אויף זיין רוקן אויסגעוואַקסן, און ער דריקט.
אין זומער ברענט די היץ און בראָט אים לעבעדיק,

און ברענט אין אים מיט אָנגעגליטע שפּיזלען.
אין ווינטער שטעכט דער פֿראָסט און שניידט דער ווינט,
עס שמייסט דער קאַלטער שניי און בלענדט די אויגן.
דערזען אַ טיר — איז קלאַפּט ער אָן, מען עפֿנט,
נאָר גיי טו מסחר — אַז קיין לשון איז ניטאָ, —
דערפֿאַר רעדט שטום־לשון דער גרויסער צער,
דער עלנט פֿון די אָנגעטרערטע אויגן,
דער שווערער קנייטש אַרום די בלאַסע ליפּן,
דער יאָמער פֿון די רויטע אָנגעשוואָלענע הענט.
איז פֿאַלט ער אין דער פֿאַרם מיטאָגצייט אַריין
ווען ס׳זיצט דאָס הויזגעזינט אַרום דעם טיש
פֿאַרטאָן אין חזיר־פֿלייש און ברוינע בולבעס —
פֿאַרבעט מען יאָסלען עסן צונ׳ם טיש.
נאָר יאָסל דרייט זיך ווי עס איז אַרויס:
ער וויל נאָר אָפּרוען פֿון שווערן וועג,
און אויסגלייכן די איינגעקרעמפּטע גלידער.
עס קלייבט זיך אַרום אים אַ טשאַטע קליינוואַרג
מיט קעפּלעך פֿלאַקס און וואַסערדיקע אויגלעך;
מען טאַפּט און מען באַשמעקט דעם קאַלטן פּאַק,
וואָס האָט פֿון ווייטער וועלט אַהער פֿאַרבלאָנדזשעט.
און שפּעטער, ווען דער טיש ווערט אָפּגעראַמט,
דער פֿאַרמער שאָקלט זיך אין ווינגשטול מיט דער פּייפּ,
דערמאָנט מען זיך, אַז דזשים ברויך שטיוועלעך,
די קליינע מאָוד דאַרף זעקעלעך און הענטשקעס.
דער פּאַק באַוויזט זיך פּלוצים אויפֿן טיש,
מען נישטערט און מען טאַפּט, מען מעסט זיך אָן,
די קינדער טראָגן שוין די נייע חפֿצים
און ווערן מיט דעם יאָסל היימישער;
זיי טאָרען ביי די פּאָלעס פֿון זיין בגד,
און קווענלן אָן פֿון זיין טשיקאַווען לשון.

דערנאָך, אַז דאָס געשעפֿט איז אָפּגעטאָן,
דער אָטעם אָפּגעכאַפּט, דער גוף דערוואַרעמט —
דערמאָנט זיך יאָסל, ער איז הונגעריק.
ער שלעפּט פֿון פּאַק אַרויס אַ לעבל ברויט,

צושנייט אַ ציבעלע מיט זאַלץ, און עסט.
דער גוי קוועטשט מיט די פּלייצעס, טראַכט אַזוי:
אַ מאָדנע בריה ס׳איז, די הייסע ביסקוויטס
אין פֿײַנסטן לאַרד געבאַקן שמעקט אים ניט —
קיין חזיר און קיין בולבעס וויל ער ניט,
און אַט אַ זיצט עס און עס שלינגט פֿאַרפֿראָרן ברויט,
פֿאַרדאַרט, פֿאַרטריקנט ברויט מיט ציבעלעס און זאַלץ,
איז זיצט ער און ער חידושט זיך, און קוקט אים אָן
אַדורך די נייע נאָר וואָס איינגעקויפֿטע ברילן
ביז ס׳ווערט אים עפּעס אויפֿגעקלערט אין מח,
איז מאַכט ער צו׳ן אים: וואָס, אַ קעטאָליק דזשו?
און יאָסל שאָקלט מיטן קאָפּ אויף יאָ.

דערנאָך, אַז יאָסל גייט שוין ווידער מיטן פּאַק
איז עפּעס היימלעכער. דער וועג איז ווייס געדעקט,
דער הימל אויפֿגעלייגט, דאָס ווינטל גלעט.
איז גייט ער מיטן ווייסן אַלטן טראַקט
און זאָגט אויף אויסווייניק קאַפּיטלעך תהלים,
מיט יענעם אַלטן ראש־השנהדיקן נגון,
וואָס ער האָט מיטגעבראַכט מיט זיך פֿון אַלטער היים.

מאַנאַטן לויפֿן זיך אַזוי כסדר —
און מיט זיי וואַקסט דאָס גייענדיק געשעפֿט.
ווײַל, ערשטנס, כאַפּט שוין דזשאָו דעם לשון לייכטער,
און צווייטנס, איז שוין „דזשוּאיש דזשאָו" באַקאַנט.
די הינט אַפֿילו זיינען צו אים היימיש
און דרייען צו אים פֿריינטלעך מיט די עקן;
און אַז דאָס קליינוואַרג פֿון אַ ווייטער פֿאַרם
דערזעט אים אָנקומען פֿון ווייטן וועג —
דערפֿרייט מען זיך מיט אים ווי מיט אַ טאַטן.
און דריטנס שלעפּט ער שוין ניט מער דעם פּאַק:
דער פּאַק ליגט ברייטלעך אויסגעלייגט אין וואָגן,
און דזשאָו טרייבט אָן דעם פֿערד און האָט הנאה.
זיין טעריטאָריע וואַקסט, מיט איר זיין מסחר:
ער קויפֿט אויף אַלץ וואָס מאַכט זיך אויף דער האַנט,

אַ קאַלב, אַ פּעקל וואָל, אַ בינטל פלאַקס,
אַ טעפּל האָניק, און אַ פעל, און פוטערוואַרג.
און פרייטיק אַז ער פאַלט אַריין אין שטאָט,
איז פול דאָס קליינע וועגל ווי אַן אויג.
דאָס פערדל שמעקט די לופט פון פעטערס שטאַל,
די קינדער קלעפּן זיך צו׳ן אים ווי בינען,
די מומע גרייט צום טיש די פרישע פיש,
דער פעטער איז גוט אויפגעלייגט און שמייכלט,
און חזרט איטלעך וואָך דאָס אייגענע:
אָהאָ! כ׳האָב באַלד געזאָגט ס׳וועט זיין אַל־רייט.

ג

די צרה

אַז דזשאָו האָט איינמאָל, אין אַ הייסן זומערטאָג
דערשלעפּט זיך צו אַ ווייטער פאַרם אין די בערג —
איז הייס געווען און שטיל ווי אויסגעשטאָרבן.
די יולי־זון האָט אויפן קאָפּ געשלאָגן,
געשאָסן פונקען אויפן רויטן דאַך,
און האָט דעם האַרטן שוואַרצן גרונט געבאַקן.
די בלומען אַרום הויז האָבן געשמאַכט,
געבויגן אומעטיק די קעפּ, פאַרחלשט.
די הינער האָבן זיך פאַרשטעקט אין שאָטן,
חזירים האָבן זיך געגראָבן אַרום ברונים,
און ניגער, דער קודלאַטער שוואַרצער הונט,
האָט הפקר שוין געמאַכט זיין גוף פאַר פליגן,
אַן אויסגעצויגענער, די לאַנגע צונג אַרויסגעשטעקט.
די קליינע פענצטער פון דער פאַרם־הויז
געשטאַנען זיינען אָפן, ברייט צושפּאַנט.
און איידער דזשאָו האָט צייט געהאַט צו אָנטרינקען
זיין מידן פערד, איז פּלוצים אויסגעוואַקסן
דאָס מיידל סוזי פאַר אים ווי אַ שאָטן:
אַ רויטע, אַ צעשוואָומענע, אַ שווערע,

דאָס פּנים טעמפּ און שווער און אומבאַוועגלעך,
נאָר אין די וואַסערדיקע אויגן האָט געיוירט
די שרעק פֿון הונט וואָס ציטערט פֿאַר דער בייטש.
און איידער וואָס — איז זי געפֿאַלן אויף דער ערד,
אַרומגעכאַפּט אים שטייף אַרום די קני,
געקושט אים זיינע גראָבע רויטע הענט,
געקלאַפּט זיך מיטן קאָפּ אָן האַרטן גרונט,
און אָן די שטויביקע און שווערע שיך,
געכרעט, געוויינט, געכרעט, געצלמט זיך
און האָט גערופֿן דזשיזוסן צו הילף.
דער יונג האָט באַלד דערזען זיין גרויסן בראָך:
די קני האָבן געציטערט ווי אין פֿיבער,
און שווערע קיילעכדיקע טראָפּנס שווייס
געשוואומען זיינען אויף דעם בלאָס געוואָרענעם פּנים.
ער האָט געשטאַמלט מיט אַ שווערער צונג,
פּרובירט צו אויפֿהויבן די מויד פֿון דרערד,
נאָר זי האָט איינגעשפּאַרט געקלאַמערט זיך צום גרונט,
אַזוי ווי זי וואָלט גאַרן, אַז די ערד
זאָל עפֿענען אַ מויל און זאָל זי איינשלינגען.

אַז ס'האָט דעם רויטן עפּל אָנגעהויבן ציען
פֿון הויכן בוים אַראָפּ צום גרינעם גראָז,
אַז גרינע טאַבאַק־בלעטער האָבן אָנגעהויבן
צו ווערן געלב, און שפּאַלטן זיך און ברעקלען —
האָט סוזי ניט געקאָנט זיך מער באַהאַלטן.
די מאַמע האָט געקניפּן און געשלאָגן,
דער טאַטע האָט געטאָפּעט און געשלאָגן,
די ברידער מיט די בייטשן האָבן געשלאָגן.
עס איז געשטאַנען אין דער לופֿט אַ גרויס געוואַלט:
דער הונט איז ווי אַ לייב אַריינגעשפּרונגען,
געריסן ביז צו משוגעת זיין האַלדז,
געוואָרפֿן זיך צורייצט אַנקעגן בייטשן,
געריסן און געשלעפּט זיי פֿאַר די בגדים.
די מויד האָט ווי אַ חיה ווילד גערעוועט,
זיך ניט געוועהרט, געלעגן אַ צוטראָטענע.

און אַז מען איז פֿון איר צום סוף דערגאַנגען
דעם נאָמען פֿונם צוקינפֿטיקן טאַטן —
האָט זיך דער אַלטער פֿאַרמער אויסגעשפּיגן,
אָוועקגעכאַפּט די הענט ווי אָפּגעבריט.
די מאַמע איז געבליבן שטיין געפּלעפֿט,
די ברידער מיט די אָפּגערוטע בייטשן האָבן
גענומען זיך צו איר מיט נאָך מער פֿרישקייט.

אַז ס'האָט זיך איינגעשטילט דער ערשטער טומל —
האָט די משפּחה זיך אַרומגעזעצט ביים טיש
צו אונטערלענען זייער האַרץ. די אַלטע
האָט אומגעפּאָדעט אַרום קיך, און באַלד דאַרויף
האָט אָנגעהויבן שמעקן אין דעם הויז
דער ריח פֿון די ביסקוויטס איינגעפּרעגלט
אין פּיינעם לאַרד, און ס'האָט געבלעזלט זיך,
געגאַרגלט און געזאָדן הייס די קאַווע.
דער עולם איז געוואָרן שטיל, זיך אָפּגעצאַמט,
פֿאַרווישט דעם שוויס פֿון פּנים מיט די אַרבל,
און זיך גענומען בהרחבֿהדיק צום עסן.
ס'האָט בלויז דערטראָגן זיך פֿון וויטן ווינקל
דאָס אומרואיקע קרעכצן פֿון דער מויד
און בורטשען פֿונם הונט וואָס האָט געטוליעט זיך
און זיך געגלעט צו איר. דער הונט האָט זיך געקרימט,
אויף זיי מיט בלישטשענדיקע פֿייכטע אויגן,
געדרייט דעם לאַנגן שוואַרצהאָריקן עק,
באַלעקט זיך מיט דער רויטלעך־ווייסער צונג,
און בלויז געוואָרט מען זאָל אים איינלאַדן
אַהין צום טיש.
דערווייל האָט אָנגעהויבן
זיך לאָזן שפּירן אינם הויז דער ריח
פֿון שטאַרקע רויכערדיקע פּייפּס; דער שמועס
האָט אָנגעהויבן פֿלעכטן זיך פֿון ס'ניי,
נאָר דאָס מאָל שטילער, איינגעהאַלטענער.
דער אינגסטער פֿון די בנים, גאָר אַ יונג אַ פֿלאַם
האָט ווידער אימפּעטיק געכאַפּט זיין בייטש

גאָר פֿאַרטיק זיך צו נעמען צו דער אַרבעט.
נאָר דאָס מאָל האָט דער אַלטער ניט דערלאָזט,
אים אָנגענומען פֿאַר די הענט מיט וואָס נאָר כּחות,
און אים צוריק געשליידערט אין זיין שטול.
ס'איז ניט קיין קונץ, זאָגט ער, אַוועקהרגען די מויד;
פֿאַרפֿאַלן איז פֿאַרפֿאַלן. נאָר וואָס דען —
ער וואָלט אויף אַ מפּלה גיכער זיך געריכט
ווי אַז די מויד זאָל אָפּטאָן אַזאַ קונץ.
און נאָך מיט וועמען, אַזאַ טאָכטער פֿון אַ הונט,
זי האָט געפֿונען זיך צונויפֿצושמעקן?
ס'וועט זיין, זאָגט ער, שוין גאָר אַ פֿיינע פּאָר:
אַ גולם מיט אַ טייוול. נאָר פֿאַרפֿאַלן,
אַזוי ווי זי האָט זיך שוין אויסגעבעט,
אַזוי וועט זי שוין שלאָפֿן. וואָלט, דער אינגסטער זון
האָט זיך געוואָרפֿן און געשליידערט פֿאַר רציחה,
ער האָט געהאַלטן אין איין טענהן, אַז ער וועט
דעם שמוציקן שיגעץ ווי אַ הונט דערשיסן.
אים, וואָלטן, האָט ניט אָנגעשמעקט דער שדוך,
ווייל ער אַליין האָט פּונקט געהאַלטן ביי אַ שדוך,
און האָט געציטערט, אַז דער נייער יחוס
זאָל אים ניט שעדיקן. האָט מען באַדאַרפֿט
אַריינטענהן און געבן צו פֿאַרשטיין דעם יונג,
אַז ס'איז ניטאָ קיין אַנדער אויסוועג פֿון דער צרה.
אַריינגעפֿאַלן — און גענוג. מען דאַרף
דעם יידן אָפּוואַרטן ווען ער וועט קומען
און פּטרן דעם עסק — און אַ סוף.
אָנו צווישן זיך גערעט, איז גאָר ניט אַזוי שלעכט,
די מויד האָט סיי ווי בעסער ניט פֿאַרדינט,
אַ גלאָמפּ אַ מויד, אַ שטיק פֿלייש מיט צוויי אויגן.
דער ייד ווייזט אויס צו זיין אַ שטילער מענטש,
און איז ווי אַלע יידן אָנגעשטאָפּט מיט געלט.
און סתם, גיי העלף זיך, אַז ס'איז אָפּגעטאָן,
פֿאַרפֿלעקלט און פֿאַרקלאַפּט.

נאָר דזשאָו, ווי אויף להכעיס,
האָט אויפֿגעהערט אַהין זיך צו באַווייזן,

איז אויסגערונען, און ניטאָ אים — און דאָס גאָר.
אומזיסט האָט די משפּחה אָפּגעהיט,
אומזיסט געלויערט אים אויף אַלע וועגן,
אומזיסט האָט סוזי אויסגעקוקט די אויגן —
קיין סימן ניט פֿון יידל און זיין פֿערדל.
האָט זיך דערעסן זיי די לאַנגע וואַרטעניש,
און איינמאָל, אין אַ פֿיינעם זונטיקדיקן טאָג,
האָט די משפּחה מאַנסלייט צוגעקליבן זיך
און זיך אַוועקגעלאָזט אין שטאָט אַריין.

ד

מחותּנים

עס איז געווען אַ זוניקער נאָכמיטאָג,
אַ טאָג פֿון רו, ווען ס'ווערט די דרום־שטאָט
ווי איינגעשלעפֿערט נאָך דעם פֿעטן מיטאָג.
די וועלט לעבט איבער דעם אינדיאַנער זומער
מיט זיינע פֿלאַמענדיקע רויטע בלעטער,
און פֿלאַטערדיקע ווייסע שפּינוועבס־קייטן.
די קליינע גערטנער אַרום הייזער שטייען געל,
די פּאָמידאָרן גליען אָנגעגאָסן רויט
און בויגן זייערע קוסטן צו דער ערד.
אַ וואַרעם ווינטל ווייט און שאָקלט אום
די גרויסע ראָז־געוואָרענע שניי־קוגלען;
און איבער אַלץ און אַלעם ליגט צעגאָסן
דער חן און רואיקייט פֿון שטילן זומער,
פֿון בלויקייט און פֿון זון.
אין פֿעטערס הויז
האָט זיך געשפּירט די שבת־זונטיקדיקע רו:
די גרינע שטאָרן נידעריק אַראָפּגעצויגן
איז האַלב געווען טונקל און האַלב ליכטיק,
האָט ס'ווינטל זיך צעשטיפּט, און אָפּגעשאַרט

אַ שטאָר פֿון פֿענצטער, האָט אַ גאָלדן פּאַס
אַ פּאַס פֿון זון באַגולט די וואַנט אַנטקעגן
אויף וועמעס רויטע בלומען פֿון דעם וואַנט־פּאַפּיר
עס זיינען אין די גרויסע גֶעלע ראַמען
געהאַנגען באָבעס אין די טשיפּיקעס און שייטלען,
און זיידעס מיט די יאַרמעלקעס און בערד.
עס האָבן באַראָן הירש און דזשייקאָב שיף
גאַנץ היימיש זיך געפֿילט אין דער געזעלשאַפֿט.
דער איינציקער וואָס האָט זיך אַלץ געקרימט,
געווען איז קערענסקי אין זיין פֿוטער־מיץ;
ווייל ער, קערענסקי, איז געווען אַנגעקלעפּט
פּונקט אונטער דעם אַראָפּהענגענדיקן זייגער,
און איטלעך מאָל ווען ס׳האָט דער שוואַרצער אומרו
פֿאַרביי זיין פּנים דורכגעשוועבט, האָט ער
זיך שאָטנדיק געקרימט. אַ חוץ די אַלע,
האָט נאָך אַ גרויסע מחנה „מוּאווי־שטערן“
אויף קליינע קאַרטעלעך די וואַנט באַפֿאַלן
ווי אַ געדיכטער פֿילקאָלירטער היישעריק,
ווי אומגעקראָכן אויף דער וואַנט. ס׳איז שטיל געווען.
דער פֿעטער איז געזעסן אינם וויגשטול,
גאַנץ ברייטלעך אויסגעשפּרייט אין העמד און הויזן,
בנעימותדיק, מיט ברילן אויפֿן שטערן,
און אין דער לייכטער יאַרמעלקע, אַריינגעקוקט
אין די „גאַזעטן“, צוגעברומט דערביי
אַ נגון פֿון דעם ראָש־השנהדיקן דאַווענען,
און זיך געקילט מיטן שטאַרקן הייסן טיי.
און דזשאָו, אין שווערן אומרואיקן שלאָף,
האָט זיך געוואָרפֿן אויף אַן אַלט טאַפּטשאַן
וואָס האָט זיך צוגעשפּאַרט אין ווינקל צימער.
דאָס פּנים איז געווען שפּיציק און צעפֿלאַמט,
און האָט נערוועז און אומרואיק געצוקט, —
רחמנותדיק און שטיל.
און אויף דער שטילקייט
האָט פּלוצים אָנגערוקט זיך פֿון דער גאַס
דער האַרטער טראָמפּל פֿון די שווערע שטיוול,

און דאָס געבייזער פֿון עקשנותדיקע שטימען.
עס האָבן זיך דורך דער צעשפּאַנטער טיר באַוויזן
פֿיר גוים ווי די ריזן, אָפּגעברענט,
מיט רויטע פּנימער און רויטע העלדזער.
דער אַלטער פֿאָרויס מיט דער גרויער באָרד,
און הינטער אים די קאָכעדיקע הייסע זון,
און אַלע מיט די בלאַנקע ביקסן אין די הינט.
דער פֿעטער האָט פֿאַרחדושט זיי באַטראַכט,
דערנאָך צעשמייכלט זיך, ווי איינער זאָגט:
„די פּריצים קומען צו פֿאַרישבן זייערע ביקסלעך".
פֿאַרקוקט זיך אָבער אין די גרויע אויגלעך,
וואָס האָבן גיפֿטיק שטעכעדיק געמערדערט;
באַמערקט ווי דזשאָו איז האַסטיק אויפֿגעשפּרונגען,
נישט טויט נישט לעבעדיק געבליבן זיצן —
האָט ער באַנומען, אַז דאָ איז ניט גלאַט.
האָט ער זיך אויפֿגעהויבן פֿון זיין שטול,
אַ צוויי־דריי טריט געגאַנגען זיי אַנטקעגן, —
זיך אָפּגעשטעלט מיט פֿרעגנדיקע פֿינגער,
און כּלומרשט שמייכלענדיק געפֿרעגט די געסט:
וואו גייט מען עס אין מיטן זומער אויף געיעג?
און דאָ איז וואַלט, רציחהדיק אַרויס:
מיר גייען טאַקע אויף געיעג, געטראָפֿן:
מיר יאָגן נאָך אַ צווייפֿיסיקן האָז,
און אויב ער מאַכט קיין טעות ניט, וועט מען
דעם האָז געפֿינען טאַקע דאָ אין הויז.
דאָ האָט דער אַלטער פֿאַרמער זיך געפֿונען:
אַ וואונק געגעבן וואַלטן, ער זאָל שווייגן,
מיושבדיק זיך צוגעזעצט צום טיש,
דעם ברייטן שטרוי־הוט אויסגעטאָן פֿאַר זיך,
געלאָסן אָנגעשטאָפּט די פּייפּ מיט טאַבאַק,
פֿאַררויכערט, און גענומען לאָזן וואָלקנס.
ערשט דאַן אַ זאָג געטאָן צום בלאַסן פֿעטער:
איצט, שכן, זעץ דיך צו, מיר וועלן שמועסן.
דערווייל אַ וואָרף געטאָן אַן אויג אויף דזשאָוען,
אים כיטרע צוגעוואונקען, ווי נאַר וואָס דערזען:

היי, דזשאָו, זאָגט ער, אַ צייט אים ניט געזען;
מסתמא רייך געוואָרן אַז אים שטייט ניט אָן
צו קומען אין די זייעריקע מקומות.
זיין אַלטע קוקט פֿאַר אים גאָר אויס די אויגן,
און סוזי חלושט אים צו זען אַמאָל,
ער וואָלט גאָר סוזין ניט דערקאָנט אַצינד,
איז פֿעט און קיילעכדיק געוואָרן ווי אַ פֿאַס.
אַ שאָד וואָס ער באַווייזט זיך ניט, דער דזשאָו,
ער קען גיין אין געוועט, אַז ער וועט זיין
אַן אָנגעלייגטער גאַסט ביי זיי אין הויז,
אַ גרויסער גאַסט.
דערווייל איז פֿון דער אויבערשטוב,
די מומע, אויפֿגעוועקט פֿון שלאָף, אַראָפּגעקומען,
אַ ברייטע, אַ צערויטלטע, מיט פֿרישע אויגן.
אַ קוק אַהער, אַ קוק אַהין, אַ וואָרט —
און איר, דער מומען דאַרף מען לאַנג ניט בריידן.
צוערשט איז זי געבליבן ווי אַ שטיק מיט זאַלץ,
האָט אַזש דעם אָטעם ניט געקענט דערכאַפּן.
דערנאָך, ווען זי האָט שוין דערכאַפּט דעם לשון
איז זי אַרויסעט אויפֿן הויכן קול:
אַ בראָך איז איר געשען, אַ תוכחה פֿון גאָט,
אַ פֿייער האָט זיך אין איר הויז אַריינגעכאַפּט;
דאָס האַרץ האָט איר אָבער געזאָגט, אַז עפּעס
איז מיטן יונג ניט גלאַט; דאָס גייט אַרום
די לעצטע פּאָר מאָנאַטן ווי אַ נעכטיקער,
און זי האָט נאָך געוואָרמט אַזאַ שלאַנג,
וואָס וועט אַצינד די אויגן זיי פֿאַרשוואַרצן.
דערלעבט זיך נחת. נאַ, אַזוי, אַזוי,
דאָס זיינען, הייסט עס, גאָר די מחותנים.
דער יונג זאָל גאָר איר אָנזאָגן אַפֿריער,
הונט־טייוול, אַז ער ריכט זיך אויף אַזעלכע געסט:
זי וואָלט אַביסל כבוד צוגעגרייט,
וואָלט צוגעראַמט די שטוב, דער קאָך געוואַשן —
איין קליניקייט, אַזעלכע מחותנים.
אַ שאָד, דער שוואָגער חיים־בער האָט ניט געהאַט

די זכיה אָנצוקוקן אַזאַ נחת —
מען וועט אים דאַרפֿן אָנקלאַפּן אין קבר.
און יאָסל איז געזעסן ווי צעפּלעמט,
דער פֿעטער איז געווען בלאַס ווי קאַלך,
געקייט רחמנותדיק דאָס שפּיציק בערדל;
און אין די ברידער האָט געקאָכט דאָס בלוט
און בלוט־קאָליר האָט דורכגעשפּאַרט אין זייער אויג.
דער איינציקער וואָס איז פֿאַרבליבן רויִק,
געפֿילט זיך גאַנץ געמיטלעך אין דעם טומל —
געווען איז דער אַלטער מיט זיין פּייפ:
ער האָט געוואונקען ממזריש מיט כיטרע אויגן,
און האָט געבלאָזן וואָלקנס רויך צום באַלקן.
ער האָט געלאָזט דער יידענע זיך דורכשרייען,
געהאַלטן אין איין צושאָקלען דעם קאָפּ.
הכלל, פֿרעגט אים די מומע, וואָס פֿאַרלאַנגט ער?
ער וויל, זאָגט ער, קיין זאַך ניט: נאָר זיין טאָכטער,
זיין טאָכטער סוזי דאַרטן וויל איר מאַן.
זי האָט, זאָגט ער, אויף אים אַזאַ חזקה,
און אויסער דער חזקה, האָט זי נאָך
דריי גוטע ברידערלעך, זי מעג זיי אָנקוקן,
ווען ער זאָל האָבן עס געוואוסט אַפֿריער,
אַז ס׳וועט דער טוכלער פֿיש זיך לאָזן בעטן —
וואָלט ער זיך אין דעם עסק ניט געמישט.
ער וואָלט עס בלויז געלאָזט צו זיינע זין.
נו שכן, זאָגט ער צו דעם בלאַסן פֿעטער,
זאָל זיין מיט מזל, לאָמיר שאָקלען הענט.
דיין יידענע געפֿעלט מיר, האָט אַ מויל.
און דזשאָו וועט גיין מיט אונדז, דער מויד איז אומעטיק,
ער האָט קיין צייט צו שפּילן דעם מחותן,
ער לאָזט עס איבער אויף אַן אַנדער מאָל,
דער טאַבאַק אויף די פֿעלדער וואַרט אויף אים;
און מאָרגן פֿרי וועט מען אַריבערגיין
אין קאָורט אַריין — און פֿאַרטיק מיט אַן עסק.

אַ ביסל שפּעטער, ווען די מחותנים
זיינען מיט דעם דזשאָו אַוועק פֿון הויז —
האָט אַן אבלות זיך צעשפּרייט אין יעדן ווינקל.
דער פֿעטער האָט געווישט די אָנגעטרערטע ברילן,
די מומע האָט געשלוכצעט אויפֿן קול.
אין הויז האָט נאָך געשמעקט דער שטאַרקער טאַבאַק —
אַ זכר פֿון נאָר וואָס געוועזענעם מחותן.
עס האָבן בּאַראָן הירש און דזשייקאָב שיף
גאַנץ גלייכגילטיק אַראָפּגעקוקט פֿון וואַנט,
און בלויז קערענסקי האָט געבייזערט זיך:
די וועלט איז ניט קיין הפֿקר־וועלט, מיין יונג.

ח

ייִד און גוי

עס האָבן אָנגעהויבן בלאָזן אין די בערג
די שטרענגע שניידנדיקע צפֿון־ווינטן.
די לעצטע דאַרע בלעטער פֿון די ביימער
זיי זיינען זיך צעפֿלויגן אין די טאָלן —
און אין פֿרימאָרגן אויפֿשטייענדיק פֿון שלאָף
האָט דזשאָו דערזען פֿאַר זיך אַ ווייסע וועלט,
אַ ווייסע וועלט, מיט ווייסע בערג און ביימער,
מיט ווייסע שטאַלן און אַ ווייסע ברונים.
און אין דער לופֿט האָט אַלץ געווירבלט און געמישט,
געפֿאַלן און צעפֿלויגן זיך דער שניי.
דערנאָך האָט זיך געשטעלט אַ לאַנגער ווינטער,
און טאָג מיט נאַכט האָט זיך געביטן און געמישט
ווי אין אַ לאַנגן גלייכגילטיקן חלום,
וואו זון און שטערן און לבנה גלייך
באַלויכטן בלאָס אַ מוטנעם גרויען הימל.

דאָס לעבן האָט געשלעפּט זיך איינטאָניק און גרוי
ווי ס׳וואָלט די גרויקייט זיך אין ביין פֿאַרפרעסט

און אָפּגעטויט זיין לעצטן רויטן טראָפּן בלוט.
די מענער פֿלעגן אויפֿשטיין מיטן קריי פֿון האָן,
און ביז פֿאַרנאַכט פֿאַרשווינדן אין די בערג.
„דאָס גייט ער, עשו, אויף געיעג" — פֿלעגט טראַכטן דזשאָו,
ער פֿלעגט פֿאַרקלייבן זיך אין טיפֿסטן ווינקל,
און אָפּזיצן אַ טאָג אַ שטילער, אַ פֿאַרטיפֿטער.
די ווייבער האָבן שטיל, אומאויפֿהערלעך געאַרבעט
ווי אָקסן אינם יאָך: די שטאַל געריייניקט,
געהאַקט דעם שווערן אייז אַרום דער ברונים,
געטראָגן וואַסער פֿאַר די בהמות און חזירים,
די קי געמאָלקן און דאָס ברויט געבאַקן,
און שפּעט אין נאַכט געשפּונען אויפֿן שפּינדל.
נאָר אים האָבן די הענט זיך ניט געהויבן,
ווי ס'וואָלט זיין יעדעס גליד געווען פֿון בליי. —
עס איז געווען, ווי ער וואָלט אומגעטראָגן
אַ פֿרעמדן שווערן קאָפּ אויף זיינע אַקסלען.
דער אַלטער פֿלעגט בלויז שאָקלען מיטן קאָפּ:
אַ מין פגירה ער האָט עס געפּאַקט,
אַ פֿיינעם אַרבעטער זיך איינגעהאַנדלט,
צוערשט האָט ער געפּרואווט אים מונטערן,
געוואָלט אים מיטנעמען אין וואַלד אַריין —
האָט אָבער באַלד אָוועקגעמאַכט זיין האַנט.
די עלטערע צוויי בנים מאַכן חוזק
און קרימען איבער ווי ער גייט און שטייט;
נאָר וואָלט, דער ייִנגסטער זון, פֿאַרהאַלט זיך שטיל,
האָט עס געברענט אין אים די שנאה צו דעם ייִד.
אַ שטילער, ווי אַ קאַץ, צונויפֿגעפּרעסט די ליפּן
נאָר אין די גרויע שאַרפֿע אויגן פֿלעגט אַמאָל
דער האַס זיך איבערגיסן אין אַ רויטן גלאַנץ.
די איינציקע וואָס האָט אים מיטגעפֿילט
געווען איז זיין גויעטע, זיין סוזי.
זי פֿלעגט אים צוטראָגן זיין ברויט מיט בולבעס,
דאָס ביסל מילך, (דאָס חזיר־פֿלייש האָט אים געעקלט)
פֿלעגט שטילערהייט צו'ן אים זיך גלעטן
ווי ס'גלעט דער הונט זיך צו זיין באַלעבאָס.

און ווייטער איז געווען שטיל און שטיל,
אַז ס׳האָט געגרילצט אַזש אין די אויערן.

נאָר איינמאָל האָט געפּלאַצט די גרויסע שטילקייט,
ווי ס׳פּלאַצט אַן איינגעשמידטער טייך מיט אייז:
די שטילע שווערע גויעטע, זיין סוזי,
האָט איינמאָל פּלוצים אויפגעהערט צו אַרבעטן,
אין מיטן העלן טאָג אין בעט אַריין
און איז פאַרגאַנגען אין אַזאַ געשריי,
אַז ס׳האָט דעם באַלקן אויפן קאָפּ געריסן.
די אַלטע האָט געאַרבעט אַרום טאָכטער,
און דזשאָו האָט ווי אין חלום איר געהאָלפן:
דעם אויוון אויפגעהאַלטן מיט פריש האָלץ,
געשלעפּט די עמער וואַסער פון דער ברונים,
געהאַלטן אין איין וואַרעמען דאָס אייז וואַסער.
און ווען דער ערשטער קוויטש פון ניי־געבוירן קינד
האָט זיך אין שאָטנדיקן הויז צעציטערט —
איז זיך זיין האַרץ פאַרגאַנגען אין אַ צאַפּל
און שטומע טרערן האָבן זיך געקייקלט,
אויף זיינע בלייכע איינגעשרומפּטע באַקן.
אַ רויטס, אַ שרייענדיקס, צעקנייטשט דאָס פּנים —
איז אים דער ניי־געבוירן זון געווען
אי פיינטלעך־פרעמד און אי רחמנותדיק און נאָנט.

דערנאָך איז אָנגעקומען פרילינג אינם לאַנד:
צוערשט האָט זיך דאָס אייז און שניי געשמאָלצן,
און שטראָמען זיינען פון די בערג געפאַלן.
און ס׳האָט פאַרשמעקט די לופט מיט פרישער ערד,
מיט שוואַרצער פעטער ערד און גרינעם בוים.
די זון פלעגט אויפשטיין פריער יעדן טאָג,
עס זיינען אָנגעפלויגן פייגל פון דער וועלט
און ברייטלעך זינגענדיק באַזעצט זיך איבעראַל
אין די געזימסן פונם הויז און שטאַל און שייער.
און מיט די שווייגעדיקע פולע קרעפטן
וואָס האָבן זיך געצויגן און געשטראָמט אין לופט —

האָט דזשאָו דערשפּירט בחוש, אַז אויב ער וויל
זיך האַלטן אויף דער ערד דאַן מוז ער אַרבעטן.
אויב ניט, וועט ער פֿאַרשימלען ווי דער אַקער
וואָס ווערט ניט מער גענוצט. די אַרבעט איז
צוערשט געגאַנגען שווער. עס איז געווען
אי אומגעלומפּערט און אי פֿרעמד. נאָר ביסלעכווייז
האָט ער זיך צו דער אַרבעט צוגעוואוינט, —
און האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן נייעם לעבן.
ער האָט געאַרבעט ווי פֿאַרשכורט פֿון דער אַרבעט,
ביז זעלבסט־פֿאַרגעסנקייט, עקשנותדיק,
און ס'האָט זיין האַרץ צום ערשטן מאָל אין לעבן
פֿאַרזוכט די זיכערע און שטילע רו.
דער אַלטער האָט צוערשט געקוקט פֿאַרחדושט,
ער האָט דעם וואונדער ניט געקאָנט באַנעמען,
די בנים האָבן אויפֿגעהערט צו טרייבן שפּאַס,
דער איינציקער וואָס האָט זיך ניט געביטן —
געווען איז וואָלט, ער האָט דעם יונג געהאַסט.
נאָר דזשאָוען איז קיין זאַך ניט אָנגעגאַנגען —
ער האָט נאָך אַלץ זיך ניט געמישט אין זייערע עסקים,
ווי אַלץ וואָלט פֿרעמד געווען און ווייט און אָפּגערוקט.
ער האָט אַ וואָרט ניט אויסגערעדט אויך דאַן
ווען די משפּחה האָט גענומען אויסהאַקן
דעם אַלטן פּרוכטגאָרטן אַרום דעם הויז,
ווייל טאַבאַק פֿלאַנצן האָט באַצאָלט זיך בעסער.
דאָס בלוט האָט אים געקאָכט פֿאַר אויפֿרעגונג,
פֿון ווייטער קינדהייט איז אַרויסגעשוואומען
אַ נאָענט־פֿאַרפֿרעמדטער פּסוק פֿון דעם חומש:
„קיין פּרוכטבוים זאָלט איר ניט פֿאַרדאַרבן". נאָר
ווי אָנמעכטיק אַרויסצוברענגען דעם געדאַנק
האָט ער געשוויגן. צו דעם קינד זיך צוגעוואוינט,
אין גראָבן פּנים מיט דער קורצער נאָז
און מיט די שיטערע און ווייסע הערלעך
געפֿונען חן. אַפֿילו צו זיין גויעטע,
זיין גראָבער און דערשלאָגענער און פֿרעמדער סוזי,
האָט אויך אַ ווייטער אָפּקלאַנג פֿון רחמנות

געגומען רירן זיך ביי אים אין האַרצן.

און מאָדנע איז געווען, וואָס דורך דער צייט
האָט זיך ביי אים אין האַרצן אָפּגעווישט
אַ יעדע בענקשאַפֿט צו דער גרויסער וועלט;
בלויז איין מאָל אָדער צוויי געווען אין שטאָט,
אַריינגעקומען אין זיין פֿעטערס הויז,
געבראַכט זיי אַ מתנה פֿרישן קעז,
אַ קערבל אייער און אַ ביסל גרינסן —
און מאָדנע פֿרעמד און אומבאַקוועם געפֿילט זיך.
דער פֿעטער האָט געשוויגן אויף זיין שטייגער,
די מומע האָט פֿאַרשטאַנען זיין געפֿיל,
געפּרוּווט אים אַנציען, אים מאַכן ריידן,
אים אַנגעוואונקען, אַז די וועלט איז גרויס,
און אַז מיט געלט... —
נאָר דזשאָו האָט ניט געענטפֿערט.
און שטילערהייט מיט זיי זיך אָפּגעזעגנט.
אין גאַס, ביי די געוועלבלעך האָבן אים
באַקאַנטע קרעמער אָפּגעשטעלט, געפֿרעגט,
פֿאַרבעטן פֿריינטלעך אים אין קראָם אַריין —
נאָר ער האָט אָפּגעענטפֿערט מיט אַ פֿרעמדן שמייכל.
ער האָט געוואוסט, אַז הינטער זיינע פּלייצעס
וועט פֿאַלן ניט איין לעבעדיקער וויץ
אויף אים און אויף זיין גוייע און משפּחה.
דאָס רופֿט מען אים אַ ביסל צוליב נייגיר,
אַ ביסל צוליב פּדיון. אים האָט ניט געאַרט,
ווי ער וואָלט פֿון דעם אַלעם אויסגעוואַקסן.
דען אומבאַוואוסטזיניק פֿאַר זיך אַליין
איז ער מיט יעדן טאָג געוואַקסן צו דער ערד
ווי ער וואָלט אין דער ערד געלאָזן וואָרצל.
אַנטלויפֿן? ביין, צו וואָס אַנטלויפֿן, און וואוהין?
אַז ס'איז אים ליב אַ יעדער שפּאַן פֿון ערד,
דער אַלטער שייער, און דער אַקער, און דאָס הויז.
זיך ווידער שלעפּן מיטן פּאַק אין וועג?
ערשט איצטער האָט ער אָנגעהויבן צו פֿאַרשטיין

דעם זיכערן און תקיפֿדיקן טאָן פֿון אַלטן
וואָס כאַפּט זיך אויף באַגינען אין די זומערטעג
און שפּריצנדיק קאַלט וואַסער אויפֿן פּנים
צעזינגט ער זיך פֿון פֿולער שטאַרקער ברוסט
פֿון ערשטן אָנקומען פֿון די פּילגרימען,
פֿון זייער קאַמף, און זייער פּיין, און זיג,
און פֿון דער גרויסער זיכערהייט און רו׳
פֿון אַלט־קענטאָקי היים און אַלטער גלאָרי.

ז

שטויב

ס׳האָט ווידער זיך געשטעלט דער ווייסער ווינטער:
אין שטיבל האָט געשמעקט מיט נאַסע פּעלכלעך
וואָס האָבן זיך געטריקנט הענגענדיק,
און מיט דעם שטאַרקן זיסלעך־ביטער ריח
פֿון רויע גרינלעך־געלבע טאַבאַק־בלעטער.
דאָס קינד איז שוין אַרומגעקראָכן אויף דער ערד:
געשלעפּט דער גראָבער מאַמען פֿאַרן קלייד,
געפּרואווט זיך אויפֿשטעלן אָן טאַטנס שטיוול,
געשפּילט זיך מיט דעם גרויסן שוואַרצן הונט,
און מיט דעם ניי־געבוירן קעלבל, וואָס מען האָט
צוליב דער קעלט געבראַכט אין שטוב אַריין.

אין איינעם אַזאַ טאָג אַ ליכטיקן
ווען שניי און שטראַלן בלענדן זיך צוזאַמען —
האָט מען אַרויסגעפֿירט דעם טאַבאַק צו דער שטאָט
אויף לאַנגע גרויסע פֿלאַכע וועגענער.
די רעדער האָבן מונטער אויף דעם שניי געגרילצט,
די פֿערדלעך, זאַט און אויסגערוט, זיינען געלאָפֿן.
די מאַנסלייט אַלע מונטער אויפֿגערעגט.
דער אַלטער האָט געפּיפּקעט און געציילט
אויף זיינע פֿינגער, וועגן מאַרק גערעדט,

און וועגן פּרייז און וואָג פון לעצטן יאָר.
אַ גייציק פייערל האָט גרין געברענט
אין זיינע דורכגעטריבענע און שאַרפע אויגן.
די זין האָבן געחשבונט, וויפל געלט
דער אַלטער מאַן וועט דאָס מאָל זיי פאַרטיילן,
און ווי זיי וועלן פאַר דעם געלט אַ לעב טאָן
אין טומלדיקער שטאָט. נאָר דזשאָו אַליין
איז שטיל געזעסן: עס איז גוט געווען
אַזוי צו זיצן אין דעם בלויען טאָג
פאַרלוירן אין דעם טראָט פון שטילע פערד
און מיט פאַרמאַכטע אויגן חלומען פון גאָרנישט.

די ווערהייזער אין שטאָט זיינען באַלאַגערט
פאַרלייגט מיט וועגן און אויטאָמאָבילן.
עס הערשט די אויפרעגונג פון אַ יריד:
מען טרעפט זיך אָן מיט אַלטע גוטע פריינט,
וואָס מען באַגעגנט נאָר פון איין יאָר אויפן צווייטן.
מען פרעגט זיך נאָך אויף אַלטע גוטע שכנים,
מען רעדט אַרום דעם מאַרק און די פאַרדינסטן,
און געלטפיבער לויכט דורך אין יעדנס אויג.
מען דרייט זיך אום אין גרויסן ענגן מאַרק,
וואו דער פראָדוקט פון דריי־פערטל קענטאָקער ערד
ליגט אויסגעלייגט אויף וואָגנס צום פאַרקויף.
מען טאָפּט דעם טאַבאַק איינער ביי דעם צווייטן,
מען שמעקט, מען רייבט אַ טאַבאַק בלאַט, מען קייט.
דערנאָך גייט מען אַריבער אין די קראָמען, —
מתנות אָפּקלייבן פאַר ווייב און קינד —
מען גייט פאַמיליענווייז פון איין קראָם אין דער צווייטער,
מ'קלייבט, מ'טאָפּט, מ'זוכט אַרום, מען דינגט זיך,
מען שפּייט אויף דר'ערד די ברוינע טאַבאַק־זאָפט
און לעבעדיקע, רירעוודיקע בלאַסע יידלעך
זיי ריידן אויס די לונגען צו די יאָקלס —
זיי שפּייען מיט דער גרינער געלער גאַל,
נאָר יאָקל בלייבט זיך קאַלט און כיטרעדיק,
ער האָט זיך צייט, וועט קומען נאָך אַ מאָל.

דערנאָך גייט מען צוריק צום מאַרק אַריין,
מען היט די וועגענער, מען שלאָפֿט אַדורך
די נעכט וואו זיצנדיק אין שענק,ביים ביר,
אויף מאָרגן גייט מען ווידער אין די קראָמען
און ס'הייבט זיך אָן אַ דינגעניש פֿון ס'ניי.

דערנאָך האָט מען געציילט דאָס געלט.
דעם אַלטנס הענט זיינען געווען פֿאַרפֿרוירן
האָט דאָס פּאַפּירגעלט זיך געגליטשט פֿון זיי;
פֿאַרלאָרן יעדע רגע וואו ער האַלט
און אָנגעהויבן ציילן פֿון דאָס ניי.
די זין זיינען געווען אומגעדולדיק,
געריסן זיך דאָס געלט אַליין צו ציילן.
דער אַלטער אָבער האָט זיך ניט גערירט פֿון פֿלעק:
ער האָט געציילט מיט פֿיבערדיקע אויגן
און מיט פֿאַרשוואָלענע און רויטע פֿינגער.
די זין זיינען געשטאַנען ווי אויף קוילן,
און שטילערהייט געקריצט די ציין ביז ווייטיק.
דער „אַלטער אייזל" אָבער האָט געטאָן
דאָס זייניקע: ער האָט געציילט: געטונקט
די רויטע פֿינגער אינם מויל אַריין,
באַטאַפּט אַ יעדעס בלעטל פּאַרזיכטיק —
ביז ס'האָט צולעצט געשטימט. דערנאָך האָט ער
באַטיילט דעם עולם מיט פּאַפּירלעך געלט.
דאָס פּעקל געלט אַריינגעשטאָפּט אין טייסטער,
דעם טייסטער אין אַ לייוונטענעם זעקל.
דעם זעקל טיף טיף אין בוזים. אויסגעגלייכט זיך,
אַ פּאַטש געטאָן דעם נענצטן אויף דער פּלייצע:
איצט, קינדער, לאָמיר גיין.
איז מען געגאַנגען,
ביז מען איז צום סוף אַריין אין שענק,
האָט עס אַ זעץ געטאָן די פּאַרע ווי אין באָד
און ס'איז געשטאַנען אין דער לופֿט אַ גרויס געשריי
עס האָט געקלונגען מיט די טעלער און די גלעזער;
די טיר האָט אויף אַ רגע ניט גערוט

אַרויסגעשפּיגן און אַריינגעשלונגען מענטשן,
דער שטאַרקער רויך פֿון פּייפּס האָט בייסנדיק
געגעסן זיך אין אויגן און אין העלדזער.
די לעמפּלעך פֿון עלעקטריק האָבן זיך געוויגט
ווי קליין און ווייט פֿאַרשוואומען אין אַ נעפּל.
מען האָט געגעסן הונגעריק און גייציק,
און מער נאָך ווי געגעסן — מער געגאָסן.
דער אַלטער איז געזעסן פֿריילעך אויפֿגעלייגט,
דאָס רויטע פּנים אין דעם מוטנעם בערדל
האָט וואוילעריש און כיטרע צוגעוואונקען,
געשטורכעט דזשאָוען מיטן עלנבויגן,
געטאַפּט זיך יעדע רגע ביי זיין בוזים.
און דזשאָוען איז געווען אי אומעטיק, אי היימלעך,
דער קאָפּ האָט אים געדרייט זיך פֿונם ביר,
און פֿונם רויש און קלאַנג האָט אים געשלעפּערט.

דערנאָך האָט מען דערלאַנגט דאָס טעשל קאָרטן.
צוערשט איז מען געווען איינגעהאַלטן, שטיל,
נאָר שפּעטער האָט מען זיך צעוואַרעמט הייס,
אָן אויפֿהער האָבן זיך די גלעזער ביר געביטן.
מען האָט זיך אויפֿגעהערט צו וויצלען און צו שפּאַסן,
פֿאַרקאָכטע, מיט צעגלאַנצטע בייזע אויגן
איז מען געזעסן שווייגנדיק; מען האָט געשפּילט.
דעם יונגן וואַלט האָט עס געקאָכט אין בלוט,
פֿון דרויסן האָט ער אויסגעוויזן צו זיין קאַלט,
דאָס פּנים עפּעס בלאַסער ווי געווייגלעך,
נאָר אונטער דער שטיל־בלאַסער מאַסקע האָט געברויזט
ווי ס׳ברויזט אַ לויפֿיק שטראָם אונטער דעם אייז.
אין אים האָט עס געברענט דער האַס צום אַלטן
צום כיטרען קאַרגן מאַן וואָס וויל ניט שטאַרבן,
וואָס וואַרפֿט אים צו געמיינע עטלעכע דאָלאַרעס
פֿאַר בלוט און מי פֿון לאַנגן שווערן יאָר.
ער האָט געגאָסן אין זיך אָן אַן אויפֿהער
וואָס ווייטער אינם שפּיל אַלץ מער פֿאַרלאָרן:
און אָטאָ זיצט דער אַלטער טייוול מיטן ייד

ווי ניט אים מיינט מען עס, איז האָפּערדיק
און קלאַפּט דעם פּיינעם אײדים אויפן פּלייצע.
דער ייד וועט אים נאָך אָפּירשען אין גאַנצן,
מיט האַק און פּאַק, וואָס דען? ס׳איז אַלץ דער ייד,
צוליב דעם יידן איז זיין שידוך אָפּגעגאַנגען,
זיין מיידל האָט זיך אויסגעלאַכט פון אים;
געקאַנט זיין לייטן גלייך, אַ מאַן מיט מענער,
ניט דאַרפן אָנקומען צום אַלטן טייוול
און צוזען ווי דער ייד וועט אַלץ פאַרשלינגען.
די שפּיצן באַקן האָבן זיך צעפלאַמט,
דאָס מויל האָט זיך פאַרפרעסט — איין דינער שטריך —
די שאַרפּע אויגלעך האָבן זיך פאַרשמאָלט,
געוואָרן שניידנדיק און רויט, פאַרלאָפן
מיט גיפּטיק בלוט. צום אומגליק האָט נאָך דזשאָו
באַדאַרפט זיך ווילצלען אויף אַ פאַלשן גאַנג
פון יונגן וואָלט...
און איידער מען האָט זיך געכאַפּט
האָט וואָלט זיך איינגעגעסן אין דעם יידן,
געהאַמערט אין זיין פּנים און אין האַרצן
מיט גרויסע אייזערנע און שווערע פויסטן,
געזעצט אין אים מיט פלינקע גראָבע שטיוול.
ניט אָפּגעלאָזט זיין קרבן און געהאַמערט,
געדיכט און דומפּ און שווער האָט אין דער לופט געקלונגען.
ס׳האָט פּלוצים אויפגעהויבן זיך אַ גרויס געוואַלד,
דאָס גאַנצע הויז איז זיך צונויפגעלאָפן,
נאָר איידער מען האָט וואָלטן אָפּגעריסן
איז דזשאָו געלעגן שוין האַלב־טויט אויף דר׳ערד,
דאָס פּנים — נישט מער צו דערקענען, שוואַרץ,
און אין די ווינקלען פונם צוקעדיקן מויל
האָט זיך פאַרמירט אַ ראָזלעך־ווייסער שטראָם
פון בלוט און שוים.
צו זיך איז ער שוין ניט געקומען:
דריי טעג איז ער געלעגן אין שפּיטאָל,
געשוועבט ביים גרענעץ פונם טויט און לעבן.
די גרענעץ איז געווען אַ ווייסלעך־ראָזער וואָלקן,

און קוקנדיק אין זיך — האָט ער געזען
זיין גאַנצן לעבן מאָדנע פֿרעמד און נאָענט,
האָט זיך געזען אַ קינד אין וויטן שטעטל,
זיין מאַמען אין דער לייכטער זומער־ראָזקייט
וואָס יאָגט זיך נאָך מיט שוועבנדיקע טריט
און דריקט צום האַרצן אים, און שעפּטשעט: יאָסעלע,
און ווייטער פֿינצטערניש, און ווידער ראָזקייט.
דער חדר, רבי, און חברים, און דער ים,
אַ ברייטער, כוואַליענדיקער, ראָזער ים.
אַ נייע וועלט, די נייע שטאָט, די בערג,
די גרויסע און צעשוואָומענע און שווערע גויעטע.
אַ פּנימל אַ רויטס מיט ווייסע הערלעך
וואָס שפּילט זיך מיטן שוואַרצן הונט; דאַ־דאַ.
וואו האָט ער עס געזען? און דורך דער לאַנגער
און ראָזער שטילער אייביקייט, האָט ער
געהערט באַקאַנטע שטימען ווי דורך ווענט
פֿון גראָבן וואַסער: דאַכט זיך, ס'איז דער פֿעטער,
אָט דאַכט זיך רעדט די מומע, אָט זיין גויעטע.
נאָר ביסלעכווייז האָט זיך דאָס ראָזע ליכט
צו לעשן אָנגעהויבן: דער ראָזער וואָלקן
איז זיך צעשוואָומען אין אומענדלעכקייט,
און קלאַנגען האָבן זיך געלאָשן און קאַלירן.

... ס'איז געווען אַ ווינטערדיקער גרויער פֿאַרנאַכט,
ווען מען האָט יאָסלען צו קבר ישראל געבראַכט.
ס'איז געווען אַ מנין יידן. די מומע האָט געקלאָגט,
און דער פֿעטער האָט אויפֿן קבר קדיש געזאָגט;
און די דאַרפֿישע גויע, אויף דער האַנט דאָס קינד,
האָט געצלמט דעם קבר און געטענהט צום ווינט.

1921

קענטאָקי

דאַכט זיך, ערגעץ וואו קלינגט נאָך אַ קייט,
און עס שמוצערט אַ בייטש אין דער לופֿט,
און אַ מענטש וואָיעט בייז ווי אַ הונט...

עמיץ שטשירעט די ציין אין זיין לייד,
אין זיין בליק בליצט פֿון שנאה דער רוף
און מיט וואָרעמען בלוט טריפֿט זיין וואונד.

נאָר עס שימערט אַ ליכטיקע זון
אויף די ביימער באַגאָסן מיט צוועט,
אויף דער ריינער און ליכטיקער גאַס.

אויף די פּנימער שוואַרץ ווי טשוגון —
און דער וואָרעמער דרום־ווינט גלעט
און דערטראָגט ניט קיין הויך פֿון דעם האַס...

.1918

דזשאָרדזש וואַשינגטאָן

א
שבת־צו־נאַכט

אַז דזשאָרדזש נעמט אָפּ די וועכנטלעכע שכירות,
פאַרנעמט ער זיך צוריק צוערשט אין שטאַל,
געזעגנט זיך ביז מאָנטיק מיט די אייזלען.
עס גיט אַ שלאָג אויף אים מיט פרישן היי,
און מיט דער שאַרפער וואַרעמקייט פון פערד.
די גרויסע שטאַל איז פול און פריילעך לעבעדיק:
געוויס פאַרשטייען זיי, די קלוגע פערד,
אַז מאָרגן איז מען פריי פון בייטש און משא.
די ראָזע מיילער אַרבעטן געשמאַק,
די גרויסע געלע ציינער מאָלן האָבער,
די פייכטע נאָז־פליגל, זיי ציטערן און רויכן,
געקיצלט פון דעם שמעקעדיקן היי.
די אייזלען שטייען מיט אָנגעשפיצטע אויערן,
די עקן שמייסן און די מיילער מאָלן;
און דזשאָרדזש פאַרפירט מיט זיי אַ לאַנגן שמועס,
טרייבט אָפּ אַ פרעמדן פערד פון זייער האָבער,
און גלעט די גראָבע קורצהאָריקע פעלן.

אין דרויסן זינגט זיך דזשאָרדזש פונאַנדער אויפן קול:
ווייל, ערשטנס, איז ער תמיד אויפגעלייגט בטבע,
און, צווייטנס, איז עס שבת נאָך דער אַרבעט,
און, דריטנס, וואַרעמט אים דאָס ביסל געלט,
הגם אויף קורצע יאָר, איז זינגט ער הויך,
פאַרגייט זיך אויפן העכסטן פיינסטן שטייגער
אין קונציק־טרעלנדיקע נעגער־לידער,
מיט קנייטש און טראַפּ און דריידל און אַוואַיע.
אַ צוויי־דריי שוואַרצע קלייבן זיך אַרום,

אַ יונג הויבט אָן צו בלאָזן אויף אַ קעמל
און כאַפּט דעם ניגון איבער לעבעדיק —
און פּלוצים גייט דזשאָרדזש איבער אין אַ דזשיג.

דעם דזשיג פירט דזשאָרדזש אַזוי אַדורך: די ערד
הייבט אָן צו ברענען אונטער זיינע פיס.
דער גאַנצער דזשאָרדזש ווערט פּלוצים אומגעריכט,
איין פייערדיקער קנויל פון נערוון־שטריק.
עס דאַכט זיך, דזשאָרדזש שטייט אויפן אָרט און פליט.
ווען ניט דאָס קלאַפּן פון די פיס אָן גרונט,
וואָלט מען געמיינט אַז דזשאָרדזש שוועבט אין דער לופטן
אויף אומזעבאַרע דראָטן אויפגעצויגן.
דאָס רעדל קלאַפּט אין גרויסע שוואַרצע הענט,
דער שוואַרצער כליניעט זיך און בלאָזט אין קעמל
און ס'דאַכט זיך, אַז ער פּלאַצט אַוועק פון אָנשטרענגונג.
און דזשאָרדזש האַלט נאָך צום טאַקט מיט הענט און פיס,
מיט יעדן גליד פון צאַפּלדיקן קערפּער.
דאָס רויטע מויל מיט גלייכע שורות ציין
איז ראָז און ווייס צעעפנט ביז די אויערן,
די גרויסע אויגן־ווייסלעך ווערן גרעסער
מיט רויטע אָדערלעך אַדורכגעצויגן.
זיין מאַט־קאָלירטער פּנים פון טשוגון
ווערט גלאַנציק, און דאָס רעדל אַרום אים
פּאַטשט פייערדיק מיט אַלע לעצטע כוחות,
און ברומט פאַרדבקהט און מיט גרויס עקסטאַז:
הי־האַ, און הי־האַ־הי.

געענדיקט דזשיגן — דאַן פאַרנעמט זיך דזשאָרדזש
דורך אָפּגעלייגטע געסלעך צו דער שכונה,
וואו היברו־מאָוז טרייבט אָן געשעפט מיט אַלטוואַרג.
דאָס גייט ער אויסלייזן די זונטיקדיקע בגדים,
וואָס ער פאַרזעצט גאַנץ פּינקטלעך יעדן מאָנטיק.
ער ווייס פון אַלטער פּראַקטיק, אַז מען טאָר
צופיל ניט שפּילן זיך מיט געלט: ס'איז קיילעכדיק.
ער קריגט אַ וואַרעמען קבלת־פּנים:

די קליינע הינערישע אייגלעך פון דעם מאַוז
זיי הייבן אָן אַרומטאַנצן ווי מייזלעך,
ס׳פאַרשלאָפן פּנים ווערט אַלץ ליכטיקער,
און פון אַ קופּע אַלטוואַרג, צוגעפוילטע שיך
זינגט מאַוז אַרויס: הללויה, שאַך!
(הללויה — פון האַלאַ, פון נעגער — שחור,
פון שחור — שאַך), דזשאַרדזש שמייכלט אויפגעלייגט,
און ציילט די טאַלערס מאַוזן אויף דער האַנט,
און מאַוז פאַרבינדט די זונטיקדיקע בגדים,
באַגלייט פון טיר אַרויס דעם פיינעם שאַך
און ווינטשט אים צו אַ ברכה אויף דער פולער וואָך —
און דאָ ווערט דזשאַרדזש פאַרוואַנדלט אין אַ פּילגרים.

דאָס הייסט: ער גייט אַהיים צום ווייב, צו מעגין.
נאָר, מעשה שטן, זיינען אויפן וועג פאַראַן
אַזוי פיל לוסטיקע, מחיהדיקע פלעצער,
וואוהין אַריינצוגיין, אַז ס׳דאַרף אַ מענטש
זיין שטאַרק ווי אייזן ניט צו שטרויכלען אויפן וועג.
פון יעדן צווייטן הויז, אויף יעדן ראָג,
שטראַלט אויס מיט ציענדיקע זיבן ליכטער
פון טירן רויט־פאַרהאַנגענע און פענצטער.
די באַנדזשאָ קלינגט און רופט, און גוטע ברידער,
פאַרוויקלט אין אַ בלויען וואָלקן רויך,
זיי זיצן ברייט צעלייגט אַרום די טישלעך
און לאָזן זיך לכבוד זונטיק וואוילגיין,
מען שפּילט אין קאָרטן און מען וואַרפט אין וועריפּלעך,
עס גייט די פּאַרע אויף פון ביר און בראָנפן
און ס׳קיצלט מיט דעם ריח פון דער שטאָל.

דאָס שפּיל איז אייגנטלעך ניט אויף געווינען:
נאָר יענער, וואָס פאַרלירט דעם קאָן, באַדאַרף
מכבד זיין דעם עולם אויף דאָס ניי.
איז גייט עס רונד נאָך רונד, וואָס ווייניקער דאָס געלט,
אַלץ פריילעכער ווערט דזשאַרדזש און לוסטיקער.
דער קליינער שטערן גלאַנצט, די ווייסלעך בלאַנקען,

דאָס מויל פֿאַרמאַכט זיך ניט אויף איין מינוט,
די צונג איז לעז, און שטעכט זיך גוטמוטיק,
דאָס ביר איז קאַלט, דער בראָנפֿן צופּט און ברענט.
אַ שאָד נאָר וואָס די נאַכט פֿאַרשווינדט צו שנעל,
די גאַסן ווערן שטיל און אויסגעשטאָרבן,
און ווען עס שליסט זיך צו דער לעצטער שענק,
פֿאַרנעמט זיך דזשאָרדזש אַהיים שוין אויף אַן אמת.

די „היים" שטייט ווייטלעך אָפּגערוקט פֿון שטאָט
צווישן נאָך אַזעלכע חורבות־היימען,
וואָס טוליען זיך צו אַלטע וויסטע שטאַלן.
די ווענטלעך זיינען קרום און דורכגעפֿוילט,
די פֿענצטער זיינען אין דער ערד פֿאַרוואַקסן,
דער דאַך איז לעכערדיק, און שפּעט אין האַרבסט,
ווען ס'הייבן אָן די רעגנס גיסן, טענהט מעגי,
אַז זי האָט מורא, ווען עס איז אַוועקצושווימען.
אויף דעם זאָגט דזשאָרדזש: ער האָט ניט אַזאַ מזל,
ער האָט נאָך ניט געזען אַן עלפֿאַנט שווימען
און ניט געהערט אַזוינס. נאָר אפֿשר, זאָגט ער,
איז זי אַ היפּאָפּאַטאַמוס, און די היפּאָ־קו
קאָן דוקא יאָ שווימען. זאָגט מעגי: ווען זי וואָלט
געווען אַ היפּאָ, וואָלט זי אַזאַ נעגער
פֿאַרשלונגען פֿריער און דערנאָך אַרויסגעשפּיגן;
אַן אָנשטענדיקע היפּאָ, זאָגט זי, וואָלט זיין פֿלייש
אין מויל ניט נעמען. לאַכט דזשאָרדזש גוטמוטיק,
און מעגי טרייסלט מיטן שווערן גוף,
פֿאַרגייט זיך לאַכנדיק אין הויכן קוויטש.
דאָס פּנים גלאַנצט אין שוואַרץ, די ציינער בלאַנקען,
די אויגן בלינצלען ווייסלענדיק און קוועלן,
די שווערע אוירינגלעך זיי קלינגען מיט;
עס טרייסלען זיך די דינע קרומע ווענט,
עס טרייסלען זיך די בענקלעך און דער טיש,
און ס'טוט דער דאַך דאָס זייניקע — ער רינט.

אַז דזשאָרדזש דערגייט דעם לאַנגן וועג אַהיים —

דערוויסט ער מעגין וואַרטנדיק אויף אים.
אַזאַ פֿאַרשאָלטענע טבע האָט זי: שבת נאַכט
מוז זי אָפּריער וויסן פֿון אַ חשבון —
הגם זי וויס פֿאַרויס דעם חשבון ביז אַ האָר.
זיין אָנקומען אין הויז קומט פֿאָר אַזוי:
ער עפֿנט פֿאָרזיכטיק די טיר און הערט זיך צו,
ער שטעקט אַריין דעם קאָפּ, און כאַפּט אים פֿלינק צוריק,
ווי ער וואָלט מורא האָבן, עפּעס האַרטס
זאָל אומגעריכטערהייט אין קאָפּ ניט פֿליען.
נאָר אַז דער שונא זיצט געמיטלעך אויפֿגעלייגט,
און גלעט די קאַץ, וואָס דרעמלט אין איר שויס,
די קינדער מיט די קעפּלעך קרויזן דראַט,
זיי כראָפּען פֿרידלעך פֿונם בעט אַרויס —
שטופּט דזשאָרדזש צוערשט אַריין דעם פּעקל בגדים,
דערנאָך באַווייזט ער זיך אין טיר אין פֿולער לענג.
די אויגן טאַנצן אומרואיק אין איטלעך ווינקל,
דאָס מויל איז אויפֿגעריסן אין אַ שמייכל —
און דאָ קומט פֿאָר אַזאַ מין דיאַלאָג:

מעגי:

גוט ב׳אָוונט, ניגער, נו, געבראַכט די הויזן?

דזשאָרדזש: (שווייגט און שמייכלט)

מעגי:

אַוודאי אָנגעבראַכט אין פּאַק פֿון אַלדאָס גוטס:
די פֿיינע, פֿעטע הון, דאָס ביסל שנאַפּס,
די ווייב זאָל אויך הנאה האָבן, ניין, וואָס דען?
אָהאָ! איר דזשאָרדזש ווייס גוט מען קאָן קיין מיטאָג
פֿון זונטאָגדיקע הויזן אויך ניט קאָכן.
ווי קומט עס וואָס ער איז היינט אַזוי פֿרי?

דזשאָרדזש:

אַבי ער האָט געמיינט, ער האָט געהערט
די ערשטע הענער, קרייענדיק, און שוין.

מעגי:

װען מאַסאַ לינקאָ׳ן װאָלט אַהער געקומען,
װאָלט ער דעם ניגער אױפֿן מיטן מאַרק
אַרױסגעפֿירט, אים צוגעבונדן צו אַ סלופּ
און װאָלט זײַן שװאַרצע פֿעל אַראָפּגעשונדן,
און זי װאָלט צוגעקוקט און זיך געפֿרײט.

דזשאַרדזש:

בײַ לײַטן, אַז אַ מאַן קומט שבת־נאַכט
אַהײם פֿון אַרבעטן, איז יום־טובדיק אין הױז:
דער טיש איז גרײט, די צוגעברױנטע הון
שװימט אום אין פֿעטס און גרינס און זיסע בולבעס,
די װײַב איז יום־טובדיק און גוט צום מאַן —
און דאָ בײַ אים ברענט העל־פֿײַער אין הױז.

און דאָ װערט מעגי װײכער, אײַנגעהאַלטענער,
און אײדער זי האָט צײַט זיך דורכצורײדן,
איז דזשאַרדזש, איר מאַן, אין בעסטן טיפֿסטן שלאָף.

ב

אַ מיטװאָכדיקע גאָטעס־דינסט

אין קלײנעם קירך־הױז, האַלב אין דר׳ערד פֿאַרזונקען,
איז אָנגעגאַנגען הײס די גאָטעס־דינסט;
עס האָט געשװיצט דער נידעריקער סופֿיט,
די שמוציקע אין בלױ־געפֿאַרבטע װענט,
און די קאַלירטע גלעזלעך אין די פֿענצטער.
די פֿלעמלעך פֿון די געז־רערן און ליכט,
זײ האָבן בלײך געצאַפּלט און געציטערט,
פֿאַרשװאומען אין געדיכטע הײסן נעפּל.
עס האָט געשמעקט מיט שװײס, מיט בראָנפֿן, מיט פּאַרפֿיום,
מיט פֿערד, מיט הון, מיט פֿאַרבן און מיט װײַראַך.

די ברידער, מיט דעם ביז צום גרונט געשוירן האָר,
די רעק אָראָפּגעוואָרפן און צעפּלאָמט;
און פון די שוועסטער האָט געטריפט דאָס פאַרב,
געשלענגלט זיך אין רויטע ריטשקעלעך,
געשטרייפט די פּנימער און העלדזער אויסטערליש.
מען האָט געזונגען. מאַן און ווייב און קינד.
פון פּליסנדיקן הייס־צעפּלאָמטן נעפּל
געבלאַנקט האָבן די רייען ווייסע ציין
און רויטלעך מאַטע גאָמען איינגעפּאַסט.
די גרויסע אויגן האָבן ווילד געגלאָצט,
געראָלט זיך ליידנשאַפטלעך צו דעם באַלקן.
טשוגון און בראָנז און קופּער האָבן זיך צעבערענט
מיט הויכע באַק ביינער, עקשנותדיקע שטערנס,
און אין דעם ברייטן נידעריקן הויז
געפּלייצט האָט הייס און קאָכיק דאָס געזאַנג:

גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן,
גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פאַר מיר.

עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל,
עס איז גוט פאַר די קינדער ישראל —
און ס'איז גוט גענוג פאַר מיר.

ס'איז געווען גוט פאַר פאול און סיילאַס,
ס'איז געווען גוט פאַר פאול סיילאַס, —
און ס'איז גוט גענוג פאַר מיר.

וואָס איז גוט ווען די וועלט איז אין פלאַמען,
וואָס איז גוט ווען די וועלט איז אין פלאַמען —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

וואָס איז גוט אין די שעה פון דאַרבן,
וואָס איז גוט אין די שעה פון שטאַרבן —
און איז גוט גענוג פאַר מיר.

טאַ גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן,
גיט מיר דעם אַלטן אַמאָליקן גלויבן —
עס איז גוט גענוג פֿאַר מיר.

דאָס ליד האָט מען געזונגען אין עקסטאַז,
וואָס ווייטער העכער, שטאַרקער, פֿלאַמיקער.
געענדיקט איינמאָל — אָנגעהויבן פֿון דאָס ניי,
מיט מערער פֿרישקייט און מיט מער התלהבות.
און זינגענדיק אַזוי איז מען אַריין אין טאַנץ;
די הייסע מאַסע זינגעוודיקע פֿלייש
האָט אין איין גרויסן קנויל פֿון לײדנשאַפֿט
זיך אויסגעפֿלאָכטן און צונויפֿגעקלאַמערט,
און הענט אויף שולטער, ברוסט צו ברוסט געדריקט,
דער אָטעם גיריק אָפּגעהאַקט און שווער,
די אויגן פֿעסט צונויפֿגעפּרעסט אַנטציקט,
האַלב־וואַכעדיק, האַלב־שלומערדיק אין נעפּל.
די אוירינגען און אָרם־בענדער פֿון די ווייבער,
זיי האָבן שווער און רייצנדיק געקלונגען,
די רויטע ליפּן האָבן ברענענדיק געשמאַכט
און אויפֿגערעגט האָבן די נאָז־פֿליגל געציטערט,
דערנאָך האָט מען אַ צווייט געזאַנג פֿאַרצויגן,
אַ צווייט געזאַנג, אַ נאָגנדיקס און שטילס:

אָ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,
אָ, מרים, ניט באַדויער און ניט וויין,
פּרעהס חיל איז דערטרונקען,
אָ, מרים, וויין ניט מער!

אָ, ווי איך באַגער צו זיין ווייט פֿון דאַנען,
שטיין אויף יענעם ברעג וואו משה איז געשטאַנען, —
פּרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!

ווייט־ווייט דאָרטן זע איך ווי אין טרוים
מלאכים שוועבן אויפֿן קאַרשנבוים.

פרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!

און אַז עס איז געקומען צו די ווערטער:
„גראָבט מיין קבר מיט אַ רידל פֿון גאָלד,
„לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פֿון גאָלד" —
איז די באַגייסטערונג אַזוי געשטיגן,
אַז טרערן האָבן זיך געגאָסן פֿון די באַקן,
און מענטשן האָבן פֿריידיק אויפֿן קול געשלוכצט,
און מענטשן זיינען פֿון די פּיס געפֿאַלן
געשלאָגן זיך אָן דיל, פֿאַרגלייזט די אויגן
מיט ווייסן שוים אַרום די שוואַרצע מיילער,
געקלאַפּט זיך אין דער ברוסט מיט אַלע כוחות
און זיך פֿאַרגאַנגען אין אַ ברומיקן געזאַנג:

גראָבט מיין קבר מיט אַ רידל פֿון גאָלד,
לאָזט מיך אַרונטער אויף קייטן פֿון גאָלד —
פרעהס חיל איז דערטרונקען —
אָ, מרים, וויין ניט מער!

ג

טאַמאַם

ווען ברודער דזשאָרדזש און שוועסטער מעגי האָבן
צוריק דערכאַפּט דעם אָטעם אויף דער לופֿט —
איז זיינען זיי צוערשט געגאַנגען שטיל און פֿרום.
דער הימל איז געווען טיף און אויסגעשטערנט,
דאָס ווינטל פֿון סוף זומער האָט געגלעט,
די בלעטער־ביימער האָבן צווישן זיך גערעדט,
און גרילן האָבן האָפֿערדיק געקלאַפּט.
געוויס וואָלט דזשאָרדזשן גוט געטאָן אַ גלעזל ביר,
אויף זיין פֿאַרשרהפּהט און פֿאַרטריקנט גומען;
ווען מעגי איז ניטאָ — וואָלט ער געוויס

אַריינגעכאַפּט זיך אין אַן אָפֿן שענקל.
נאָר גיי און העלף זיך — אַז דאָס גייט און פֿרייכט,
און הענגט זיך אויף זיין האַנט, און פֿייפֿט און סאָפּעט.
אַן עכטער לאַקאַמאָטיוו — טראַכט זיך דזשאָרדזש.
און דאָ ווערט פֿול זיין האַרץ מיט גרויס פֿאַרדרוס.
עס קומט אים ברודער טאָמאַס אויפֿן זין
אַ גלאַנציקער, אַ שמעקעדיקער אויסגעפּוצט
מיט גרויסע רויטע שטרייפֿן אויפֿן העמד.
און ער דערפֿילט, עס שלאָגט אים צו חלשות.
ער שפּייט זיך גיפֿטיק אויס, און הייבט אָן ברומען,
צוערשט פֿאַר זיך, דערנאָך אַ ביסל העכער,
אַזוי אַרום מיט די ווייטע הינטערוועגלעך.
אַ שטייגער, פֿרעגט ער תמימותדיק, נאָך וואָס
באַדאַרף מען אין דער קירך אַזעלכע מענטשן,
וואָס האָבן קיין רעליגיע ניט אין האַרצן?
למשל, זאָגט ער, נעם דעם ברודער טאָמאַס:
דער ניגער קומט אין קירך אַריין, ניט דאַוועגען,
ער קומט אַראָפּפֿירן פֿון וועג די ווייבער.
דאָס גייט אום שלינג־און־שלאַנג, און וויל ניט אַרבעטן,
אין קעסט אויף פֿרעמדע מענערס האַרעוואַניע.
דעם ניגער, זאָגט ער, דאַרף מען נויטיק לינטשן.
למאי, זאָגט ער, האָט ניט דער ניגער חתונה,
און נעמט זיך ניט אַן אייגן ווייב פֿאַר זיך?
ער וואָלט פֿאַרשפּאָרט צו גלאָצן זיינע בולבעס,
און קנייפּן פֿרעמדע ווייבער אין דער קירך.
אים נאַרט מען ניט, ער זעט.
זאָגט מעגי גלייכגילטיק:
אַז, ערשטנס האָט איר טאָמאַס ניט געקניפּן,
איר קנייפּט מען ניט אין קירך, זי קומט דאָרט דאַוועגען.
נאָר אויב איר ניגער זעט אַזעלכע זאַכן,
איז דאָס אַליין אַן אויסגעפּרוואווטער סימן,
אַז ער אַליין האָט אויך ניט קיין רעליגיע.
אַ מענטש, זאָגט זי, וואָס קומט אין קירך צום דאַוועגען
דאַרף קוקן אינם בוך אַריין, און ניט
אין פֿרעמדע הענט. דאָ ווערט שוין דזשאָרדזש ברוגז:

רעליגיע הײנט, זאָגט ער, רעליגיע מאָרגן,
מעג טאָמאָס זײַן אַ צדיק װי סײנט דזשאָן,
נאָר אויב דער ניגער װעט אַריבערגײן זײַן שװעל
װען ער, דזשאָרדזש װאַשינגטאָן, איז אין דער הײם ניטאָ —
װעט ער אים איבערברעכן בײדע פּיס;
די הענט, זאָגט ער, װעט ער אים לאָזן גאַנץ,
כדי דער זון פֿון שװאַרצן הונט זאָל האָבן
מיט װאָס צו שפּילן אויפֿן פֿידעלע אין מאַרק.
פֿאַר פּרעהס פּעטע קו — דאָס מײנט ער מעגין —
װעט זײַן געננוג די לאַנגע װײכע בײטש;
אַזוי װי עס איז גוט פֿאַר זײַנע אײזלען
װעט עס אַװדאי זײַן אויך גוט פֿאַר איר.

נאָר טאָמאָס האָט זיך װיניציק װאָס געשראָקן:
ער האָט זיך שטאַרק פֿאַרלאָזט אויף זײַנע פּיס,
ער האָט געגלויבט, זײ װעלן אים בשלום
אַרױסטראָגן פֿון יעטװעדער געפֿאַר.
קלאַפּט דזשאָרדזש אין פֿאָדער־טיר, איז דאָ אַ הינטער־טיר,
אַ פֿאַרקאָן איז געמאַכט אויף דעם צו שפּרינגען.
פֿאַראיבל האָבן איז ניטאָ אויף װאָס —
אַ מאָלע װאָס אַ מענטש רעדט אויס אין הײסן בלוט?
קײן בעלן אויף צו אַרבעטן איז טאָמאָס ניט.
פֿאַרקערט, זאָגט ער, אַ מענטש איז ניט קײן אײזל,
נאָר אויב אַ ניגער גלוסט זיך דוקא גײן אין שפּאַן,
טאָ זאָל אים װאויל באַקומען. אים, זאָגט ער,
איז ניחאָ אָפּצוקומען װי עס גײט.
איז װאו נאָר עס איז דאָ אַ מאַן װאָס אַרבעט,
הענגט טאָמאָס דאָרט און הױערט אַרום װײב,
און דוקא װען דער מאַן איז אין דער הײם ניטאָ.
הײנט מעגי, מאָרגן פּעגי — און װער נישט?
בײ זײ איז טאָמאָס גאָר אַן אָנגעלײגטער גאַסט:
װײל, ערשטנס, איז דער טאָם אַ יונג מיט בײנער,
איז פֿעפֿערדיק און װיצלדיק און שאַרף,
און נעמט ער נאָכמאַכן די שכנים פֿון אַרום,
אַ שטײגער, װי צװײ נעגערס קריגן זיך אין שענק,

ווי דזשאָרדזש טרייבט אָן און שמועסט מיט די אייזלען,
צי ווי דער רעווערענד קלאַפּט זיין בויך אין קירך —
איז שטייען זיי פֿאַר אייך ווי לעבעדיק,
ווי איר אַליין וואָלט דאָרט געווען און צוגעזען.
דערצו האָט טאָמאָס גאָר אַן אַנדער מעלה:
ער האָט אייך ליב צו צאָלן פֿאַר אַ טובה,
און יענע הויז וואו ער איז אַן איינגייער,
איז פֿול מיט גוטע זאַכן, ווי אַן אויג.
אַז טאָמאָס לאָזט זיך אויס דער שטאָט שפּאַצירן,
פֿאַרגעסט ער ניט זיין זעקל מיטצונעמען,
און וואו ער ציט אַדורך, שפּאַצירנדיק, וועט שוין
קיין גראָז ניט וואַקסן. שטייט אַן עפּל־בוים
צו נאָנט צום פּאַרקן, פֿוילט זיך טאָמאָס ניט
דעם בוים אַ טרייסל טאָן, דאָס נעמלעכע
מיט באַרן, אַפּריקאָזן און מיט ווײַנשל,
ער גראָבט אָן, מעשה באַלעבאָס, די פֿיינע בולבעס,
אַ בוריק און אַ ציבעלע, אַ קעפּל קרויט:
אַ הון, אַן ענטל, אַז זי האָט פֿאַרבלאָנדזשעט,
געפֿינט איר רו ביי טאָמאָסן אין זאַק.
אַזוי אַ גייט אים. טאָמאָס ווינצלט זיך,
אַז ווערדליק נאָך דער שפּע פֿון קענטאַקי
קען ער מפֿרנס זיין אַ צענדליק ווייבער,
און ניט נאָר איינע.
דזשאָרדזש אָבער איז ניט נתפּעל,
פֿון טאָמאָסן און זיינע זיבן מעלות.
ער האָט זיך איינגעעקשנט ווי אַן אייזל:
ער וויל ניט טאָמאָסן ביי זיך אין הויז,
און וויל ניט זיינע טובות און דאָס גאָר.
ווי ער דרינגט איז דער ניגער גאָר אַ פֿייגלינג:
אַ קונץ, זאָגט ער, אַ מענטש האָט פֿלינקע פֿיס,
איז דאָך אַ האָז נאָך פֿלינקער פֿון דעם ניגער.
למאי, זאָגט ער, וואָס שטעלט ער זיך ניט אָפּ
און וויל ניט אויסהערן זיין אַרגומענט —
און טאָקע איינמאָל וויסן וואו מען האַלט?
האָט טאָמאָס געשיקט זאָגן: ס׳איז ניט נויטיק,

ער ווייס אַליין, זאָגט ער, וואו ער האַלט,
און אַרגומענטן וויל ער ניט פֿאַרפֿירן
מיט איינעם וואָס איז אים אַ נאָנטער מענטש.
און מעגי זאָגט: דער ניגער קריכט אויף גלייכע ווענט.
דאָס שפּרינגט ער אויס דער שוואַרצער הויט פֿון וואוילטיק.
דעם ניגער דאַרף מען שמייסן מיט דער בייטש
ביז ס'וועלן אים די נאַרישקייט אַרויס פֿון קאָפּ.

ד

„טהענקסגיווינג"

דעם גאַנצן טאָג האָט וויִ פֿון זיפּ געשאָטן
אַ קלענער און פֿאַרביסענער און קאַלטער רעגן
פֿון נידעריקן מוטנע־גרויען הימל.
דער ברוק און אַספֿאַלט האָבן זיך באַגלאָזט,
און דזשאָרדזשעס שווערע אייזלען און געשפּאַן,
זיי האָבן מער געגליטשט זיך ווי געגאַנגען.
די בייזע נעץ האָט זיך אין ביין פֿאַרקליבן.
דער ווינט האָט בייז געשמיסן אין זיין פּנים,
די בייטש איז נאַס געווען און קאַלט געפֿרוירן
און האָט געגליטשט זיך ווי אַ שלאַנג פֿון האַנט.

דערפֿאַר, אַז דזשאָרדזש איז נאָך דעם שווערן טאָג
אַריינגעפֿאַלן אַ דערפֿרוירענער אין הויז —
איז ער פֿאַרגאַפּט געבליבן אויפֿן שוועל.
דער קוילן־אויוון האָט געברענט צעברענט:
איין גרויסע רויטע פֿייערדיקע קויל.
דאָס שטיבל איז געשטאַנען אין אַ נעפּל —
עס האָבן זיך ביי אים די נאָז־פֿליגל צעשפּילט
פֿון הייסע שאַרפֿע ריחות פֿון געבראָטנס.
ס'איז גאָר צוערשט פֿאַר אים אַרויסגעשוואומען
דער טיש געדעקט מיט אַ געפּרעסטן טישטוך
באַלאָדן און באַשמעקט מיט אַלדאָס גוטס:

דער פֿײַנער אינדיק האָט אַרויסגעשמעקט
און האָט אַרויסגעלויכטן גאָלדיק־ברוין
מיט קלאָרע טראָפּן פֿעטס אַזוי ווי פּערל;
און האָזן, פּונקט ווי לעבעדיק, מיט אַלע גלידער,
זיי זײַנען ווי פֿאַרגליווערט שפּרינגענדיק
געבליבן שטעקן צווישן ברוינע בולבעס
און כל־המינים לעבעדיקע גרינסן.
די זויער־זיסע זאָפּט פֿון זשוראַווינעס
האָט אים זײַן מויל געמאַכט צו וואַסערן.
און ס׳האָבן פֿון געפּלאָכטן קאָרב געלויכטן
די רויטע גרויסע עפּל און אָראַנזשן
און קילע ריחות אין דער היץ פֿאַרשפּרייט.
און אויף דער ערד, פֿון טיפֿן קובל פֿונם גרעט,
מיט העלדזער אויסגעשטרעקט, שערענגעסווייז,
אַזוי ווי זעלנער, האָבן פֿלעשער ביר
אַרויסגעקוקט פֿון אָנגעבראָקטן אײַז.

נאָר איידער דזשאָרדזש איז נאָך צו זיך געקומען
האָט עפּעס אים אַ זעץ געטאָן אין האַרצן,
אַז ער איז שטיין געבליבן אַ פֿאַרצאַפּלטער:
אויף דעם טאַפּטשאַן ביים ריין געדעקטן טיש,
דאָרט האָט דאָס קליינוואַרג מיט צעבליצטע אויגן,
מיט פֿליענדיקע דראָט־געקרויזטע קעפּלעך,
זיך מיט דעם אָנקל טאָמאַסן געשפּילט.
דער ניגער זיצט זיך אויסגעפּוצט און שמעקט,
ווי ניט אים מיינט מען עס, און ראָלט די ווייסלעך.
איז דזשאָרדזש אַזש אָפּגעשפּרונגען אויף צוריק:
מען וועט אים, טראַכט ער, אָפּטאָן דאָ אַ שפּיצל,
נאָר דאָ איז מעגי ווי אַ שיף אַרויסגעשוואומען,
פֿאַרפֿלאָמט און גלאַנציק, שמייכלענדיק אָפֿער
אויף אַלע ציין און רויטלעך ווייסע אויגן:
אַז ברודער טאָמאַס האָט באַוויזן פֿײַנקייט,
האָט אָנגעבראַכט אין שטוב פֿון אַלדאָס גוטס —
האָט זי זיך דורכגעטראַכט: ס׳איז מער ניט רעכט
ער זאָל פֿון אַלעם דעם שוין אויך געניסן.

און סתם וואָס איז עס פֿאַראַ גאַנג זיך בלאָזן ?
אַ מענטש איז ניט קיין אינדיק, ס׳איז שוין צייט
זיך איבערבעטן.

דאָ האָט טאָמאָס זיך צערעדט.
ער ווייס ניט, זאָגט ער, וואָס און ווייס ניט ווען,
פֿאַר וואָס מען זאָל זיך קריגן צווישן ברידער.
מסתמא, זאָגט ער, האָט ער גענוג שונאים,
און מאַלע וואָס די בייזע צינגער ריידן,
ווי ס׳שטייט געשריבן אינם הייליקן בוך :
„צווישאַרפֿיק שווערד איז זייער צונג". ער האָט
שוין לאַנג, זאָגט ער, געוואָלט צו׳ן אים אַריינגיין,
אים עפֿענען די אויגן, דזשאָרדזש זאָל זען,
אַז ער איז אים אַ פֿריינט. און וואָס איז שייך,
די אַלע פֿיינע זאַכן אויפֿן טיש,
זאָל מעגי אים צוליב טאָן, און דערפֿון
קיין גרויסן ווען מאַכן, ס׳איז ניט ווערט
דאָס צו דערמאָנען גאָר, ער איז ניט אויסן געלט,
און צווייטנס, קריגט ער עס בחצי חנם,
און טאַקע צוליב דעם האָט ער געבראַכט
דעם גוטן ווייסן טרונק „לבנה־שיין"
מען זאָל גוטברודערשאַפֿט מיט דעם באַנעצן
און זאָל זיין שלום אויף דער וועלט.

האָט דזשאָרדזש געטראַכט :
דער ניגער חנפֿהט זיך צו מיר צו שטאַרק,
און מאַכט זיך ווי געפּגרט, וויל מיך נאַרן.
דערווייל בין איך דאָ אָבער באַלעבאָס...
און אידער וואָס און ווען באַדאַרף מען עסן.
האָט מען זיך צוגעזעצט צום פֿיינעם טיש,
צוערשט האָט מען געמאַכט דעם גוטן שנאַפּס,
זיך צוגעקלונגען, צוגעפּאַטשט די ליפּן,
דערנאָך האָט מען גענומען זיך צום רייבן :
דאָס גאַנצע הייסע הייזל האָט געקלונגען
פֿון טעלער און פֿון מעסער און פֿון ציינער,
די אָפּגעלעקטע ביינער זיינען צו דער קאַץ
אויף דר׳ערד געפֿלויגן ; גרויסע טראָפּנס שווייס

געשטאַנען זיינען אויף די קאַרקן און די שטערנס;
און פֿנימער האָבן געגלאַנצט ווי אָפּגעפּוצט.
דעם ערשטן הונגער איינגעשטילט, האָט מען דאָס אַלץ
אַראָפּגעשווענקט מיט שוימיק־קאַלטן ביר,
דערנאָך זיך ווידער צוגעקלונגען מיטן שנאַפּס,
און ווידער זיך גענומען צו דעם עסן,
און דאָ איז דזשאָרדזש געוואָרן האַרציקער,
און טאָמאַס האָט גענומען אויסגיסן פֿאַר אים
זיין אָנגעווייטיקט האַרץ. ער ווייס, זאָגט ער,
עס איז קיין תּכלית ניט אַזוי צו לעבן,
אַ הונט אַפֿילו האָט אַ שטיקל היים,
און ער, אָ, שלעפּט זיך אום אַ נע־ונדניק
און האָט קיין דאַך ניט איבער זיך. ווי לאַנג,
איז דאָס דער שיעור, פֿרעגט ער, אַזוי זיך פּלאָגן?
צי אפֿשר ווייס ער, דזשאָרדזש, פֿאַר אים אַ מיידל,
אַ שטילס, אַ גוטס, געלט שפּילט ביי אים קיין יחוס,
דער עיקר איז ביי אים אַ שטילע היים,
וואו ער זאָל זונטיק זיצן ביי זיין פֿייער,
און לייענען דאָס הייליק וואָרט פֿון ביבל.
און דאָ לאָזט טאָמאַס שטיל דעם קאָפּ אַרונטער,
און גיסט מיט גרויסע טרערן, ווי אַ ביבער.

דאָס קליינוואַרג איז דערווייל צעפּאַלן איינציקווייז,
פֿאַרשלאָפֿן זיך דערשלעפּט צו זייער ווינקל;
אין דרויסן האָט געוויינט דער נאַסער ווינט,
געפּויקט מיט בריזגעס צוגעפֿרירטן רעגן
אין דאַך אַריין און אין די קליינע שייבלעך.
דער איוון האָט געברענט, און ס'האָט דער בלויער רויך
פֿון שטאַרקע שמעקעדיקע פּייפּס געקרייזט זיך,
געוועלבט זיך שווימענדיק אַרום סופֿיט.
מען האָט געקושט זיך, און געטרייסט זיך, און געוויינט
און באַלד דערויף צעגאַנגען פֿאַר געלעכטער.
דערנאָך האָט מען געזונגען מיטן פֿולן מויל:
צווערשט די פֿייערלעכע לידער פֿון דער קירך,
פֿון גיהנום און גן־עדן און מלאכים,

פֿון הייליקן סיינט פּיטער, וועלכער שטייט
ביים שוועל פֿון הימל מיט אַ בלאַנקער שווערד
און לאָזט די פּריצים אין די ווייכע וויג־שטולן
אַהין ניט צוקומען.

דערנאָך האָט מען
געזונגען זיסע, לאַנג צעצויגענע נגונים
פֿון אומגליקלעכער ליבע און פֿון נעגער־וויי.
דאָס ליד פֿון דער געליבטער וואָס באַקלאָגט
דעם פֿרי־געלינטשטן „איזי־בריזי דזשאָן".
און דאָס באַרימט און קאָמיש־לוסטיק ליד
„פֿון פֿערד און פֿון פֿליג און די צוויי קליינע מייז,
וואָס זיצן אין אַ ווינקל און שפּילן אין דאַיס".
און צווישן איין געזאַנג און ביז דעם צווייטן
האָט מען זיך צוגעוואונטשן און געטרונקען.
די פּנימער האָבן געברענט ווי פֿייער,
די אויגן האָבן ווילד און הייס צעשפּילט זיך,
געגליט ווי הייסע לעבעדיקע קוילן.

און ווען דער לאָמפּ צום סוף איז אויסגעגאַנגען,
און ס'האָט זיך איינגעשטילט דאָס גרויס געשריי —
האָט בלויז דער הייסער אויוון רויט געשיפּעט,
געוואָרפֿן רויטע שטיקער אויף די ווענט
און אויף קורטשאַווע שוואַרצע שאָטנקעפּ.
עס האָט די שטוב געקרעכצט מיט הייסע קלאַנגען,
מיט לעכצנדיקן שאָרכן און געברום.
און שאָטנס האָבן ווי אין פֿיבער זיך געוואָרפֿן,
פֿאַרכאַפּט אין ברומיקן און רויטן נעפּל.
און אין די פֿענצטער האָט געקוקט די נאַכט:
געקלאַפּט מיט רעגן־פֿינגער אין די שויבן,
געפּייפֿט מיט הילכיק־קוויטשנדיקע ווינטן,
און האָט דעם רויטן נעפּל איינגעשלעפֿערט.

דעצעמבער, 1920.

דאָס זיידענע העמד

דאָס ייִדענע העמד

האָט טאָם געהאַט אַ העמד פֿון שווערן זייד —
האָבן אים געמעגט מקנא זיין אי גאָט אי לייט.
האָט דאָס דער רויטער שטרייף געבלענדט דאָס אויג,
געדיכט און רייך האָט עס געשטראַלט מיט יעדן בויג.
און ווען ער טוט אַריינקומען אין קירך אַ נאַכט —
האָט ער ניט איינעמס פֿרעמדנס ווייב געבראַכט
צו זינדיקע מחשבות אין גאָטס הויז.
נאָר טאָמאָס האָט זיך ניט געמאַכט דערויס,
ער פֿלעגט, ווי אומגערן, צעשפּיליען זיך דעם ראָק,
אַז ס'זאָל דער זייד נאָך מערער טאָן אַ שלאָג.
די מאַנען פֿלעגן קרימען זיך, און קוקן בייז,
די בלוטן פֿלעגן זיך צעשפּילן הייס,
און ווינטשן טאָמען ברעכן רוק און לענד
צוזאַמען מיט דער פֿיינער בליצנדיקער העמד.

איז טאָמאָס איינמאָל, אין אַ בייזער שעה, אַרויס
און האָט פֿאַרזעצט דאָס העמד ביי היברו־מאָוז.
איין וואָך, אַ צווייטע, און אַ דריטע איז אַוועק —
און ס'הענגט דאָס העמד פֿאַריתומט אויפֿן טשוועק.
שוין לאַנג פֿאַרשפּעטיקט און פֿאַרלאָפֿן דעם טערמין —
און ס'הענגט דער עסק, ניט אַהער און ניט אַהין,
דאָס העמד איז זיך געהאַנגען עלנד און אַליין.
האָט מאָוז גענומען שילטן טאָמאַסעס געביין:
דער נעגער איז ווי אויסגערונען פֿון דער ערד,
פֿאַרטרונקען ס'געלט, און ניט מען זעט, און ניט מען הערט,
ביז איינמאָל האָט זיך דזשאַרדזש אין קראָם אַריינגעכאַפּט:
געשמעקט אַהער, געשמעקט אַהין, באַטאַפּט,
דערקענט דעם נעגערס העמד, און האָט זיך אַזש צעשיינט —

וועט איינס פֿאַר אַלעמאָל זיך אָפּרעכענען היינט.
ס׳וועט זיין מיט וואָס זיך אויסצורימען פֿאַרן ווייב,
און געבן טאַמאַסן איןביין אַ גוטן רייב.
געמאַכט זיך כלומרשט גלייכגילטיק, גערעדט
פֿון פּוסטע זאַכן, אָפּגעלאַכט, געשפּעט,
געקאַטשעט זיך מיט האָרץ פֿון זיינע קלוגע רייד,
און פּלוצים אָנגעכאַפּט דעם מאָוז גאַר אומגעריכטערהייט,
ווען יענער האָט געמיינט, ער דולט אומזיסט דעם קאָפּ,
באַטאַפּט דאָס העמד מיט בטול, פֿון אויבן אַראָפּ:
אַ שטייגער, וויפֿיל איז די שמאַטע ווערט?
און ווי נאָר דזשאָרדזש האָט פֿון דעם פּרייז געהערט
האָט ער, צו מאָוזעס איבעראַשונג, ניט געקלערט,
זיך ניט געדונגען, און באַצאָלט גלייך אויפֿן שטעל.
איז מאָוז געבליבן שטאַרק פֿאַרחידושט: וואָס אין העל,
איז מיטן נעגער היינט ביינאַכט דער מער?
צי האָט ער ניט געלאַטכנט עפּעס מער?

דערווייל האָט גאָט געהאָלפֿן טאָמאַס שאַך —
איז אויפֿגעריכט געוואָרן אויף דער נייער וואַך.
איז ווי ער האָט דאָס ביסל מינץ דערטאַפּט
האָט ער צו מאָוזן זיך אַראָפּגעכאַפּט
צו אויסלייזן דאָס גוטע העמד. איז טאָם
מיט גרויס אָפּלאָמב אַריין אין מאָוזעס קראָם
און איידער מאָוז האָט נאָך געעפֿנט ס׳מויל
איז טאַמאַס שוין געשפּרונגען ווי אַ גומי־קנויל.
געדזשיגט אַהער, געדזשיגט אַהין, אַ ליד געברומט:
„דער גרויסער טאָג דערנעענטערט זיך, ער קומט, ער קומט.
„אָט רייט ער אויף אַ וואָלקן, און דער וואָלקן איז רויט,
„דעם צדיק ברענגט ער לעבן, און דעם רשע טויט —
„דער גרויסער טאָג דערנעענטערט זיך, ער קומט, ער קומט״.
האָט מאָוז געטראַכט: אַ שמחה אויפֿן שאַך!
עס וועט אים כאַפּן שוין דער גרויסער בראַך.
דערווייל איז טאָם ניט איינגעשטאַנען אויף אַן אָרט.
אָט, דאַכט זיך, איז ער דאָ, אָט איז ער דאָרט.
ער טאַנצט אַרום איבערן קראָם, דער יונג,

און ס'ציטערן די ווענט פֿון זונג און שפּרונג.
דער שאַך פֿאַרויס און הינטן לויפֿט דער מאָוז
דערציילט דעם אמת פֿונם האַרץ אַרויס;
די מעשה איז אַ קורצע — שיין און פֿיין:
די מאָל האָט זיך פֿאַרקליבן אין דעם העמד אַריין
און אָנגעמאַכט אַ חורבן, לאַך אויף לאַך —
(און פֿלינק אַריינגעפּלאַכטן: אַזוי לעבסטו, שאַך!)
צום גליק, האָט ער זיך, מאָוז, אין צייט געכאַפּט
און האָט אַ קונה פֿאַר דעם העמד דערטאַפּט.
דאָ האָט זיך טאָמאַס ראַפּטאָם אָפּגעשטעלט,
ווי ס'וואָלט אים אָטעם פּלוצים אויסגעפֿעלט.
מען האָט געזען בחוש: זיין הויט ווערט בלייך,
איין פֿוס, פֿון דזשיג, פֿאַרגליווערט אין דער הויך.
און דאָ האָט מאָוז אַביסל אים געטרייסט,
אַ ביסל אים געמוסרט: אָט וואָס הייסט,
אַ ניט געזעצטער מענטש, אַ מענטש וואָס נעמט,
פֿאַרזעצט אַ זיידענע אַ גוטע העמד,
און ניט מען הערט און ניט מען זעט פֿון אים צומאָל —
נאָר וואָס איז דאָ צו מאַכן? מאָל איז מאָל.

דעם זעלבן אָוונט מיט געבראָכענעם געמיט,
איז טאָם אין קירך געזעסן מאָט און מיד.
דאָס מאָל פֿאַרשפּיליעט שוין אויף אַלע קנעפּ,
די ברידער זיינען זיך געזעסן מיט געבויגענע קעפּ,
דער רעווערענד האָט געצויגן מאָנאָטאָן און לאַנג,
און טאָמען איז געוועזן נודנע־באַנג.
אין האַרצן האָט געגנאָגט דאָרט און געקלעמט,
און פֿונם זין אין ניט אַרויס דאָס העמד.
האָט טאָמאַס ניט געקוקט אַהין, און ניט אַהער,
די אויגן אינם בוך פֿאַרלאָפֿן מיט אַ טרער.
נאָר ווען מען האָט זיך אויפֿגעשטעלט אַהיים צו גיין —
האָט ער דערזען ווי דזשאָרדזש טשירעט מיט די ציין,
און ס'האָט אַ שלאָג געטאָן דער רויטער פּאָס.
איז טאָם געוואָרן ווי פֿאַרצאַפּלט בלוי און בלאַס,
נאָר איידער וואָס, איז שוין פֿון דזשאָרדזשן ניט געוואָרן

און טאָמאַס איז געבליבן איינזאַם מיט זיין צאָרן.
ערשט דאָ האָט ער דערגראָבן זיך צום סוד:
אַז ניגער דזשאָרדזש האָט אים געפירט אין באָד.

איז ער אַוועק אין שענק מיט זיין פאַרביטערט האַרץ —
איז מרה־שחורהדיק געווען די וועלט, און שוואַרץ.
די ברידער האָבן טאָמאַסן אַזש ניט דערקענט —
אַזוי רחמנותדיק און נעבעכדיק פאַרקלעמט.
האָט עס גענומען ניט איין איינציק גוטן טרונק
אַריינצוזעצן שאַרפן פעפער אין דעם יונג.
די מרה שחורה צו אַרויסטרייבן פון זיך
און ווידער זען די וועלט אין ראָזן ליכט.
ערשט דאַן האָט זיך זיין מויל געעפנט פון דאָס ניי,
האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם און דערשפּירט זיך פריי.
האָט ער זיך ברייטלעך, פייערלעך צעפלאַמט
אויף מענטשנס אומגערעכטיקייט וואָס ברענט און סמט,
אויף מענטשנס פאַלשקייט און געמיינהייט, אייגננוץ
וואָס צאָלן אָפּ מיט שטיינער אַנשטאָט גוטס.
און באַלד דערויף, און גאָרנישט לאַנג געטראַכט
אַריבער צו אַ פעפּערדיקן וויץ, געלאַכט,
געחוזקט פונם רעוורענד אין די קני געפּאַטשט,
דער עולם האָט פון לאַכן שיעור געפּלאַצט.
געקלונגען מיטן לעצטן זילבער אין די הענט —
דעם פרייז פאַר דעם אין רויט געשטרייפטן העמד.

און שפּעטער, ווען דער שענק האָט זיך פאַרמאַכט
האָט טאָמאַס זיך געשלעפּט אין שוואַרצער נאַכט.
די ערד האָט זיך געוויגט ווי וואַסער פאַרן ווינט,
און טאָמאַס האָט געפירט מלחמות מיט די הינט.
געגאַנגען וואַקלדיק, געפאַלן פון די פיס,
זיך אויסגעהיט פון גריבער, ווי עס איז.
געגאַנגען און געזונגען, געגאַנגען און געברומט:
„דער גרויסער טאָג דערנענטערט זיך, ער קומט, ער קומט.
„אָט רייט ער אויף אַ וואָלקן, און דער וואָלקן איז רויט.
„דעם צדיק ברענגט ער לעבן, און דעם רשע טויט”.
מאַי, 1921.

דער סוף פון טאָמאַסן

א

הונגער

דער הונגער האָט אים אָנגעהויבן בייסן —
צוערשט געפּלאָגט פון מורא און חרטה,
האָט טאָמאַס ניט געוואָגט זיך צו באַוועגן,
געלעגן מיטן קאָפּ און בויך צונויפגעקנייטשט,
פאַרשאַרט מיט טויטע בלעטער און מיט צווייגן:
די שאַרפע אויערן געשפּיצט ווי ביי אַ הונט,
געציטערט ביי דעם קלענסטן שאָרך פון וואַלד.
נאָר וואָס אַמאָל האָט זיך געשטאַרקט דער הונגער,
און טאָמאַסן געטריבן פון באַהעלטעניש.
דער שוואַרצער קאָפּ מיט קורצגעשוירן האָר,
האָט אָנגעהויבן אָפּטער זיך אַרויסשטעקן
פון געלבלעך גרינלעך שאָרכנדיקער דעק,
די אויגן זיינען שוין געווען ניט ראָז,
נאָר בלוטיק־רויט, געקראָכן פונם קאָפּ.
דאָס פּנים קרום, ניט גלאַנציק שוואַרץ, נאָר גרוי,
מיט בלאַנקע ווייסע שטעכעדיקע ציין —
האָט אויסגעזען דער קאָפּ ווי פון אַ חיה,
אַ חיה פון אַן אומבאַקאַנטן מין.

צום גליק זיינען געשטאַנען לינדע טעג,
ווי ס'גיט זיך איין אַמאָל אין מיטן ווינטער;
עס האָט זיך וואו־ניט־וואו געוויסט דער שניי,
און ס'האָט אַ ווינטערדיקע מילדע זון
געוואַרעמט דורך די טעג די הוילעביימער,
די טויטע דאַרע צווייגן אויפן גרונט,
און טאָמאַסעס באַהעלטעניש אין גראָבן.
עס זיינען וועווערקעס אַרומגעשפּרונגען,

זיך אָפּגעשטעלט צו קוקן אויפֿן קאָפּ —
נאָר צוגיין נאָענט צו טאָמאַסן — דאָס ניט.
ביי גוטע פֿרייע אומשטענדן — וואָלט טאָמאַס
געמאַכט זיי טאַנצן אויף די פּליצעס זיינע —
נאָר דאָ, ווי אויף להכעיס, ניט פֿון פֿלעק.
ער האָט פּרובירט זיי מאַניען מיט די הענט,
גערופֿן זיי מיט אַ פֿאַרשטיקטן קול,
געשמוצערט מיט די ליפּן, נאָר די ווערקעס
זיי האָבן זיך דאָס מאָל פֿאַר אים געהיט.
קען זיין ס׳האָט זיי געשראָקן פֿאַרן קאָפּ אָן קערפּער,
קען זיין, פֿון אומנאַטירלעך הייזעריקן קול,
פֿון מערדערישן גלאַנץ פֿון זיינע אויגן —
נאָר ווי עס זאָל ניט זיין — די קליינע שטיפֿער
זיי האָבן זיך געהאַלטן פֿון דער ווייטן,
פֿאַריסן הויך די גרויע דיקע עקן,
געשפּרונגען און געקלעטערט אויף די ביימער,
און חנעוודיק געשפּילט: און ס׳האָט דער קאָפּ
זיך איינגעפֿרעסן אין די גרויע פֿעלכלעך
מיט בלוט־פֿאַרלאָפֿענע און טעמפּע אויגן.

נאָר אויפֿן דריטן טאָג פֿון זיין באַהעלטעניש
האָט טאָמאַס ניט געקענט מער איינליגן:
עס איז געווען ווי אַ בייזער הונט
וואָלט זיך געהאָט פֿאַרקליבן אין זיין אינגעווייד,
און ס׳האָט דער הונט געגריזשעט מיט די ציין,
געדראַפּעט זיך מיט קופּער־שאַרפֿע נעגל,
געריסן שטיקער לעבעדיקערהייט.
דער הונט האָט אים געטריבן פֿונם וואַלד —
האָט טאָמאַס אָפּנאַרן געוואָלט דעם הונט:
גענומען אים פֿאַרשטאָפּן ס׳מויל מיט בלעטער,
מיט פֿייכטע וואָרצלען, שטיקלעך דאַרע צווייגן —
דער הונט, אָבער האָט ניט געלאָזט זיך נאַרן.
צוערשט האָט ער זיך איינגעשטילט אַ רגע,
נאָר אַז ער האָט דערשפּירט די ביטערניש,
די זויערלעכע קאַלטע ביטערניש,

וואָס האָט זיך פּראָסטיק, סמעדיק געגליטשט
אין זיין פאַרשרפֿהטן צעגליטן האַלדז —
ווי קאַלטע פּליסיקייט אויף הייסן קאַלכשטיין —
איז ער געוואָרן ווילדער און צערייצטער,
גענומען דראַפּען העכער זיך צום האַרצן —
און טאַמאַס האָט געמוזט אים נאָכגעבן,
ער האָט געוואוסט, דער הונט טרייבט אים צום טויט:
אַז ווי ער שטעקט אַרויס אַ פוס פון וואַלד,
וועט מען אים פּאַקן ווי אַ בייזע חיה;
און אויך האָט ער געוואוסט, אַז אויף רחמנות
באַדאַרף ער זיך אַפילו גאָרניט ריכטן;
אין בעסטן פאַל וועט ער דורכן געזעץ
פאַרמשפּט ווערן הענגען ביי דעם האַלדז —
נאָר אָפּשטעלן האָט ער זיך ניט געקענט:
דער הונגעריקער הונט האָט אים געטריבן,
און טאַמאַס האָט געפאָלגט — און איז געגאַנגען.

ב

גערעכטיקייט

... אין גרויסן זאַל פון דעם געריכט־הויז
איז זיך דערווייל געגאַנגען דאָס געריכט.
ס׳איז ענג געווען, געפּראָפּט, דערשטיקט צו ווערן.
מען האָט דערווייל געהערט ניט־נויטיקע משפּטים:
אַ טאַטע האָט געקלאָגט אַ זון פאַר שלאָגן,
צוויי פאַרמערס האָבן זיך געלאָדן איבער פעלד,
אַ יונגערמאַן האָט מען געכאַפּט מיט בראָנפן.
דעם עולם איז געווען לאַנגווייליק;
דער אַלטער ריכטער מיט די פרישע באַקן,
מיט גרויע גלאַטע האָר און פרישע ציין,
האָט גאָרנישט זיך געאיילט. ער איז געזעסן
געלאַסן, רואיק אין זיין ברייטער שטול,
געשפּילט זיך מיטן קייטל פון זיין זייגער,
געבלאָנדזשעט מיט די אויגן צונ׳ם באַלקן,

זיך אָפּגעשטעלט אַ רגע אויף די ווענט,
וואו ס׳זיינען שטיל און צוטרוילעך געהאַנגען
די פּאָטערס פון דער גרויסער רעפּובליק:
דזשאָרדזש וואַשינגטאָן און דזשעפערסאָן און לינקאָלן,
און גוטמוטיק און לייכט צו זיי געשמייכלט.
עס איז געווען שטיל. מען האָט גערעדט
אין האַלבן קול. עס האָבן פלינק געקריצט
די פּעדער פון די שרייבער אויף פּאַפּיר,
און ס׳האָט דער אַלטמאָדישער הויכער זייגער
פּאַשלאָפן אויסגעקלאַפּט: טיק־טאַק, טיק־טאַק.

נאָר ווי מען האָט דעם טאָם אַריינגעפירט —
איז מיטאַמאָל געוואָרן אויפגעריכט דאָס הויז.
די שלעפעריקע ווייכע אויגן פון המון
זיי זיינען פּלוצים אויפגעלעבט געוואָרן
מיט קאַלטן שאַרפן דראָענדיקן לעבן.
ס׳האָט אויסגעזען, ווי ס׳וואָלט פון יעדן אויג
געצויגן זיך אַ שאַרפער דינער שפּיז,
וואָס האָט געשטאָכן זיך אין נעגערס גלידער,
געגליט אים און געברענט דעם שוואַרצן לייב.
עס האָבן ציין פאַרקלאַפּט זיך ביזן ווייטיק,
דערפון זיינען די פּנימער אַרויסגעקומען
פירעקעדיק און שאַרף ווי אויסגעהאַקט
מיט דינע פעסטע שטיין־פאַרהאַקטע מיילער.

מען האָט דעם נעגער צום געריכט געבראַכט
אין דעם, ווי מען האָט אים געכאַפּט אין פעלד.
דער בלויער פיינער אַנצוג אויסגעשמירט
מיט האַלב־פאַרטריקנטן נאַסן ליים און ערד,
אין מאָך, אין ווילדע שטעכלקעס פון וואַלד.
די שיך — פאַרשמירט, צעדרייט, צעקראַצט פון דערנער.
דאָס איינציקע וואָס האָט געהאַט אַ פּנים
איז נאָך געווען דאָס פיינע העמד פון זייד.
דאָס פּנים איז געווען גרוילעך־בלוי:
אַרום איין אויג האָט שרייענדיק געגליט

אַ בייל ווי אַ קולאַק די גרויס. דאָס צווייטע אויג
איז ווי אַרויטע און געיאָגטע מויז
אַרומגעלאָפֿן איבער ווענט און קעפּ,
זיך אָנגעקלאַפּט אָן דינע שאַרפֿע עגבערס,
און זיך קיין פּלאַץ געפֿונען וואו צום אָפּשטעלן.

נאָר ביסלעכווייז איז ער צו זיך געקומען,
באַקוועם זיך איינגערואיקט אין זיין זיץ:
דער משפּט איז געגאַנגען שנעל: מען האָט
געקליבן די געשוואָרענע: עס האָט
געטראָגן זיך אין זאַל אַ שטילער זשומען,
דער אַלטער ריכטער האָט גערעדט געלאַסן;
און טאַמאַס האָט אַ רגע זיך פֿאַרגעסן,
איז ווי פֿאַרשלעפּט געוואָרן מיטן שטראָם,
האָט נייגעריק באַטראַכט אַ יעדן קער
פֿון איטלעך צוגעקומענעם געשוואָרענעם,
געפּרואווט אַריינקוקן אין יענעמס אויגן.
זיין בליק האָט פֿיבעריש און פֿלינק געאַרבעט,
האָט אָפּגעשטעלט זיך דאָ און דאָרט אויף מענטשן,
מיט וועלכע ער פֿלעגט גינען זיך צו וויצלען,
דער, יענער, פֿלעגט אים אָנפּאַטשן אין פּלייצע
פֿאַר זיינעם אַ שאַרף ווערטל, אַ המצאה —
און ס'איז אים פֿאַרגעקומען ווי אַ בייזער חלום.
ער האָט זיך, ווי אַ זייטיקער פֿאַרקלערט,
אַז אייגנטלעך פֿאַרשטייט ער נישט דאָס רעכט,
וואָס מענטשן נעמען זיך אין קאַלטן מוט
פֿאַרמשפּטן אַ מענטשן צום טויט.

נאָר ווען דאָס אויג זיינע האָט אָנגעטאַפּט
די שטאַלענע און עגבערדיקע בליקן;
און אַז עס האָט זיך פֿון דער גאַס דערטראָגן
דאָס בייזע שווערע אומגעדולדיקע גערויש,
זיך אָנגעשלאָגן אָן די ווענט פֿון הויז
ווי מיט אַ קאַלטער שטורעמדיקער כוואַליע —
האָט פּלוצים אים אַ ברען געטאָן אין מוח:

אַז דאָס איז ער, ער, טאָמאַס, וועלכער זיצט
און קוקט אין אומפאַרמיידלעכן און שוואַרצן סוף,
אַז דאָס וועט ער באַצאָלן מיט דער פעל.
האָט אים דער מוראדיקער אַנגסט באַשלאָגן,
און ווייסע טראָפּנס שווייס, ווי גרויסע אַרבעס,
גערונען האָבן פון דעם שוואַרצן פּנים;
דאָס יונג און קאָכיק בלוט האָט ווי געשריען:
ער האָט געפילט צו אויספּלאַצן אין אַ געברום,
צו קלאַפּן זיך דעם קאָפּ אָן האַרטן שטיין, —
נאָר ווידער האָט זיין אויג אַ בליק באַגעגנט,
און ס'איז אים קלאָר געוואָרן פון דאָס ניי,
אַז אַנדערש קען ניט זיין, און וועט ניט זיין.
דאָס איינציק אויג האָט זיך צולעצט באַרואיקט,
געבליבן שטיין אויף לינקאָלנס פּאָרטרעט,
זיך איינגעגעסן אין צעקנייטשטן פּנים,
און זיך עקשנותדיק צו אים געקלאַמערט,
געוויינט פון טיפן האַרצן: פאָטער לינקאָלן,
האָב דו רחמנות אויף אַ בלודנעם ניגער!

.1922

אינהאַלט:

פֿערטער קאַפּיטל

זעקסטער קאַפּיטל

זיבעטער קאַפּיטל

אַכטער קאַפּיטל

דזשאַן

דזשאָו

קענטאָקי

דזשאָרדזש וואַשינגטאָן

דאָס זיידענע העמד

דער סוף פֿון טאָמאַסן